Lukas

די גוטע בשורה לויט לוקאס

1 Vibahlt *(since)* many
Messianic Sofrim have
attempted to compile a
sefer, a historical narrative,
about the momentous
events that have been
fulfilled among us,

א ווייל א סך האבן אונטערגענומען צוזאמענצושטעלן א
a tsuzamentsushteln untergenumen hoben sach a vail
a to set forth in order undertaken have many a for
געשיכטע פון די פאקטן, וואס זענען פארגעקומען צווישן
tsvishen fargekumen zenen vos faktn di fun geshichte
among took place are which facts the of history
אונדז,
undz
us

2 Just as these have been
handed down to us by those
who from HaReshit were
edei reiyah *(eyewitnesses)*
and mesharetim *(ministers)*
of the Dvar Hashem,

ב אזוי ווי עס האבן זיי אונדז איבערגעגעבן די, וואס האבן זיי
zei hoben vos di ibergegeben undz zei hoben es vi azoi
they have who the passed on us them was it as even
אליין געזען פון אנהויב אָן און זענען געווען דינער פונם
funem diner geven zenen un on onhoib fun gezen alein
of the servants were are and onwards beginning from seen alone
ווארט,
vort
word

3 I thought it expedient
also, having done an iyun
(investigative research),
accurately and carefully
being meayen *(engaged in
research)* in every source
and making a medakdeke
(pain-stakingly thorough)
investigation of every
aspect from HaReshit
(the Beginning), to write
for you and to mesader
(arrange, place in succession)
an orderly account, most
noble Theophilus,

ג איז עס מיר אויך וואוילגעפעלן, האבנדיק אלץ גרינטלעך
grintlech alts hobendik voilgefelen oich mir es iz
thoroughly all having well pleased also me it is
אויסגעפארשט אויפסניי, צו שרייבן צו דיר לויט א סדר,
sdr a loit dir tsu shraiben tsu oifsnei oisgeforsht
seder a according to you to write to anew researched
אָ, נאבעלער טעאפילוס,
Teofilus nabaler o
Theophilus excellent o

4 That you may have daas of HaEmes regarding the Divrei Moshiach about which you took shiurim *(lessons)*.

ד כדי דו זאלסט זיך דערוויסן די זיכערקייט פון די זאכן ,
zachn di fun zicherkeit di dervisen zich zolst du k'de
things the of certainty the find out self shall you so that

וועלכע דו ביסט געלערנט געווארן.
gevoren gelernt bist du velche
become taught are you which

5 At the time of Herod king of Yehudah, there was a certain kohen by the name Zecharyah, who belonged to the Aviyah division. His isha was of the banot Aharon, name of Elisheva.

ה עס איז געווען אין די טעג פון הורדוס, קעניג פון יהודה , א
a Yehude fun kenig Hordos fun teg di in geven iz es
a Yehudah of king Herod of days the in was is it

געוויסער כהן , וואס האט געהייסן זכריה , פון דעם משמר
mishmar dem fun Zecharyah geheisen hot vos koien geviser
course the of Zecharyah named was who kohen certain

פון אביה ; און ער האט געהאט א ווייב פון די טעכטער פון
fun techter di fun vibe a gehat hot er un Aviyah fun
of daughters the of wife a had has he and Aviyah of

אהרן , און זי האט געהייסן אלישבע.
Elisheva geheisen hot zi un Aharon
Elisheva named has she and Aharon

6 And they were both tzaddikim before Hashem, walking a derech tamim in all the mitzvos and chukkim of the Torah of Adoneinu.

ו און ביידע זענען זיי געווען צדיקים פאר ה׳ , און האבן
hoben un Hashem far tsadikim geven zei zenen beide un
have and Hashem before righteous were they are both and

געוואנדלט אין אלע מצוות און חוקים פון דעם האר
har dem fun chukkim un mitsvos ale in gevandlt
L-rd the of ordinances and commandments all in walking

(ה׳) אָן א פעלער.
feler a on Hashem
fault a without Hashem

7 But they had no ben, because Elisheva was barren, and they were both advanced in their yamim.

ז און זיי האבן נישט געהאט קיין קינד, ווייל אלישבע איז געווען
geven iz Elisheva vail kind kein gehat nisht hoben zei un
was is Elisheva because child any had not have they and

אן עקרה , און ביידע האבן שוין געהאט דערגרייכט א
a dergreicht gehat shoin hoben beide un ekrh an
a attained had already have both and barren woman an

טיפע עלטער.
elter tife
old age depth

8 And it came to pass in the performance of his avodas kodesh sherut as a kohen before Hashem in

ח און עס איז געשען , בשעת ער האט אפגעריכט די עבודה
avoide di opgeriknt hot er beshas geshen iz es un
worship of the perform has he while happened is it and

פאר ה׳ לויט דעם סדר פון זיין משמר ,
mishmar zain fun sdr dem loit Hashem far
course his of order the according to Hashem before

the appointed order of his division,

9 According to the minhag *(custom)* of the kehunah, Zecharyah was chosen by lot to enter the Beis Hamikdash and to offer ketoret *(incense).*

ט איז אויסגעפאלן דער גורל, לויט דעם מנהג פון דער
der fun mnhg dem loit gurl der oisgefaln iz
the of custom the according to lots the fall is

כהונה , אז ער זאל אריינגיין רויכערן קטורת אינם היכל פון
fun Heichal inem ktoires roichern araingein zol er az chhunh
of Heikhal in the incense to burn go in shall he that priesthood

דעם האר (ה׳),
Hashem har dem
Hashem L-rd the

10 And when the hour of the offering of the ketoret came, all the multitude were davening outside.

י און דער גאנצער המון עם האט מתפלל געווען אינדרויסן אין
in indroisen geven mispalel hot em hamon gantser der un
in outside was pray has people crowd of whole the and

דער שעה פון קטורת.
ktoires fun sha'á der
incense of hour the

11 And there appeared to Zecharyah a malach Hashem, standing on the right side of the Mizbeach of ketoret.

יא און א מלאך פון דעם האר (ה׳) האט זיך באוויזן צו אים,
im tsu bavizen zich hot Hashem har dem fun malech a un
him to shown self has Hashem L-rd the of angel an and

שטייענדיק אויף דער רעכטער *זייט פונם מזבח הקטורת .
*hkturt mizbeiech funem *zait rechter der oif shteiendik*
of incense altar of the side right the on standing

12 And, seeing the malach, Zecharyah was terrified, and pachad *(fear)* fell on him.

יב און זכריה האט אים געזען, און האט זיך דערשראקן, און א
a un dershroken zich hot un gezen im hot Zecharyah un
a and terrified self has and seen him has Zecharyah and

מורא איז געפאלן אויף אים.
im oif gefalen iz moire
him on fell is fear

13 But the malach said to him, Do not have pachad *(fear)*, Zecharyah. Your tefillah *(prayer)* was heard and your isha, Elisheva, will bear a ben to you and you will call his shem Yochanan.

יג דער מלאך אבער האט צו אים געזאגט: פארכט דיך נישט,
nisht dich forcht gezogt im tsu hot ober malech der
not you afraid said him to has however angel the

זכריה ; ווייל דיין תפילה איז דערהערט געווארן, און אלישבע,
Elisheva un gevoren derhert iz tefillah dain vail Zecharyah
Elisheva and become heard is prayer your because Zecharyah

דיין ווייב, וועט דיר געבוירן א זון , און דו זאלסט רופן זיין
zain rufen zolst du un zun a geboiren dir vet vibe dain
his call you shall you and son a bear you will wife your

נאמען יוחנן .
Yochanan nomen
Yochanan name

[14] And he will be a simcha to you and sasson *(joy)*, and there will be sasson rav *(great joy)* at his huledet *(birth)*.

יד און ער וועט זיין פאר דיר א פרייד און א שמחה , און א סך
sach a un simcha a un freid a dir far zain vet er un
many a and gladness a and joy a you for be will he and

וועלן זיך פרייען איבער זיין געבורט.
geburt zain iber freien zich velen
birth his over rejoice themselves will

[15] And he will be gadol before Hashem, and he will not drink yayin or strong drink, and he will be filled with the Ruach Hakodesh from the womb of his Em *(mother)*,

טו ווארום ער וועט זיין גרויס פאר דעם האר (ה׳), און
un Hashem har dem far grois zain vet er vorem
and Hashem L-rd the before great be will he because

וויין און שארפע געטראנקען וועט ער נישט טרינקען, און שוין
shoin un trinken nisht er vet getranken sharfe un vain
already and drink not he will drink strong and wine

פון זיין מוטערס לייב אָן וועט ער זיין פול מיט דעם רוח
ruach dem mit ful zain er vet on laib muters zain fun
Spirit the with full be he will onwards body mothers his from

הקודש .
Hakoidesh
the Holy

[16] And many of the Bnei Yisroel he will turn back in teshuva to Hashem Eloheihem.

טז און א סך פון די קינדער ישראל וועט ער צוריקפירן צום
tsum tsurikfirn er vet Yisroel kinder di fun sach a un
to the turn he will Israel children of the of many a and

האר, דעם ג-ט זייערן.
zeiern Hashem dem har
their Elokim the L-rd

[17] And he will go forth before Adonoi in the ruach *(spirit)* and koach *(power)* of Eliyahu HaNavi, VEHESHIV LEV AVOT AL BANIM *(And he will turn the heart of the fathers to the children)* and those without mishma'at *(obedience)* he will turn to the chochmah of the tzaddikim to prepare for Adonoi an Am *(People)* having been made ready.

יז און ער וועט פארויסגיין פאר אים אינם *גייסט און אין דער
*der in un *gaist inem im far faroisgein vet er un*
the in and spirit in the Him before go ahead will he and

מאכט פון אליהו , צוריק צו קערן די הערצער פון די פאטערס צו
tsu foters di fun hertser di kern tsu tsurik Eliyahu fun macht
to fathers the of hearts the turn to back Eliyahu of power

די קינדער און די ווידערשפעניקע—צו דער פארשטאנדיקייט פון
fun farshtandikeit der tsu vidershpenike di un kinder di
of intelligence the to disobedient the and children the

צדיקים , צו שאפן א צוגעגרייט פאלק פאר דעם האר (ה׳).
Hashem har dem far folk tsugegreit a shafn tsu tsadikim
Hashem L-rd the for people prepared a create to righteous

[18] And Zecharyah said to the malach, Just how will

(מלאכי ד, ה-ו; ישעיהו מ, ג.) יח און זכריה האט געזאגט צו
tsu gezogt hot Zecharyah un g m Yeshayah h-u d Malachi
to said has Zecharyah and 3 40 Yeshayah 5-6 4 Malachi

דעם מלאך; לויט וואס וועל איך דאס דאזיקע דערקענען?
derkenen dozike dos ich vel vos loit malech dem
know these the I will what according to angel the

I have daas that this is so? For I am old and my isha is advanced in her yamim *(days)*.

ווארום איך בין א זקן און מיין ווייב איז אויך שוין אין
in shoin oich iz vibe main un zaken a bin ich vorem
in already also is wife my and older person a am I because

אירע עלטערע יארן.
yorn eltere ire
years old age her

19 And in reply, the malach said to Zecharyah, I am Gavriel, I stand before Hashem. And I was sent to speak to you and to announce these things to you.

יט און דער מלאך האט ענטפערנדיק צו אים געזאגט: איך בין
bin ich gezogt im tsu entferendik hot malech der un
am I said him to answering has angel the and

גבריאל, (דניאל ח, טז; ט, כא.) וואס שטייט פאר ה׳ , און
un Hashem far shteit vos cha t au ch Daniel gbrial
and Hashem before stands who 21 9 16 8 Daniel Gabriel

בין געשיקט געווארן צו רעדן צו דיר און דיר אנצוזאגן די גוטע
gute di ontsuzogen dir un dir tsu reden tsu gevoren geshikt bin
good the to proclaim you and you to speak to become sent am

בשורה פון די דאזיקע זאכן .
zachn dozike di fun bshurh
things these the of Bsoires

20 And hinei! You will be illem *(mute)* and not be able to speak, until the yom *(day)* when these things come to pass, because you did not have emunah in my devarim *(words)*, which will be fulfilled in their time.

כ און זע , דו וועסט זיין שטום און נישט קענען רעדן ביז צום
tsum biz reden kenen nisht un shtum zain vest du ze un
to the until speak can not and mute be you will you look and

טאג ווען די דאזיקע זאכן וועלן געשען , ווייל דו האסט
host du vail geshen velen zachn dozike di ven tog
you have you because to happen will things these the when day

נישט געגלויבט מיינע ווערטער, וועלבע וועלן דערפילט ווערן אין
in veren derfilt velen velche verter maine gegloibt nisht
in to be fulfilled will which words my believed not

זייער צייט.
tsait zeier
time their

21 And the people were expecting Zecharyah and they were bewildered at his delay in the Beis HaMikdash.

כא און דאס פאלק האט געווארט אויף זכריהן , און האט זיך
zich hot un Zecharyahn oif gevart hot folk dos un
self has and Zecharyah on waited have people the and

געוואונדערט וואס ער זוימט זיך אינם היכל ,
Heichal inem zich zoimt er vos gevaundert
Heikhal in the self lingers he what wonder

22 And when he came out, he was illem *(mute)* and

כב און ווען ער איז ארויסגעקומען האט ער נישט געקענט רעדן צו
tsu reden gekent nisht er hot aroisgekumen iz er ven un
to speak be able to not he has come out is he when and

זיי ; און זיי האבן פארשטאנען, אז ער האט געזען א חזיון
chizoien a gezen hot er az farshtanen hoben zei un zei
vision a seen has he that realized have they and them

not able to speak to them, and they had daas that he had seen a chazon in the Heikhal. He kept motioning to them and he remained illem.

אינם היכל ; און ער האט זיך פארשטענדיקט מיט זיי דורך
durch zei mit farshtendikt zich hot er un Heichal inem
through them with communicating self has he and Heikhal in the

צייכנס , און איז פארבלייבן שטום.
shtum farblaiben iz un tseichens
mute remained is and signs

23 And it came about as the yamim of his sherut *(service in the Beis HaMikdash)* as a kohen were fulfilled, he went to his bais *(house).*

כג און עס איז געשען , ווען די טעג פון זיין אפריכטן די
di oprichten zain fun teg di ven geshen iz es un
the perform his of days the when happened is it and

עבודה זענען דערפילט געווארן, איז ער אהיים געגאנגען.
gegangen aheim er iz gevoren derfilt zenen avoide
go home he is become fulfilled are worship of

24 And after these yamim, Elisheva, his isha, became with child, and she kept herself in hitbodedut for chamesh chodashim, saying,

כד און נאך די דאזיקע טעג איז אלישבע, זיין ווייב, טראגעדיק
tragedik vibe zain Elisheva iz teg dozike di noch un
pregnant wife his Elisheva is days these the after and

געווארן, און זי האט זיך פארבארגן פינף חדשים , אזוי צו
tsu azoi chadoshem finf farborgen zich hot zi un gevoren
to so months five secluded self has she and become

זאגן :
zogen
say

25 Hashem has done this for me. In these yamim he looked with Chen vChesed *(favor and mercy, loving kindness)* on me to take away my reproach among Bnei Adam.

כה אזוי האט דער האר (ג-ט) מיר געטאן אין די טעג ווען ער
er ven teg di in geton mir Hashem har der hot azoi
he when days the in done me G-d L-rd the has so

האט אויף מיר געקוקט אוועקצונעמען מיין חרפה צווישן מענטשן.
mentshn tsvishen cherpa main avektsunemen gekukt mir oif hot
people among shame my to take away looked me on has

26 Now in the chodesh shishi the malach Gavriel was sent from Hashem to a shtetl in the Galil called Natzeret,

כו און אין דעם זעקסטן חודש איז דער מלאך גבריאל געשיקט
geshikt gbrial malech der iz choidesh zekstn dem in un
sent Gabriel angel the is month sixth the in and

געווארן פון ה׳ קיין גליל אין א שטאט אריין וואס האט געהייסן
geheisen hot vos arain shtot a in Galil kein Hashem fun gevoren
named was which into city a in Galil to Hashem by become

נצרת ,
Natseret
Natzeret

27 To a betulah *(virgin)* given in erusin *(betrothal, engagement)* to an ish from the Beis Dovid named Yosef, and the shem of the almah was Miryam.

כז צו א יונגפרוי בתולה וואס איז געווען פארקנסט צו א מאן
man a tsu farknast geven iz vos btulh yungfroi a tsu
man a to engaged was is who virgin young woman a to

מיט דעם נאמען יוסף, אויס דעם בית דוד ; און די יונגפרוי
yungfroi di un Dovid beis dem ois Yosef nomen dem mit
young woman the and Dovid house the out Yosef Name the with

בתולה האט געהייסן מרים .
Miryam geheisen hot btulh
Miryam named was virgin

28 And when the malach approached her, he said, Shalom, favored one! Hashem is with you!

כח און אריינקומענדיק צו איר האט ער געזאגט: שלום דיר,
dir sholem gezogt er hot ir tsu arainkumendik un
you shalom greeting said he has her to coming in and

דו מיט גנאד באשענקטע, דער האר (ה׳) איז מיט דיר.
dir mit iz Hashem har der bashenkte gnad mit du
you with is Hashem L-rd the bestowed grace with you

29 But she was greatly perplexed at the message, and kept pondering what sort of Shalom greeting this might be.

כט זי האט זיך אבער דערשראקן איבער דעם ווארט, און האט
hot un vort dem iber dershroken ober zich hot zi
has and word the over frightened however self has she

זיך געטראכט, וואס זאל די דאזיקע באגריסונג באטייטן?
bataiten bagrisung dozike di zol vos getracht zich
mean greeting these the shall what think self

30 And the malach said to her, Do not have pachad *(fear)*, Miryam, for you have found chen before Hashem.

ל און דער מלאך האט צו איר געזאגט: פארכט דיך נישט, מרים ;
Miryam nisht dich forcht gezogt ir tsu hot malech der un
Miryam not you afraid said her to has angel the and

ווארום דו האסט געפונען חן ביי ה׳ ,
Hashem bai chein gefunen host du vorem
Hashem with favor found you have you because

31 And in your womb you will conceive and bear BEN and you will call SHMO YEHOSHUA.

לא און זע , דו וועסט מעוברת ווערן און געבוירן א זון , און
un zun a geboiren un veren muberes vest du ze un
and son a bear and become pregnant you will you look and

דו זאלסט רופן זיין נאמען יהושע / ישוע* ,
Yeshua Yehoshua nomen zain rufen zolst du*
Yeshua Yehoshua Name his call you shall you

32 He will be gadol *(great)* and will be called Ben HaElyon *(Son of the Most High)*. Adonoi Elohim will give him the kisse Dovid Aviv,

לב ער וועט זיין גרויס, און וועט גערופן ווערן זון פון דעם
dem fun zun veren gerufen vet un grois zain vet er
the of son to be called will and great be will he

אויבערשטער; און דער האר ג-ט וועט אים געבן דעם טראן
tron dem geben im vet Hashem har der un Oibershter
throne the give him will G-d L-rd the and Most High

פון זיין פאטער דוד ;
Dovid foter zain fun
Dovid father his of

33 And he will rule over the Beis Ya'akov Olam vaed, and his Malchut will never come to an end.

[לג] און ער וועט קעניגן איבער דעם הויז פון יעקב אויף אייביק, און
un eibik oif Ya'akov fun hoiz dem iber kenign vet er un
and eternal on Yaakov of house the over reign will he and

זיין מלכות וועט נישט האבן קיין סוף. (ישעיהו ט, ו-ז.) [לד] און
un u-z t Yeshayah sof kein hoben nisht vet Malchus zain
and 6-7 9 Yeshayah end any have not will kingdom of his

34 But Miryam said to the malach, How will this be, vi-bahlt *(since)* I do not have daas of an ish?

מרים האט געזאגט צום מלאך: וויאזוי וועט דאס דאזיקע זיין,
zain dozike dos vet vi azoi malech tsum gezogt hot Miryam
be these the will how angel to the said has Miryam

איך קען דאך נישט קיין מאן? [לה] און דער מלאך האט ענטפערנדיק
entferendik hot malech der un man kein nisht doch ken ich
answering has angel the and man any not yet know I

35 And in reply, the malach said to her, The Ruach Hakodesh will come upon you and the gevurah of HaElyon will overshadow you. Therefore, also, the one being born will be called HaKadosh *(The Holy One)*, Ben HaElohim.

געזאגט צו איר: דער רוח הקודש וועט קומען איבער דיר,
dir iber kumen vet Hakoidesh ruach der ir tsu gezogt
you over to come will the Holy Spirit the her to said

און דעם אויבערשטנס גבורה וועט דיך באשאטן ; דערפאר וועט
vet derfar bashatn dich vet gevure Oibershtern's dem un
will therefore overshadow you will power Most High's the and

דאס געבוירענע (קינד) אויך גערופן ווערן הייליק, זון פון דעם
dem fun zun heilik veren gerufen oich kind geboirene dos
the of son holy to be called also child born the

אויבערשטער (ישעיהו ז, יד .)
yad z Yeshayah Oibershter
14 7 Yeshayah Most High

36 And Elisheva your krovah also has conceived a ben in her old age, and this chodesh is hashishi *(the sixth)* for her who is called barren.

[לו] און זע , אלישבע, די קרובה דיינע, אויך זי איז
iz zi oich daine krubh di Elisheva ze un
is she also your female relative the Elisheva look and

טראגעדיק מיט א זון אויף איר עלטער, און זי , וועמען מען האט
hot men vemen zi un elter ir oif zun a mit tragedik
have they whom she and old age her at son a with pregnant

גערופן עקרה, איז שוין אין זעקסטן חודש ;
choidesh zekstn in shoin iz ekrh gerufen
month sixth in already is barren called

37 For nothing will be impossible with Hashem.

[לז] ווייל קיין זאך איז נישט אוממעגלעך פאר ה׳ .
Hashem far ummeglech nisht iz zach kein vail
Hashem for impossible not is thing any because

38 And Miryam said, Hinei! I am the shifcha of Hashem. May it be done to me according to your dvar. And the malach departed from her.

לח און מרים האט געזאגט: זע , איך בין די דינסטמויד פון דעם
dem fun dinstmoid di bin ich ze gezogt hot Miryam un
the of servant-girl the am I look said has Miryam and

האר (ג-ט); זאל מיר געשען לויט דיין ווארט. און
un vort dain loit geshen mir zol Hashem har
and word your according to to happen to me shall G-d L-rd

דער מלאך איז אוועקגעגאנגען פון איר.
ir fun avekgegangen iz malech der
her from went away is angel the

39 And in those yamim, Miryam got up and traveled into the hill country with haste to a shtetl of Yehudah.

לט און מרים איז אויפגעשטאנען אין די דאזיקע טעג און איז
iz un teg dozike di in oifgeshtanen iz Miryam un
is and days these the in stand up again is Miryam and

אייליק אוועקגעגאנגען צום בארגלאנד, צו א שטאט אין
in shtot a tsu bargland tsum avekgegangen eilik
in city a to hill country to the went away immediately

יהודה ;
Yehude
Yehudah

40 And she entered into the bais of Zecharyah and gave Birkat Shalom greetings to Elisheva.

מ און איז ארייגעגאנגען אין זכריהס הויז און האט אפגעגעבן
opgegeben hot un hoiz Zecharyah's in araingegangen iz un
give has and house Zecharyah in entered is and

שלום אלישבען.
Elishevan sholem
Elisheva shalom greeting

41 And it came about, when Elisheva heard the Birkat Shalom of Miryam, the yeled leaped in Elisheva's womb, and she was filled with the Ruach Hakodesh.

מא און עס איז געשען , ווי אלישבע האט געהערט מרימס
Miryam's gehert hot Elisheva vi geshen iz es un
Miryams heard has Elisheva as happened is it and

באגריסונג, האט דאס קינד א שפרונג געטאן אין איר לייב; און
un laib ir in geton shfrung a kind dos hot bagrisung
and body her in done leap a child the has greeting

אלישבע איז פול געווארן מיט דעם רוח הקודש ,
Hakoidesh ruach dem mit gevoren ful iz Elisheva
the Holy Spirit the with become full is Elisheva

42 And Elisheva cried out with a kol gadol *(loud voice)* and said, Brucha at miNashim *(Blessed art thou among women)*, and baruch *(blessed is)* the pri *(fruit)* of your womb!

מב און האט אויפגעהויבן איר קול מיט א הויך געשריי, און געזאגט:
gezogt un geshrei hoich a mit kol ir oifgehoiben hot un
said and shout loud a with voice her uplifted has and

געבענטשט ביסטו צווישן פרויען, און געבענטשט איז די פרוכט
frucht di iz gebentsht un froien tsvishen bistu gebentsht
fruit the is blessed and women among you are blessed

פון דיין לייב.
laib dain fun
body your of

43 And why has this happened to me that the Em Adoni should come to me?

44 For hinei! When the sound of your Birkat Shalom came into my ears, the yeled leaped with simcha in my womb.

45 And ashrey is the one having had emunah that there will be a fulfillment to the things having been spoken to Miryam by Hashem.

46 And Miryam said, My soul doth magnify Hashem. 47 ALATZ LIBI BA'HASHEM *(My heart rejoices in Hashem)* and my neshamah exalts in Hashem Yishi *(G-d my Savior, Moshi'a)*, 48 For HASHEM VISHAFAL YIREH looked upon the humble state of His shifcha *(bond maid)*, for from now on KOL HADOROT ISHRUNI *(all generations will call me happy)*, 49 For Shaddai *(the Almighty)* did gedolot for me and Kadosh is Shmo, 50 And the chesed of Hashem is DOR VDOR to those with

מג און פארוואס איז דאס דאזיקע מיר געשען , אז די מוטער פון
fun muter di az geshen mir dozike dos iz farvos un
of mother the that happened me these the is why and

מיין האר זאל קומען צו מיר?
mir tsu kumen zol har main
me to to come shall L-rd my

מד ווארום זע , ווי דאס קול פון דיין באגריסונג איז געקומען אין
in gekumen iz bagrisung dain fun kol dos vi ze vorem
in come is greeting your of voice the as look because

מיינע אויערן אריין, האט דאס קינד א שפרונג געטאן מיט שמחה
simcha mit geton shfrung a kind dos hot arain oiern maine
joy with done leap a child the has into ears my

אין מיין לייב.
laib main in
body my in

מה און אז וואויל איז איר וואס האט געגלויבט, אז עס וועט זיין
zain vet es az gegloibt hot vos ir iz voil az un
be will it that believed has who she is blessed that and

א דערפילונג צו דעם, וואס איז איר געזאגט געווארן פונם האר
har funem gevoren gezogt ir iz vos dem tsu derfilung a
L-rd from the become said her is what that to fulfilment a

(ה׳). מו און מרים האט געזאגט:
gezogt hot Miryam un Hashem
said has Miryam and Hashem

מז עס טוט דערהייכן מיין זעל דעם האר,
har dem zel main derheichen tut es
L-rd the soul my elevate do it

און עס פריידט זיך מיין *גייסט אין ה׳ , מיין דערלייזער,
*derleizer main Hashem in *gaist main zich freidt es un*
Redeemer my Hashem in spirit my self rejoice it and

מח ווייל ער האט געבליקט אויף דער נידעריקייט
niderikeit der oif geblikt hot er vail
humble state the on looked has he because

פון זיין דינסטמויד;
dinstmoid zain fun
servant-girl his of

ווארום זע , פון איצט אָן וועלן מיך רופן
rufen mich velen on itst fun ze vorem
call me will onwards now from look because

געבענטשטע אלע דורות ,
doires ale gebentshte
generations all blessed

yirat Shomayim. 51 Hashem has done niflaot *(wonders)* with his zeroa *(arm)*. He scattered those who in the machshavot *(thoughts)* of their levavot are the Gaayonim *(the Haughty ones)*. 52 He brought down shalitim *(rulers)* from their kisot *(thrones)* and lifted up the Anavim *(Humble)*, 53 The ones hungering, Hashem made full of tov, and the ashirim he sent away empty. 54 Hashem helped his servant Yisroel, in remembrance of his rachamim *(mercy)*, 55 Just as Hashem spoke to Avoteinu, to Avraham Avinu and his Zera ad Olam. 56 And Miryam remained with Elisheva about shlosha chodashim, and then Miryam returned to her bais.

מט ווייל גרויסע זאכן האט מיר געטאן דער מעכטיקער,
mechtiker der geton mir hot zachn groise vail
Mighty One the done for me has things great because

און הייליק איז זיין נאמען;
nomen zain iz heilik un
Name his is holy and

נ און זיין בארעמהארציקייט איז פון דור
dor fun iz baremhartsikeit zain un
generation from is mercy his and

צו דור צו די ,
di tsu dor tsu
the to generation to

וואס פארכטן זיך פאר אים.
im far zich forchten vos
him before self have fear who

נא מאכט האט ער באוויזן מיט זיין ארעם,
orem zain mit bavizen er hot macht
arm his with shown he has power

צעשפרייט האט ער די שטאלצע אין דער מחשבה
machshove der in shtaltse di er hot tseshpreit
thoughts the in proud the he has scattered

פון זייער הארץ.
harts zeier fun
heart their of

נב פון טראנען האט ער אראפגעזעצט מעכטיקע,
mechtike aropgezetst er hot tronen fun
powerful brought down he has thrones from

און נידריקע האט ער דערהייכט;
derheicht er hot nidrike un
exalted he has humble and

נג הונגריקע האט ער אנגעפילט מיט אלעם גוטן ,
gutn alem mit ongefilt er hot hungrike
good all with filled he has the hungry

און רייכע אוועקגעשיקט מיט גארנישט.
gornisht mit avekgeshikt raiche un
nothing with sent away rich and

נד געהאלפן האט ער זיין קנעכט ישראל,
Yisroel knecht zain er hot geholfen
Israel servant his he has helped

געדענקענדיק זיין רחמנות ,
rachmones zain gedenkendik
mercy his remembering

נה אזוי ווי ער האט גערעדט צו אונדזערע אבות ,
avot undzere tsu geredt hot er vi azoi
ancestors our to spoken has he as so

צו אברהם און זיין זאמען אויף אייביק.
eibik oif zamen zain un Avraham tsu
eternal on seeds his and Avraham to

נו און מרים איז געבליבן ביי איר אן ערך דריי חדשים ,
chadoshem drei erech an ir bai gebliben iz Miryam un
months three about an her with remained is Miryam and

און האט זיך אומגעקערט אהיים.
aheim umgekert zich hot un
home returned self has and

57 Now when the time of Elisheva to give birth was fulfilled, she bore a ben.

נז פאר אלישבען אבער האט זיך דערפילט די צייט פון איר
ir fun tsait di derfilt zich hot ober Elishevan far
you of time the fulfilled self has however Elisheva for

קימפעט , און זי האט געבוירן א זון .
zun a geboiren hot zi un kimfet
son a born has she and childbirth

58 And Elisheva's shchenim *(neighbors)* and krovim *(relatives)* heard that Adoneinu greatly demonstrated his rachamim to her, and they had much simcha with her.

נח און אירע שכנים און קרובים האבן געהערט, אז דער האר
har der az gehert hoben krubim un shchnim ire un
L-rd the that heard have relatives and neighbors her and

(ה׳) האט איר ארויסגעוויזן גרויס חסד , און האבן זיך
zich hoben un chesed grois aroisgevizn ir hot Hashem
self have and grace great show her has Hashem

געפריידט מיט איר.
ir mit gefreidt
her with rejoiced

59 And it came about on the yom hashemini *(the eighth day)* they came for the bris milah of the yeled, and they were calling him by the name of his abba, Zecharyah.

נט און עס איז געשען , דעם אכטן טאג איז מען געקומען
gekumen men iz tog achten dem geshen iz es un
come they is day eighth the happened is it and

מל זיין דאס קינד, און מען האט אים א נאמען געגעבן נאך
noch gegeben nomen a im hot men un kind dos zain mal
after given Name a him has they and child the be circumcise

זיין פאטער זכריה .
Zecharyah foter zain
Zecharyah Father his

60 And in reply, his Em said: Lo, but he will be called Yochanan.

ס און זיין מוטער האט ענטפערנדיק געזאגט: ניין ; נאר ער זאל
zol er nor nein gezogt entferendik hot muter zain un
shall he but no said answering has mother his and

הייסן יוחנן .
Yochanan heisen
Yochanan be called

61 And they said to her, There is no one from your krovim who is called by this shem.

סא און זיי האבן צו איר געזאגט: אין דיין משפחה איז דאך
doch iz mshfchh dain in gezogt ir tsu hoben zei un
yet is family your in said her to have they and

נישטא קיינער, וואס האט דעם דאזיקן נאמען!
nomen dozikn dem hot vos keiner nishto
Name this the has who no one there is not

62 And they began motioning to the yeled's abba to find out what shem he wanted to give him.

סב און זיי האבן געוואונקען צו זיין פאטער, ווי וואלט ער
er volt vi foter zain tsu gevaunken hoben zei un
he would how father his to motion have they and

געוואלט אים א נאמען געבן .
geben nomen a im gevolt
give Name a him wanted

63 And having asked for a luach *(tablet)*, Zecharyah wrote, saying, Yochanan shmo. And everyone was amazed.

סג און ער האט געבעטן א שרייב טעוועלע און האט אויפגעשריבן,
oifgeshribn hot un tevele shraib a gebeten hot er un
inscribe has and tablet writing a asked has he and

אזוי צו זאגן ; זיין נאמען איז יוחנן ! און אלע האבן זיך
zich hoben ale un Yochanan iz nomen zain zogen tsu azoi
self have all and Yochanan is Name his say to so

געוואונדערט.
gevaundert
amazed

64 And Zecharyah's mouth was loosed at once and the lashon of him, and he began speaking, saying Baruch Hashem!

סד און אין אן אויגנבליק האבן זיך זיין מויל און צונג געעפנט;
geefent tsung un moil zain zich hoben oignblik an in un
opened tongue and mouth his self have eye blink an in and

און ער האט גערעדט, לויבנדיק ה׳ .
Hashem loibendik geredt hot er un
Hashem praising spoken has he and

65 And upon all their shchenim *(neighbors)* came much yirat Shomayim, and in the entire hill country of Yehudah everyone was shmoozing about these matters.

סה און א מורא איז געקומען אויף אלע זייערע שכנים , און אין דעם
dem in un shchnim zeiere ale oif gekumen iz moire a un
the in and neighbors their all on come is fear a and

גאנצן בארגלאנד פון יהודה האט מען גערעדט פון אלע די
di ale fun geredt men hot Yehude fun bargland gantsn
the all of spoken they has Yehudah of hill country entire

דאזיקע זאכן .
zachn dozike
things these

66 All who heard these things pondered them in their levavot, saying, What

סו און אלע, וואס האבן דאס געהערט, האבן עס זיך גענומען צום
tsum genumen zich es hoben gehert dos hoben vos ale un
to the taken self it have heard the have who all and

הארצן, אזוי צו זאגן : וואס וועט דאס דאזיקע קינד זיין ? ווארום
vorem zain kind dozike dos vet vos zogen tsu azoi hartsn
because be child these the will what say to so heart

אויך די האנט פון דעם האר (ה׳) איז געווען מיט אים.
im mit geven iz Hashem har dem fun hant di oich
him with was is Hashem L-rd the of hand the also

then will this yeled become?
For, indeed, the yad Hashem
was on him.
67 And Zecharyah, his
abba, was filled with the
Ruach Hakodesh and
brought forth a dvar
nevuah, saying, 68 BARUCH
HASHEM ELOHEI YISROEL,
for Adonoi has visited his
Am Berit and accomplished
a pedut kofer ransom for
the Geulah of his people.
69 And Hashem raised up
a Keren Yeshu'ah *(Horn
of Salvation)*, a mighty
Moshia, for us in the Beis
Dovid, His eved, 70 Just as
Hashem spoke through
the mouth of His neviim
hakedoshim meOlam *(holy
prophets from long ago)*,
71 That we should have
Yeshu'at Eloheinu from our
oyvim *(enemies)* and from
the hand of all the ones who
regard us with sinas chinom
(baseless hatred). 72 Thus
Hashem has demonstrated
his rachamim *(mercy)* to
Avoteinu *(our Fathers)* and
has remembered his Brit
HaKodesh *(Holy Covenant)*,
73 The Brit HaShevu'ah
(the Covenant of the oath)
which He swore to Avraham

סז און זכריה , זיין פאטער, איז פול געווארן מיט דעם רוח
ruach dem mit gevoren ful iz foter zain Zecharyah un
Spirit the with become full is father his Zecharyah and

הקודש און האט נבואות געזאגט, אזוי צו זאגן :
zogen tsu azoi gezogt nevues hot un Hakoidesh
say to so said prophecies has and the Holy

סח געלויבט זאל זיין דער האר, דער ג-ט פון ישראל.
Yisroel fun Hashem der har der zain zol geloibt
Israel of G-d the L-rd the be shall praise

ווייל ער האט השגחה געהאט און געשאפן
geshafen un gehat hashgoche hot er vail
created and had oversight visited has he because

א ישועה פאר זיין פאלק,
folk zain far yeshue a
people his for salvation a

סט און אויפגעשטעלט א *הארן פון גאולה
*geule fun *harn a oifgeshtelt un*
redemption of hair a raised up and

פאר אונדזערטוועגן
undzertvegen far
our sakes for

אין דעם הויז פון דוד זיין קנעכט,
knecht zain Dovid fun hoiz dem in
servant his Dovid of house the in

ע לויט ווי ער האט גערעדט דורך דעם מויל
moil dem durch geredt hot er vi loit
mouth the through spoken has he as according to

פון זיינע הייליקע נביאים .
neviim heilike zaine fun
prophets holy his of

פון אייביק אָן ,
on eibik fun
onwards eternity from

עא א רעטונג פון אונדזערע שונאים און אויס דער האנט
hant der ois un sonem undzere fun retung a
hand the out of and enemies our from salvation a

Avinu to grant us, 74 Having been delivered from the yad haoyvim *(hand of enemies)* of us to serve Hashem fearlessly, 75 In kedushah *(holiness)* and tzedek *(righteousness)* before Him all our yamim *(days).*
76 And you also, yeled *(child)*, will be called Navi HaElyon *(Prophet of the Most High)*; for you will go LIFNEI HAADON *(before the L-rd)* to prepare the DERECH HASHEM *(The Way of the L-rd)*, 77 To give daas *(knowledge)* of Yeshu'at Eloheinu *(the Salvation of our G-d)* to Hashem's Am Berit *(People of the Covenant)* by the selichat *(forgiveness)* of their avon *(sin)*, 78 Through the rav rachamim of Eloheinu *(through the great mercy of our G-d)*, by which has visited us the rising SHEMESH *(Sun)* from Shomayim, 79 To appear to the ones in CHOSHECH *(darkness)* and YOSHVEI BERETZ TZALMAVET *(sitting in the land of the shadow of death)*, to direct our feet into the Derech Shalom. 80 And the yeled was growing and was being given chizzuk *(strengthening)* in the Ruach Hakodesh, and Yochanan was in the desolate places

until the day of his hisgalus

פון אלע, וואס האסן אונדז;
undz hasen vos ale fun
us hate who all of

עב צו טאן חסד מיט אונדזערע אבות ,
avot undzere mit chesed ton tsu
ancestors our with grace do to

און צו געדענקען זיין הייליקן בונד ;
bund heilikn zain gedenken tsu un
covenant holy his remember to and

עג די שבועה, וואס ער האט געשוואוירן צו אונדזער
undzer tsu geshvoirn hot er vos sh'vu'a di
our to swear has he which oath the

פאטער אברהם ;
Avraham foter
Avraham Father

עד אונדז צו געבן , זייענדיק באפרייט אויס דער האנט
hant der ois bafreit zeiendik geben tsu undz
hand the out set free being give to us

פון אונדזערע שונאים,
sonem undzere fun
enemies our of

מיר זאלן אים דינען אָן מורא,
moire on dinen im zoln mir
fear without serve him should we

עה אין קדושה און גערעכטיקייט פאר אים אלע
ale im far gerechtikeit un kedushe in
all him before righteousness and holiness in

אונדזערע טעג.
teg undzere
days our

עו און דו , קינד, וועסט גערופן ווערן: נביא פון
fun novi veren gerufen vest kind du un
of prophet to be called you will child you and

דעם אויבערשטער,
Oibershter dem
Most High the

ווארום דו וועסט גיין פארויס פאר דעם האר
har dem far forois gein vest du vorem
L-rd the for ahead go you will you because

צוצוגרייטן זיינע וועגן , (ישעיהו מ , ג.)
g m Yeshayah vegen zaine tsutsugreitn
3 40 Yeshayah ways his to ready

[עז] כדי צו געבן זיין פאלק דערקענטעניש פון ישועה
yeshue fun derkentenish folk zain geben tsu k'de
salvation of knowledge people his give to so that

דורך דער פארגעבונג פון זייערע זינד,
zind zeiere fun fargebung der durch
sin their of forgiveness the through

[עח] דורך דער הערצלעכער דערבארמונג פון
fun derbaremung hertslecher der durch
of mercy heartfelt the through

אונדזער ג-ט ,
Hashem undzer
G-d our

דורך וועלכן א זונאויפגאנג פון אויבן וועט
vet oiben fun zunoifgang a velchen durch
will on high from dawn a which through

קומען צו אונדז,
undz tsu kumen
us to to come

[עט] זיי צו געבן ליכט וואס זיצן אין פינסטערניש
finsternish in zitsen vos licht geben tsu zei
darkness in sit who light give to to them

און אין שאטן פון טויט ,
toit fun shoten in un
death of shadow in and

צו פירן אונדזערע פיס אינם וועג פון שלום .
sholem fun veg inem fis undzere firen tsu
peace of way in the feet our lead to

[פ] און דאס קינד איז געוואקסן און איז שטארק געווארן אינם
inem gevoren shtark iz un gevaksen iz kind dos un
in the become strong is and increase is child the and

גייסט, און איז געווען אין מדבריות ביז צום טאג פון זיין באווייזן
bavaizen zain fun tog tsum biz mdbriut in geven iz un gaist
appear his of day to the until wilderness in was is and Spirit

זיך צו ישראל.
Yisroel tsu zich
Israel to self

(*revelation, manifestation*) to Yisroel.

ב

און עס איז געשען אין יענע טעג, א דעקרעט איז
iz dekret a teg yene in geshen iz es un
is decree a days those in happened is it and

ארויסגעגאנגען פון קיסר אויגוסטוס, אז די גאנצע וועלט
velt gantse di az Augustus Caesar fun aroisgegangen
world whole the that Augustus emperor from went out

זאל זיך רעגיסטרירן.
registriren zich zol
registered self shall

2 And it came about at that time that a dvar malchut (*decree*) was sent

out from Caesar Augustus to register everyone in the entire Roman Empire.

2 This former mifkad was that taken while Quirinius was ruling in Syria *(see Ac 5:37 for latter)*.

ב דאס איז די ערשטע רעגיסטרירונג, וואס איז געמאכט געווארן
gevoren gemacht iz vos registrirung ershte di iz dos
become made is which registration first the is the

בשעת קירעניוס איז געווען העגמון פון סיריען.
Sirya fun hegmun geven iz Kirenius beshas
Syria of ruling was is Quirinius while

3 And everyone was traveling to register, each to his own shtetl.

ג און אלע זענען געגאנגען זיך רעגיסטרירן, יעדער איינער אין זיין
zain in einer yeder registriren zich gegangen zenen ale un
his in one every registered self go are all and

אייגענער שטאט אריין.
arain shtot eigener
into city own

4 Now Yosef also went up from the Galil, from the shtetl of Natzeret, to Yehudah, to the Ir Dovid *(City of David)*, which is called Beit-Lechem, because he was of the mishpochah and Bais of Dovid.

ד און יוסף איז אויך ארויפגעגאנגען פון גליל, אויס דער שטאט
shtot der ois Galil fun aroifgegangen oich iz Yosef un
city the out Galil from went up also is Yosef and

נצרת , קיין יהודה , אין דער שטאט פון דוד , וועלכע הייסט
heist velche Dovid fun shtot der in Yehude kein Natseret
is called which Dovid of city the in Yehudah to Natseret

בית-לחם , ווייל ער איז געווען פון דעם הויז און משפחה פון
fun mshfchh un hoiz dem fun geven iz er vail Beit-Lechem
of family and house the of was is he because Bethlehem

דוד (המלך);
hameilech Dovid
the king Dovid

5 And Yosef went up to register with Miryam, who had been given to him in erusin *(betrothal)* and who was with child.

ה אז ער זאל זיך לאזן רעגיסטרירן צוזאמען מיט מרים , וואס
vos Miryam mit tsuzamen registriren lozen zich zol er az
who Miryam with together registered let self shall he that

איז געווען פארקנסט צו אים, און איז געווען מעוברת.
muberes geven iz un im tsu farknast geven iz
pregnant was is and him to engaged was is

6 And it came about, while they were there, the yamim *(days)* were fulfilled for Miryam to give birth.

ו און עס איז געשען , בשעת זיי זענען דארט געווען, דאס די
di dos geven dort zenen zei beshas geshen iz es un
the that was there are they while happened is it and

טעג פון איר קימפעט זענען דערפילט געווארן,
gevoren derfilt zenen kimfet ir fun teg
become fulfilled are childbirth her of days

7 And she bore her ben, her Bechor *(firstborn)*; and she wrapped him in swaddling clothes, and laid him in an evus *(animal feeding trough)*, because there was no place for them in the malon *(inn)*.

ז און זי האט געבוירן איר זון , דעם בכור , און האט אים
im hot un bchur dem zun ir geboiren hot zi un
him has and firstborn the son her born has she and

איינגעוויקלט אין ווינדעלעך און אריינגעלייגט אין א מולטער,
multer a in araingeleigt un vindelech in eingeviklt
manger a in laid and swaddling clothes in wrapped

צוליב דעם וואס עס איז נישט געווען קיין ארט פאר זיי
zei far ort kein geven nisht iz es vos dem tsulib
them for place of any was not is it which that on account of

אין דער אכסניה .
achsanyah der in
inn the in

8 And ro'im *(shepherds)* were in the same region, living outside in the open air, and keeping shomer over their eder *(flock)* balailah.

ח און אין דער זעלביקער געגנט זענען געווען פאסטוכער, וואס
vos fastucher geven zenen gegent zelbiker der in un
who shepherds was are region same one the in and

האבן זיך אויפגעהאלטן אויפן פעלד און געהאלטן וואך איבער
iber vach gehalten un feld oifen oifgehalten zich hoben
over watch held and field on the staying self have

זייער סטאדע ביינאכט.
bainacht stade zeier
by night flock their

9 And, suddenly, a malach Hashem stood before them, and the kavod Hashem shone around them; and they were afraid with a yirah gedolah *(great fear)*.

ט און א מלאך פונם האר (ה') האט זיך אוועקגעשטעלט
avekgeshtelt zich hot Hashem har funem malech a un
stand before self has Hashem L-rd from the angel a and

ביי זיי און דער כבוד פון האר (ה') האט זיי
zei hot Hashem har fun koved der un zei bai
them has Hashem L-rd of glory the and them with

ארומגעלויכטן, און זיי האבן זיך געפארכטן מיט א גרויסער
groiser a mit geforchten zich hoben zei un arumgeloichtn
great a with afraid self have they and shone around

פורכט.
furcht
fear

10 And the malach said to them, Do not have pachad *(fear, terror)*; for hinei I announce Besuras HaGeulah to you of great simcha *(joy)* which will be for kol Am Berit *(all the People of the Covenant)*;

י און דער מלאך האט צו זיי געזאגט: פארכט זיך נישט! ווארום
vorem nisht zich forcht gezogt zei tsu hot malech der un
because not self afraid said them to has angel the and

זע , איך זאג אייך אָן א גוטע בשורה פון גרויסער פרייד, וועלכע איז
iz velche freid groiser fun bshurh gute a on aich zog ich ze
is which joy great of Bsoires good a on you tell I look

פארן גאנצן פאלק;
folk gantsn foren
people entire for

11 Because hayom, in Ir Dovid, has been born to you a Moshia *(Go'el, Savior, Oisleizer)*, who is Rebbe Melech HaMoshiach HaAdon.
12 And this will be HaOt *(The Sign)* to you: you will find a small child, an infant, wrapped in swaddling clothes and lying in an evus.

13 And, suddenly, there was with the malach a multitude of the Tzivos Hashem, the Tzivos HaShomayim *(Armies or Hosts of Heaven)* praising Hashem, and saying,
14 Kavod to Hashem in the Highest; and on haaretz shalom among Bnei Adam kavvanah tovah *(of good intention)*.

15 And it came about, when the malachim withdrew from them to Shomayim, the roim *(shepherds)* were saying to one another, Let us go now up to Beit-Lechem and let us see this thing that has come about which Hashem has made known to us.

יא אז אייך איז היינט געבוירן געווארן א גואל , וועלכער איז
iz velcher gual a gevoren geboiren haint iz aich az
is who redeemer a become born today is you that

משיח , דער האר, אין דער שטאט פון דוד . (מיכה ה, א.)
a h Michoh Dovid fun shtot der in har der Moshiach
1 5 Micah Dovid of city the in L-rd the Moshiach

יב און דאס דאזיקע איז פאר אייך א צייכן : איר וועט געפינען א
a gefinen vet ir tseichen a aich far iz dozike dos un
a find will you sign a you for is these the and

קליין קינד איינגעוויקלט אין ווינדלען און ליגנדיק אין א מולטער.
multer a in ligndik un vindlen in eingeviklt kind klein
manger a in lying and cloth in wrapped child small

יג און פלוצלונג איז געווען אינאיינעם מיט דעם מלאך א מחנה פון
fun mchnh a malech dem mit ineinem geven iz plutslung un
of camp a angel the with together was is suddenly and

הימלישע חיל וואס האבן געלויבט ה׳ און געזאגט:
gezogt un Hashem geloibt hoben vos chil himlishe
said and Hashem praise have who host, army heavenly

יד כבוד צו ה׳ אין די הויכקייטן,
hoichkeitn di in Hashem tsu koved
highest the in Hashem to glory

און אויף דער ערד שלום צווישן מענטשן
mentshn tsvishen sholem erd der oif un
people among peace earth the on and

אין וועמען ער האט א וואוילגעפעלן!
voilgefelen a hot er vemen in
well pleased a has he whom in

טו און עס איז געשען , ווי די מלאכים זענען פון זיי
zei fun zenen malochem di vi geshen iz es un
them from are angels the as happened is it and

אוועק אין הימל אריין, האבן די פאסטוכער געזאגט איינער
einer gezogt fastucher di hoben arain himel in avek
one said shepherds the have into heaven in went away

צום אנדערן: לאמיר איצט גיין קיין בית-לחם , און זען די
di zen un Beit-Lechem kein gein itst lomir andern tsum
the see and Bethlehem to go now let us other to the

דאזיקע זאך , וואס איז געשען , וועלכע דער האר (ה׳) האט
hot Hashem har der velche geshen iz vos zach dozike
has Hashem L-rd the which happened is which thing these

אונדז צו וויסן געטאן.
geton visen tsu undz
made know to us

16 And they came in haste and found both Miryam and Yosef, and the child was lying in the evus *(animal feeding trough).*

טז און זיי זענען געגאנגען איילנדיק און האבן געפונען מרים און
un Miryam gefunen hoben un eilndik gegangen zenen zei un
and Miryam found have and with haste go are they and

יוספן , און דאס קליינע קינד ליגנדיק אין דער מולטער.
multer der in ligndik kind kleine dos un Yosefn
manger the in lying child small the and Yosef

17 And when the roim saw this, they made known the dvar concerning this yeled which had been told them.

יז און ווען זיי האבן עס געזען האבן זיי באקאנט געמאכט דאס
dos gemacht bakant zei hoben gezen es hoben zei ven un
the made known they have seen it have they when and

ווארט, וואס איז צו זיי גערעדט געווארן וועגן דעם דאזיקן קינד.
kind dozikn dem vegen gevoren geredt zei tsu iz vos vort
child this the about become spoken them to is which word

18 And all who heard it were amazed about the things which were told them by the roim *(shepherds).*

יח און אלע, וואס האבן דאס געהערט, האבן זיך געוואונדערט
gevaundert zich hoben gehert dos hoben vos ale un
amazed self have heard this have who all and

איבער דעם, וואס איז געזאגט געווארן פון די פאסטוכער.
fastucher di fun gevoren gezogt iz vos dem iber
shepherds the from become said is which that over

19 But Miryam was treasuring up all these things, pondering them in her lev.

יט מרים אבער האט אפגעהיטן אלע די דאזיקע רייד און האט
hot un reid dozike di ale opgehiten hot ober Miryam
has and words these the all kept has however Miryam

נאכגעטראכט איבער זיי אין איר הארץ.
harts ir in zei iber nochgetracht
heart her in them over pondered

20 And the roim went back, and as they returned, they cried, Baruch Hashem! They gave kavod to G-d for all that they had heard and seen, just as it had been foretold to them.

כ און די פאסטוכער האבן זיך אומגעקערט אפגעבנדיק כבוד צו
tsu koved opgebendik umgekert zich hoben fastucher di un
to glory giving up returned self have shepherds the and

ה' און לויבנדיק אים פאר אלעם, וואס זיי האבן געהערט און
un gehert hoben zei vos alem far im loibendik un Hashem
and heard have they what all for him praising and Hashem

געזען, אזוי ווי עס איז צו זיי גערעדט געווארן.
gevoren geredt zei tsu iz es vi azoi gezen
become spoken them to is it as so seen

21 And when shemonah yamim were completed for his bris milah, YEHOSHUA was given as SHMO, which he was called by the malach,

כא און ווען אכט טעג זענען דערפילט געווארן, אז מען זאל אים
im zol men az gevoren derfilt zenen teg acht ven un
him shall they that become fulfilled are days eight when and

מל זיין , האט מען אים א נאמען געגעבן יהושע / ישוע* ,
Yeshua Yehoshua gegeben nomen a im men hot zain mal*
Yeshua Yehoshua given Name a him they has his circumcise

ווי ער איז גערופן געווארן פון דעם מלאך איידער ער איז געשאפן
geshafen iz er eider malech dem fun gevoren gerufen iz er vi
conceived is he before angel the of become called is he as

before he was conceived in the womb.

22 And when the yamim *(days)* for their tohorah *(purification)* according to the Torah of Moshe were completed, they brought him up to Yerushalayim to present him to Hashem.

23 As it has been written in the Torat Hashem, KHOL ZACHAR opening the RECHEM KODESH to Hashem,

24 And to offer a korban according to the thing having been said in the Torat Hashem, SHTEI TORIM O SHNEI BENI YONAH *(a pair of turtle doves or two young pigeons)*.

25 And there was an ish in Yerushalayim whose shem was Shim'on, a tzaddik, a chasid, awaiting the Nechamat Yisroel *(Consolation of Israel)*, and the Ruach Hakodesh was upon him.

געוואָרן אינם מוטערלייב. כב און ווען די טעג זענען דערפילט
derfilt zenen teg di ven un muterleib inem gevoren
fulfilled are days the when and womb in the become

געוואָרן פון זייער רייניקונג לויט תורת משה, האָבן זיי
zei hoben Moshe torat loit reinikung zeier fun gevoren
they have Moses law of according to cleansing their of become

אים אַרויפגעברענגט קיין ירושלים , כדי אים אוועקצושטעלן
avektsushteln im k'de Yerushalayim kein aroifgebrengt im
present him so that Yerushalayim to brought him

פאַר דעם האַר (ה׳) (ויקרא יב, א-ח.)
a-ch yb Vayikra Hashem har dem far
1-8 12 Leviticus Hashem L-rd the before

כג אַזוי ווי עס שטייט געשריבן אין דער תורה פון דעם האַר (ה׳):
Hashem har dem fun toire der in geshriben shteit es vi azoi
Hashem L-rd the of Torah the in written stands it as so

יעדער זכר , וואָס עפנט די מוטערטראַכט, זאָל גערופן ווערן
veren gerufen zol mutertracht di efent vos zachar yeder
to be called shall womb the opens who male every

הייליק צום האַר (ה׳); (שמות יג, א-ב.)
a-b yg Shemot Hashem har tsum heilik
1-2 13 Exodus Hashem L-rd to the holy

כד און צו ברענגען אַ קרבן לויט ווי עס איז געזאָגט געוואָרן
gevoren gezogt iz es vi loit korben a brengen tsu un
become said is it as according to sacrifice a bring to and

אין דער תורה פונם האַר (ה׳): אַ **פּאָר טערקל-טויבן
*terkl-toibn **far a Hashem har funem toire der in*
turtle doves pair of a Hashem L-rd from the Torah the in

אָדער צוויי יונגע טויבן .
toibn yunge tsvei oder
pigeons young two or

כה און זע , עס איז געווען אַ מענטש אין ירושלים , וועלכער
velcher Yerushalayim in mentsh a geven iz es ze un
whose Yerushalayim in man a was is it look and

האָט געהייסן שמעון , און דער דאָזיקער איז געווען אַן איש
ish an geven iz doziker der un Shim'on geheisen hot
man an was is this one the and Shim'on named has

צדיק און אַ ג-טספאַרכטיקער מענטש, און האָט געהאָפט אויף
oif gehaft hot un mentsh G-tsforchtiker a un tsadik
on hoped has and man devout a and righteous

דער נחמה פון ישראל; און דער רוח הקודש האָט גערוט
gerut hot Hakoidesh ruach der un Yisroel fun nechome der
rested has the Holy Spirit the and Israel of consolation the

אויף אים.
im oif
him on

26 And it had been revealed to him by the Ruach Hakodesh that he was not to see mavet until he had seen Hashem's Moshiach.

כו און עס איז אים אנטפלעקט געווארן דורך דעם רוח הקודש ,
Hakoidesh ruach dem durch gevoren antplekt im iz es un
the Holy Spirit the through become revealed him is it and

אז ער וועט נישט זען דעם טויט איידער ער וועט זען דעם משיח
Moshiach dem zen vet er eider toit dem zen nisht vet er az
Moshiach the see will he before death the see not will he that

פון דעם האר ה׳ .
Hashem har dem fun
Hashem L-rd the of

27 And Shim'on came in the Ruach Hakodesh into the courts of the Beis HaMikdash; and when the horim *(parents)* brought in the yeled, Yehoshua, to do concerning him the required mitzvah of the Torah,

כז און ער איז געקומען דורך דעם גייסט אין בית המקדש
Hamikdash beis in gaist dem durch gekumen iz er un
HaMikdash house in Spirit the by come is he and

אריין! און בשעת די עלטערן האבן אריינגעברענגט דאס קינד
kind dos araingebrengt hoben elteren di beshas un arain
child the brought have parents the while and into

יהושע / ישוע* , כדי צו טאן מיט אים לויט דעם
dem loit im mit ton tsu k'de Yeshua Yehoshua*
the according to him with do to in order Yeshua Yehoshua

מנהג פון דער תורה,
toire der fun mnhg
Torah the of custom

28 Then Shim'on took him into his arms, saying, Baruch Hashem, and the following: 29 And now, Adonoi, dismiss Your eved in shalom, according to Your dvar *(word)*; 30 Because my eynayim have beheld the Yeshu'at Eloheinu, 31 Which You prepared in the presence of kol haammim *(all the peoples)*, 32 An Ohr *(Light)* to give hisgalus *(revelation)* to the Nations and the kavod *(glory)* of Your Am *(people)*, Yisroel.

כח האט ער (שמעון) עס גענומען אויף זיינע ארעמס און געלויבט
geloibt un orems zaine oif genumen es Shim'on er hot
praise and arms his in taken him Shim'on he has

ה׳ און געזאגט:
gezogt un Hashem
said and Hashem

כט איצט, אָ, האר, לאזטו דיין קנעכט גיין ,
gein knecht dain loztu har o itst
go servant your permit L-rd o now

לויט דיין ווארט, בשלום ,
besholem vort dain loit
in peace word your according to

ל ווייל געזען האבן מיינע אויגן דיין רעטונג ,
retung dain oigen maine hoben gezen vail
salvation your eyes my have seen because

לא וואס דו האסט צוגעגרייט פאר אלע פעלקער,
felker ale far tsugegreit host du vos
peoples all for prepared you have you which

לב א ליכט צו דער באלויכטונג פון די גויים
Goyim di fun baloichtung der tsu licht a
Gentiles the of revelation the to light a

און א הערלעכקייט פאר דיין פאלק ישראל.
Yisroel folk dain far herlechkeit a un
Israel people your for glory a and

(ישעיהו מב, ו.)
u mb Yeshayah
6 42 Yeshayah

33 And the Abba and Em of the yeled were amazed at the things being spoken about him.

לג און זיין פאטער און מוטער האבן זיך געוואונדערט איבער דעם,
dem iber gevaundert zich hoben muter un foter zain un
that over amazed self have mother and father his and

וואס איז געזאגט געווארן וועגן אים;
im vegen gevoren gezogt iz vos
him about become said is what

34 And Shim'on said a bracha over them and said to Miryam his Em, Hinei this one is destined for the michshol *(stumbling)* and tekumah *(revival)* of RABBIM in Yisroel and for an Ot *(Sign)* that will be opposed *(against which there will be mitnaggedim, opponents)*.

לד און שמעון האט זיי געבענטשט און געזאגט צו מרים , זיין
zain Miryam tsu gezogt un gebentsht zei hot Shim'on un
his Miryam to said and blessed them has Shim'on and

מוטער: זע , ער איז באשטימט צום פאלן און אויפשטיין פון
fun oifshtein un falen tsum bashtimt iz er ze muter
of standing up again and fall to the appointed is he look mother

א סך אין ישראל, און אלס א צייכן , וואס וועט ווידערגעשפראכן
vidergeshfrachn vet vos tseichen a als un Yisroel in sach a
opposed will which sign a as and Israel in many a

ווערן; (ישעיהו ח, יד-טו .)
yad-ah ch Yeshayah veren
14-15 8 Yeshayah to be

35 And a cherev *(sword)* will pierce the neshamah of you yourself also so that the machshavot of many levavot *(hearts)* will be revealed.

לה און אויך דיין אייגענער זעל וועט אדורכדרינגען א שווערד;
shverd a adurchdringen vet zel eigener dain oich un
sword a pierced through will soul own your also and

כדי די מחשבות פון א סך הערצער זאלן אנטפלעקט ווערן.
veren antplekt zoln hertser sach a fun machshoves di k'de
to be revealed should hearts many a of thoughts the so that

36 And there was a neviah *(prophetess)* named Chanah Bat Pnuel, of the shevet *(tribe)* of Asher. This isha *(woman)* was advanced in age, having lived with her baal *(husband)* sheva shanim *(seven years)* from her betulim *(virginity)*,

לו און עס איז געווען א נביאה , חנה בת פנואל,
Pnuel bat Chanah neviye a geven iz es un
Pnuel daughter Chanah prophetess a was is there and

פונם שבט אשר. זי האט שוין געהאט דערגרייכט א זייער
zeier a dergreicht gehat shoin hot zi Asher shevet funem
very a attained had already has she Asher tribe from the

טיפע עלטער, האבנדיק געלעבט מיט א מאן זיבן יאר פון איר
ir fun yor ziben man a mit gelebt hobendik elter tife
her of years seven man a with lived having old age depth

יונגפרוישאפט אָן ,
on yungfroishaft
onwards young womanhood

37 And then to the age of eighty-four she had lived as an almanah *(widow)* who was not departing from the Beis HaMikdash, serving yomam valailah *(day and night)* with tzomot *(fastings)* and tefillos.

38 And at that very moment she came and stood nearby, exclaiming, Baruch Hashem. And she continued speaking about him to all the ones anticipating the Geulah *(Redemption)* of Yerushalayim.

39 And when they had been shomer mitzvot and completed everything according to the Torat Hashem, they returned to the Galil and to their own shtetl of Natzeret. 40 And the yeled continued growing and was given chozek *(strength)*, being filled with chochmah *(wisdom)*, and the Chen vChesed Hashem was upon him.

41 And his horim *(parents)* used to make aliyah leregel *(pilgrimage)* to Yerushalayim shanah b'shanah *(year by year)* for Chag HaPesach *(the Feast of Pesach)*.

לז און איז געווען אן אלמנה ביז צו פיר און אכציק יאר , וואס האט
hot vos yor achtsik un fir tsu biz almone an geven iz un
has who years eighty and four to until widow an was is and

נישט פארלאזט דאס בית המקדש , און האט געדינט ה׳
Hashem gedint hot un Hamikdash beis dos farlozt nisht
Hashem serve has and HaMikdash house the left not

מיט תעניתים און תפילות בייטאג און ביינאכט.
bainacht un beitag tfiles un tenitim mit
by night and by day prayers and fasting with

לח אויך זי איז געקומען אין דער זעלביקער שעה, האט געלויבט
geloibt hot sha'á zelbiker der in gekumen iz zi oich
praise has hour same the in come is she also

ה׳ , און גערעדט וועגן אים צו אלע, וואס האבן געהאפט
gehaft hoben vos ale tsu im vegen geredt un Hashem
hoped have who all to him about spoken and Hashem

אויף דער אויסלייזונג פון ירושלים . לט און ווי זיי האבן אלץ
alts hoben zei vi un Yerushalayim fun oisleizung der oif
all have they as and Yerushalayim of redemption the on

מקיים געווען לויט דער תורה פונם האר (ה׳), האבן
hoben Hashem har funem toire der loit geven mekaiem
have Hashem L-rd of the Torah the according to was fulfill

זיי זיך אומגעקערט קיין גליל, אין זייער אייגענער שטאט נצרת .
Natseret shtot eigener zeier in Galil kein umgekert zich zei
Natseret city own their in Galil to returned self they

מ און דאס קינד איז געוואקסן און איז געווארן שטארק, ווערנדיק
verendik shtark gevoren iz un gevaksen iz kind dos un
becoming strong become is and increase is child the and

פול מיט חכמה , און ה׳ס חן איז געווען אויף אים.
im oif geven iz chein h,s un chochme mit ful
him on was is favor Hashem's and wisdom with full

מא און זיינע עלטערן פלעגן עולה רגל זיין יעדעס יאר קיין
kein yor yedes zain rgl eulh flegen elteren zaine un
to year every be foot go up used to parents his and

ירושלים אויף יום טוב פסח .
Pesach tov yom oif Yerushalayim
Pesach Tov Yom of on Yerushalayim

42 And when he became a bocher of twelve years of age, they made aliyah leregel *(pilgrimage)*, as usual, according to the mitzvah and minhag of the Chag.

מב און ווען ער איז אלט געווארן צוועלף יאר זענען זיי
zei zenen yor tsvelf gevoren alt iz er ven un
they are years twelve become old is he when and

ארויפגעגאנגען לויט דעם מנהג פונם יום טוב;
tov yom funem mnhg dem loit aroifgegangen
Tov Yom of of the custom the according to went up

43 And as they were returning, having fulfilled the prescribed number of yamim *(days)*, the bocher Yehoshua stayed behind in Yerushalayim. And his horim *(parents)* did not have daas *(knowledge)* of this,

מג און ווען די טעג האבן זיך געענדיקט און זיי האבן
hoben zei un geendikt zich hoben teg di ven un
have they and finished self have days the when and

זיך אומגעקערט (אהיים), איז דאס יינגל יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua yingel dos iz aheim umgekert zich*
Yeshua Yehoshua boy the is home returned self

איבערגעבליבן אין ירושלים , און זיינע עלטערן האבן עס נישט
nisht es hoben elteren zaine un Yerushalayim in ibergebliben
not it have parents his and Yerushalayim in stayed behind

געוואוסט;
gevust
known

44 But supposed him to be in the caravan, and went a day's journey. And they began looking for him among the krovim *(relatives)* and acquaintances.

מד נאר מיינענדיק, אז ער איז מיט די עולי רגל, זענען זיי
zei zenen rgl euli di mit iz er az mainendik nor
they are foot go up the with is he that thinking but

געגאנגען א טאג רייזע און האבן אים געזוכט צווישן די קרובים
krubim di tsvishen gezucht im hoben un reize tog a gegangen
relatives the among sought him have and journey day a go

און באקאנטע .
bakante un
acquaintances and

45 And, not having found him, they returned to Yerushalayim, looking for him.

מה און (אזוי ווי) זיי האבן אים נישט געפונען, האבן זיי זיך
zich zei hoben gefunen nisht im hoben zei vi azoi un
self they have found not him have they as so and

אומגעקערט קיין ירושלים און אים געזוכט.
gezucht im un Yerushalayim kein umgekert
sought him and Yerushalayim to returned

46 And it came about, that after shlosha yamim *(three days)* they found him in the courts of the Beis HaMikdash, sitting in the midst of the rabbis,

מו און עס איז געשען , אין דריי טעג ארום האבן זיי אים געפונען
gefunen im zei hoben arum teg drei in geshen iz es un
found him they have around days three in happened is it and

אין בית המקדש זיצנדיק אין דער מיט צווישן די תנאים ,
tannim di tsvishen mit der in zitsndik Hamikdash beis in
Tannaim the among midst the in sitting HaMikdash house in

both listening to them

און ער האט זיך צוגעהערט צו זיי און זיי געשטעלט קשיות ;
kashies geshtelt zei un zei tsu tsugehert zich hot er un
questions posing them and them to to listen self has he and

and asking them she'elot *(kashes, questions).*

47 And all the ones listening to him where amazed at his binah and at his teshuvot *(answers).*

מז און אלע, וואס האבן אים געהערט, האבן געשטוינט איבער זיין
zain iber geshtoint hoben gehert im hoben vos ale un
his over astounded have heard him have who all and

שכל און זיינע תשובות.
teshuvot zaine un seichel
answers his and understanding

48 And when his horim *(parents)* saw him, they were astounded, and his Em *(mother)* said to him, Beni, why did you do thus to us? Hinei, your abba and I were anxiously looking for you.

מח און ווען זיי האבן אים דערזען , זענען זיי געווארן
gevoren zei zenen derzen im hoben zei ven un
become they are caught sight of him have they when and

אויסער זיך, און זיין מוטער האט צו אים געזאגט; קינד, פארוואס
farvos kind gezogt im tsu hot muter zain un zich oiser
why child said him to has mother his and self beyond

האסטו אונדז אזוי געטאן? זע , דיין פאטער און איך האבן דיך
dich hoben ich un foter dain ze geton azoi undz hostu
you have I and father your look done so us you have

געזוכט מיט אנגסט.
angst mit gezucht
anguish with sought

49 And he said to them, Why is it that you were looking for me? Did you not have daas that I must be in the Beis Avi?

מט און ער האט צו זיי געזאגט; פארוואס האט איר מיך געזוכט?
gezucht mich ir hot farvos gezogt zei tsu hot er un
sought me you did why said them to has he and

צי האט איר דען נישט געוואוסט, אז איך מוז זיין אין מיין
main in zain muz ich az gevust nisht den ir hot tsi
my in his must I that known not then you has

פאטערס הויז ?
hoiz foters
house father's

50 And they did not have binah of the dvar which he spoke to them.

נ און זיי האבן נישט משיג געווען דאס ווארט, וואס ער האט
hot er vos vort dos geven mshig nisht hoben zei un
has he which word the was comprehend not have they and

צו זיי גערעדט.
geredt zei tsu
spoken them to

51 And he went down with them, and they came to Natzeret; and he continued in mishma'at *(obedience)* to his horim *(parents).* And his Em *(mother)* was treasuring

נא און ער איז אראפגעגאנגען מיט זיי און איז געקומען קיין
kein gekumen iz un zei mit aropgegangen iz er un
to come is and them with went down is he and

נצרת און געווען אונטערטעניק צו זיי ; און די מוטער זיינע
zaine muter di un zei tsu untertenik geven un Natseret
his mother the and them to subject was and Natseret

האט אפגעהיטן די אלע ווערטער אין איר הארץ.
harts ir in verter ale di opgehiten hot
heart her in words all the kept has

all these things in her lev *(heart)*.

52 And Yehoshua kept increasing in chochmah V'GADEL VATOV GAM IM HASHEM VGAM IM ANASHIM *(and in stature and favor with Hashem and men)*.

נב און יהושע / ישוע* איז געוואקסן אין דער חכמה און אין
in un chochme der in gevaksen iz Yeshua Yehoshua un*
in and wisdom the in increase is Yeshua Yehoshua and

קערפערלעכן געשטאלט, און אין חן ביי ה׳ און ביי לייטן.
laitn bai un Hashem bai chein in un geshtalt kerferlechn
people with and Hashem with favor in and form bodily

3 In the shenat chamesh esreh *(15th year)* of the reign of Tiberius Caesar, while Pontius Pilate was governing Yehudah, when Herod was tetrarch of the Galil, and when Philippos the brother of Herod Antipas was tetrarch of Iturea and Trachonitis, and at the same time Lysanias was tetrarch of Abilene,

ג און אין דעם פופצענטן יאר פון דער הערשאפט פון קיסר
Caesar fun hershaft der fun yor fuftsentn dem in un
Caesar of rule the of year fifteenth the in and

טיבעריוס, בעת פאנטיוס פילאטוס איז געווען גובערנאטאר פון
fun gubernator geven iz Pilatos Pontius beis Tiberius
of governor was is Pilatus Pontius while Tiberius

יהודה , און הורדוס איז געווען טעטראַרך פון גליל, און פיליפוס,
Filipos un Galil fun tetrarch geven iz Hordos un Yehude
Philip and Galil of Tetrarch was is Herod and Yehudah

זיין ברודער, איז געווען טעטראַרך פון איטורעא און פון דער געגנט
gegent der fun un Iturea fun tetrarch geven iz bruder zain
region the of and Iturea of Tetrarch was is brother his

טראכאניטיס, און ליזיאנוס איז געווען טעטראַרך פון אבילענע,
Abilene fun tetrarch geven iz Lysanias un Trachonitis
Abilene of Tetrarch was is Lysanias and Trachonitis

2 And when, during the same historical period, Anan and Caiapha were Kohanim Gedolim, then it was that the dvar Hashem came to Yochanan Ben Zecharyah bamidbar *(in the wilderness)*.

ב ווען חנן און קיפא זענען געווען כהנים גדולים , איז
iz gedoilem kohanem geven zenen Caiapha un Chanah ven
is Gedolim kohenim was are Caiapha and Chanah when

ה׳סווארט געקומען צו יוחנן בן זכריה אין דער
der in Zecharyah ben Yochanan tsu gekumen vort h,s
the in Zecharyah Son of Yochanan to come word Hashem's

מדבר .
midbar
wilderness

3 And Yochanan went into all the surrounding region of the Yarden darshenen a tevilah of teshuva for the selichat avon,

ג און ער איז געקומען אין דער גאנצער אומגעגנט פון ירדן און האט
hot un Yarden fun umgegent gantser der in gekumen iz er un
has and Yarden of region whole the in come is he and

אויסגערופן א מקווה פון תשובה צו דער פארגעבונג פון זינד,
zind fun fargebung der tsu tshuve fun mkvh a oisgerufen
sin of forgiveness the to repentance of mikveh a proclaimed

4 As it has been written in the sefer divrei Yeshayah Hanavi, KOL KOREY BAMIDBAR *(A voice of one shouting in the wilderness)*: Prepare the Derech Hashem *(the Way of the L-rd)*. Make his paths straight! 5 KOL GEY YINNASE VKHOL HAR VGIVAH YISHPALU *(Every valley will be filled in and every mountain and hill will be leveled off)*, VHAYAH HEAKOV LEMISHOR VHARKHASIM LVIKAH *(The crooked will be made straight, the rough paths made into smooth roads)*; 6 VRAU CHOL BASAR ES YESHU'AT ELOHEINU *(and all basar will see the salvation of our G-d)*.

ד אזוי ווי עס שטייט געשריבן אינם ספר פון די ווערטער פון
fun verter di fun seifer inem geshriben shteit es vi azoi
of words the of book of in the written stands it as so

ישעיה הנביא :
hanovi Yeshayah
the prophet Isaiah

א קול פון איינעם וואס שרייט אין דער מדבר :
midbar der in shreit vos einem fun kol a
wilderness the in crying out who one of voice a

גרייט צו דעם וועג פון דעם האר (ה׳),
Hashem har dem fun veg dem tsu greit
Hashem L-rd the of way the to ready

מאכט גלייך זיינע שטעגן.
shtegn zaine glaich macht
paths his straight make

ה יעדער טאל זאל אנגעפילט ווערן
veren ongefilt zol tal yeder
to be filled shall valley every

און יעדער בארג און יעדעס בערגל זאלן
zoln bergl yedes un barg yeder un
should hill every and mountain every and

דערנידעריקט ווערן,
veren derniderikt
to be low

און די קרומע (ערטער) זאלן אויסגעגלייכט ווערן
veren oisgegleicht zoln erter krume di un
to be straighten should places crooked the and

און די נישט גלייכע צו גלאטע וועגן ;
vegen glate tsu glaiche nisht di un
about smooth to equal not the and

ו און זאל יעדער בשר (ודם) זען די
di zen v'dam basar yeder zol un
the see and blood flesh every shall and

ישועה פון ה׳ .
Hashem fun yeshue
Hashem of salvation

(ישעיהו מ, ג-ה.)
g-h m Yeshayah
3-5 40 Yeshayah

7 Therefore, Yochanan was saying to the multitudes coming out to have the mikveh mayim's tevilah supervised by him, You banim of nachashim, who warned you to flee from the charon af [Hashem] habah *(the coming burning wrath [of Hashem])*?

8 Therefore, produce p'ri tov l'teshuva *(fruit worthy of repentance)*, and do not begin to presume within yourselves, saying, We have the zechut Avot *(merit of the Fathers)* of Avraham Avinu, for, I say to you, that Hashem is able from these avanim *(stones)* to raise up banim to Avraham Avinu.

9 And already the ax is laid at the shoresh haetzim *(the root of the trees)*. Therefore, every etz not producing pri tov is cut down and is thrown into the Eish.

10 And the multitudes were questioning him, saying, What then should we do?

ז און ער האט געזאגט צו די המונים מענטשן, וואס זענען
zenen vos mentshn hamonim di tsu gezogt hot er un
are who people crowds of the to said has he and

ארויסגעקומען געטובלט צו ווערן אין דער מקווה פון אים:
im fun mkvh der in veren tsu getoivelt aroisgekumen
him of mikveh the in to be to mikveh immersed come out

איר שפראץ פון שלאנגען, ווער האט אייך געגעבן צו פארשטיין צו
tsu farshtein tsu gegeben aich hot ver shlangen fun shfrats ir
to understand to given you has who snakes of sprout you

אנטלויפן פון דעם קומענדיקן צארן?
tsoren kumendikn dem fun antloifen
wrath coming the from flee

ח ברענגט דעריבער פירות, (וואס זענען) ווירדיק פון תשובה ,
tshuve fun virdik zenen vos peires deriber brengt
repentance of worthy are which fruit therefore bear

און הויבט נישט אָן זיך איינצורעדן: מיר האבן אברהם אלס
als Avraham hoben mir eintsuredn zich on nisht hoibt un
as Avraham have we convincing self without not begin and

אונדזער פאטער; ווארום איך זאג אייך, אז ה' איז בכח
b'koach iz Hashem az aich zog ich vorem foter undzer
able is Hashem that you tell I because Father our

אויס די דאזיקע שטיינער אויפצושטעלן קינדער צו אברהמען.
Avrahamen tsu kinder oiftsushtelen shteiner dozike di ois
Abraham to children to raise up stones these the out

ט און די האק ליגט אויך שוין בייםווארצל פון דיביימער;
beimer di fun vortsl baim shoin oich ligt hak di un
trees the of root at the already also lies axe the and

דעריבער יעדער איינער בוים, וואס ברענגט נישט קיין גוטע פירות,
peires gute kein nisht brengt vos boim einer yeder deriber
fruit good any not brings which tree one every therefore

ווערט אפגעהאקט און געווארפן אין פייער אריין. י און די מאסן
masen di un arain feier in gevorfen un opgehakt vert
crowds of the and into fire in thrown and chopped off become

מענטשן האבן אים געפרעגט, אזוי צו זאגן: וואס זשע זאלן מיר
mir zoln zhe vos zogen tsu azoi gefregt im hoben mentshn
we should then what say to so asked him have people

טאן?
ton
do

[11] And in reply, Yochanan was saying to them, Let the one having two kaftans share with the one having none, and let the one having okhel *(food)* do likewise.

יא און ער האט ענטפערנדיק צו זיי געזאגט: ווער עס האט צוויי
tsvei hot es ver gezogt zei tsu entferendik hot er un
two has it who said them to answering has he and

העמדער, דער זאל זיך טיילן מיט דעם , וואס האט גארנישט; און
un gornisht hot vos dem mit teiln zich zol der hemder
and nothing has who the one with share self shall that shirts

דער , וואס האט שפייז, זאל אויך אזוי טאן!
ton azoi oich zol shpaiz hot vos der
do so also shall food has who the one

[12] Now came also mochesim *(tax collectors)* to receive the tevilah of teshuva, and they said to him, Rabbi, what should we do?

יב און אויך שטייער אויפמאנער זענען געקומען צו לאזן זיך טובל
toivl zich lozen tsu gekumen zenen oifmaner shteier oich un
tovel self let to come are collectors tax also and

זיין אין דער מקווה און האבן געזאגט צו אים: רבי , וואס זאלן
zoln vos Rebbe im tsu gezogt hoben un mkvh der in zain
should what Rebbe him to said have and mikveh the in be

מיר טאן?
ton mir
do we

[13] And Yochanan said to them, Collect nothing more than the amount having been commanded you.

יג האט ער צו זיי געזאגט: פאדערט נישט מער ווי עס איז אייך
aich iz es vi mer nisht fadert gezogt zei tsu er hot
you is it as more not collect said them to he has

באשטימט געווארן!
gevoren bashtimt
become appointed

[14] And chaiyalim *(soldiers)* as well were asking him, What should we do also? And Yochanan said to them, Extort kesef from no one, and let there be no lashon hora, and be satisfied with your loin *(wages)*.

יד און אויך זעלנער האבן אים געפרעגט, אזוי צו זאגן : און מיר,
mir un zogen tsu azoi gefregt im hoben zelner oich un
we and say to so asked him have soldiers also and

וואס זאלן מיר טאן? און ער האט צו זיי געזאגט: באדריקט
badrikt gezogt zei tsu hot er un ton mir zoln vos
oppress said them to has he and do we should what

קיינעם נישט, ברענגט נישט קיין מסירות אויף קיינעם, און
un keinem oif msirut kein nisht brengt nisht keinem
and anyone on informing any not brings not anyone

באגענוגענט אייך מיט אייער געהאלט.
gehalt eier mit aich bagenugent
wages your with you be contented

[15] As the Am [Berit] were filled with expectation, and all were wondering in their

טו און אזוי ווי דאס פאלק איז געווען אין דערווארטונג, און אלע
ale un dervartung in geven iz folk dos vi azoi un
all and expectation in was is people the as just as and

האבן זיך געפרעגט אין זייערע הערצער וועגן יוחנן , צי איז ער
er iz tsi Yochanan vegen hertser zeiere in gefregt zich hoben
he is Yochanan about hearts their in asked self have

אליין נישט אפשר דער משיח ,
Moshiach der efshar nisht alein
Moshiach the perhaps not himself

levavot *(hearts)* concerning Yochanan, whether perhaps he might be the Moshiach,
16 Yochanan answered everyone, saying, I give you a tevilah with a mikveh mayim, but Hu HaBah *(He Who Comes)* has more chozek *(strength)* than me; I am not worthy to untie the strap of his sandals. He will give you a tevilah with the Ruach Hakodesh and with Eish.

טז האט יוחנן געענטפערט זאגנדיק צו אלעמען: איך טובל
toivl ich alemen tsu zogendik geentfert Yochanan hot
tovel I everyone to saying answered Yochanan has

אייך טאקע מיט וואסער אין א מקווה, עס קומט אבער א
a ober kumt es mkvh a in vaser mit take aich
a however comes it mikveh a in water with actually you

שטארקערער פון מיר; וועמען איך בין נישט ווערט אויפצובינדן
oiftsubinden vert nisht bin ich vemen mir fun shtarkerer
to untie worthy not am I whom me than stronger

דאס שנירל פון זיינע שיך ; ער וועט אייך טובל זיין אין א מקווה
mkvh a in zain toivl aich vet er shich zaine fun shnirel dos
mikveh a in be tovel you will he sandals his of thong the

מיט דעם רוח הקודש און מיט פייער;
feier mit un Hakoidesh ruach dem mit
fire with and the Holy Spirit the with

17 The winnowing fork is in his hand to clean out his threshing floor and to gather the wheat into his storehouse, but the MOTZ *(chaff)* he will burn up with an EISH LO TIKHBEH *(fire not [ever] extinguished).*
18 Therefore, with many other devarim Yochanan was exhorting them, preaching the Besuras HaGeulah to the Am [Berit].

יז זיין ווינטשופל איז אין זיין האנט, אויסצוריייניקן זיין דרעשעריי
dresherei zain oistsureinikn hant zain in iz vintshoifel zain
threshing floor his to clean out hand his in is wind shovel his

און איינצוזאמלען דעם ווייץ אין שייער אריין, די פלעווע אבער
ober fleve di arain shaier in veits dem aintsuzamlen un
however chaff the into barn in wheat the to gather and

וועט ער פארברענען מיט פייער, וואס לעשט זיך נישט אויס. יח און
un ois nisht zich lesht vos feier mit farbrenen er vet
and out not self quench which fire with burn he will

נאך מיט א סך אנדערע אזהרות האט ער אנגעזאגט די גוטע
gute di ongezogt er hot azhorot andere sach a mit noch
good the announced he has warnings other many a with after

בשורה צום פאלק.
folk tsum bshurh
people to the Bsoires

19 Now Herod the tetrarch, when he was reproved by Yochanan about Herodias, the wife of his brother, and about all resha'im *(evil)* which he did,

יט הורדוס אבער , דער טעטראַרך, ווערנדיק געמוסרט פון אים
im fun gemusrt verendik tetrarch der ober Hordos
him by rebuked becoming Tetrarch the however Herod

וועגן הורודיה, זיין ברודערס ווייב, און וועגן אלע מעשים רעים,
reim ma'a'sim ale vegen un vibe bruder's zain Herodias vegen
evil deeds all about and wife brother's his Herodias about

וואס הורדוס האט געטאן,
geton hot Hordos vos
done has Herod which

20 Herod added this above all: he locked up Yochanan in the beit hasohar *(prison)*.

כ האט ער צו דעם אלעם צוגעלייגט אויך דאס דאזיקע, וואס ער
er vos dozike dos oich tsugeleigt alem dem tsu er hot
he which these the also added everything the to he has

האט יוחנן פארשלאסן אין געפענקעניש.
gefenkenish in farshlosen Yochanan hot
prison in shut up Yochanan has

21 And it came about while all the Am [Berit] were receiving the tevilah, and when Yehoshua also had been given the tevilah and was davening, Shomayim was opened,

כא און עס איז געשען , בשעת דאס גאנצע פאלק האט זיך
zich hot folk gantse dos beshas geshen iz es un
self has people whole the while happened is it and

געלאזט טובל זיין אין דער מקווה און יהושע / ישוע* איז אויך
oich iz Yeshua Yehoshua un mkvh der in zain toivl gelozt*
also is Yeshua Yehoshua and mikveh the in be tovel let

געטובלט געווארן אין דער מקווה און האט תפילה געטאן,
geton tefillah hot un mkvh der in gevoren getoivelt
done prayer has and mikveh the in become mikveh immersed

האט זיך דער הימל געעפנט,
geefent himel der zich hot
opened heaven the self has

22 And the Ruach Hakodesh descended in demut gashmit as a yonah upon Rebbe, Melech HaMoshiach; and then came a bat kol out of Shomayim, saying, ATAH BNI AHUVI ASHER BCHA CHAFATSTI.

כב און דער רוח הקודש איז אראפגעקומען אויף אים אין א
a in im oif arapgekumen iz Hakoidesh ruach der un
a in him on come down is the Holy Spirit the and

קערפערלעך געשטאלט, ווי א טויב; און עס איז געקומען א קול
kol a gekumen iz es un toib a vi geshtalt kerferlech
voice a come is it and dove a as form bodily

פון הימל ; דו ביסט מיין געליבטער זון , אין דיר האב איך א
a ich hob dir in zun gelibter main bist du himel fun
a I have you in son beloved my are you heaven from

וואוילגעפעלן!
voilgefelen
well pleased

23 And Yehoshua himself was about shaloshim shanah, at the beginning of his avodas kodesh ministry, being the ben (as it was being thought of Yosef) ben Eli,

כג און יהושע / ישוע* אליין איז אלט געווען ביי דרייסיק יאר
yor dreisik bai geven alt iz alein Yeshua Yehoshua un*
years thirty at was old is himself Yeshua Yehoshua and

ווען ער האט אנגעהויבן (זיין עבודה); און איז געווען, ווי מען
men vi geven iz un avoide zain ongehoiben hot er ven
they as was is and ministry his begun has he when

האט געמיינט , דער זון פון יוסף בן עלי,
Eli ben Yosef fun zun der gemeint hot
Eli son-in-law of Yosef of son the supposed has

24 Ben Mattat, ben Levi, ben Malki, ben Yannai, ben Yosef,

כד בן מתת , בן לוי, בן מלכי, בן ינִי , בן יוסף,
Yosef ben Yannai ben Malki ben Levi ben Mattat ben
Yosef son of Yannai son of Malki son of Levi son of Mattat son of

25 Ben Mattityahu, ben Amotz, ben Nachum, ben Chesli, ben Naggai,

כה בן מתתיהו , בן אמוץ, בן נחום , בן חסלי,
Chesli ben Nachum ben Amots ben Mattityahu ben
Chesli son of Nachum son of Amots son of Mattityahu son of

בן נגי ,
Naggai ben
Naggai son of

26 Ben Machat, ben Mattityahu, ben Shimi, ben Yosef, ben Yodah,

כו בן מחת , בן מתתיהו , בן שמעי, בן יוסף, בן
ben Yosef ben Shimi ben Mattityahu ben Machat ben
son of Yosef son of Shimi son of Mattityahu son of Machat son of

יודה ,
Yodah
Yodah

27 ben Yochanan, ben Reisha, ben Zerubavel, ben Shealtiel, ben Neri,

כז בן יוחנן , בן רישא, בן זרובבל , בן שאלתיאל,
Shealtiel ben Zerubavel ben Reisha ben Yochanan ben
Shealtiel son of Zerubavel son of Reisha son of Yochanan son of

בן נרי,
Neri ben
Neri son of

28 Ben Malki, ben Addi, ben Kosam, ben Elmadan, ben Er,

כח בן מלכי, בן אדי, בן קוסם, בן אלמודם, בן ער,
er ben Elmadam ben Kosam ben Addi ben Malki ben
Er son of Elmadan son of Kosam son of Addi son of Malki son of

29 Ben Yehoshua, ben Eli'ezer, ben Yorim, ben Mattat, ben Levi,

כט בן יהושע / ישוע* , בן אליעזר, בן יורים, בן
ben Yorim ben Eli'ezer ben Yeshua Yehoshua ben*
son of Yorim son of Eliezer son of Yeshua Yehoshua son of

מתת , בן לוי,
Levi ben Mattat
Levi son of Matthat

30 Ben Shim'on, ben Yehudah, ben Yosef, ben Yonam, ben Elyakim,

ל בן שמעון, בן יהודה , בן יוסף, בן יונם , בן
ben Yonam ben Yosef ben Yehude ben Shim'on ben
son of Yonam son of Yosef son of Yehudah son of Shim'on son of

אליקים,
Elikim
Elyakim

31 Ben Malah, ben Manah, ben Mattatah, ben Natan, ben Dovid,

לא בן מליא, בן מינא , בן מתתה , בן נתן , בן
ben Natan ben Mattatah ben Manah ben Malah ben
son of Natan son of Mattatah son of Manah son of Malah son of

דוד ,
Dovid
Dovid

32 Ben Yishai, ben Oved, ben Boaz, ben Salmon, ben Nachshon,

לב בן ישי , בן עובד, בן בועז, בן שלמון, בן
ben Salmon ben Boaz ben Ovedn ben Yishi ben
son of Salmon son of Boaz son of Oved son of Yishai son of

נחשון ,
Nachshon
Nachshon

33 ben Amminadav, ben Admin, ben Arni, ben Chetzron, ben Peretz, ben Yehudah,

לג בן עמינדב , בן אדמין, בן ארני, בן חצרון ,
Chetsron ben arni ben admin ben Amminadab ben
Chetzron son of Arni son of Admin son of Amminadav son of

בן פרץ, בן יהודה ,
Yehude ben Perets ben
Yehudah son of Perets son of

34 Ben Ya'akov, ben Yitzchak, ben Avraham, ben Terach, ben Nachor,

לד בן יעקב , בן יצחק , בן אברהם, בן תרח ,
Terach ben Avraham ben Yitschak ben Ya'akov ben
Terach son of Avraham son of Yitschak son of Yaakov son of

בן נחור ,
Nachor ben
Nachor son of

35 ben Serug, ben Reu, ben Peleg, ben Ever, ben Shelah,

לה בן שרוג, בן רעו, בן פלג, בן עבר, בן שלח ,
Shelach ben Ever ben Peleg ben Reu ben Serug ben
Shelah son of Ever son of Peleg son of Reu son of Serug son of

36 Ben Keinan, ben Arpachshad, ben Shem, ben Noach, ben Lemekh,

לו בן קינן , בן ארפכשד , בן שם , בן נוח , בן
ben Noach ben Shem ben Arpachshad ben Keinan ben
son of Noah son of Shem son of Arpachshad son of Keinan son of

למך ,
Lemech
Lemekh

37 Ben Metushelach, ben Chanokh, ben Yered, ben Mahalalel, ben Keinan,

לז בן מתושלח , בן חנוך , בן ירד , בן מהללאל,
Mahalalel ben Yered ben Chanokh ben Metushelach ben
Mahalalel son of Yered son of Chanokh son of Metushelach son of

בן קינן ,
Keinan ben
Keinan son of

38 Ben Enosh, ben Shet, ben Adam, ben HaElohim.

לח בן אנוש, בן שת, בן אדם , בן אלקים.
Elokim ben Adam ben Shet ben Enosh ben
G-d son of Adam son of Shet son of Enosh son of

4 Now Rebbe Melech HaMoshiach, full of the Ruach Hakodesh, returned from the Yarden, and was being led by the Ruach Hakodesh bamidbar,

ד און יהושע / ישוע* , פול מיט דעם רוח הקודש , האט
hot Hakoidesh ruach dem mit ful Yeshua Yehoshua un*
has the Holy Spirit the with full Yeshua Yehoshua and

זיך אומגעקערט פונם ירדן , און איז געפירט געווארן פון
fun gevoren gefirt iz un Yarden funem umgekert zich
of become led is and Yarden from the returned self

דעם גייסט אין דער מדבר
midbar der in gaist dem
wilderness the in Spirit the

2 Where for ARBA'IM YOM Rebbe, Melech HaMoshiach was undergoing nisayon by HaSatan. And he had no okhel in those yamim. And when the yamim had been completed, he was famished.

ב פערציק טעג לאנג און איז אויסגעפרואווט געווארן פון שׂטן . און
un Satan fun gevoren oisgepruvt iz un lang teg fertsik
and Satan of become put to the test is and long days forty

ער האט גארנישט געגעסן אין יענע טעג; און ווען זיי האבן זיך
zich hoben zei ven un teg yene in gegesen gornisht hot er
self have they when and days those in eaten nothing has he

געענדיקט איז ער הונגעריק געווארן.
gevoren hungerik er iz geendikt
become hungry he is finished

3 And HaSatan said to Rebbe Melech HaMoshiach, If you are the Ben HaElohim, command this even *(stone)* that it become lechem.

ג און דער שׂטן האט צו אים געזאגט: אויב דו ביסט דער זון פון
fun zun der bist du oib gezogt im tsu hot Satan der un
of son the are you if said him to has Satan the and

דער אויבערשטער, זאג צו דעם דאזיקן שטיין, אז ער זאל ווערן
veren zol er az shtein dozikn dem tsu zog Oibershter der
to be shall it that stone this the to tell Most High the

ברויט!
broit
bread

4 And Rebbe Melech HaMoshiach answered HaSatan, It has been written, LO AL HALECHEM LVADOH YCHEYEH HAADAM, *(Not by bread alone will man live)*. 5 And HaSatan led Rebbe Melech HaMoshiach up and showed him, in a moment of time, all the mamlechot *(kingdoms)* of the Olam Hazeh;

ד און יהושע / ישוע* האט אים געענטפערט: עס שטייט געשריבן:
geshriben shteit es geentfert im hot Yeshua Yehoshua un*
written stands it answered him has Yeshua Yehoshua and

נישט מיט ברויט אליין וועט דער מענטש לעבן!
leben mentsh der vet alein broit mit nisht
live man the will alone bread with not

(דברים ח, ג.)
g ch Devarim
3 8 Deuteronomy

ה האט ער אים ארויפגעפירט אויף א הויכן בארג און אים געוויזן
gevizn im un barg hoichn a oif aroifgefirt im er hot
show him and mountain high a on leads him he has

אלע קעניגרייכן פון דער וועלט אין אן אויגנבליק.
oignblik an in velt der fun kenigreichn ale
eye blink an in world the of kingdoms all

6 And HaSatan said to him, To you I will give all this shilton *(rule)*, this shlita *(control)*, and their kavod, because it has been given to me; and to whomever I desire, I give it.

ו און דער שׂטן האט צו אים געזאגט: דיר וועל איך געבן די
di geben ich vel dir gezogt im tsu hot Satan der un
the give I will you said him to has Satan the and

דאזיקע גאנצע מאכט און זייער הערלעכקייט; ווייל זי איז מיר
mir iz zi vail herlechkeit zeier un macht gantse dozike
to me is it because glory their and authority whole these

איבערגעגעבן געווארן, און איך גיב זי, צו וועמען איך וויל.
vil ich vemen tsu zi gib ich un gevoren ibergegeben
want I whom to it give I and become handed over

7 Therefore, if you will be KOREIA UMISHTACHAVEH *(kneeling down and worship)* before me, everything will be yours.

8 And in reply, he said to HaSatan, It has been written, ES HASHEM ELOHEICHA TIRAH VOTO TAAVOD (*Hashem Eloheicha you shall fear and him alone you shall serve).*
9 And HaSatan led him to Yerushalayim and set him atop the pinnacle of the Beis HaMikdash, and said to him, If you are Ben HaElohim, throw yourself down from here;

10 For it has been written, MALACHAV YTZAVVEH LACH (His angels he will command concerning you to protect you, 11 And upon their hands they

ז דעריבער אויב דו וועסט זיך בוקן פאר מיר, וועט אלץ זיין
zain alts vet mir far buken zich vest du oib deriber
be all will me before worship self you will you if therefore

דיין.
dain
yours

ח און יהושע / ישוע* האט ענטפערנדיק צו אים געזאגט: עס
es gezogt im tsu entferendik hot Yeshua Yehoshua un*
it said him to answering has Yeshua Yehoshua and

שטייט געשריבן:
geshriben shteit
written stands

צום האר דיין ה׳ זאלסטו זיך בוקן ,
buken zich zolstu Hashem dain har tsum
worship self shall you Hashem your L-rd to the

און נאר אים אליין זאלסטו דינען.
dinen zolstu alein im nor un
serve shall you alone him but and

(דברים י, כ.)
ch y Devarim
20 10 Deuteronomy

ט ער אבער האט אים אוועקגעפירט קיין ירושלים און אים
im un Yerushalayim kein avekgefirt im hot ober er
him and Yerushalayim to led away him has however he

געשטעלט אויפן שפיץ טורם פון בית המקדש , און געזאגט
gezogt un Hamikdash beis fun turm shpits oifen geshtelt
said and HaMikdash house of tower pinnacle on the stood

צו אים: אויב דו ביסט דער זון פון דער אויבערשטער, ווארף דיך
dich varf Oibershter der fun zun der bist du oib im tsu
you throw Most High the of son the are you if him to

פונדאנען אראפ;
arop fundanen
down from there

י ווארום עס שטייט געשריבן:
geshriben shteit es vorem
written stands it because

זיינע מלאכים וועט ער באפעלן וועגן דיר, דיך אפצוהיטן;
optsuhiten dich dir vegen bafelen er vet malochem zaine
to keep up you you about command he will angels his

יא אויף די הענט וועלן זיי דיך טראגן,
trogen dich zei velen hent di oif
carry you they will hands the on

will lift you up, lest you strike your foot against a stone). 12 And in reply, Rebbe Melech HaMoshiach said to HaSatan, It says, LO TENASSU ES HASHEM ELOHEICHEM *(Do not put to the test Hashem your G-d.)*.
13 And after Rebbe, Melech HaMoshiach completed all nisayonos, HaSatan went away from him until an opportune time.

אז דו זאלסט דיר נישט צעקלאפן דיין פוס אין א שטיין.
shtein a in fus dain tseklapen nisht dir zolst du az
stone a in foot your dash not you you shall you that

(תהלים צא, יא-יב.)
ya-ib tsa Tehilim
11-12 91 Psalms

יב און יהושע / ישוע* האט אים ענטפערנדיק געזאגט: עס איז
iz es gezogt entferendik im hot Yeshua Yehoshua un*
is it said answering him has Yeshua Yehoshua and

געזאגט געווארן:
gevoren gezogt
become said

דו זאלסט נישט אויספרואוון דעם האר דיין ה׳ .
Hashem dain har dem oispruven nisht zolst du
Hashem your L-rd the tempt not you shall you

(דברים ו, טז.)
au u Devarim
16 6 Deuteronomy

יג און ווען דער שׂטן האט געענדיקט אלע אויספרוווּאונגען איז
iz oisfrvuungen ale geendikt hot Satan der ven un
is tempt all finished has Satan the when and

ער אוועק פון אים ביז אויף א צייט.
tsait a oif biz im fun avek er
time a on until him from went away he

14 And in the gevurat HaRuach Hakodesh, Rebbe Melech HaMoshiach returned to the Galil. And a report went out throughout all the surrounding countryside about him.

יד און יהושע / ישוע* האט זיך אומגעקערט אין דער קראפט
kraft der in umgekert zich hot Yeshua Yehoshua un*
power the in returned self has Yeshua Yehoshua and

פונם גייסט קיין גליל; און א קלאנג איז ארויסגעגאנגען וועגן אים
im vegen aroisgegangen iz klang a un Galil kein gaist funem
him about went out is report a and Galil to Spirit of the

אין דער גאנצער אומגעגנט.
umgegent gantser der in
region whole the in

15 And Rebbe Melech HaMoshiach was saying shiurim in their shuls and eliciting a peledike response *(reaction of marveling)* from everyone.

טו און ער האט געלערנט אין זייערע שולן , און אלע האבן אים
im hoben ale un shuln zeiere in gelernt hot er un
him have all and synagogues their in taught has he and

אפגעגעבן כבוד.
koved opgegeben
glory give

16 And he came to Natzeret, the shtetl of his guddal and he entered according to his minhag on Shabbos into the shul and was given an aliyah [as the Baal Koreh].

טז און ער איז געקומען קיין נצרת , וואו ער איז דערצויגן
dertsoigen iz er vu Natseret kein gekumen iz er un
brought up is he where Natseret to come is he and

געוואָרן; און לויט זיין געוואוינהייט איז ער שבת
Shabbos er iz gevoinheit zain loit un gevoren
Shabbos he is custom his according to and become

אריינגעגאנגען אין שול און האט זיך אויפגעשטעלט צו
tsu oifgeshtelt zich hot un shul in araingegangen
to stood up self has and synagogue in entered

לייענען.
liyenen
read

17 [After the Hagbah], he was presented with the megillat sefer Yeshayah and having unrolled the megillah, he found the dvar where it had been written, 18 RUACH ADONAI HASHEM ALAI YAAN MASHACH ADONAI OTI LEVASER ANAVIM SHELACHANI LIKRO LISHVUYIM DEROR, *(The Spirit of the Sovereign L-rd is upon me because He anointed me to preach Besuras HaGeulah to the poor, He has sent me to preach to the captives release)*, and to the blind PEKACH KOACH, VSHALACH RETZUTZIM CHAFSHIM, *(the recovery of sight, to set the oppressed free)*, 19 LIKRO SHENAT RATZON LAHASHEM *(To preach the year of Hashem's favor.)* 20 And doing the glilah ceremony, he rolled up the

יז און מען האט אים געגעבן דאס ספר פון דעם נביא ישעיה .
Yeshayah novi dem fun seifer dos gegeben im hot men un
Isaiah prophet the of book of the given him has they and

און אויפעפנענדיק דאס בוך האט ער געפונען דאס ארט , וואו
vu ort dos gefunen er hot buch dos oifefenendik un
where place of the found he has book the opening and

עס איז געווען געשריבן:
geshriben geven iz es
written was is it

יח דער גייסט פונם האר (ה׳) איז אויף מיר,
mir oif iz Hashem har funem gaist der
me on is Hashem L-rd of the Spirit the

ווייל ער האט מיך געזאלבט,
gezalbt mich hot er vail
anointed me has he because

כדי אנצוזאגן א גוטע בשורה צו ארומעלייט;
oremelait tsu bshurh gute a ontsuzogen k'de
poor people to Bsoires good a to proclaim so that

ער האט מיך געשיקט אויסצורופן באפרייאונג צו געפאנגענע,
gefangene tsu bafreiung oistsurufen geshikt mich hot er
prisoners to release to proclaim sent me has he

און צו בלינדע —ווידער צו קענען זען,
zen kenen tsu vider blinde tsu un
see can to again the blind to and

די אונטערגעדריקטע ארויסצושיקן פריי,
frei aroistsushikn untergedrikte di
free send out oppressed the

יט אויסצורופן א שנת רצון פון דעם האר (ה׳).
Hashem har dem fun ratson shnt a oistsurufen
Hashem L-rd the of favor year of a to proclaim

megillah; and, having given it back to the shammash, he sat down [to teach]. And all the eyes in the shul were focused on him.

(ישעיהו סא, א-ב.)
a-b sa Yeshayah
1-2 61 Yeshayah

כ און ער האט צונויפגעוויקלט דאס ספר , האט עס אוועקגעגעבן
avekgegeben es hot seifer dos tsunoifgeviklt hot er un
give it has book of the opened has he and

דעם חזן און זיך אנידערגעזעצט; און אלעמענס אויגן אין
in oigen alemens un anidergezetst zich un chzn dem
in eyes everyone's and sat down self and cantor the

שול זענען געווען גענייגט מיט שפאנונג אויף אים.
im oif shfanung mit geneigt geven zenen shul
him on tension with inclined was are synagogue

21 And Rebbe Melech HaMoshiach began to speak to them, Hayom *(today)* this dvar of the Kitvei Hakodesh has been fulfilled in your hearing.

כא און ער האט אנגעהויבן צו זאגן צו זיי : היינט איז די דאזיקע
dozike di iz haint zei tsu zogen tsu ongehoiben hot er un
these the is today them to say to begun has he and

שריפט מקוים געווארן אין אייערע אויערן.
oiern eiere in gevoren mekuiem shrift
ears your in become fulfill scripture

22 And everyone was speaking well of him, and they were amazed at the divrei Chen coming out of his mouth and they were saying, Can this be Ben Yosef?

כב און אלע האבן עדות געזאגט אויף אים און האבן זיך
zich hoben un im oif gezogt eides hoben ale un
self have and him on said witness have all and

געוואונדערט איבער די ליבלעכע ווערטער, וואס זענען
zenen vos verter libleche di iber gevaundert
are which the words lovely the over amazed

ארויסגעקומען פון זיין מויל ; און האבן געזאגט: צי איז דען דאס
dos den iz tsi gezogt hoben un moil zain fun aroisgekumen
the then is said have and mouth his of come out

נישט יוספס זון ?
zun Yosef's nisht
son Yosef's not

23 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Muz zain *(no doubt)* you will speak this mashal to me: Rofeh, heal yourself. Everything we heard that happened in K'far-Nachum, do also here in your shtetl.

כג און ער האט צו זיי געזאגט: זיכער וועט איר מיר זאגן דאס
dos zogen mir ir vet zicher gezogt zei tsu hot er un
the say me you will surely said them to has he and

דאזיקע שפריכווארט: רופא , הייל דיך אליין! אלץ, וואס מיר
mir vos alts alein dich heil rofa shfrichvart dozike
we what all alone you heal physician proverb these

האבן געהערט, אז עס איז געשען אין כפר-נחום , טו אויך
oich ah K'far-Nachum in geshen iz es az gehert hoben
also do K'far-Nachum in happened is it that heard have

דא אין דיין פאטערשטאט!
fatershtat dain in do
hometown your in here

24 But he said, Omein, I say to you that no navi is welcome in his own shtetl, in his own eretz moledet *(homeland)*.

כד ער אבער האט געזאגט: באמת זאג איך אייך: קיין נביא איז
iz novi kein aich ich zog be'emes gezogt hot ober er
is prophet any you I tell in truth said has however he

נישט אנגענומען אין זיין פאטערשטאט.
fatershtat zain in ongenumen nisht
hometown his in accepted not

25 Omein, I tell you, there were many almanot in Yisroel in the yamim of Eliyahu HaNavi, when Shomayim was shut up for shalosh shanim and shishah chodashim *(three years and six months)*, when a great famine occurred over all the land,

כה אויף אן אמת זאג איך אייך: א סך אלמנות זענען געווען אין
in geven zenen almones sach a aich ich zog emes an oif
in was are widows many a you I tell truth an on

ישראל אין די טעג פון אליהו (הנביא), ווען דער הימל איז
iz himel der ven hanovi Eliyahu fun teg di in Yisroel
is heaven the when the prophet Eliyahu of days the in Israel

געווען פארשלאסן אויף דריי יאר און זעקס חדשים , און עס איז
iz es un chadoshem zeks un yor drei oif farshlosen geven
is it and months six and years three on shut was

געווארן א גרויסער הונגער איבערן גאנצן לאנד;
land gantsn ibern hunger groiser a gevoren
land entire over hunger great a become

26 And to not one of them was Eliyahu HaNavi sent except to Tzarfat of Tzidon to an isha, an almanah.

כו און צו קיין איינער פון זיי איז אליהו נישט געשיקט געווארן,
gevoren geshikt nisht Eliyahu iz zei fun einer kein tsu un
become sent not Eliyahu is them of one any to and

אחוץ קיין צרפת אין צידון צו א פרוי אן אלמנה. (מלכים
Melakhim almone an froi a tsu Tsidon in Tsarfat kein achuts
kings widow an woman a to Sidon in Zarephath to except

א יז, א.)
a yz a
1 17 I

27 And many metzoraim *(lepers)* were in Yisroel during the time of Elishah HaNavi, and not one of them was cleansed except Naaman the Syrian.

כז און א סך מצורעים זענען געווען אין ישראל אין דער צייט
tsait der in Yisroel in geven zenen metsoro'im sach a un
time the in Israel in was are lepers many a and

פונם נביא אלישע; און קיין איינער פון זיי איז נישט געריינικט
gereinikt nisht iz zei fun einer kein un Elishah novi funem
cleansed not is them of one any and Elisha prophet of the

געווארן, אחוץ נעמן דער סיריער. (מלכים ב ה, א-יד.)
a-yad h b Melakhim Siryan der Naaman achuts gevoren
1-14 5 2 Kings Syrian the Naaman except become

28 And hearing these things, all in the shul were filled with ka'as *(anger)*.

כח און אלע אין שול זענען פול געווארן מיט צארן, הערנדיק
herendik tsoren mit gevoren ful zenen shul in ale un
on hearing anger with become full are synagogue in all and

די דאזיקע זאכן ;
zachn dozike di
things these the

29 And they got up and drove Rebbe Melech HaMoshiach outside the shtetl; and they led him up to the top of the hill upon which the shtetl had been built, and they were intending to throw him down.

כט אונ האבן זיך אויפגעהויבן און אים ארויסגעווארפן אויסער
oiser aroisgevorfen im un oifgehoiben zich hoben un
out of thrown out him and get up self have and

דער שטאט, און אים אוועקגעפירט ביז צום שפיץ פון דעם
dem fun shpits tsum biz avekgefirt im un shtot der
the of pinnacle to the until led away him and city the

בארג , אויף וועלכן זייער שטאט איז געווען געבויט, כדי אים
im k'de geboit geven iz shtot zeier velchen oif barg
him so that built was is city their which on mountain

אראפצושטירצן.
aroptsushtirtsn
get off

30 But having gone through the midst of them, Rebbe, Melech HaMoshiach was walking away.

ל ער אבער , אדורכגייענדיק דורך זייער מיט , איז זיך אוועק
avek zich iz mit zeier durch adurchgeiendik ober er
went away self is midst their through walking through however he

אויף זיין וועג.
veg zain oif
way his on

31 And Moshiach went down to K'far-Nachum, a shtetl of the Galil. And he was saying them shiurim on the Shabbatot.

לא און ער איז אראפגעגאנגען קיין כפר-נחום , א שטאט אין
in shtot a K'far-Nachum kein aropgegangen iz er un
in city a K'far-Nachum to went down is he and

גליל; און אין די שבתים פלעגט ער זיי לערנען;
lernen zei er flegt shabesim di in un Galil
teach them he used sabbath the in and Galil

32 And they were amazed at his torah, because Rebbe Melech HaMoshiach's dvar torah was with samchut *(authority)*.

לב און מען פלעגט שטוינען איבער זיין תורה, ווייל זיין
zain vail toire zain iber shtoinen flegt men un
his because torah his over astonishment used to they and

ווארט איז געווען מיט מאכט .
macht mit geven iz vort
authority with was is word

33 And in the shul there was a man having a ruach hatameh *(unclean spirit, shed, demon)* and it let out a shrai *(scream)*.

לג און אין דער שול איז געווען א מענטש, וואס האט געהאט אן
an gehat hot vos mentsh a geven iz shul der in un
an had has who man a was is synagogue the in and

אומריינעם בייזן *גייסט, און ער האט א געשריי געטאן מיט א הויך
*hoich a mit geton geshrei a hot er un *gaist beizn umreinem*
loud a with done shout a has he and spirit evil unclean

קול :
kol
voice

34 Ah, mah lanu vlach, Yehoshua of Natzeret? Did you come to destroy us? I have daas of who you are, HaKadosh of Hashem.

לד ווײ, וואס האבן מיר מיט דיר, יהושע / ישוע* פון נצרת ?
Natseret fun Yeshua Yehoshua dir mit mir hoben vos vei*
Natseret of Yeshua Yehoshua you with me have what woe

ביסטו געקומען אונדז צו פארטיליקן? איך ווייס ווער דו
du ver veis ich fartiliken tsu undz gekumen bistu
you who know I destroy to us come you are

ביסט—דער קדוש אלקים (הייליקער פון ה׳).
Hashem fun heiliker Elokim kodesh der bist
Hashem of holy G-d holy one of the are

35 And Rebbe Melech HaMoshiach rebuked him saying, Sha! Shekit! And come out of him! And right in front of them, when the shed threw him down, the ruach hatameh came out of him and did not do him any harm.

לה און יהושע / ישוע* האט אויף אים אנגעשריגן, אזוי צו זאגן :
zogen tsu azoi ongeshrigen im oif hot Yeshua Yehoshua un*
say to so rebuked him on has Yeshua Yehoshua and

שווייג און גיי ארויס פון אים! און דער בייזער *גייסט האט אים א
*a im hot *gaist beizer der un im fun arois gei un shvaig*
a him has spirit evil the and him of out go and be silent

ווארף געטאן ביז אין דער מיט , איז ארויס פון אים און האט אים
im hot un im fun arois iz mit der in biz geton varf
him has and him of out is midst the in until done throw

גארנישט געשעדיקט.
geshedikt gornisht
harm nothing

36 And astonishment came upon everyone. And they were talking to one another saying, What is this dvar torah, for with samchut *(authority)* and koach *(power)* he commands the ruchot hatemeiot *(unclean spirits)* and they come out!

לו און אויף אלעמען איז אנגעפאלן א מורא, און זיי האבן גערעדט
geredt hoben zei un moire a ongefalen iz alemen oif un
spoken have they and fear a fall is everyone on and

איינער מיטן אנדערן, אזוי צו זאגן : וואס פאר א ווארט איז דאס,
dos iz vort a far vos zogen tsu azoi andern miten einer
the is word a for who say to so other with the one

אז מיט מאכט און מיט כוח באפעלט ער די אומריינע
umreine di er bafelt koiech mit un macht mit az
unclean the he are ordered power with and authority with that

גייסטער, און זיי גייען ארויס!
arois geien zei un geister
out go they and spirits

37 And a report was going out about him into every place of the surrounding region.

לז און דער קלאנג וועגן אים האט זיך פארשפרייט אויף יעדן
yedn oif farshpreit zich hot im vegen klang der un
every on spread self has him about report the and

ארט אין דער געגנט ארום .
arum gegent der in ort
around region the in place of

38 And Rebbe, Melech HaMoshiach got up from the shul and entered into the bais of Shim'on. And the chamot *(mother-in-law, shviger)* of Shim'on was fever-stricken, and they asked him about her.

לח און ער איז אויפגעשטאנען און איז ארויסגעגאנגען פון
fun aroisgegangen iz un oifgeshtanen iz er un
of went out is and stand up again is he and

שול אין שמעונס הויז אריין. שמעונס שוויגער אבער
ober shviger Shim'ons arain hoiz Shim'ons in shul
however mother-in-law Shimon's into house Shimon's in synagogue

האט געליטן פון א שטארק פיבער, און זיי האבן אים געבעטן
gebeten im hoben zei un fiber shtark a fun gelitn hot
asked him have they and fever strong a of suffered has

פאר אירעטוועגן.
iretvegen far
her sake for

39 And having stood over her, Rebbe Melech HaMoshiach rebuked the kaddachat *(fever)* and it left her. And at once, having got up, she was functioning as their mesharetet *(servant, keli kodesh, lady minister)*.

לט און ער האט זיך אנידערגעשטעלט איבער איר און האט
hot un ir iber anidergeshtelt zich hot er un
has and her over stood over self has he and

אנגעשריגן דאס פיבער, און עס האט זי פארלאזט; און אין אן
an in un farlozt zi hot es un fiber dos ongeshrigen
an in and left her has it and fever the rebuked

אויגנבליק איז זי אויפגעשטאנען און האט זיי באדינט.
badint zei hot un oifgeshtanen zi iz oignblik
served them has and stand up again she is eye blink

40 And while the shemesh *(sun)* was setting, all who had cholim *(sick people)*, all with various machlot *(illnesses)* brought them to Rebbe Melech HaMoshiach. And he, laying his hands upon each one of them, was giving refuah *(healing)* to them.

מ און ווען די זון איז אונטערגעגאנגען, האבן אלע, וואס האבן
hoben vos ale hoben untergegangen iz zun di ven un
have who all have set is sun the when and

געהאט קראנקע מיט פארשיידענע שלאפקייטן, זיי געברענגט צו
tsu gebrengt zei shlafkeitn farsheidene mit kranken gehat
to brought they disease various with sick had

אים; און ער האט ארויפגעלייגט די הענט אויף יעדן איינעם פון
fun einem yedn oif hent di aroifgeleigt hot er un im
of one every on hands the did place has he and him

זיי און זיי געהיילט.
geheilt zei un zei
healed them and they

41 And also shedim were coming out from many, shrieking a shrai and crying out, You are HaBen HaElohim! And rebuking them, he was not allowing

מא און עס זענען אויך ארויסגעגאנגען בייזע גייסטער פון פילע,
file fun geister beize aroisgegangen oich zenen es un
many of spirits evil went out also are it and

שרייענדיק און זאגנדיק: דו ביסט דער זון פון דער אויבערשטער!
Oibershter der fun zun der bist du zogendik un shreiendik
Most High the of son the are you saying and shouting

them to speak, because they had daas of his identity as Rebbe Melech HaMoshiach.

און ער האט אנגעשריגן אויף זיי און האט זיי נישט געלאזט
gelozt nisht zei hot un zei oif ongeshrigen hot er un
let not them has and them on rebuked has he and

רעדן, ווייל זיי האבן געוואוסט, אז ער איז דער משיח .
Moshiach der iz er az gevust hoben zei vail reden
Moshiach the is he that known have they because speak

42 And in the boker, having gone forth, he went out to a desolate place. And the multitudes were seeking him, and when they got to him, they wanted to prevent his departure from them.

מב און ווען עס איז געווארן טאג איז ער ארויסגעגאנגען און
un aroisgegangen er iz tog gevoren iz es ven un
and went out he is day become is it when and

איז געקומען צו אן איינזאם ארט ; און די המונים מענטשן
mentshn hamonim di un ort ainzam an tsu gekumen iz
people crowds of the and place of solitary a to come is

האבן אים אויפגעזוכט און זענען געקומען צו אים, און האבן אים
im hoben un im tsu gekumen zenen un oifgezucht im hoben
him have and him to come are and searching for him have

צוריקגעהאלטן, אז ער זאל נישט אוועק פון זיי .
zei fun avek nisht zol er az trurikgehalten
them from went away not shall he that restrained

43 But he said to them, It is necessary for me to preach the Malchut Hashem in the other shtetlach, because this is the tachlis for which I was sent. 44 And Rebbe, Melech HaMoshiach was preaching in the shuls of Yehudah.

מג ער אבער האט צו זיי געזאגט: אויך אין די אנדערע שטעט
shtet andere di in oich gezogt zei tsu hot ober er
cities of other the in also said them to has however he

מוז איך אנזאגן די גוטע בשורה פון דעם קעניגרייך פון ה׳ ;
Hashem fun kenigreich dem fun bshurh gute di onzogen ich muz
Hashem of kingdom the of Bsoires good the proclaim I must

ווייל דערצו בין איך געשיקט געווארן.
gevoren geshikt ich bin dertsu vail
become sent I am for this because

מד און ער פלעגט דרשענען אין די שולן פון יהודה .
Yehude fun shuln di in darshenen flegt er un
Yehudah of synagogues the in preach used he and

5 Now it came about that while the multitude was listening to the dvar Hashem and pressing in upon Rebbe Melech HaMoshiach, he had been standing beside Lake Kinneret,

ה און עס איז געשען , בעת דער המון מענטשן האט זיך
zich hot mentshn hamon der beis geshen iz es un
self has people crowd the while happened is it and

געדרענגט צו אים, כדי צו הערן ה׳ס ווארט, און ער
er un vort h,s heren tsu k'de im tsu gedrengt
he and word Hashem's hear to so that him to pressed

איז געשטאנען ביים ים גניסרת ;
gnisrt yam baim geshtanen iz
Gennesaret sea by the standing is

2 And he saw two sirot *(boats)* having been beside the lake. But the daiyagim *(fishermen)* had left them and were cleaning the nets.

ב האט ער געזען צוויי שיפלעך ליגן ביים ים ברעג, און די
di un breg yam baim lign shifelech tsvei gezen er hot
the and shore sea by the lying boats two seen he has

פישער זענען אויסגעשטיגן פון זיי און האבן געוואשן די נעצן.
netsn di gevashn hoben un zei fun oisgeshtigen zenen fisher
nets the washed have and them of step out are fishermen

3 And embarking into one of the sirot which was Shimon's, Rebbe Melech HaMoshiach asked Shim'on to put out from the land a little; and having sat down, from the sirah *(boat)* to the multitudes Rebbe Melech HaMoshiach was saying shiurim.

ג איז ער איינגעשטיגן אין איינס פון די שיפלעך, וועלכעס האט
hot velches shifelech di fun eins in aingeshtigen er iz
has which boats the of one in step in he is

געהערט שמעונען, און האט אים געבעטן אוועקצופארן אביסל
abisel avektsuforen gebeten im hot un Shim'onen gehert
a little depart asked him has and Shimon belonging

פון דער יבשה; און האט זיך אנידערגעזעצט און געלערנט די
di gelernt un anidergezetst zich hot un yaboshe der fun
the taught and sit down self has and land the from

המונים מענטשן אויס דעם שיפל ארויס.
arois shifel dem ois mentshn hamonim
out boat the out people crowds of

4 And when he stopped speaking, Rebbe, Melech HaMoshiach said to Shim'on, Launch out into the deep *(water)* and let down your nets for a catch.

ד און ווען ער האט אויפגעהערט צו רעדן, האט ער געזאגט צו
tsu gezogt er hot reden tsu oifgehert hot er ven un
to said he has speak to finished has he when and

שמעונען; פֿאָר אריבער צו דער טיפעניש און לאזט אראפ אייערע
eiere arop lozt un tifenish der tsu ariber for Shim'onen
your down allow and depth the to over go Shimon

נעצן צום פאנג!
fang tsum netsn
catch to the nets

5 And in reply, Shim'on said, Adoni, throughout the whole lailah we have labored and caught nothing. But on account of your dvar I will let down the nets.

ה און ענטפערנדיק האט שמעון געזאגט: האר, דורך דער גאנצער
gantser der durch har gezogt Shim'on hot entferendik un
whole the through L-rd said Shim'on has answering and

נאכט האבן מיר געפראצעוועט, און גארנישט געכאפט; נאר אויף
oif nor gechapt gornisht un gefratsevet mir hoben nacht
on but seized nothing and laboured we have night

דיין ווארט וועל איך אראפלאזן די נעצן.
netsn di aroplozn ich vel vort dain
nets the I will word your

6 And having done this, they enclosed asach *(a lot of)* dagim, and their nets were being torn.

ו און ווען זיי האבן דאס דאזיקע געטאן, האבן זיי געכאפט א
a gechapt zei hoben geton dozike dos hoben zei ven un
a seized they have done these the have they when and

גרויסע מענגע פיש; זייערע נעצן אבער האבן זיך צעריסן.
tserisn zich hoben ober netsn zeiere fish menge groise
rip self have however nets their fish crowd great

7 And they signaled for their shuttafim *(partners)* in the other sirah to come and help them. And they came and they filled both sirot *(boats)* so much that they began to sink.

ז און זיי האבן געמאכט צייכנס צו זייערע חברים אין דעם
dem in chbrim zeiere tsu tseichens gemacht hoben zei un
the in companions their to signs made have they and

אנדערן שיפל, אז זיי זאלן קומען זיי העלפן; און זיי זענען
zenen zei un helfen zei kumen zoln zei az shifel andern
are they and help them to come should they that boat other

געקומען און האבן אנגעפילט ביידע שיפלעך ביז צום זינקען.
zinken tsum biz shifelech beide ongefilt hoben un gekumen
sink to the until boats both filled have and come

8 And having seen this, Shim'on Kefa fell down before Rebbe Melech HaMoshiach, saying, Depart from me, Adoni, for an ish choteh *(sinful man)* am I.

ח און זעענדיק דאס, איז שמעון פעטרוס אנידערגעפאלן אויף די
di oif anidergefalen Petros Shim'on iz dos zeendik un
the on fell down Petros Shim'on is this seeing and

קני פאר יהושען / ישוען* , זאגנדיק: האר, גיי אוועק פון
fun avek gei har zogendik Yeshuan Yehoshuan far kni*
from went away go L-rd saying Yeshua Yehoshua before knee

מיר, ווייל איך בין א זינדיקער מענטש!
mentsh zindiker a bin ich vail mir
man sinful a am I because me

9 For astonishment seized Shim'on Kefa and all the ones with him on account of the catch of dagim which they took;

ט ווארום עס האט אים אנגעכאפט א שרעק און אלע, וואס זענען
zenen vos ale un shrek a ongechapt im hot es vorem
are who all and fear a seize him has it because

געווען מיט אים איבער דעם פישפאנג, וואס זיי האבן געפאנגען,
gefangen hoben zei vos fishfang dem iber im mit geven
caught have they which fish the over him with was

10 And likewise also Ya'akov and Yochanan the banim of Zavdai, who were business shuttafim *(partners)* with Shim'on. And Rebbe Melech HaMoshiach said to Shim'on, Do not be afraid. From now on you will catch bnei Adam.

י און אויך אזוי יעקבן און יוחנן , זבדיס זין , וואס זענען
zenen vos zin Zavdai's Yochanan un Ya'akovn azoi och un
are who sons Zebedee's Yochanan and Ya'akov so also and

געווען שמעונס חברים . און יהושע / ישוע* האט געזאגט
gezogt hot Yeshua Yehoshua un chbrim Shim'ons geven*
said has Yeshua Yehoshua and companions Shimon's was

צו שמעונען : האב נישט קיין מורא; פון איצט אָן וועסטו
vestu on itst fun moire kein nisht hob Shim'onen tsu
will you onwards now from fear any not have Shimon to

פאנגען מענטשן.
mentshn fangen
people to catch

11 And having left behind the sirot on the shore, they

יא און ברענגענדיק די שיפלעך צו דער יבשה , האבן זיי אלץ
alts zei hoben yaboshe der tsu shifelech di brengendik un
all they have land the to boats the bringing and

פארלאזט און אים נאכגעפאלגט. יב און עס איז געשען , בעת ער
er beis geshen iz es un nochgefolgt im un farlozt
he while happened is it and followed him and left

forsook all, and followed him.

איז געווען אין איינער פון די שטעט, זע , עס איז געווען א מאן
man a geven iz es ze shtet di fun einer in geven iz
man a was is it look cities of the of one in was is

פול צרעת ; און ווי ער האט געזען יהושען / ישוען* , איז ער
er iz Yeshuan Yehoshuan gezen hot er vi un tsará'at ful*
he is Yeshua Yehoshua seen has he as and leprosy full

אנידערגעפאלן אויפן פנים , האט אים געבעטן און געזאגט: האר,
har gezogt un gebeten im hot ponem oifen anidergefalen
L-rd said and begged him has face on the fell down

אויב דו זאלסט וועלן, קענסטו מיך מאכן ריין !
rein machen mich kenstu velen zolst du oib
clean make me you can will you shall you if

12 And it came about, while he was in one of the shtetlach, hinei, there was an ish metzorah full of leprosy. And having seen Rebbe Melech HaMoshiach, and having fallen on his face, he begged him saying, Adoni, if you are willing, you are able to make me tahor *(clean)*. 13 And having stretched out his hand, Rebbe, Melech HaMoshiach touched him, saying, I am willing. Be made tahor. And, ofen ort *(immediately)*, the leprosy departed from him.

יג און ער האט אויסגעשטרעקט די האנט, האט אים אנגערירט
ongerirt im hot hant di oisgeshtrekt hot er un
touched him has hand the stretched out has he and

און געזאגט: איך וויל, זיי ריין ! און גלייך איז די צרעת פון
fun tsará'at di iz glaich un rein zei vil ich gezogt un
of leprosy the is immediately and clean be will I said and

אים אוועק .
avek im
went away him

14 And Rebbe, Melech HaMoshiach gave orders to him to tell no one, but go and show yourself to the kohen and make a korban for your tohorah *(purification)* as Moshe Rabbeinu gave mitzvah; do this for an edut *(solemn testimony)* to them.

יד און ער האט אים באפוילן , עס קיינעמען נישט אויסצוזאגן, נאר
nor oistsuzogen nisht keinemen es bafoilen im hot er un
but to tell not no one it commanded him has he and

גיי, ווייז דיך צום כהן , און זיי מקריב פאר דיין רייניקונג, אזוי
azoi reinikung dain far makrev zei un koien tsum dich vaiz gei
so cleansing your for offer be and kohen to the you show go

ווי משה האט געבאטן, פאר אן עדות צו זיי ! (ויקרא יד ,
yad Vayikra zei tsu eides an far geboten hot Moshe vi
14 Leviticus them to witness a for ordered has Moses as

א-לב.)
a-lb
1-32

15 But the man was spreading even more the dvar about Rebbe, Melech HaMoshiach, and many multitudes were assembling to listen and to receive

טו אבער דער באריכט וועגן אים האט זיך נאכמער פארשפרייט,
farshpreit nochmer zich hot im vegen baricht der ober
spread even more self has him about report the however

און גרויסע מאסן מענטשן זענען זיך צוזאמענגעקומען, אים צו
tsu im tsuzamengekumen zich zenen mentshn masen groise un
to him come together self are people crowds of great and

הערן און געהיילט צו ווערן פון זייערע שלאפקייטן.
shlafkeitn zeiere fun veren tsu geheilt un heren
disease their from to be to healed and hear

refuah *(healing)* from their machlot *(illnesses)*.

16 But Rebbe, Melech HaMoshiach was withdrawing in hitbodedut *(seclusion, aloneness with G-d)* into the wilderness places and was davening.

טז נאר ער האט זיך צוריקגעצויגן אין די מדבריות אריין און תפילה
tefillah un arain mdbriut di in tsurikgetsoign zich hot er nor
prayer and into wilderness the in withdraw self has he but
געטאן.
geton
done

17 And it came about, on one of the yamim when he was teaching Torah, that the Perushim and Sofrim had come from every shtetl of the Galil and Yehudah and Yerushalayim and were sitting by. And the power of Hashem was with Rebbe Melech HaMoshiach to bring refuah *(healing)*.

יז און עס איז געשען אין איינעם פון די טעג, בשעת ער האט
hot er beshas teg di fun einem in geshen iz es un
has he while days the of one in happened is it and
געלערנט, און עס זענען דערביי געזעסן פרושים און לומדים פון
fun lumdim un Perushim gezesen derbei zenen es un gelernt
of scholars and Pharisees sat nearby are it and taught
דער תורה, וואס זענען געקומען אויס יעדן *דארף פון גליל און
*un Galil fun *dorf yedn ois gekumen zenen vos toire der*
and Galil of village every out come are who Torah the
יהודה און ירושלים ; און די גבורה פון דעם האר (ה׳)
Hashem har dem fun gevure di un Yerushalayim un Yehude
Hashem L-rd the of power the and Yerushalayim and Yehudah
איז געווען מיט אים צו היילן.
heilen tsu im mit geven iz
heal to him with was is

18 And hinei, anashim were carrying on a mat a man who had been paralyzed, and they were seeking to carry in the paralytic and to place him before Rebbe Melech HaMoshiach.

יח און זע , מענער האבן געטראגן אויף א בעט א מענטשן, וועלכער
velcher mentshn a bet a oif getrogen hoben mener ze un
who man a bed a on carried have men look and
איז געווען פאראליזשירט; און האבן געזוכט אים אריינצוברענגען,
araintsubrengen im gezucht hoben un paralizhirt geven iz
bring in him sought have and paralyzed was is
און צו לייגן פאר אים.
im far leigen tsu un
him before lay to and

19 And not having found by what way they might carry him, because of the multitude, and having gone up onto the roof, they let the man down with the mat through the tiles so that he was right in the center

יט און נישט געפינענדיק (קיין מעגלעכקייט) וויאזוי זיי זאלן
zoln zei vi azoi meglechkeit kein gefinendik nisht un
should they how possibility any finding not and
אים אריינברענגען צוליב דעם המון מענטשן, זענען
zenen mentshn hamon dem tsulib arainbrengen im
are people crowd the on account of bring in him
זיי ארויפגעשטיגן אויפן *דאך, און האבן אים אראפגעלאזט
aropgelozt im hoben un dach oifen aroifgeshtigen zei
lowered him have and roof on the climb up they

in front of Rebbe Melech HaMoshiach.

דורך די שינדלען מיט דעם בעטל אין דער מיט פאר
far mit der in betl dem mit shindlen di durch
before midst the in little bed the with shingles the through

יהושען / ישוען* .
Yeshuan Yehoshuan*
Yeshua Yehoshua

20 And having seen their emunah, Rebbe Melech HaMoshiach said, Ben Adam, your chatta'im *(sins)* have received selicha *(forgiveness)*.

כ און ווען יהושע / ישוע* האט געזען זייער אמונה, האט ער
er hot emune zeier gezen hot Yeshua Yehoshua ven un*
he has faith their seen has Yeshua Yehoshua when and

געזאגט: מענטש, דיינע זינד זענען דיר פארגעבן געווארן!
gevoren fargeben dir zenen zind daine mentsh gezogt
become forgiven you are sin your man said

21 And the Sofrim began to raise kashes *(questions)*, and also the Perushim, saying, Who is this who is speaking Chillul Hashem gidduf? Who is able to grant selicha to chatta'im but Hashem alone?

כא און די סופרים און די פרושים האבן אנגעהויבן
ongehoiben hoben Perushim di un soifrem di un
begun have Pharisees the and scribes the and

נאכצוטראכטן , אזוי צו זאגן : ווער איז ער דאס, וואס רעדט
redt vos dos er iz ver zogen tsu azoi nochtsutrachten
speaks who the he is who say to so weighing pros and cons

ארויס לעסטערונגען? ווער קען דאס מוחל זיין זינד, אחוץ ה׳
Hashem achuts zind zain moichl dos ken ver lesterungen arois
Hashem except sin his forgive this can who blasphemies out

אליין?
alein
alone

22 But he having had daas of their machshavot *(thoughts)*, said to them in reply, Why are you reasoning in your levavot?

כב יהושע / ישוע* האט אבער איינגעזען זייערע מחשבות ,
machshoves zeiere aingezen ober hot Yeshua Yehoshua*
thoughts their understand however has Yeshua Yehoshua

און האט ענטפערנדיק געזאגט צו זיי : פארוואס טראכט איר נאך
noch ir tracht farvos zei tsu gezogt entferendik hot un
still you think why them to said answering has and

אין אייערע הערצער?
hertser eiere in
hearts your in

23 Which is easier: to say, Your chatta'im have been granted selicha, or to say, Get up and walk?

כג וואס איז לייכטער, צו זאגן : דיינע זינד זענען דיר פארגעבן
fargeben dir zenen zind daine zogen tsu laichter iz vos
forgiven you are sin your say to easier is what

געווארן, אדער צו זאגן : שטיי אויף און גיי?
gei un oif shtei zogen tsu oder gevoren
go and up stand say to or become

[24] But in order that you may have da'as that the Bar Enosh has samchut on HaAretz to grant selicha to chatta'im, Rebbe Melech HaMoshiach said to the one having been paralyzed, To you I say, Get up, pick up your mat, and go to your bais *(house, home)*.

כד נאר כדי איר זאלט וויסן, אז דער בר אנש האט רשות
rashut hot Enosh Bar der az visen zolt ir k'de nor
authority has of Man Son the that know shall you so that but

אויף דער ערד מוחל צו זיין זינד—האט ער געזאגט צום
tsum gezogt er hot zind zain tsu moichl erd der oif
to the said he has sin be to forgive earth the on

פאראליטיקער—דיר זאג איך, שטיי אויף און נעם דיין בעטל און
un betl dain nem un oif shtei ich zog dir paralitiker
and little bed your take and up stand I say you paralytic

גיי אהיים!
aheim gei
home go

[25] And at once the man arose in front of them, picked up the mat upon which he was lying, and departed to his bais, shouting, Baruch Hashem!

כה און אין אן אויגנבליק איז ער אויפגעשטאנען פאר זיי , האט
hot zei far oifgeshtanen er iz oignblik an in un
has them before stand up again he is eye blink an in and

גענומען דאס (בעטל) אויף וועלכן ער איז געלעגן, און איז
iz un gelegen iz er velchen oif betl dos genumen
is and lying is he which on little bed the taken

אוועק אהיים לויבנדיק ה׳ .
Hashem loibendik aheim avek
Hashem praising home went away

[26] And astonishment seized everyone, and they were shouting, Baruch Hashem! And they were filled with yirat Shomayim, saying, Hayom *(today)* our eyes have beheld niflaot *(wonders)*!

כו און א דערשטוינונג האט אלעמען אנגעכאפט, און זיי האבן
hoben zei un ongechapt alemen hot dershtoinung a un
have they and seize everyone has amazement a and

געלויבט ה׳ ; און זענען אנגעפילט געווארן מיט מורא און האבן
hoben un moire mit gevoren ongefilt zenen un Hashem geloibt
have and fear with become filled are and Hashem praised

געזאגט: אומגלויבלעכע זאכן האבן מיר היינט געזען!
gezen haint mir hoben zachn umgloibleche gezogt
seen today we have things incredible said

[27] And after these things Rebbe Melech HaMoshiach went out and saw a moches *(tax collector)* named Levi sitting in the tax office, and he said to him, Follow me.

כז און נאך דעם איז ער ארויסגעגאנגען און האט געזען א שטייער
shteier a gezen hot un aroisgegangen er iz dem noch un
tax a seen has and went out he is that after and

אויפמאנער, מיט דעם נאמען לוי, זיצן ביים שטייער אמט, און
un amt shteier baim zitsen Levi nomen dem mit oifmaner
and office tax at the sitting Levi Name the with collector

האט צו אים געזאגט: פאלג מיר נאך!
noch mir folg gezogt im tsu hot
after me follow said him to has

28 And having forsaken all and having got up, Levi was following Rebbe Melech HaMoshiach.

29 And Levi arranged a large seudah in his bais for Rebbe Melech HaMoshiach, and there was a great number of mochesim and others who were with them, reclining at tish.

30 And the Perushim and their Sofrim were murmuring against Rebbe Melech HaMoshiach's talmidim, saying, Why with the mochesim and chote'im are you eating and drinking?

31 And in reply, Rebbe Melech HaMoshiach said to them, It is not the bariim who have need of a rofeh, but the cholim *(sick persons)*;

32 I have not come to call the tzaddikim but chote'im *(sinners)* to teshuva *(repentance)*.

33 But they said to Rebbe, Melech HaMoshiach, Yochanan's talmidim undergo tzomot *(fasts)* often and offer tefillos; likewise also the ones of the Perushim; but your talmidim eat and drink.

כח און ער האט אלץ פארלאזט, איז אויפגעשטאנען און האט
hot un oifgeshtanen iz farlozt alts hot er un
has and stand up again is left all has he and

אים נאכגעפאלגט. כט און לוי האט פאר אים געמאכט א גרויס
grois a gemacht im far hot Levi un nochgefolgt im
great a made him for has Levi and followed him

מאלצייט אין זיין הויז , און עס איז געווען א גרויסער עולם שטייער
shteier oilem groiser a geven iz es un hoiz zain in maltseit
tax crowd great a was is it and house his in banquet

אויפמאנער און אנדערע, וואס זענען געזעסן מיט זיי (ביים טיש).
tish baim zei mit gezesen zenen vos andere un oifmaner
table at them with sat are who other and collectors

ל און די פרושים און זייערע סופרים האבן געמורמלט צו די
di tsu gemurmlt hoben soifrem zeiere un Perushim di un
the to murmured have scribes their and Pharisees the and

תלמידים זיינע, אזוי צו זאגן : פארוואס עסט איר און טרינקט מיט
mit trinkt un ir est farvos zogen tsu azoi zaine talmidim
with drink and you eat why say to so his disciples

שטייער אויפמאנער און זינדער?
zinder un oifmaner shteier
sinners and collectors tax

לא און יהושע / ישוע* האט ענטפערנדיק געזאגט צו זיי : נישט
nisht zei tsu gezogt entferendik hot Yeshua Yehoshua un*
not them to said answering has Yeshua Yehoshua and

די געזונטע נויטיקן זיך אין א רופא , נאר די קראנקע;
kranken di nor rofa a in zich noitikn gezunte di
sick the but physician a in self require healthy the

לב איך בין נישט געקומען רופן צדיקים , נאר חוטאים צו
tsu chatoem nor tsadikim rufen gekumen nisht bin ich
to sinners but righteous call come not am I

תשובה ! לג זיי אבער האבן געזאגט צו אים: יוחננס
iuchnns im tsu gezogt hoben ober zei tshuve
Yochanan's him to said have however they repentance

תלמידים פאסטן אפט און טאן תפילה, אזוי טאן אויך די תלמידים
talmidim di oich ton azoi tefillah ton un oft fasten talmidim
disciples the also do so prayer do and often fast disciples

פון די פרושים ; דיינע אבער עסן און טרינקען.
trinken un esen ober daine Perushim di fun
drink and to eat however yours Pharisees the of

34 But Rebbe Melech HaMoshiach said to them, You are not able to make the Bnei haChuppah undergo tzomot while the Choson is with them, are you?

לד האט יהושע / ישוע* צו זיי געזאגט: צי קענט איר דען
den ir kent tsi gezogt zei tsu Yeshua Yehoshua hot*
then you can said them to Yeshua Yehoshua has

מאכן פאסטן די חתונה לייט בשעת דער חתן איז מיט
mit iz chosen der beshas lait chasuna di fasten machen
with is bridegroom the while people wedding the fast make

זיי ?
zei
them

35 But yamim will come when the Choson is taken away from them; then, in those yamim, they will undergo tzomot.

לה עס וועלן אבער קומען טעג, ווען דער חתן וועט
vet chosen der ven teg kumen ober velen es
will bridegroom the when days to come however will it

אוועקגענומען ווערן פון זיי ; דעמאלט וועלן זיי פאסטן אין יענע
yene in fasten zei velen demolt zei fun veren avekgenumen
those in fast they will then them from to be taken away

טעג.
teg
days

36 Now Rebbe, Melech HaMoshiach was telling also a mashal to them: No one tears a piece from a new garment, and sews it as a patch on an old garment. Otherwise, both the new will be torn, and the patch from the new will not match the old.

לו און האט אויך געזאגט א משל צו זיי : קיינער שניידט נישט אפ
op nisht shnaidt keiner zei tsu mashal a gezogt oich hot un
up not cuts no one them to parable a said also has and

קיין לאטע פון א נייעם בגד און לייגט זי אויף אן אלטן בגד ;
beged alten an oif zi leigt un beged neiem a fun late kein
garment old an on it puts and garment new a from patch any

ווייל אויב יא, איז סאי ער שניידט אפ דאס נייע, סאי די לאטע
late di si neie dos op shnaidt er si iz yo oib vail
patch the also new the up cuts he also is yes if because

פונם נייעם פאסט נישט דעם אלטן.
alten dem nisht fast neiem funem
old the not fast new from the

37 And no one puts yayin chadash *(new wine)* into old wineskins; otherwise, the new wine will burst the wineskins, it will be spilled, and the wineskins will be destroyed.

לז עס גיסט אויך קיינער נישט אריין קיין נייעם ווין אין אלטע
alte in vain neiem kein arain nisht keiner oich gist es
old in wine new any into not no one also pours it

לאגלען ; ווייל אויב יא, צערייסט דער נייער ווין די לאגלען ,
laglen di vain neier der tsereist yo oib vail laglen
skin-bottle the wine new the burst yes if because skin-bottle

און ווערט אליין אויסגעגאסן און די לאגלען גייען פארלוירן;
farloiren geien laglen di un oisgegasn alein vert un
lost go skin-bottle the and poured out its own become and

38 Rather, yayin chadash must be put into new wineskins.

לח נאר נייעם ווין מוז מען אריינגיסן אין נייע לאגלען .
laglen neie in araingisen men muz vain neiem nor
skin-bottle new in pour in they must wine new but

39 And no one having drunk the old desires the chadash *(new)*, for he says, The alter *(old)* is besere *(better)*.

לט און קיינער, וואס האט געטרונקען אלטן, וויל נייעם; ווארום ער
er vorem neiem vil alten getrunken hot vos keiner un
he because new wants old drink has who no one and

זאגט: דער אלטער איז גוט !
gut iz alter der zogt
good is old the says

6 And it came about on Shabbos that the Moshiach is passing through grain fields, and his talmidim were plucking and eating the heads of grain and rubbing them in their hands.

ו און עס איז געשען , א שבתדיקן טאג איז ער אדורכגעגאנגען
adurchgegangen er iz tog shabesdikn a geshen iz es un
went he is day Shabbos a happened is it and

דורך די קארנפעלדער; און זיינע תלמידים האבן אפגעפליקט
opgeflikt hoben talmidim zaine un karnfelder di durch
plucked have disciples his and corn fields the through

זאנגען , האבן זיי צעריבן מיט די הענט און געגעסן.
gegesen un hent di mit tseribn zei hoben zangen
eaten and hands the with break they have ears of corn

2 Now some of the Perushim said, Why are you doing what is asur *(impermissible)* on Shabbos?

ב אייניקע אבער פון די פרושים האבן געזאגט: פארוואס טוט
tut farvos gezogt hoben Perushim di fun ober einike
do why said have Pharisees the of however some

איר דאס, וואס מען טאר שבת נישט טאן?
ton nisht Shabbos tar men vos dos ir
do not Shabbos may they what this you

3 And in reply, Rebbe Melech HaMoshiach said to them, Have you not read what Dovid HaMelech did when he and those with him were hungry,

ג און יהושע / ישוע* האט ענטפערנדיק צו זיי געזאגט: צי האט
hot tsi gezogt zei tsu entferendik hot Yeshua Yehoshua un*
has said them to answering has Yeshua Yehoshua and

איר דען נישט געלייענט דאס דאזיקע, וואס דוד (המלך) האט
hot hameilech Dovid vos dozike dos geleient nisht den ir
has the king Dovid which these the read not then you

געטאן, ווען ער איז הונגעריק געווארן און די (לייט), וואס זענען
zenen vos lait di un gevoren hungerik iz er ven geton
are who people the and become hungry is he when done

געווען מיט אים?
im mit geven
him with was

4 How he entered into the Beit Hashem and took the Lechem HaPanim *(the Bread of the Presence)*, and he ate and gave to the ones with him, which is mutar *(permissible)* to eat only by the kohanim?

ד ווי ער איז אריינגעגאנגען אין ה'ס הויז (משכן), און האט
hot un mshchn hoiz h,s in araingegangen iz er vi
has and Mishkan house Hashem's in entered is he as

גענומען דאס לחם הפנים און עס געגעסן, און האט אויך
oich hot un gegesen es un hponim lchm dos genumen
also has and eaten it and HaPanim Lechem the taken

געגעבן צו די (לייט), וואס זענען געווען מיט אים; וואס קיינער
keiner vos im mit geven zenen vos lait di tsu gegeben
no one who him with was are who people the to given

האט נישט געטארט עסן אחוץ די כהנים אליין? (שמואל א כא,
cha a Shmuel alein kohanem di achuts esen getart nisht hot
21 I samuel alone kohenim the except to eat allowed not has

ג-ד.)
g-d
3-4

5 And he was saying to them, The Bar Enosh is Adon HaShabbos.

ה און ער האט צו זיי געזאגט: דער בר אנש איז האר פונם
funem har iz Enosh Bar der gezogt zei tsu hot er un
of the L-rd is of Man Son the said them to has he and

שבת .
Shabbos
Shabbos

6 And it came about on another Shabbos that Rebbe, Melech HaMoshiach entered into the shul and taught Torah. And there was a man there also whose right hand was withered.

ו און עס איז געשען אן אנדערן שבת , אז ער איז
iz er az Shabbos andern an geshen iz es un
is he that Shabbos other an happened is it and

אריינגעגאנגען אין א שול און האט געלערנט; און דארט איז
iz dort un gelernt hot un shul a in araingegangen
is there and taught has and synagogue a in entered

געווען א מענטש, וועמעס רעכטע האנט איז געווען פארדארט.
fardart geven iz hant rechte vemes mentsh a geven
withered was is hand right whose man a was

7 Now the Sofrim and Perushim were watching Rebbe, Melech HaMoshiach to see if he brings refuah on Shabbos, in order that they might find something to accuse him.

ז און די סופרים און די פרושים האבן גוט אכטונג געגעבן
gegeben achtung gut hoben Perushim di un soifrem di un
given attention good have Pharisees the and scribes the and

אויף אים, אויב ער וועט שבת היילן, כדי זיי זאלן געפינען
gefinen zoln zei k'de heilen Shabbos vet er oib im oif
find should they so that heal Shabbos will he if him on

עפעס אים אנצוקלאגן .
ontsuklogn im epes
press charges against him something

8 But he knew their machshavot *(thoughts)*, and said to the man having the withered hand, Rise and stand in the midst. And the man got up and stood.

ח ער אבער האט געקענט זייערע געדאנקען; און האט געזאגט
gezogt hot un gedanken zeiere gekent hot ober er
said has and thoughts their known has however he

צום מאן, מיט דער פארדארטער האנט: הויב דיך אויף און שטעל
shtel un oif dich hoib hant fardarter der mit man tsum
place and on you begin hand withered the with man to the

דיך אין דער מיט ! און ער איז אויפגעשטאנען און זיך געשטעלט.
geshtelt zich un oifgeshtanen iz er un mit der in dich
stood self and stand up again is he and midst the in you

9 And Rebbe Melech HaMoshiach said to them, I ask you whether it is mutar on Shabbos to do hatov or to do harah, to save nefesh or destroy it?

ט און יהושע / ישוע* האט צו זיי געזאגט: איך וועל אייך פרעגן:
fregen aich vel ich gezogt zei tsu hot Yeshua Yehoshua un*
ask you want I said them to has Yeshua Yehoshua and

צי מעג מען שבת טאן גוטס אדער טאן שלעכטס, ראטעווען
rateven shlechts ton oder guts ton Shabbos men meg tsi
save evil do or good do Shabbos is it permitted

א נפש , אדער אומברענגען?
umbrengen oder nefesh a
destroy or soul a

10 And having looked around at all of them, he said to the man, Stretch out your hand. And he did. And his hand was restored.

י און ארומקוקנדיק זיך אויף זיי אלע, האט ער געזאגט צו אים:
im tsu gezogt er hot ale zei oif zich arumkukendik un
him to said he has all them on self looking around and

שטרעק אויס דיין האנט! און ער האט עס געטאן, און זיין האנט
hant zain un geton es hot er un hant dain ois shtrek
hand his and done it has he and hand your out stretch

איז ווידער געזונט געווארן.
gevoren gezunt vider iz
become healthy again is

11 But they *(the Sofrim and the Perushim)* were filled with ka'as *(anger)*, and they were discussing with one another what they might do to him.

יא זיי אבער זענען פול געווארן מיט גרימצארן ; און האבן
hoben un grimtsoren mit gevoren ful zenen ober zei
have and unthinking rage with become full are however they

איבערגערעדט איינער מיטן אנדערן, וואס מען זאל טאן צו
tsu ton zol men vos andern miten einer ibergeredt
to do shall they what other with the one persuaded

יהושען / ישוען* .
Yeshuan Yehoshuan*
Yeshua Yehoshua

12 Now it came about in those yamim that Rebbe Melech HaMoshiach went forth to the mountain to daven, and he was spending the whole night b'tefillah to Hashem.

יב און עס איז געשען אין די דאזיקע טעג, אז ער איז
iz er az teg dozike di in geshen iz es un
is he that days these the in happened is it and

ארויסגעגאנגען צום בארג תפילה צו טאן; און האט פארברענגט
farbrengt hot un ton tsu tefillah barg tsum aroisgegangen
remained has and do to prayer mountain to the went out

די גאנצע נאכט אין געבעט צו ה' .
Hashem tsu gebet in nacht gantse di
Hashem to prayer in night whole the

13 And when boker came, Rebbe Melech HaMoshiach summoned his talmidim, and chose from them Shneym Asar *(Twelve)*,

יג און ווען עס איז געווארן טאג, האט ער גערופן צו זיך זיינע
zaine zich tsu gerufen er hot tog gevoren iz es ven un
his self to called he has day become is it when and

תלמידים און אויסדערוויילט פון זיי צוועלף, וועלכע ער האט אויך
oich hot er velche tsvelf zei fun oisderveilt un talmidim
also has he which twelve them of chosen and disciples

א נאמען געגעבן שליחים:
shlichim gegeben nomen a
Shlichim given name a

whom he also named Shlichim:

14 Shim'on, whom also he called Kefa; Andrew his brother; Ya'akov, Yochanan, Philippos, Bar-Talmai,

15 Mattityahu, T'oma, Ya'akov Ben-Chalfai, Shim'on, the one being called the Zealot,

16 Yehudah Ben Ya'akov, and Yehudah from K'riot, who became the boged *(traitor, betrayer)* of Rebbe, Melech HaMoshiach.

17 And having come down with them, he stood on a level place, and a great multitude of his talmidim, and a great multitude of the Am Berit from all Yehudah and Yerushalayim and the coastal region of Tzor and Tzidon,

18 Came to hear him and to receive refuah *(healing)* from their machlot *(illnesses)*, and the ones being troubled by ruchot hatemeiot *(unclean spirits, shedim)* were given refuah,

יד שמעונען , וועמען ער האט אויך א נאמען געגעבן פעטרוס, און
un Petros gegeben nomen a oich hot er vemen Shim'onen
and Petros given Name a also has he whom Shimon

אנדריי זיין ברודער, און יעקבן און יוחנן , און פיליפוסן און
un Filiposn un Yochanan un Ya'akovn un bruder zain Andrey
and Philipos and Yochanan and Ya'akov and brother his Andrei

בר-תלמי ,
Bar-Talmai
Bar-Talmai

טו און מתתיהו און תומא, און יעקב בן חלפי און
un Chalfai ben Ya'akov un Toma un Mattityahu un
and Chalfai son of Yaakov and Toma and Mattityahu and

שמעונען , וואס מען האט אים גערופן קנאי ,
kni gerufen im hot men vos Shim'onen
Zealot called him has they who Shimon

טז און יהודה בן יעקב , און יהודה איש-קריות , וואס איז
iz vos Ish-K'riot Yehude un Ya'akov ben Yehude un
is who man from Kriot Yehudah and Yaakov son of Yehudah and

געווארן דער פאררעטער. יז און איז מיט זיי אראפגעשטיגן און
un aropgeshtigen zei mit iz un farreter der gevoren
and come down them with is and betrayer the become

האט זיך געשטעלט אויף א פלאך ארט , און א גרויסע מאסע פון
fun mase groise a un ort flach a oif geshtelt zich hot
of crowd great a and place of level a on stood self has

זיינע תלמידים און א גרויסער המון עם פון גאנץ יהודה און
un Yehude gants fun em hamon groiser a un talmidim zaine
and Yehudah all of people crowd great a and disciples his

ירושלים און פון דער געגנט ביים ים פון צור און צידון ,
Tsidon un Tsor fun yam baim gegent der fun un Yerushalayim
Sidon and Tyre of sea by the region the of and Yerushalayim

יח וועלכע זענען געקומען אים הערן און צו ווערן געהיילט פון זייערע
zeiere fun geheilt veren tsu un heren im gekumen zenen velche
their of healed to be to and hear him come are which

שלאפקייטן; און די , וואס זענען געווען געפלאגט פון אומריינע
umreine fun geplogt geven zenen vos di un shlafkeitn
unclean of plagued was are what the and disease

גייסטער, זענען געהיילט געווארן.
gevoren geheilt zenen geister
become healed are spirits

19 And all were seeking to touch Rebbe, Melech HaMoshiach because koach *(power)* was going out from him, and he was giving refuah to everyone.

יט און דער גאנצער המון מענטשן האט געזוכט אים אנצורירן,
ontsuriren im gezucht hot mentshn hamon gantser der un
to touch him sought has people crowd whole the and

ווייל עס איז ארויסגעגאנגען פון אים א כוח און האט אלעמען
alemen hot un koiech a im fun aroisgegangen iz es vail
everyone has and power a him of went out is it because

געהיילט.
geheilt
healed

20 And lifting up his eyes to look at his talmidim, Rebbe Melech HaMoshiach said, Ashrey are the aniyim *(poor)*, for yours is the Malchut Hashem.

כ און ער האט אויפגעהויבן זיינע אויגן אויף זיינע תלמידים, און
un talmidim zaine oif oigen zaine oifgehoiben hot er un
and disciples his on eyes his uplifted has he and

געזאגט:
gezogt
said

וואויל איז אייך, ארומע לייט ,
lait arume aich iz voil
people poor you is blessed

ווייל דאס קעניגרייך פון ה׳ איז אייערס!
eiers iz Hashem fun kenigreich dos vail
yours is Hashem of kingdom the because

21 Ashrey are the ones hungering now, for you will eat your fill. Ashrey are the ones weeping now, for you will laugh.

כא וואויל איז אייך, וואס הונגערן איצט,
itst hungeren vos aich iz voil
now hunger who you is blessed

ווייל איר וועט געזעטיקט ווערן!
veren gezetikt vet ir vail
to be be filled will you because

וואויל איז אייך, וואס וויינען איצט,
itst veinen vos aich iz voil
now weep who you is blessed

ווייל איר וועט לאכן!
lachn vet ir vail
laugh will you because

22 Ashrey are you when Bnei Adam have sinas chinom *(baseless hatred)* for you and when they ostracize you and they reproach you and cast out your name as rah *(evil)* on account of the Bar Enosh.

כב וואויל איז אייך, ווען די מענטשן וועלן אייך האסן, און ווען
ven un hasen aich velen mentshn di ven aich iz voil
when and hate you will people the when you is blessed

זיי וועלן אייך ארויסשטויסן און באליידיקן און ארויסוואַרפן אייער
eier aroisvarfen un baleidiken un aroisshtoisen aich velen zei
your cast out and insult and exclude you will they

נאמען ווי עפעס בייז, צוליב דעם בר אנש .
Enosh Bar dem tsulib beiz epes vi nomen
of Man Son the on account of evil something as Name

23 Have simcha in that day and leap for chedvah *(rejoicing)*, for your sachar *(reward)* is gadol in Shomayim. According to the same their Avot were doing to the Neviim.

כג פריידט זיך אין יענעם טאג און טאנצט, ווארום זע , גרויס איז
iz grois ze vorem tantst un tog yenem in zich freidt
is great look because dance and day that in self rejoice

אייער שכר אין הימל ; ווארום אזוי־אָ האבן זייערע עלטערן געטאן
geton elteren zeiere hoben azoi-o vorem himel in sachar eier
done parents their have just so because heaven in reward your

צו די נביאים .
neviim di tsu
prophets the to

24 But oy to you, you ashirim, for you have already received in full your nechamah *(comfort)*.

כד אבער ווי צו אייך, די רייכע!
raiche di aich tsu vei ober
rich the you to woe however

ווייל איר האט שוין באקומען אייער נחמה .
nechome eier bakumen shoin hot ir vail
consolation your received already has you because

25 Oy to you, the ones having been well fed now, for you will hunger. Oy, the ones laughing now, for you will mourn and weep.

כה ווי צו אייך, די וואס זענען איצט זאט ,
zat itst zenen vos di aich tsu vei
sated now are who the you to woe

ווייל איר וועט הונגערן .
hungeren vet ir vail
hunger will you because

ווי צו אייך, וואס לאכן איצט!
itst lachn vos aich tsu vei
now laugh who you to woe

ווייל איר וועט טרויערן און וויינען.
veinen un troiern vet ir vail
weep and mourn will you because

26 Woe when all Bnei Adam speak well of you. For according to the same things were their Avot doing to the neviei hasheker *(false prophets)*.

כו ווי צו אייך, ווען אלע מענטשן וועלן רעדן וואויל וועגן
vegen voil reden velen mentshn ale ven aich tsu vei
about well speak will people all when you to woe

אייך, ווארום אָט אזוי האבן זייערע עלטערן געטאן צו די פאלשע
falshe di tsu geton elteren zeiere hoben azoi ot vorem aich
false the to done parents their have so just because you

נביאים .
neviim
prophets

27 But to you I say, to the ones listening, show ahavah to your oyvim *(enemies)*, do mitzvahs for the ones with sinas chinom for you,

כז צו אייך אבער , וואס הערן, זאג איך: האט ליב אייערע
eiere lib hot ich zog heren vos ober aich tsu
your love has I say listen who however you to

שונאים, טוט גוטס צו די , וואס האסן אייך;
aich hasen vos di tsu guts tut sonem
you hate who the to good do enemies

28 Say a bracha for the ones cursing you, daven for the ones mistreating you.

כח בענטשט די, וואס פלוכן אייך, טוט תפילה פאר די, וואס
vos di far tefillah tut aich fluchn vos di bentsht
who the for prayer do you curse who the bless

באליידיקן אייך.
aich baleidiken
you insult

29 To the one hitting you on the cheek, offer also the other, and from the one taking away your kaftan *(coat)*, also the tunic and gartel do not withhold.

כט דעם, וואס שלאגט דיך אויף דער באק, גיב אויך די אנדערע;
andere di oich gib bak der oif dich shlagt vos dem
other the also give cheek the on you strike who the

און פון דעם, וואס נעמט ביי דיר אוועק דעם מאנטל, האלט
halt mantl dem avek dir bai nemt vos dem fun un
keep robe the went away you with takes who the of and

אויך דאס העמד נישט צוריק.
tsurik nisht hemd dos oich
back not shirt the also

30 To everyone asking you, give tzedakah; and from the one taking away your things, do not demand them back.

ל גיב יעדן, וואס בעט דיך; און פון דעם, וואס נעמט דאס
dos nemt vos dem fun un dich bet vos yedn gib
that takes who the from and you asks who every give

דייניקע פון דיר אוועק , פאדער עס נישט צוריק.
tsurik nisht es fader avek dir fun dainike
back not it demand went away you from that is yours

31 And just as you want that Bnei Adam may do to you, do to them similarly.

32 And if you show ahavah to the ones showing ahavah to you, what kind of shvakh *(commendation)* to you is that? For even the chote'im *(sinners)* show ahavah to the ones showing ahavah to them.

לא און אזוי ווי איר ווילט, אז די מענטשן זאלן טאן צו אייך, זאלט
zolt aich tsu ton zoln mentshn di az vilt ir vi azoi un
shall you to do should people the that want you as so and

איר אויך אזוי טאן צו זיי . לב און אויב איר האט ליב די, וואס
vos di lib hot ir oib un zei tsu ton azoi oich ir
who the love has you if and them to do so also you

ליבן אייך, וואס פאר א חסד איז דאס ביי אייך? ווארום אפילו די
di afile vorem aich bai dos iz chesed a far vos aich libn
the even because you with that is grace a for who you love

חוטאים האבן ליב די, וואס האבן זיי ליב.
lib zei hoben vos di lib hoben chatoem
love them have who the love have sinners

33 For even if you do mitzvahs for the ones doing mitzvahs for you, what kind of shvakh to you is that?

לג ווארום אויב איר טוט גוטס צו די, וואס טאן אייך גוטס, וואס פאר
far vos guts aich ton vos di tsu guts tut ir oib vorem
for who good you do who the to good do you if because

א חסד איז דאס ביי אייך? די חוטאים טאן דאך דאס זעלביקע.
zelbike dos doch ton chatoem di aich bai dos iz chesed a
same the after all do sinners the you with that is grace a

34 And if you lend to those from whom you hope to receive, what kind of shvakh to you is that? Even chote'im lend to chote'im, that they receive in return the same amount.

35 But show ahavah to your oyvim and do mitzvahs and Gemilut Chasadim, expecting nothing in return. And your sachar will be rav. And you will be bnei Elyon *(sons of the Most High)*, because He is kind to anashim ra'im and those without hodayah.

36 Be anashim of rachamanut *(compassion)*, just as also your Elohim HaAv is merciful.

37 Judge not, lest you be judged. And do not condemn, and by no means may you be condemned. If you pardon with mechila *(forgiveness)*, you will be pardoned with selicha *(forgiveness)*.

38 Give, and it will be given to you. A good measure, having been pressed down and having been shaken,

לד און אויב איר זאלט לייען צו די, פון וועמען איר האפט צוריק
tsurik haft ir vemen fun di tsu leien zolt ir oib un
back hope you whom from the to lend shall you if and

צו באקומען, וואס פאר א חסד איז דאס ביי אייך? אפילו חוטאים
chatoem afile aich bai dos iz chesed a far vos bakumen tsu
sinners even you with that is grace a for who received to

לייען צו חוטאים, כדי דאס גלייכע אפצונעמען.
optsunemen glaiche dos k'de chatoem tsu leien
get back as much the so that sinners to lend

לה איר אבער זאלט ליב האבן אייערע שונאים, און טוט גוטס, און
un guts tut un sonem eiere hoben lib zolt ober ir
and good do and enemies your have love shall however you

לייט, אָן צו האפן אויף עפעס צוריק; און גרויס וועט זיין
zain vet grois un tsurik epes oif hofen tsu on lait
be will great and back something on hope to without lend

אייער שכר , און איר וועט זיין דעם אויבערשטנס קינדער; ווייל
vail kinder Oibershtern's dem zain vet ir un sachar eier
because children Most High's the be will you and reward your

ער איז גוט צו די אומדאנקבארע און שלעכטע.
shlechte un umdankbare di tsu gut iz er
wicked and ungrateful the to good is he

לו זייט בארמהערציק, אזוי ווי אייער פאטער איז בארמהערציק.
barmhertsik iz foter eier vi azoi barmhertsik zait
merciful is Father your as so merciful be

לז און משפט נישט, כדי איר זאלט נישט געמשפט ווערן; און
un veren gemishpet nisht zolt ir k'de nisht mishpot un
and to be judged not shall you so that not judge and

פאראורטיילט נישט און איר וועט נישט פאראורטיילט ווערן; זייט
zait veren farurteilt nisht vet ir un nisht farurteilt
be to be condemned not will you and not condemned

מוחל , און עס וועט אייך פארגעבן ווערן;
veren fargeben aich vet es un moichl
to be forgiven you will it and forgive

לח גיט, און עס וועט אייך געגעבן ווערן; א מאס א גוטע, א
a gute a mos a veren gegeben aich vet es un git
a good a measure of a to be given you will it and give

געדריקטע , א צוגעשאקלטע , א שפעדיקע וועט מען אייך
aich men vet shfedike a tsugeshaklte a gedrikte
you it be will running over a shaken together a pressed down

overflowing, will be put into your kheyk *(lap)*. For by what measure you measure it will be measured in return to you.

געבן אין אייער שויס אריין. ווארום מיט וואס פאר א מאס
mos a far vos mit vorem arain shois eier in geben
measure of a for who with because into lap your in give

איר וועט מעסטן , וועט אייך אנטקייגן געמאסטן ווערן.
veren gemastn antkegen aich vet mestn vet ir
to be measured in return you will measure will you

39 Now he told also a mashal to them. Surely an ivver is not able to guide an ivver, is he? Will not both fall into a pit?

לט און ער האט אויך געזאגט א משל צו זיי : צי קען דען א
a den ken tsi zei tsu mashal a gezogt oich hot er un
a then can them to parable a said also has he and

בלינדער פירן א בלינדן ? וועלן זיי דען נישט ביידע ארייננפאלן
arainfalen beide nisht den zei velen blinden a firen blinder
fall into both not then they will blind man a lead blind man

אין א גרוב?
grub a in
pit a in

40 A talmid is not above his moreh. But everyone, having been fully trained, will be like his moreh *(teacher)*.

מ דער תלמיד איז נישט איבער דעם רבין ; ווען אבער
ober ven Rebn dem iber nisht iz talmid der
however when Rebbe the above not is disciple of the

פארפאלקאמט, וועט יעדער זיין ווי דער רבי זיינער.
zainer Rebbe der vi zain yeder vet farfalkamt
his Rebbe the as be every will perfected

41 And why do you see the speck in the eye of your ach, but the log in your own eye you do not notice?

מא און פארוואס זעסטו דאס שפענדל, וואס איז אין דיין ברודערס
bruder's dain in iz vos shfendl dos zestu farvos un
brother's your in is what splinter the do you see why and

אויג, און באמערקסט נישט דעם קלאץ אין דיין אייגן אויג?
oig eigen dain in klats dem nisht bamerkst un oig
eye own your in beam the not notice and eye

42 How are you able to say to your ach, Ach, let me remove the speck in your eye, while you yourself are not seeing the log in your own eye? Tzeva, remove first the log from your eye, and then you will see clearly to take out the speck from your ach [b'Moshiach].

מב וויאזוי קענסטו זאגן צום ברודער דיינעם: ברודער, לאז מיך
mich loz bruder dainem bruder tsum zogen kenstu vi azoi
me let brother yours brother to the say you can how

ארויסנעמען דאס שפענדל, וואס איז אין דיין אויג; בעת אליין
alein beis oig dain in iz vos shfendl dos aroisnemen
yourself while eye your in is what splinter the remove

זעסטו נישט דעם קלאץ אין דיין אויג? דו צבועק , נעם צום
tsum nem tsvuak du oig dain in klats dem nisht zestu
to the take hypocrite you eye your in beam the not do you see

ערשט ארויס דעם קלאץ פון דיין אויג, און דעמאלט וועסטו זען
zen vestu demolt un oig dain fun klats dem arois ersht
see will you then and eye your of beam the out first

קלאר ארויסצונעמען דאס שפענדל, וואס איז אין דיין ברודערס
bruder's dain in iz vos shfendl dos aroistsunemen klor
brother's your in is what splinter the to take out clearly

43 For there is no etz tov producing pri rah, nor again an etz rah producing pri tov.

אויג. מג ווארום עס איז נישטא קיין גוטער בוים, וואס ברענגט
oig vorem es iz nishto kein guter boim vos brengt
eye because it is there is not any good tree who brings

שלעכטע פרוכט; און ווידער אויך נישט קיין שלעכטער בוים, וואס
shlechte frucht un vider oich nisht kein shlechter boim vos
bad fruit and again also not any evil tree who

ברענגט גוטע פרוכט.
brengt gute frucht
brings good fruit

44 For each etz by its own pri will be known. For not from thorns do they gather figs nor from a thorn bush do they pick grapes.

מד ווארום יעדער בוים ווערט דערקענט פון זיינע אייגענע פירות;
vorem yeder boim vert derkent fun zaine eigene peires
because every tree become recognized of his own fruit

ווארום פון דערנער קלויבט מען נישט קיין פייגן, און פון א
vorem fun derner kloibt men nisht kein faign un fun a
because of thorns gather they not any figs and of a

דארנבוש שניידט מען נישט קיין ווייַנטרויבן.
darnbush shnaidt men nisht kein veintroibn
thorn bush cuts they not any grapes

45 The ish tov from the good storehouse of the lev produces tov, and the ish rah out of the evil storehouse produces rah. For from the abundance of the lev the peh *(mouth)* speaks.

מה דער גוטער מענטש ברענגט ארויס דאס גוטע פון דעם גוטן
der guter mentsh brengt arois dos gute fun dem gutn
the good man brings out the good of the good

אוצר פון זיין הארץ, און דער שלעכטער ברענגט ארויס שלעכטס
oitser fun zain harts un der shlechter brengt arois shlechts
treasure of his heart and the evil brings out bad

פון דעם שלעכטן (אוצר); ווארום פון דעם, מיט וועלכן דאס
fun dem shlechtn oitser vorem fun dem mit velchen dos
of the bad treasure because of that with which the

הארץ פליסט איבער, רעדט דאס מויל זיינס.
harts flist iber redt dos moil zeins
heart flows over speaks the mouth his

46 And why do you call me Adoni and yet you do not do what I say?

מו און פארוואס רופט איר מיך , האר, האר, און טוט נישט וואס
un farvos ruft ir mich har har un tut nisht vos
and why call you me L-rd L-rd and do not what

איך זאג?
ich zog
I tell

47 Everyone coming to me and hearing my divrei torah and putting them into practice, I will show you to whom he is likened.

מז יעדער איינער וואס קומט צו מיר און הערט מיינע רייד און טוט
yeder einer vos kumt tsu mir un hert maine reid un tut
every one who comes to me and hears my words and does

זיי , וועל איך אייך ווייזן צו וועמען ער איז גלייך;
zei vel ich aich vaizen tsu vemen er iz glaich
them will I you to show to whom he is like

48 He is likened to the man building a bais who dug and went down deep and laid a yesod upon the av sela *(bedrock)*. And a flood having come, the river struck against that bais, and the flood was not strong enough to shake it, because its binnuy was firm.

מח ער איז גלייך צו א מענטשן, וואס בויענדיק א הויז , האט
hot hoiz a boiendik vos mentshn a tsu glaich iz er
has house a build who man a to like is he

געגראבן און איז אראפגעגאנגען טיף און געלייגט דעם פונדאמענט
fundament dem geleigt un tif aropgegangen iz un gegroben
foundation the put and deep went down is and dug

אויף דעם פעלדזן; און ווען עס איז געקומען א פארפלייצונג, האט
hot farfleitsung a gekumen iz es ven un feldzn dem oif
has flood a come is it when and rock the on

דער שטראם זיך געווארפן אנטקעגן יענעם הויז און עס נישט
nisht es un hoiz yenem antkegen gevorfen zich shtram der
not it and house that against thrown self current the

געקענט דערשיטערן; צוליב דעם וואס עס איז געווען גוט
gut geven iz es vos dem tsulib dershitern gekent
good was is it what the on account of shake could not

געבויט.
geboit
built

49 Now the one having heard, and not having put them into practice, is like a man having built a bais *(house)* upon the ground without a yesod *(foundation)*, which the river struck against, and ofen ort *(immediately)* the bais collapsed, and gadol *(great)* was the churban of that bais.

מט דער אבער וואס הערט און טוט נישט, איז גלייך צו א מענטשן,
mentshn a tsu glaich iz nisht tut un hert vos ober der
people a to like is not do and hear what however the

וואס האט געבויט אויף דער ערד א הויז אָן א פונדאמענט;
fundament a on hoiz a erd der oif geboit hot vos
foundation a without house a earth the on built has who

אנטקעגן וועלכן דער שטראם האט זיך געווארפן און עס איז באלד
bald iz es un gevorfen zich hot shtram der velchen antkegen
soon is it and thrown self has current the which against

איינגעפאלן, און דער צוזאמענברוך פון יענעם הויז איז געווען
geven iz hoiz yenem fun tsuzamenbruch der un eingefalen
was is house that of collapse the and fell

גרויס.
grois
great

7 When he completed all his divrei torah in the oznei haAm *(ears of the people)*, Rebbe, Melech HaMoshiach entered into K'far-Nachum. 2 Now a certain eved of a centurion, an eved dear to him, was

ז נאך דעם ווי ער האט געענדיקט די אלע רייד זיינע אין די
di in zaine reid ale di geendikt hot er vi dem noch
the in his words all the finished has he as the after

אויערן פון דעם פאלק, איז ער אריינגעגאנגען קיין כפר-נחום .
K'far-Nachum kein araingegangen er iz folk dem fun oiern
K'far-Nachum to entered he is people the of ears

having a machla *(illness)* and was near mavet.

ב און א געוויסן אפיצירס א קנעכט, וועלכער איז געווען ביי
bai geven iz velcher knecht a afitsirs gevisen a un
with was is whose servant a officer certain a and

אים טייער געשעצט, איז געלעגן קראנק און געהאלטן ביים
baim gehalten un krank gelegen iz geshetst teier im
at the held and sick lie is valued much value him

שטארבן.
shtarben
death

3 And having had daas of Rebbe Melech HaMoshiach, the centurion sent to him Zekenim *(Elders)* of the Yehudim, asking him to come and to give refuah to his eved.

ג און הערנדיק וועגן יהושען / ישוען*, האט ער געשיקט צו
tsu geshikt er hot Yeshuan Yehoshuan vegen herendik un*
to sent he has Yeshua Yehoshua about on hearing and

אים זקנים פון די יידן אים צו בעטן, אז ער זאל קומען היילן
heilen kumen zol er az beten tsu im Yidn di fun zkeinem im
heal to come shall he that ask to him Jews the of elders him

דעם קנעכט זיינעם.
zainem knecht dem
his servant the

4 And when they had come to Rebbe Melech HaMoshiach, they were earnestly entreating him, saying, He is a worthy man that you grant this for him.

ד און ווען זיי זענען געקומען צו יהושען / ישוען*, האבן זיי
zei hoben Yeshuan Yehoshuan tsu gekumen zenen zei ven un*
they have Yeshua Yehoshua to come are they when and

אים זייער געבעטן, אזוי צו זאגן: ער איז ווערט, אז דו זאלסט
zolst du az vert iz er zogen tsu azoi gebeten zeier im
you shall you that worthy is he say to so begged very him

טאן דאס דאזיקע פאר אים;
im far dozike dos ton
him for these the do

5 For he is one of the chasidei ummot haOlam who loves our Jewish people and he built for us our shul.

ה ווארום ער האט ליב אונדזער פאלק, און די שול האט ער
er hot shul di un folk undzer lib hot er vorem
he has synagogue the and people our love has he because

אליין אונדז געבויט.
geboit undz alein
built us himself

6 And Rebbe Melech HaMoshiach was starting out on his derech with them; and when he was already not far from the bais, the centurion sent

ו איז יהושע / ישוע* געגאנגען מיט זיי. און ווען זיי זענען
zenen zei ven un zei mit gegangen Yeshua Yehoshua iz*
are they when and them with go Yeshua Yehoshua is

שוין נישט געווען ווייט פון דעם הויז, האט דער אפיציר
afitsir der hot hoiz dem fun vait geven nisht shoin
officer the has house the from distant was not already

געשיקט פריינד, אזוי צו זאגן צו אים: האר, באמי דיך נישט;
nisht dich bami har im tsu zogen tsu azoi freind geshikt
not you trouble L-rd him to say to so friend sent

beloved re'im *(friends)*, saying to him, Adoni, do not trouble yourself further, for I am not worthy for you to come under my roof;

ווארום איך בין נישט ווערט, אז דו זאלסט אריינקומען אונטער
unter arainkumen zolst du az vert nisht bin ich vorem
under come in you shall you that worthy not am I because
מיין *דאך;
dach main
roof my

7 Therefore, I did not consider myself worthy to come to you. But just say the dvar, and my eved will receive refuah.

ז צוליב דעם האב איך מיך אליין נישט געהאלטן פאר ראוי
ra'úy far gehalten nisht alein mich ich hob dem tsulib
worthy for held not myself me I have that on account of
צו קומען צו דיר. נאר זאג א ווארט, און מיין קנעכט וועט געזונט
gezunt vet knecht main un vort a zog nor dir tsu kumen tsu
healthy will servant my and word a say but you to to come to
ווערן!
veren
to be

8 For I too am a man placed under the yad memshalah *(the governing authority)*, having chaiyalim *(soldiers)* under myself, and I say to this one, Go, and he goes, and to another, Come, and he comes, and to my eved, Do this, and he does it.

ח ווארום אויך איך בין א מענטש, וואס איז געשטעלט אונטער
unter geshtelt iz vos mentsh a bin ich oich vorem
under stand is who man a am I also because
מאכט , און האב אונטער מיר זעלנער, און איך זאג צו דעם
dem tsu zog ich un zelner mir unter hob un macht
the to say I and soldiers me under have and authority
דאזיקן: גיי! און ער גייט; און צו אן אנדערן: קום ! און ער קומט;
kumt er un kum andern an tsu un geit er un gei dozikn
comes he and come other an to and goes he and go this
און צו דעם קנעכט מיינעם: טו דאס! און ער טוט עס.
es tut er un dos ah meinem knecht dem tsu un
it does he and this do mine servant the to and

9 And having heard these things, Rebbe Melech HaMoshiach was mispoyel *(deeply impressed)* at him, and, having turned to the multitude following him, he said, I say to you, nowhere even in Yisroel have I found such great emunah.

ט און ווען יהושע / ישוע* האט דאס געהערט, האט ער זיך
zich er hot gehert dos hot Yeshua Yehoshua ven un*
self he has heard this has Yeshua Yehoshua when and
געוואונדערט איבער אים, און האט זיך אויסגעדרייט און געזאגט צו
tsu gezogt un oisgedreit zich hot un im iber gevaundert
to said and turn around self has and him over amazed
דעם המון מענטשן, וואס האט אים נאכגעפאלגט: איך זאג אייך,
aich zog ich nochgefolgt im hot vos mentshn hamon dem
you tell I followed him has who people crowd the
נישט אפילו אין ישראל האב איך געפונען אָט אזא אמונה!
emune aza ot gefunen ich hob Yisroel in afile nisht
faith such just found I have Israel in even not

10 And when the ones having been sent returned to the

י און ווען די שליחים האבן זיך אומגעקערט אהיים, האבן זיי
zei hoben aheim umgekert zich hoben shlichim di ven un
they have home returned self have messengers the when and
געפונען דעם קנעכט געזונט.
gezunt knecht dem gefunen
healthy servant the found

bais, they found the eved being shalem bguf *(healthy).*

11 And it came about on the next day that Rebbe Melech HaMoshiach proceeded to a shtetl called Naim, and his talmidim were traveling along with him as well as a great company of people.

יא און עס איז געשען , אויף צומארגנס איז ער
er iz tsumorgens oif geshen iz es un
he is the next morning on happened is it and

אוועקגעגאנגען אין א שטאט אריין, וואס האט געהייסן נעים, און
un neim geheisen hot vos arain shtot a in avekgegangen
and Nain named has what into city a in went away

זיינע תלמידים זענען מיטגעגאנגען, און א גרויסער המון מענטשן.
mentshn hamon groiser a un mitgegangen zenen talmidim zaine
people crowd great a and accompany are disciples his

12 Now as Rebbe Melech HaMoshiach approached the shaar of the shtetl, hinei, an ish met *(dead man)* was being carried out for kevurah *(burial)*; he was the ben yachid *(only son)* of his Em, and she was an almanah *(widow)*, and a considerable crowd from the shtetl was with her.

יב און ווי ער האט זיך דערנענטערט צום טויער פון דער שטאט,
shtot der fun toier tsum dernentert zich hot er vi un
city the of gate to the come near self has he as and

זע , מען האט ארויסגעטראגן א מת , אן איינציקן זון ביי דער
der bai zun eintsikn an mt a aroisgetrogen hot men ze
the with son only an dead man a carried out has they look

מוטער זיינער, און זי איז געווען אן אלמנה; און אן אנגעזעענער
ongezener an un almone an geven iz zi un zainer muter
outstanding an and widow an was is she and his mother

עולם פון דער שטאט איז געווען מיט איר.
ir mit geven iz shtot der fun oilem
her with was is city the of crowd

13 And when Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu saw her, he had rachmei shomayim *(heavenly compassion)* on her and said, Do not weep.

יג און זעענדיק זי , האט דער האר זיך דערבארעמט איבער איר,
ir iber derbaremt zich har der hot zi zeendik un
her over had compassion self L-rd the has her seeing and

און צו איר געזאגט: קלאג נישט!
nisht klag gezogt ir tsu un
not lament said her to and

14 And having approached, he touched the aron met *(coffin)*; and the bearers stood still, and he said, Bocher, to you I say, get up.

יד און איז צוגעגאנגען און האט אנגערירט דעם ארון; און די
di un arun dem ongerirt hot un tsugegangen iz un
the and ark the touched has and went over is and

נושאים האבן זיך אפגעשטעלט. און ער האט געזאגט;
gezogt hot er un opgeshtelt zich hoben nushim
said has he and stood still self have pallbearers

יונגערמאן , איך זאג דיר, שטיי אויף!
oif shtei dir zog ich yungerman
up stand you tell I young man

15 And the niftar *(deceased person)* sat up and he began to speak, and Rebbe Melech

טו און דער טויטער האט זיך אויפגעזעצט און האט אנגעהויבן צו
tsu ongehoiben hot un oifgezetst zich hot toiter der un
to begun has and sit up self has dead man the and

רעדן. און ער האט אים געגעבן צו זיין מוטער.
muter zain tsu gegeben im hot er un reden
mother his to given him has he and speak

HaMoshiach gave him to his Em *(mother).*

16 And everyone was filled with yirat Shomayim and they were shouting, Baruch Hashem! And they were saying, A navi gadol *(great prophet)* is among us, and Hashem has visited His people.

טז און אלעמען האט אנגעכאפט א מורא; און זיי האבן געלויבט
geloibt hoben zei un moire a ongechapt hot alemen un
praised have they and fear a seize has everyone and

ה׳ , אזוי צו זאגן : א גרויסער נביא איז אויפגעשטאנענ
oifgeshtanen iz novi groiser a zogen tsu azoi Hashem
stand up is prophet great a say to so Hashem

צווישן אונדז, און ה׳ האט זיך אומגעקוקט אויף זיין
zain oif umgekukt zich hot Hashem un undz tsvishen
his on looked favorably self has Hashem and us among

פאלק.
folk
people

17 And this report about him went out into all Yehudah and into all the surrounding countryside.

יז און די דאזיקע געשיכטע וועגן אים האט זיך פארברייטערט אין
in farbreitert zich hot im vegen geshichte dozike di un
in spread self has him about story these the and

גאנץ יהודה און אין דער גאנצער געגנט ארום .
arum gegent gantser der in un Yehude gants
around region whole the in and Yehudah all

18 And Yochanan's talmidim reported to him about all these things. And when he had summoned a certain two of his talmidim, Yochanan

יח און יוחננס תלמידים האבן אים דערציילט וועגן אלעם דעם
dem alem vegen dertseilt im hoben talmidim iuchnns un
the all about reported him have disciples Yochanan's and

דאזיקן. און רופנדיק צו זיך צוויי פון זיינע תלמידים,
talmidim zaine fun tsvei zich tsu rufendik un dozikn
disciples his of two self to summoning and this

19 Sent them to Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu, saying, Are you Hu HaBah or should we be looking for another?

יט האט יוחנן זיי געשיקט צו דעם האר, אזוי צו זאגן : צי
tsi zogen tsu azoi har dem tsu geshikt zei Yochanan hot
say to so L-rd the to sent them Yochanan has

ביסטו דער , וואס דארף קומען , אדער זאלן מירווארטן אויף
oif vartn mir zoln oder kumen dorf vos der bistu
on wait we should or to come must who the one you are

אן אנדערן?
andern an
other an

20 And when the men had come to him, they said, Yochanan of the tevilah of teshuva sent us to you,

כ און ווען די מענער זענען געקומען צו אים, האבן זיי געזאגט:
gezogt zei hoben im tsu gekumen zenen mener di ven un
said they have him to come are men the when and

יוחנן פון דער (ירדן) מקווה האט אונדז געשיקט צו דיר, אזוי
azoi dir tsu geshikt undz hot mkvh Yarden der fun Yochanan
so you to sent us has mikveh Yarden the of Yochanan

saying, Are you Hu HaBah or should we be looking for another?

צו זאגן : צי ביסטו דער, וואס דארף קומען , אדער זאלן מיר
mir zoln oder kumen dorf vos der bistu tsi zogen tsu
we should or to come must who the you are say to

ווארטן אויף אן אנדערן?
andern an oif vartn
other an on wait

[21] Genoi at that time Rebbe, Melech HaMoshiach gave refuah to many with machlot and afflictions and ruchot raot and to many ivverim he granted sight.

כא און אין יענער שעה האט ער א סך געהיילט פון קראנקייטן און
un krankeitn fun geheilt sach a er hot sha'á yener in un
and diseases of healed many a he has hour that in and

פון פלאג און פון בייזע גייסטער; און א סך בלינדע האט ער
er hot blinde sach a un geister beize fun un flag fun
he has the blind many a and spirits evil of and affliction of

געשענקט די ראיה.
rih di geshenkt
sight the given

[22] And in reply he said to them, Go and tell Yochanan what you have seen. IVRIM TIRENAH, pisechim *(lame persons)* walk, the metzorim are cleansed, and chereshim hear, the mesim are restored to life, ANIYIM have the Besuras HaGeulah preached to them.

כב און ער האט ענטפערנדיק צו זיי געזאגט: גייט און דערציילט
dertseilt un geit gezogt zei tsu entferendik hot er un
report and go said them to answering has he and

יוחנן וואס איר האט געזען און געהערט: בלינדע ווערן זעענדיק,
zeendik veren blinde gehert un gezen hot ir vos Yochanan
seeing to be the blind heard and seen have you what Yochanan

לאמע גייען ארום , מצורעים ווערן גערייניקט, און טויבע הערן,
heren toibe un gereinikt veren metsoro'im arum geien lame
hear deaf and cleansed to be lepers around go lame

טויטע שטייען אויף, צו ארומעלייט ווערט אנגעזאגט די גוטע
gute di ongezogt vert oremelait tsu oif shteien toite
good the announced become poor people to up stand dead

בשורה. (ישעיהו לה, ה-ו; סא, א.)
a sa h-u lh Yeshayah bshurh
1 61 5-6 35 Yeshayah Bsoires

[23] And ashrey is whoever does not find a michshol *(stumbling block, obstacle)* in me.

כג און געבענטשט איז דער , וועלכער וועט נישט שטרויכלען אין
in shtroichlen nisht vet velcher der iz gebentsht un
in stumbling not will who the one is blessed and

מיר.
mir
me

[24] And when the messengers of Yochanan had departed, he began to say to the multitudes about Yochanan, What did you go

כד און ווען יוחננס שליחים זענען אוועקגעגאנגען, האט
hot avekgegangen zenen shlichim iuchnns ven un
has went away are messengers Yochanan's when and

ער אנגעהויבן צו רעדן צו די מאסן מענטשן וועגן יוחנן :
Yochanan vegen mentshn masen di tsu reden tsu ongehoiben er
Yochanan about people crowds of the to speak to begun he

out bamidbar to see? A reed shaken by the wind?

וואס זענט איר ארויסגעגאנגען אין דער מדבר אריין צו זען? א
a zen tsu arain midbar der in aroisgegangen ir zent vos
a see to into wilderness the in went out you are who

טראשטשינע געשאקלט פונם ווינט?
vint funem geshaklt trashtshine
wind by the shaken reed

[25] But what did you go out to see? A man dressed in a dandy's soft clothing? The ones with glorious apparel are living in luxury as courtiers in the palaces.

כה נאר וואס דען זענט איר ארויסגעגאנגען זען? א מענטשן געקליידט
gekleidt mentshn a zen aroisgegangen ir zent den vos nor
dressed man a see went out you are then who but

אין טייערע מלבושים ? זע , די וואס טראגן פרעכטיקע
frechtike trogen vos di ze malbushem teiere in
fine wear who those look clothing expensive in

קליידער און לעבן אין תענוגים, געפינען זיך אין קעניגלעכע שלעסער.
shleser kenigleche in zich gefinen tenugim in leben un kleider
castles king in self find luxury in live and clothing

[26] But what did you go out to see? A navi? Ken, I say to you, and one more than a navi.

כו נאר וואס דען זענט איר ארויסגעגאנגען זען? א נביא ? יא, איך
ich yo novi a zen aroisgegangen ir zent den vos nor
I yes prophet a see went out you are then who but

זאג אייך, און מער ווי א נביא .
novi a vi mer un aich zog
prophet a than more and you tell

[27] This one is he about whom it has been written, HINENI SHOLEIACH MALAKHI *(Behold, I send my messenger)* before Your face, who will prepare Your derech in front of You. [28] I say to you, among those born of isha there is no one greater than Yochanan, yet he who is least in the Malchut Hashem is greater than he.

כז ער איז עס, וועגן וועמען עס שטייט געשריבן:
geshriben shteit es vemen vegen es iz er
written stands it whom about it is he

זע , איך שיק מיין מלאך פאר דיין פנים ,
ponem dain far malech main shik ich ze
face your before messenger my send I look

וועלכער וועט צוגרייטן דיין וועג פאר דיר.
dir far veg dain tsugreiten vet velcher
you before way your prepare will who

(מלאכי ג, א.)
a g Malachi
1 3 Malachi

כח איך זאג אייך, צווישן די , וואס זענען געבוירן געווארן פון
fun gevoren geboiren zenen vos di tsvishen aich zog ich
of become born are who those among you tell I

פרויען, איז נישט פאראן קיין גרעסערער פון יוחנן ; דאך איז
iz doch Yochanan fun greserer kein faran nisht iz froien
is yet Yochanan than greater any there not is women

דער קלענסטער אינם קעניגרייך פון ה׳ גרעסער ווי ער.
er vi greser Hashem fun kenigreich inem klenster der
he than greater Hashem of kingdom in the least the one

29 (And when kol haAm *(all the People)* and the mochesim heard this, they acknowledged the Tzidkat Hashem *[Righteousness of G-d]*, having been submitted to the tevilah of teshuva of Yochanan.

כט און דאס גאנצע פאלק, וואס האט אים געהערט, און די שטייער
shteier di un gehert im hot vos folk gantse dos un
tax the and heard him has who people whole the and

אויפמאנער האבן גערעכטפערטיקט ה׳ , לאזנדיק זיך טובל זיין
zain toivl zich lozendik Hashem gerechtfertikt hoben oifmaner
be tovel self letting Hashem justified have collectors

מיט דער מקווה פון יוחנן .
Yochanan fun mkvh der mit
Yochanan of mikveh the with

30 But the Perushim and the Baalei HaTorah rejected the tachlis *(purpose, aim)* of Hashem for their lives, refusing the tevilah of teshuva of Yochanan.)

ל די פרושים אבער און די חכמים האבן אפגעווארפן די
di opgevorfen hoben chachomem di un ober Perushim di
the rejected have Baalei HaTorah the and however Pharisees the

עצה פון ה׳ פון זיך, ווייל זיי האבן זיך נישט געלאזט
gelozt nisht zich hoben zei vail zich fun Hashem fun eitse
let not self have they because self of Hashem of counsel

טובל זיין אין דער מקווה פון אים. לא צו וועמען זשע זאל איך
ich zol zhe vemen tsu im fun mkvh der in zain toivl
I shall then whom to him of mikveh the in be tovel

31 Therefore, to what will I compare the people of hador hazeh *(this generation)* and what are they like?

פארגלייכן די מענטשן פון דעם דאזיקן דור , און צו וועמען
vemen tsu un dor dozikn dem fun mentshn di farglaichen
whom to and generation this the of people the compare

זענען זיי גלייך?
glaich zei zenen
like they are

32 They are like yeladim sitting in the marketplace and calling out to one another; and they say, We played the chalil *(flute)* for you and you did not dance; we sang a kina *(lament, funeral dirge)* and you did not weep.

לב זיי זענען גלייך צו קינדער, וואס זיצן אויפן מארק , און
un mark oifen zitsen vos kinder tsu glaich zenen zei
and marketplace on the sit who children to like are they

רופן איינס צום אנדערן און זאגן : מיר האבן געשפילט פאר אייך,
aich far geshpilt hoben mir zogen un andern tsum eins rufen
you for played have we say and other to the one call

און איר האט נישט געטאנצט; מיר האבן געקלאגט, און איר האט
hot ir un geklagt hoben mir getantst nisht hot ir un
has you and wail have we dance not has you and

נישט געוויינט.
geveint nisht
weep not

33 For Yochanan of the tevilah of teshuva has come not eating lechem nor drinking yayin, and you say, He has a shed *(demon)*!

לג ווארום יוחנן (פון דער ירדן מקווה) איז געקומען און האט
hot un gekumen iz mkvh Yarden der fun Yochanan vorem
has and come is mikveh Yarden the of Yochanan because

נישט געגעסן קיין ברויט און נישט געטרונקען קיין וויין; און איר
ir un vain kein getrunken nisht un broit kein gegesen nisht
you and wine any drink not and bread any eaten not

זאגט: ער האט א בייזן *גייסט!
**gaist beizn a hot er zogt*
spirit evil a has he say

34 The Bar Enosh has come eating and drinking, and you say, Hinei, a man who is a zolel *(glutton)* and a shikkor *(drunkard)*, a re'a *(friend)* of mochesim and chote'im.

לד דער בר אנש איז געקומען, עסט און טרינקט יא; און איר
ir un yo trinkt un est gekumen iz Enosh Bar der
you and yes drink and eats come is of Man Son the

זאגט: זע , א מענטש א זולל וסובא , א פריינד פון שטייער
shteier fun freind a usuba zull a mentsh a ze zogt
tax of friend a and drunkard glutton a man a look say

אויפמאנער און חוטאים!
chatoem un oifmaner
sinners and collectors

35 Yet chochmah is justified by all of her yeladim.

לה און דאך איז די חכמה גערעכטפערטיקט אין אלע אירע
ire ale in gerechtfertikt chochme di iz doch un
her all in vindicated wisdom the is yet and

קינדער.
kinder
children

36 Now a certain one of the Perushim was requesting Rebbe Melech HaMoshiach at tish, and, he, having entered into the bais of the Parush, reclined to eat.

לו און איינער פון די פרושים האט אים פארבעטן, צו עסן מיט
mit esen tsu farbetn im hot Perushim di fun einer un
with to eat to invite him has Pharisees the of one and

אים. און ער איז אריינגעגאנגען אין דעם פרושס הויז , און האט
hot un hoiz Parush's dem in araingegangen iz er un im
has and house Pharisee's the in entered is he and him

זיך געזעצט צום טיש.
tish tsum gezetst zich
table to the took his place self

37 And an isha *(woman)* was in the shtetl, an isha chotet *(a woman of sin)*, and, when she had daas that Rebbe, Melech HaMoshiach reclines at tish in the bais of the Parush, she brought an alabaster flask of costly perfume.

לז און זע , אין דער שטאט איז געווען א געוויסע זינדיקע פרוי ; און
un froi zindike gevise a geven iz shtot der in ze un
and woman sinner certain a was is city the in look and

דערווויסנדיק זיך, אז ער זיצט צום טיש אין דעם פרושס הויז ,
hoiz Parush's dem in tish tsum zitst er az zich dervisndik
house Pharisee's the in table to the sits he that self he perceived

האט זי געברענגט אן אלאבאסטער פלאש מיט מירע אייל,
eil mire mit flash alabaster an gebrengt zi hot
oil myrrh with bottle alabaster an brought she has

38 She stood behind him, and then she began weeping at his feet, and with her tears she began to wash

לח און האט זיך געשטעלט פון הינטן ביי זיינע פיס, און האט
hot un fis zaine bai hinten fun geshtelt zich hot un
has and feet his with behind from stood self has and

אנגעהויבן צו באנעצן זיינע פיס מיט אירע טרערן, און זיי
zei un trern ire mit fis zaine banetsn tsu ongehoiben
them and tears her with feet his moisten to begun

the feet of Rebbe, Melech HaMoshiach and she was drying them with her hair, and she was kissing his feet and was anointing them with perfume.

אפגעווישט מיט די *האר פון איר קאפ, און האט געקושט זיינע
zaine gekusht hot un kop ir fun hor di mit opgevisht
his kissed has and head you of hair the with wipe off

פיס און זיי געזאלבט מיט דער מירע.
mire der mit gezalbt zei un fis
myrrh the with anoint them and feet

[39] But when the Parush who had invited Rebbe, Melech HaMoshiach saw this, he said to himself, If this one were a navi, he would have had daas who and what sort of isha is touching him, because she is an isha chotet *(woman of sin)*.

לט אבער זעענדיק דאס, האט דער פרוש , וואס האט אים
im hot vos Parush der hot dos zeendik ober
him has who Pharisee the has that seeing however

איינגעלאדן, צו זיך אליין גערעדט, אזוי צו זאגן: אויב ער וואלט
volt er oib zogen tsu azoi geredt alein zich tsu aingeladen
would he if say to so spoken alone self to invited

געווען א נביא , וואלט ער געוואוסט ווער און וואס פאר א סארט
sart a far vos un ver gevust er volt novi a geven
sort a for who and who known he would prophet a was

פרוי זי איז, וואס רירט אים אָן , אז זי איז א זינדיקע.
zindike a iz zi az on im rirt vos iz zi froi
sinner a is she that without him touch who is she woman

[40] And in reply, Rebbe Melech HaMoshiach said to him, Shim'on, I have something to say to you. And the Parush said, Speak, Rabbi.

מ און ענטפערנדיק, האט יהושע / ישוע* צו אים געזאגט: שמעון ,
Shim'on gezogt im tsu Yeshua Yehoshua hot entferendik un*
Shim'on said him to Yeshua Yehoshua has answering and

איך האב דיר עפעס צו זאגן . און ער האט געזאגט: רבי , זאג!
zog Rebbe gezogt hot er un zogen tsu epes dir hob ich
tell Rebbe said has he and say to something you have I

[41] Two persons were debtors to a certain creditor; the one owed a choiv *(debt)* of chamesh meot *(five hundred)* denarii and the other a choiv *(debt)* of chamishim *(fifty)*.

מא א געוויסער מלוה האט געהאט צוויי בעלי חובות; איינער איז
iz einer choives ba'alei tsvei gehat hot mlvh geviser a
is one debt owners two had has lender certain a

אים שולדיק געווען פינף הונדערט דינרים, דער אנדערער
anderer der dinrim hundert finf geven shuldik im
another the denarii hundred five was held accountable him

נאר פיפציק.
fiftsik nor
fifty but

[42] Not being able to repay, the creditor graciously forgave both debts. Therefore which of them will have more ahavah for him?

מב און ווייל זיי האבן נישט געהאט צו באצאלן, האט ער זיי
zei er hot batsolen tsu gehat nisht hoben zei vail un
them he has pay to had not have they because and

ביידן געשענקט. דעריבער ווער פון זיי וועט אים מער ליב האבן?
hoben lib mer im vet zei fun ver deriber geshenkt beidn
have love more him will them of who therefore pardoned both

43 In reply, Shim'on said, I suppose the one whom the creditor forgave more. And Rebbe Melech HaMoshiach said to him, Your judgment is gantze nachon.

מג שמעון האט ענטפערנדיק געזאגט: איך נעם אָן , אז דער,
der az on nem ich gezogt entferendik hot Shim'on
the that onwards take I said answering has Shim'on

וועמען ער האט דאס מערסטע געשענקט. און ער האט צו אים
im tsu hot er un geshenkt merste dos hot er vemen
him to has he and pardoned most of the has he whom

געזאגט: דו האסט ריכטיק געמשפט!
gemishpet richtik host du gezogt
judged rightly you have you said

44 And having turned to the isha, Rebbe, Melech HaMoshiach said to Shim'on, Do you see this isha? I entered your bais, you did not give me mayim for my feet, but she has washed my feet with her tears, and wiped them with the hairs of her rosh.

מד און אויסדרייענדיק זיך צו דער פרוי , האט ער געזאגט צו
tsu gezogt er hot froi der tsu zich oisdreiendik un
to said he has woman the to self turning around and

שמעונען : דו זעסט די דאזיקע פרוי ? איך בין אריינגעקומען
araingekumen bin ich froi dozike di zest du Shim'onen
come in am I woman these the you see you Shimon

אין דיין הויז , קיין וואסער פאר מיינע פיס האסטו מיר נישט
nisht mir hostu fis maine far vaser kein hoiz dain in
not me you have feet my for water any house your in

געגעבן ; זי אבער האט מיר באנעצט די פיס מיט אירע טרערן,
trern ire mit fis di banetst mir hot ober zi gegeben
tears her with feet the moistened me has however she given

און זיי אפגעווישט מיר אירע *האר.
hor ire mir opgevisht zei un
hair her me wipe off them and

45 You did not give me neshikah *(kiss)*, but she, from the time I entered, did not stop kissing my feet.

מה קיין קוש האסטו מיר נישט געגעבן ; אבער זי , זינט איך בין
bin ich zint zi ober gegeben nisht mir hostu kush kein
am I since she however given not me you have kiss any

אריינגעקומען, האט נישט אויפגעהערט צו קושן מיינע פיס.
fis maine kushn tsu oifgehert nisht hot araingekumen
feet my kiss to cease not has come in

46 With oil my rosh *(head)* you did not anoint. But she with perfume anointed my feet.

מו מיט אייל מיין קאפ האסטו נישט געזאלבט; זי אבער האט
hot ober zi gezalbt nisht hostu kop main eil mit
has however she anoint not you have head my oil with

געזאלבט מיינע פיס מיט מירע.
mire mit fis maine gezalbt
myrrh with feet my anoint

47 Oib azoi *(consequently)*, I say to you, her chatta'im, which are many, have been

מז צוליב וועלכן איך זאג דיר, אירע זינד, די פילע, זענען
zenen file di zind ire dir zog ich velchen tsulib
are many the sin her you tell I which on account of

איר פארגעבן געווארן; ווייל זי האט א סך ליב געהאט; וועמען
vemen gehat lib sach a hot zi vail gevoren fargeben ir
whom had love many a has she because become forgiven her

אבער ווייניק ווערט פארגעבן, דער ליבט ווייניק.
veinik libt der fargeben vert veinik ober
little loves that forgiven becomes little however

granted selicha *(forgiven)*, for with rabbah ahavah she loved. But he who is mekabel selicha *(accepting forgiveness)* only a little, has ahavah only a little.

48 And he said to her, Your averos have been granted selicha.

מח און ער האט צו איר געזאגט: דיינע זינד זענען דיר פארגעבן
fargeben dir zenen zind daine gezogt ir tsu hot er un
forgiven you are sins your said her to has he and

געווארן!
gevoren
become

49 And the ones reclining at tish with Rebbe Melech HaMoshiach began to say to themselves, Who is this who even grants selicha to averos?

מט און די מיטזיצנדיקע האבן אנגעהויבן צו זאגן צווישן
tsvishen zogen tsu ongehoiben hoben mitzitsendike di un
among say to begun have sitting with those and

זיך : ווער איז דאס דער דאזיקער, וואס איז אפילו מוחל זינד?
zind moichl afile iz vos doziker der dos iz ver zich
sin forgive even is who this one the the is who themselves

50 And Rebbe Melech HaMoshiach said to the isha, Your emunah has gained you Yeshu'at Eloheinu. L'chi l'shalom *(Go in shalom!)*.

נ ער אבער האט געזאגט צו דער פרוי : דיין גלויבן האט דיך
dich hot gloiben dain froi der tsu gezogt hot ober er
you has faith your woman the to said has however he

געראטעוועט, גיי לשלום !
lesholem gei geratevet
in peace go saved

8

And it came about afterwards that he was traveling through every shtetl and village darshenen and proclaiming the Besuras HaGeulah of the Malchut Hashem; and the Shneym Asar were with Rebbe Melech HaMoshiach.

ח און עס איז געשען נאך דעם, אז ער איז געגאנגען איבער
iber gegangen iz er az dem noch geshen iz es un
over go is he that that after happened is it and

שטאט און *דארף, האט געדרשנט און אנגעזאגט די גוטע
*gute di ongezogt un gedrshnt hot *dorf un shtot*
good the announced and proclaimed has village and city

בשורה פון דעם קעניגרייך פון ה׳ , און די צוועלף מיט אים,
im mit tsvelf di un Hashem fun kenigreich dem fun bshurh
him with twelve the and Hashem of kingdom the of Bsoires

2 And there were some nashim who had received refuah from ruchot raot and machlot: Miryam *(called Magdalit)*, from whom

ב און אייניקע פרויען, וואס זענען געהיילט געווארן פון בייזע גייסטער
geister beize fun gevoren geheilt zenen vos froien einike un
spirits evil of become healed are who women some and

און פון שלאפקייטן: מרים , וועמען מען האט גערופן מגדלית ,
Magdalit gerufen hot men vemen Miryam shlafkeitn fun un
Magdalit called has they whom Miryam disease of and

וואס פון איר זענען ארויס זיבן בייזע גייסטער,
geister beize ziben arois zenen ir fun vos
spirits evil seven out are her of who

shivah shedim had gone out;
3 And Yochanah the wife of Kuza, the steward of Herod; Shoshanah, and many others who were giving maamadot *(contributions)* for Rebbe, Melech HaMoshiach from their private means.

4 Now when a large multitude was coming together and the ones in every shtetl were making their derech to him, Rebbe, Melech HaMoshiach spoke by way of a mashal:

5 The one sowing went out to sow his seed; and as he sows, some [seed] fell beside the road; and it was trampled upon, and the birds of the air devoured it.

6 And other seed fell upon the rock, and as soon as it grew up, it dried up because it has no moisture.

ג און יוחנה , דאס ווייב פון כוזא, א פארוואלטער ביי הורדוסן,
Hordosn bai farvalter a Kuza fun vibe dos Yochanah un
Herod to steward a Kuza of wife the Yochanah and

און שושנה און א סך אנדערע, וואס האבן אים געדינט מיט
mit gedint im hoben vos andere sach a un Shoshanah un
with served him have who others many a and Shoshanah and

זייער האב און גוטס.
guts un hob zeier
good and have their

ד און ווען א גרויסער המון מענטשן איז זיך צוזאמענגעקומען,
tsuzamengekumen zich iz mentshn hamon groiser a ven un
come together self is people crowd great a when and

און זיי זענען געקומען צו אים פון אלע שטעט, האט ער געזאגט
gezogt er hot shtet ale fun im tsu gekumen zenen zei un
said he has cities of all from him to come are they and

אין א משל:
mashal a in
parable a in

ה עס איז ארויסגעגאנגען דער זייער צו פארזייען זיין זאמען; און
un zamen zain farzeien tsu zeier der aroisgegangen iz es
and seeds his sow to sower the went out is it

בשעת ער האט געזייט, איז עפעס (פון דער זריעה) געפאלן ביים
baim gefalen zrieh der fun epes iz gezeit hot er beshas
by the fell seeds the of some is sown has he while

וועג און איז צעטרעטן געווארן, און די פייגל פון הימל האבן עס
es hoben himel fun feigel di un gevoren tsetretn iz un veg
it have heaven of birds the and become trample is and way

אויפגעפרעסן.
oifgefresn
devoured

ו און אן אנדער ביסל איז געפאלן אויף דעם פעלדזן; און ווען עס
es ven un feldzn dem oif gefalen iz bisel ander an un
it when and rock the on fell is little another an and

האט אויפגעשפראצט, איז עס פארדארט געווארן, צוליב דעם
dem tsulib gevoren fardart es iz oifgeshfratst hot
that on account of become withered it is sprouted has

וואס עס האט נישט געהאט קיין פייכטקייט.
feichtkeit kein gehat nisht hot es vos
moisture any had not has it what

7 And other seed fell among the thorns, and the thorns grew up with it and choked it.

ז און אן אנדער ביסל איז געפאלן אינמיטן פון די דערנער; און
un derner di fun inmitn gefalen iz bisel ander an un
and thorns the of in the midst fell is little another an and

די דערנער זענען מיטאויפגעוואקסן און האבן עס דערשטיקט.
dershtikt es hoben un mitoifgevaksen zenen derner di
choke it have and grew with are thorns the

8 And other seed fell in the adamah tovah *(good ground)* and, having grown up, produced pri a hundredfold. As Rebbe, Melech HaMoshiach said these things, he was calling out, The one having oznayim *(ears)* to hear, let him hear.

ח און אן אנדער ביסל איז געפאלן אויף דער גוטער ערד און האט
hot un erd guter der oif gefalen iz bisel ander an un
has and earth good the on fell is little another an and

אויפגעשפראצט און געברענגט פרוכט הונדערטפאכיק. און ווען ער
er ven un hundertfachik frucht gebrengt un oifgeshfratst
he when and hundredfold fruit brought and sprouted

האט דאס געזאגט, האט ער אויסגערופן: ווער עס האט אויערן צום
tsum oiern hot es ver oisgerufen er hot gezogt dos hot
to the ears has it who proclaimed he has said the has

הערן, דער זאל הערן!
heren zol der heren
hear shall this one hear

9 Now Rebbe Melech HaMoshiach's talmidim began questioning him as to what this mashal might be.

ט און די תלמידים זיינע האבן אים געפרעגט, וואס דאס משל
mashal dos vos gefregt im hoben zaine talmidim di un
parable this what asked him have his disciples the and

זאל באטייטן.
bataiten zol
mean shall

10 And he said, To you it has been granted to have daas of the razei Malchut Hashem *(mysteries of the Kingdom of G-d)*, but to the others I speak in mashalim, in order that YIRU they may not see and VSHIMU they may not have binah.

י און ער האט געזאגט: אייך איז עס געגעבן געווארן צו וויסן די
di visen tsu gevoren gegeben es iz aich gezogt hot er un
the know to become given it is you said has he and

סודות פון דעם קעניגרייך פון ה׳ ; צו די איבריקע אבער
ober ibrike di tsu Hashem fun kenigreich dem fun sudut
however remaining the to Hashem of kingdom the of mysteries

אין משלים , כדי קוקנדיק זאלן זיי נישט זען, און הערנדיק
herendik un zen nisht zei zoln kukendik k'de mesholem in
on hearing and see not they should looking so that parables in

זאלן זיי נישט פארשטיין.
farshtein nisht zei zoln
understand not they should

11 Now the mashal is this: The seed is the dvar Hashem.

יא און דאס איז דאס משל : דער זאמען דאס איז ה׳ס ווארט.
vort h,s iz dos zamen der mashal dos iz dos un
word Hashem's is this seeds the parable the is this and

12 The ones beside the road are the ones having heard, then HaSatan comes and takes away the dvar Hashem from their levavot, so that they may not have emunah *(faith)* and come to Yeshu'at Eloheinu.

יב די ביים וועג זענען עס , וואס הערן, דערנאך קומט דער
der kumt dernoch heren vos es zenen veg baim di
the comes then hear who the ones are way by the the

שׂטן און נעמט אוועק דאס ווארט פון זייער הארץ, כּדי זיי
zei k'de harts zeier fun vort dos avek nemt un Satan
they so that heart their from word the away takes and Satan

זאלן נישט גלויבן און נישט געראטעוועט ווערן.
veren geratevet nisht un gloiben nisht zoln
to be saved not and believe not should

13 Now the ones upon the rock are those who when they hear, with simcha they receive the dvar; but these have no shoresh *(root)*. They have emunah for a while, but in time of nisayon *(trial, temptation)*, they become shmad and they fall away.

יג און די אויף דעם פעלדזן, דאס זענען זיי , וואס ווען זיי הערן,
heren zei ven vos zei zenen dos feldzn dem oif di un
hear they when who they are that rocks the on the and

נעמען זיי אָן דאס ווארט מיט פרייד, זיי האבן אבער נישט
nisht ober hoben zei freid mit vort dos on zei nemen
not however have they joy with word the up they take

קיין ווארצל; די גלויבן (נאר) אויף א געוויסע צייט, און אין א צייט
tsait a in un tsait gevise a oif nor gloiben di vortsl kein
time a in and time certain a for only faith the root any

פון נסיון פאלן זיי אפּ .
op zei falen nesoien fun
away they fall trial of

14 Now the seed which fell among thorns, these are the ones who have heard, and as they go on their derech, they are choked by the deagot *(worries, anxieties)* and ashires *(riches)* and taanugot *(pleasures)* of the Olam Hazeh and they bring no pri to maturity.

יד און דאס וואס איז געפאלן צווישן די דערנער, זיי זענען עס,
es zenen zei derner di tsvishen gefalen iz vos dos un
it are they thorns the among fell is which that and

וואס הערן; און אוועקגייענדיק ווערן זיי דערשטיקט פון די
di fun dershtikt zei veren avekgeiendik un heren vos
the of choke they become going on and hear who

דאגות און עשירות און תענוגים פון דעם לעבן, און ברענגען נישט
nisht brengen un leben dem fun tenugim un eshires un dagut
not bring and life this of pleasures and riches and worries

קיין פּירות צו רייפקייט.
reifkeit tsu peires kein
ripeness to fruit any

15 Now the one in the adamah tova *(good ground)*, these are those who have heard the dvar Hashem with a lev *(heart)* tov and yashir *(straight)*, and retain

טו דאס אבער אויף דער גוטער ערד, זיי זענען עס, וואס האבן
hoben vos es zenen zei erd guter der oif ober dos
have which it are they soil good the on however that

געהערט דאס ווארט, האבן עס באהאלטן אין א לויטער און גוט
gut un loiter a in bahalten es hoben vort dos gehert
good and pure a in hold fast it have word the heard

הארץ און ברענגען פרוכט מיט סבלנות .
savlanút mit frucht brengen un harts
perseverance with fruit bring and heart

the dvar Hashem and bear pri with savlanut *(patience)*.

16 Now no one having lit a menorah covers it with a jar or places it under a bed; but he places the menorah on the shulchan, in order that the ones entering may see the ohr *(light)*.

טז און קיינער, וואס האט אנגעצונדן א ליכט, פארדעקט עס
es fardekt licht a ongetsundn hot vos keiner un
it covered over lamp a kindled has who no one and

נישט מיט קיין כלי , אדער שטעלט עס אונטער א בעט; נאר
nor bet a unter es shtelt oder keili kein mit nisht
rather bed a under it puts or vessel any with not

שטעלט עס אויף א לייכטער , כדי די , וואס קומען אריין,
arain kumen vos di k'de laichter a oif es shtelt
inside to come who the so that lampstand a on it puts

זאלן זען דאס ליכט.
licht dos zen zoln
light the see should

17 For nothing is nistar *(hidden)* which will not become nikar *(evident)*, nor anything hidden which shall not be made known and come to ohr *(light)*.

יז ווארום עס איז נישט פאראן קיין פארבארגענע זאך , וואס וועט
vet vos zach farborgene kein faran nisht iz es vorem
will which thing secret any there not is it because

נישט אנטפלעקט ווערן; עס געפינט זיך אויך נישט קיין באהאלטענע
bahaltene kein nisht oich zich gefint es veren antplekt nisht
hidden any not also self finds it to be revealed not

זאך , וואס וועט נישט באקאנט געמאכט ווערן און קומען צו
tsu kumen un veren gemacht bakant nisht vet vos zach
to to come and to be made known not will which thing

התגלות .
htglut
revelation

18 Therefore, be shomer how you listen, for whoever has, to him shall more be given; and whoever does not have, even what he thinks he has shall be taken away from him.

19 And the Em of Rebbe, Melech HaMoshiach and his achim came to him, and they were not able to get to him because of the multitude.

יח דעריבער גיט אכטונג וויאזוי איר הערט; ווארום יעדער איינער,
einer yeder vorem hert ir vi azoi achtung git deriber
one every because listen you how attention give therefore

וואס האט, אים וועט געגעבן ווערן; און יעדער איינער, וואס
vos einer yeder un veren gegeben vet im hot vos
who one every and to be given will him has who

האט נישט, פון אים וועט אוועקגענומען ווערן אפילו דאס, וואס
vos dos afile veren avekgenumen vet im fun nisht hot
which that even to be taken away will him from not has

ער מיינט, אז ער האט. יט און זיין מוטער און זיינע ברידער
brider zaine un muter zain un hot er az meint er
brothers his and mother his and has he that think he

זענען געקומען צו אים, און האבן נישט געקענט אים דערגרייכן
dergreichen im gekent nisht hoben un im tsu gekumen zenen
to reach him be able to not have and him to come are

מחמת דעם המון מענטשן.
mentshn hamon dem machmas
people crowd of the because of

[20] And it was announced to him, Your Em and your achim have been standing outside waiting to see you.

כ און מען האט אים געזאגט: דיין מוטער און די ברידער דיינע
daine brider di un muter dain gezogt im hot men un
your brothers the and mother your said him have they and

שטייען אינדרויסן און ווילן דיך זען.
zen dich viln un indroisen shteien
see you want and outside stand

[21] But in reply, Rebbe Melech HaMoshiach said to them, My Em and my achim are these: the ones who are shomei dvar Hashem *(hearers of the word of Hashem)* and also shomrei dvar Hashem *(keepers guarding, doing the word of Hashem)*.

כא ער אבער האט ענטפערנדיק צו זיי געזאגט: מיין מוטער און
un muter main gezogt zei tsu entferendik hot ober er
and mother my said them to answering has however he

מיינע ברידער זענען די דאזיקע, וואס הערן ה׳ס ווארט און
un vort h,s heren vos dozike di zenen brider maine
and word Hashem's hear who these the are brothers my

טאן עס!
es ton
it do

[22] Now it came about on one of those yamim when he and his talmidim embarked into a sirah that he said to them, Let us go over to the other side of the lake. And they launched out.

כב און עס איז געשען אין איינעם פון די טעג, אז ער איז
iz er az teg di fun einem in geshen iz es un
is he that days the of one in happened is it and

איינגעשטיגן אין א שיפל מיט זיינע תלמידים; און האט צו זיי
zei tsu hot un talmidim zaine mit shifel a in aingeshtigen
them to has and disciples his with boat a in step in

געזאגט: לאמיר אריבערפארן אויף דער אנדערער *זייט ים ; און
*un yam *zait anderer der oif ariberforen lomir gezogt*
and sea side another the on cross over let us said

זיי האבן זיך אוועקגעשיפט.
avekgeshift zich hoben zei
sailed away self have they

[23] But as they were sailing, he fell asleep; and a driving storm of wind descended upon the lake, and they began to be swamped and began to be in a situation of pikuach nefesh *(a matter of life and death)*.

כג בעת אבער זיי זענען געפארן, איז ער איינגעשלאפן; און א
a un aingeshlofen er iz geforen zenen zei ober beis
a and fall asleep he is sailed are they however while

שטורמווינט האט אראפגענידערט אויפן ים , און דאס שיפל האט
hot shifel dos un yam oifen aropgenidert hot shtu'remvint
has boat the and sea on the go down has windstorm

זיך אנגעפילט (מיט וואסער), און זיי זענען געווען אין סכנה.
schnh in geven zenen zei un vaser mit ongefilt zich
peril in was are they and water with filled self

24 And they came and woke him up, saying, Adoneinu, Adoneinu, we are perishing! And having been awakened, he rebuked the wind and the rough waves, and the storm ceased. And all became calm.

כד און זיי זענען צוגעקומען, האבן אים אויפגעוועקט, אזוי
azoi oifgevekt im hoben tsugekumen zenen zei un
so roused him have come over are they and

צו זאגן; האר, האר, מיר זענען פארלוירן! ער אבער איז
iz ober er farloiren zenen mir har har zogen tsu
is however he perishing are we L-rd L-rd say to

אויפגעשטאנען, האט אנגעשריגן דעם ווינט און די שטורמדיקע
shtu'remdike di un vint dem ongeshrigen hot oifgeshtanen
storming the and wind the rebuked has stand up

כוואליעס וואסער; און זיי האבן זיך געלייגט, און עס איז געווארן
gevoren iz es un geleigt zich hoben zei un vaser chvalyes
become is it and lie down self have they and water waves of

שטיל.
shtil
quiet

25 And Moshiach said to them, Where is your emunah? And they were fearful and amazed, saying to one another, Who then is this, that he commands even the winds and the sea and they obey him?

כה און ער האט צו זיי געזאגט: וואו איז אייער אמונה? זיי
zei emune eier iz vu gezogt zei tsu hot er un
they faith your is where said them to has he and

אבער האבן זיך געפארכטן און געוואונדערט, און געזאגט איינער
einer gezogt un gevaundert un geforchten zich hoben ober
one said and amazed and afraid self have however

צום אנדערן: ווער איז ער דאך, ווייל סאי די ווינטן באפעלט
bafelt vintn di si vail doch er iz ver andern tsum
commands winds the also because after all he is who other to the

ער סאי דאס וואסער, און זיי געהארכן אים?
im gehorchn zei un vaser dos si er
him obey they and water the also he

26 And they sailed down to the country of the Gerasenes, which is opposite the Galil.

כו און זיי האבן זיך אהינגעשיפט צום לאנד פון די גרגשים,
Gerasim di fun land tsum ahingeshift zich hoben zei un
Gerasenes the of land to the sailed self have they and

וואס איז אנטקעגנאיבער גליל.
Galil antkegeniber iz vos
Galil opposite is which

27 And as Rebbe Melech HaMoshiach disembarked upon the shore, he was met from the town by a certain ish possessed by shedim; and the ish had not worn clothing for a long time and

כז און ווען ער איז ארויסגעקומען אויף דער יבשה, איז אים אויס
ois im iz yaboshe der oif aroisgekumen iz er ven un
out of him is land the on come out is he when and

דער שטאט אנטקעגנגעקומען א מאן, וואס האט געהאט בייזע
beize gehat hot vos man a antkegengekumen shtot der
evil had has who man a met coming city the

גייסטער; און שוין א לאנגע צייט ווי ער האט נישט געטראגן קיין
kein getrogen nisht hot er vi tsait lange a shoin un geister
any worn not has he as time long a already and spirits

was not living in a bais but among the kevarim *(graves).*

מלבוש , אויך האט ער נישט געוואוינט אין קיין הויז , נאר אין די
di in nor hoiz kein in gevoint nisht er hot oich malbesh
the in but house any in lived not he has also garment

קברים.
kvorem
graves

28 And having seen Rebbe Melech HaMoshiach and having cried out, he fell down before him and said in a kol gadol, Mah li ulchah, Yehoshua Ben El Elyon? *(What to me and to you, Yehoshua Son of the Most High G-d?)* I beg you, do not torment me.

כח און דערזעענדיק יהושען / ישוען* , האט ער א געשריי געטאן,
geton geshrei a er hot Yeshuan Yehoshuan derzeendik un*
done shout a he has Yeshua Yehoshua seeing and

איז אנידערגעפאלן פאר אים און האט געזאגט מיט א הויך קול :
kol hoich a mit gezogt hot un im far anidergefalen iz
voice loud a with said has and him before fell down is

וואס האב איך מיט דיר, יהושע / ישוע* , דו זון פון ג-ט
Hashem fun zun du Yeshua Yehoshua dir mit ich hob vos*
G-d of son you Yeshua Yehoshua you with I have what

דעם אויבערשטער? איך בעט דיך, אז דו זאלסט מיך נישט
nisht mich zolst du az dich bet ich Oibershter dem
not me you shall you that you implore I Most High the

פייניקן !
painiken
to torment

29 For Rebbe Melech HaMoshiach had been commanding the ruach hatumah *(unclean spirit, shed)* to come out of the ish. For many times it had seized him; and he was restrained with chains and imprisoned by shackles and, breaking apart the bonds, he was being driven by the shed into the wilderness places.

כט ווארום ער האט באפוילן דעם אומריינעם *גייסט ארויסצוגיין
*aroistsugein *gaist umreinem dem bafoilen hot er vorem*
come out of spirit unclean the commanded has he because

פון דעם מענטשן; ווייל א סך מאל האט ער אים שוין
shoin im er hot mol sach a vail mentshn dem fun
already him it has times many a because man the from

געכאפט, און מען האט אים געבונדן מיט קייטן און פענטעס
fentes un keitn mit gebunden im hot men un gechapt
shackles and chains with bound him has they and seized

און געהאלטן אונטער שמירה; און ער פלעגט צערייסן דאס, מיט
mit dos tsereisn flegt er un shmirh unter gehalten un
with this tear apart used he and guard under held and

וועלכן ער איז געווען געבונדן און איז געטריבן געווארן פון דעם
dem fun gevoren getriben iz un gebunden geven iz er velchen
the by become driven is and bound was is he which

בייזן *גייסט אין די מדבריות אריין.
*arain mdbriut di in *gaist beizn*
into wilderness the in spirit evil

30 And Rebbe Melech HaMoshiach questioned him, What is your name? And he said, Legion. For many shedim had entered him.

ל און יהושע / ישוע* האט אים געפרעגט: וואס איז דער נאמען
nomen der iz vos gefregt im hot Yeshua Yehoshua un*
Name the is what asked him has Yeshua Yehoshua and

דיינער? און ער האט געזאגט: לעגיאן! ווייל א סך בייזע גייסטער
geister beize sach a vail legian gezogt hot er un dainer
spirits evil many a because legion said has he and your

זענען אריין אין אים.
im in arain zenen
him in into are

31 And the shedim were entreating Rebbe Melech HaMoshiach, lest he might command them to depart into the abyss.

לא און זיי האבן אים געבעטן, אז ער זאל זיי נישט באפעלן
bafelen nisht zei zol er az gebeten im hoben zei un
command not them shall he that begged him have they and

צו גיין אין תהום אריין.
arain thum in gein tsu
into abyss in go to

32 Now there was a herd of many chazirim feeding there on the mountain. And the shedim begged him that he might permit them to enter into those chazirim. And Rebbe Melech HaMoshiach permitted the shedim.

לב און דארטן איז געווען א גרויסע סטאדע חזירים פאשענדיק
fashendik chazeirem stade groise a geven iz dorten un
feeding swine herd great a was is there and

זיך אויפן בארג, און זיי האבן אים געבעטן, אז ער זאל זיי
zei zol er az gebeten im hoben zei un barg oifen zich
them shall he that begged him have they and hill on the self

דערלויבן אריינצוגיין אין זיי . און ער האט עס זיי דערלויבט.
derloibt zei es hot er un zei in araintsugein derloibn
permission them it has he and them in to enter let

33 And the shedim came out from the ish, and entered the chazirim, and the herd of chazirim rushed down the bank into the lake, and were drowned.

34 And when the herdsmen saw what had happened, they fled and reported it in the ir *(town)* and countryside.

לג און די בייזע גייסטער זענען ארויסגעגאנגען פון דעם מענטשן
mentshn dem fun aroisgegangen zenen geister beize di un
man the of went out are spirits evil the and

און זענען אריין אין די חזירים ; און די סטאדע האט זיך א
a zich hot stade di un chazeirem di in arain zenen un
a self has herd the and swine the in into are and

ריס אראפ געטאן פון דעם משופעדיקן פעלדזן אין ים אריין
arain yam in feldzn mshufedikn dem fun geton arop ris
into sea in rock slope the from done down tear

און איז דערטרונקען געווארן. לד ווי אבער די פאסטוכער האבן
hoben fastucher di ober vi gevoren dertrunken iz un
have swineherds the however as become drown is and

געזען, וואס עס האט געטראפן, זענען זיי אנטלאפן און האבן עס
es hoben un antlofen zei zenen getrafn hot es vos gezen
it have and run away they are strike has it what seen

דערציילט אין דער שטאט און אין די דערפער.
derfer di in un shtot der in dertseilt
villages the in and city the in report

35 And the people went out to see what had happened; and they came to him and found the ish from whom the shedim had gone out, and the ish was clothed and in his right mind, sitting at the feet of Rebbe, Melech HaMoshiach; and they were afraid.

לה און זיי זענען ארויסגעגאנגען זען, וואס עס האט פאסירט און
un fasirt hot es vos zen aroisgegangen zenen zei un
and happened has it what see went out are they and

זענען געקומען צו יהושען / ישוען* , און האבן געפונען דעם
dem gefunen hoben un Yeshuan Yehoshuan tsu gekumen zenen*
the found have and Yeshua Yehoshua to come are

מענטשן, פון וועמען די בייזע גייסטער זענען ארויס, אנגעקליידט
ongekleidt arois zenen geister beize di vemen fun mentshn
clothed out are spirits evil the whom from man

און ביי די קלארע געדאנקען און ער איז געזעסן ביי ישועס פיס;
fis Yeshua's bai gezesen iz er un gedanken klare di bai un
feet Yeshua at sat is he and thoughts clear the with and

און זיי האבן זיך געפארכטן.
geforchten zich hoben zei un
afraid self have they and

36 And the edei reiyah reported to the people how the one possessed with shedim was given refuah.

לו די אבער , וואס האבן עס געזען, האבן צו זיי דערציילט,
dertseilt zei tsu hoben gezen es hoben vos ober di
report them to have seen it have who however the

וויאזוי דער באזעסענער איז געהאלפן געווארן.
gevoren geholfen iz bazesener der vi azoi
become helped is demoniac the how

37 And all the multitude of the surrounding country of the Gerasenes asked Rebbe Melech HaMoshiach to depart from them; because they were being filled with pachad gadol. So he embarked into a sirah and returned.

לז און די גאנצע מאסע מענטשן פון דער אומגעגנט פון די גרגשים
Gerasim di fun umgegent der fun mentshn mase gantse di un
Gerasenes the of region the of people crowd whole the and

האבן אים געבעטן, אז ער זאל אוועקגיין פון זיי ; ווייל עס
es vail zei fun avekgein zol er az gebeten im hoben
it because them from going away shall he that begged him have

האט זיי אנגעכאפט א גרויסע מורא. און ער איז איינגעשטיגן אין
in aingeshtigen iz er un moire groise a ongechapt zei hot
in step in is he and fear great a seized them has

א שיפל און האט זיך אומגעקערט צוריק.
tsurik umgekert zich hot un shifel a
back went self has and boat a

38 And the ish from whom the shedim had gone out was begging Rebbe Melech HaMoshiach that he might accompany him. But he sent him away, saying,

לח דער מאן אבער , פון וועמען די בייזע גייסטער זענען ארויס,
arois zenen geister beize di vemen fun ober man der
out are spirits evil the whom from however man the

האט אים געבעטן, אז ער זאל בלייבן מיט אים; ער אבער האט
hot ober er im mit blaiben zol er az gebeten im hot
has however he him with remain shall he that begged him has

אים אוועקגעשיקט, אזוי צו זאגן :
zogen tsu azoi avekgeshikt im
say to so sent away him

[39] Return to your bais and tell what great things G-d has done for you. And the man went away, preaching throughout the whole town, what great things Rebbe Melech HaMoshiach had done for him.

[לט] קער דיך אום אהיים און דערציייל, וואס ה׳ האט דיר
dir hot Hashem vos dertseil un aheim um dich ker
you has Hashem what relate and homeward on the you Turn

געטאן, און ער איז אוועקגעגאנגען און האט באקאנט געמאכט
gemacht bakant hot un avekgegangen iz er un geton
made known has and went away is he and done

איבער דער גאנצער שטאט אלץ, וואס יהושע / ישוע* האט פאר
far hot Yeshua Yehoshua vos alts shtot gantser der iber*
for has Yeshua Yehoshua what all city whole the over

אים געטאן.
geton im
done him

[40] Now Rebbe Melech HaMoshiach returns, and the multitude gave him kabbalat panim, for they had all been expecting him.

[מ] און ווען יהושע / ישוע* האט זיך אומגעקערט, האט דער
der hot umgekert zich hot Yeshua Yehoshua ven un*
the has returned self has Yeshua Yehoshua when and

המון מענטשן אים אויפגענומען, ווארום אלע האבן געווארט אויף
oif gevart hoben ale vorem oifgenumen im mentshn hamon
on waited have all because welcomed him people crowd

אים.
im
him

[41] And hinei there came an ish named Ya'ir and this one was one of the Roshei Beit HaKnesset, and he fell at the feet of Rebbe Melech HaMoshiach, pleading with him to come to his bais;

[מא] און זע , עס איז געקומען א מאן מיטן נאמען יאיר, א גבאי פון
fun gbi a yir nomen miten man a gekumen iz es ze un
of Gabe a Yair name with the man a come is it look and

דער שול איז ער געווען; און איז אנידערגעפאלן פאר ישועס
Yeshua's far anidergefalen iz un geven er iz shul der
Yeshua for fell down is and was he is synagogue the

פיס און האט אים געבעטן, אז ער זאל ארייגניין אין זיין הויז .
hoiz zain in araingein zol er az gebeten im hot un fis
house his in go in shall he that begged him has and feet

[42] For he had a bat yachidah *(only daughter)* about twelve years in age, and she was dying. But as Rebbe, Melech HaMoshiach went, the multitudes were pressing around him, [43] And an isha having a flow of dahm for twelve years, and who had

[מב] ווייל ער האט געהאט אן איין איינציקע טאכטער קנאפע
knafe tochter eintsike ein an gehat hot er vail
not quite daughter only one an had has he because

צוועלף יאר אלט, און זי האט געהאלטןביים שטארבן. און בשעת
beshas un shtarben baim gehalten hot zi un alt yor tsvelf
while and death near held had she and old years twelve

ער איז אהינגעגאנגען האבן די המונים מענטשן זיך געדרענגט
gedrengt zich mentshn hamonim di hoben ahingegangen iz er
pressed self people crowds of the have go there is he

ארום אים.
im arum
him around

spent all she had on rofim

(physicians) but could not receive refuah from anyone,

מג און א פרוי , וואס האט געהאט א בלוט פלוס שוין צוועלף
tsvelf shoin flus blut a gehat hot vos froi a un
twelve already flow blood a had has who woman a and

יאר לאנג, וועלכע האט אויסגעגעבן איר גאנץ פארמעגן אויף
oif farmegen gants ir oisgegeben hot velche lang yor
on possessions all her give out has which long years

רופאים , און האט פון קיינעם נישט געקענט געהיילט ווערן,
veren geheilt gekent nisht keinem fun hot un rof'im
to be healed be able to not anyone from has and physicians

44 Approached Rebbe, Melech HaMoshiach from behind, and she touched the tzitzit of his garment; and ofen ort *(immediately)* the flow of her dahm stopped.

מד איז געקומען פון הינטן , האט אנגערירט די זוים פון זיין מלבוש ,
malbesh zain fun zoim di ongerirt hot hinten fun gekumen iz
garment his of hem the touched has behind of come is

און פלוצלונג האט דער פלוס פון איר בלוט זיך אפגעשטעלט.
opgeshtelt zich blut ir fun flus der hot plutslung un
stood still self blood her of flow the has suddenly and

45 And Rebbe Melech HaMoshiach said, Who is the one who touched me? And while everyone was denying it, Kefa said, Adoneinu, the multitudes surround you and are pressing against you.

מה און יהושע / ישוע* האט געזאגט: ווער האט מיך אנגערירט?
ongerirt mich hot ver gezogt hot Yeshua Yehoshua un*
touched me has who said has Yeshua Yehoshua and

און ווען אלע האבן געלייקנט, האט פעטרוס געזאגט: האר, די
di har gezogt Petros hot geleiknt hoben ale ven un
the L-rd said Petros has denied have all when and

המונים דרענגען זיך ארום דיר און שטויסן דיך דאך .
doch dich shtoisen un dir arum zich drengen hamonim
after all you push and you around self throng crowds of

46 But he said, Someone did touch me, for I had daas that koach had gone out from me.

מו יהושע / ישוע* אבער האט געזאגט: עמיצער האט מיך
mich hot emitser gezogt hot ober Yeshua Yehoshua*
me has someone said has however Yeshua Yehoshua

אנגערירט; ווארום איך ווייס, אז א כוח איז פון מיר
mir fun iz koiech a az veis ich vorem ongerirt
me from is power a that know I because touched

ארויסגעגאנגען!
aroisgegangen
went out

47 And when the isha saw that she had not escaped notice, she came trembling and fell down before him, and declared before the people the reason she

מז און ווי די פרוי האט געזען, אז עס איז נישט געבליבן פארהוילן,
farhoiln gebliben nisht iz es az gezen hot froi di vi un
hidden remain not is it that seen has woman the as and

איז זי ציטערנדיק געקומען און אנידערגעפאלן פאר אים און האט
hot un im far anidergefalen un gekumen tsiterendik zi iz
has and him before fell down and come trembling she is

touched him, and how ofen ort *(immediately)* she received refuah.

דערציילט פארן גאנצן פאלק, צוליב וועלכער סיבה זי האט
hot zi sibh velcher tsulib folk gantsn foren dertseilt
has she cause who on account of people entire before report

אים אנגערירט, און וויאזוי זי איז פלוצלונג געהיילט געווארן.
gevoren geheilt plutslung iz zi vi azoi un ongerirt im
become healed suddenly is she how and touched him

[48] And he said to her, Biti *(my daughter)*, your emunah brought your refuah. L'chi l'shalom *(Go in shalom)*.

מח און ער האט צו איר געזאגט: טאכטער, דער גלויבן דיינער האט
hot dainer gloiben der tochter gezogt ir tsu hot er un
has your faith the daughter said her to has he and

דיר געהאלפן; גיי לשלום!
lesholem gei geholfen dir
in peace go helped you

[49] While he was still speaking, someone comes from the bais *(house)* of the Rosh Kehillah [Yair], saying, Your bat has died. Do not cause a shter *(bother)* for the rebbe.

מט בשעת ער האט נאך גערעדט, איז עמיצער געקומען פון דעם
dem fun gekumen emitser iz geredt noch hot er beshas
the from come someone is spoken still has he while

גבאיס הויז, אזוי צו זאגן: דיין טאכטער איז שוין געשטארבן;
geshtorben shoin iz tochter dain zogen tsu azoi hoiz gbis
died already is daughter your say to so house Gabe's

באמי מער נישט דעם רבין.
Rebn dem nisht mer bami
Rebbe the not more trouble

[50] But when he heard this, he answered him, Do not be afraid; only have emunah, and she will receive refuah.

נ און אז יהושע / ישוע* האט עס געהערט, האט ער געענטפערט
geentfert er hot gehert es hot Yeshua Yehoshua az un*
answered he has heard it has Yeshua Yehoshua that and

צו אים: האב נישט קיין מורא; גלויב נאר און זי וועט געראטעוועט
geratevet vet zi un nor gloib moire kein nisht hob im tsu
saved will she and only believe fear any not have him to

ווערן!
veren
to be

[51] And having come to the bais, Rebbe Melech HaMoshiach did not permit anyone to enter with him, except Kefa and Yochanan and Ya'akov, and the yaldah's Abba and Em.

נא און ווען ער איז אריינגעקומען אין הויז, האט ער קיינעם נישט
nisht keinem er hot hoiz in araingekumen iz er ven un
not anyone he has house in come in is he when and

אריינגעלאזט מיט אים אחוץ פעטרוסן און יוחנן און יעקבן
Ya'akovn un Yochanan un Petrosn achuts im mit araingelozt
Ya'akov and Yochanan and Petros except him with allows

און דעם פאטער פון דעם קינד און די מוטער.
muter di un kind dem fun foter dem un
mother the and child the of father the and

[52] And all were weeping and mourning for the yaldah; but he said, Stop weeping, for she has not died, but is sleeping.

נב און אלע האבן געוויינט און געקלאגט איבער איר; ער אבער האט
hot ober er ir iber geklagt un geveint hoben ale un
has however he her over wail and weep have all and

געזאגט: וויינט נישט, זי איז נישט געשטארבן, זי שלאפט נאר.
nor shlaft zi geshtorben nisht iz zi nisht veint gezogt
only sleeps she died not is she not weep said

[53] And they were making leitzonus *(fun)* of him, having had daas that she was a nifteret *(a deceased person)*.

נג און זיי האבן זיך אויסגעלאכט פון אים, ווייל זיי האבן
hoben zei vail im fun oisgelacht zich hoben zei un
have they because him of laughed self have they and

געוואוסט, אז זי איז יא געשטארבן.
geshtorben yo iz zi az gevust
died yes is she that known

[54] But Rebbe Melech HaMoshiach took her by the hand and called out, saying, Yaldah, get up!

נד ער אבער האט זי אנגענומען ביי דער האנט און האט גערופן,
gerufen hot un hant der bai ongenumen zi hot ober er
called has and hand the with taken her has however he

אזוי צו זאגן: קינד, שטיי אויף!
oif shtei kind zogen tsu azoi
up stand child say to so

[55] And her ruach returned, and she got up ofen ort and Rebbe Melech HaMoshiach gave orders that something be given to her to eat.

נה און איר *גייסט האט זיך אומגעקערט, און אין אן אויגנבליק איז
*iz oignblik an in un umgekert zich hot *gaist ir un*
is eye blink an in and return self has spirit her and

זי אויפגעשטאנען; און ער האט באפוילן , מען זאל איר געבן
geben ir zol men bafoilen hot er un oifgeshtanen zi
give her shall they commanded has he and stand up again she

צו עסן .
esen tsu
to eat to

[56] And her horim *(parents)* were amazed; but Rebbe Melech HaMoshiach instructed them to tell no one what had happened.

נו און אירע עלטערן זענען דערשטוינט געווארן; ער אבער האט
hot ober er gevoren dershtoint zenen elteren ire un
has however he become astounded are parents her and

זיי אנגעזאגט, קיינעם נישט צו זאגן , וואס עס איז געשען .
geshen iz es vos zogen tsu nisht keinem ongezogt zei
happened is it what say to not anyone announced them

9 And having called together the Shneym Asar, Rebbe Melech HaMoshiach gave to them koach *(power)* and samchut *(authority)* over all the

ט און ער האט צוזאמענגערופן די צוועלף, און האט זיי
zei hot un tsvelf di tsuzamengerufen hot er un
them has and twelve the called together has he and

געגעבן כוח און שליטה איבער אלע בייזע גייסטער און צו
tsu un geister beize ale iber shlith un koiech gegeben
to and spirits evil all over authority and power given

היילן קראנקייטן.
krankeitn heilen
diseases heal

shedim and to give refuah *(healing)* to their illnesses.

2 Rebbe Melech HaMoshiach sent them out as his Shlichim to preach the Malchut Hashem and to give refuah to the cholim,

ב און האט זיי געשיקט אויסצורופן דאס קעניגרייך פון ה׳ און
un Hashem fun kenigreich dos oistsurufen geshikt zei hot un
and Hashem of kingdom the to proclaim sent them has and

געזונט צו מאכן די שלאפע.
shlafe di machen tsu gezunt
sick the make to healed

3 And Rebbe Melech HaMoshiach said to them, Take nothing for the journey, neither walking stick nor a schnorrer's *(beggar's)* sack nor lechem nor kesef, nor an extra kaftan.

ג און האט צו זיי געזאגט: נעמט גארנישט מיט אויפן וועג—נישט
nisht veg oifen mit gornisht nemt gezogt zei tsu hot un
not way on the with nothing take said them to has and

קיין שטעקן, נישט קיין בייטל , נישט קיין ברויט, נישט קיין
kein nisht broit kein nisht beitl kein nisht shtekn kein
any not bread any not leather pouch any not staff any

געלט , איר זאלט אויך נישט האבן קיין צוויי העמדער.
hemder tsvei kein hoben nisht oich zolt ir gelt
tunics two any have not also shall you money

4 And into whatever bais you may enter, remain there, and from there go out.

ד און אין וועלכן נישט איז הויז איר וועט אריינקומען, בלייבט
blaibt arainkumen vet ir hoiz iz nisht velchen in un
remain come in will you house is no which in and

דארטן, און פון דארטן זאלט איר גיין ווייטער.
vaiter gein ir zolt dorten fun un dorten
farther go you shall there from and there

5 And as many as do not receive you, going out from that shtetl, shake off the dust from your feet for an edut against them.

ה און וואו מען וועט אייך נישט אויפנעמען, ארויסגייענדיק פון
fun aroisgeiendik oifnemen nisht aich vet men vu un
from go out receive not you will they where and

יענער שטאט, זאלט איר אפשאקלען דעם שטויב פון אייערע פיס
fis eiere fun shtoib dem opshaklen ir zolt shtot yener
feet your from dust the shake off you shall city that

פאר אן עדות קעגן זיי .
zei kegen eides an far
them against witness an for

6 And they departed and were itinerating throughout the shtetlach, darshenen the Besuras HaGeulah and healing everywhere.

ו און זיי זענען אוועק , און זענען געגאנגען איבער די דערפער,
derfer di iber gegangen zenen un avek zenen zei un
villages the over go are and went away are they and

האבן אנגעזאגט די גוטע בשורה און געהיילט אומעטום .
umetum geheilt un bshurh gute di ongezogt hoben
everywhere healed and Bsoires good the announced have

7 Now Herod the Tetrarch heard all the things happening and he was perplexed because it was said by some that Yochanan had experienced his Techiyah from HaMesim and come back;

ז אוּן הורדוס דער טעטראַרך האָט געהערט אַלץ, וואָס עס איז

iz es vos alts gehert hot tetrarch der Hordos un

is it what all heard has Tetrarch the Herod and

געשען ; אוּן האָט זיך באַאוּמרוּאיקט, צוליב דעם וואָס

vos dem tsulib baumruikt zich hot un geshen

which that on account of troubled self has and happened

אייניקע האָבן געזאָגט, אַז יוחנן איז אוּיפגעשטאַנען פוּן די

di fun oifgeshtanen iz Yochanan az gezogt hoben einike

the from stand up again is Yochanan that said have some

טויטע;

toite

dead

8 by some also that Eliyahu Hanavi had appeared; but by others that some navi of the ancients arose.

ח אייניקע אָבער (האָבן געזאָגט), אַז אליהו האָט זיך באַוויזן ;

bavizen zich hot Eliyahu az gezogt hoben ober einike

appeared self has Eliyahu that said have however some

אוּן אַנדערע— אַז איינער פוּן די אַלטע נביאים איז אוּיפגעשטאַנען.

oifgeshtanen iz neviim alte di fun einer az andere un

raised up is prophets old the of one that others and

9 But Herod said, Yochanan I beheaded. Who then is this about whom I hear such things? And he was seeking to see him.

ט הורדוס אָבער האָט געזאָגט: דעם יוחנן האָב איך אָפּגעהאַקט

opgehakt ich hob Yochanan dem gezogt hot ober Hordos

chopped off I have Yochanan the said has however Herod

דעם קאָפּ; ווער אָבער איז דער דאָזיקער, וועגן וועלכן איך הער

her ich velchen vegen doziker der iz ober ver kop dem

hear I whom about this one the is however who head the

אַזעלכע זאַכן ? אוּן ער האָט פאַרלאַנגט אים צוּ זען.

zen tsu im farlangt hot er un zachn azelche

see to him sought has he and things such

10 And having returned, Rebbe Melech HaMoshiach's Shlichim told him what things they did. And having taken them for a yechidus, Rebbe Melech HaMoshiach withdrew to a shtetl being called Beit-Tzaidah.

י אוּן ווען די שליחים האָבן זיך אוּמגעקערט, האָבן זיי אים

im zei hoben umgekert zich hoben shlichim di ven un

him they have returned self have Shlichim the when and

דערציילט אַלץ, וואָס זיי האָבן געטאָן. אוּן ער האָט זיי גענוּמען

genumen zei hot er un geton hoben zei vos alts dertseilt

taken them has he and done have they what all reported

צוּ זיך אוּן איז אַוועק אין אַ שטאָט אַריין, וואָס האָט געהייסן

geheisen hot vos arain shtot a in avek iz un zich tsu

called was which into city a in went away is and self to

בית-צידה .

Beit-Tzaidah

Beit-Tzaidah

11 But the multitudes, having realized this, followed him. And having given them a kabbalat panim *(welcome)*, Rebbe Melech HaMoshiach was speaking to them about the Malchut Hashem, and to the ones having need of it, Rebbe Melech HaMoshiach was giving refuah.

12 Now the day began to decline. And having approached, the Shneym Asar said to Rebbe Melech HaMoshiach, Send away the multitude, so that having gone into the surrounding shtetlach and farms, they may find lodging and may find provisions, for here we are in a desolate place.

13 And Rebbe Melech HaMoshiach said to them, You give them [something] to eat. But they said, There are not to us more than chamesh kikrot *(loaves)* and dagim, shenayim, unless we go and buy for all this people okhel *(food)*.

יא די המונים אבער האבן זיך דערוואוסט, און האבן אים
im hoben un dervust zich hoben ober hamonim di
him have and find out self have however crowds the

נאכגעפאלגט, און ער האט זיי אויפגענומען, און גערעדט צו
tsu geredt un oifgenumen zei hot er un nochgefolgt
to spoken and welcomed them has he and followed

זיי וועגן דעם קעניגרייך פון ה׳ , און די, וואס האבן זיך
zich hoben vos di un Hashem fun kenigreich dem vegen zei
self have who the and Hashem of kingdom the about them

גענויטיקט אין א רפואה, האט ער געהיילט.
geheilt er hot rfuah a in genoitikt
healed he has healing a in had need

יב דער טאג אבער האט זיך שוין אנגעהויבן צו נייגן ; און די
di un neign tsu ongehoiben shoin zich hot ober tog der
the and decline to begun already self has however day the

צוועלף זענען צוגעקומען , און האבן געזאגט צו אים: לאז אפ דעם
dem op loz im tsu gezogt hoben un tsugekumen zenen tsvelf
the up let him to said have and come over are twelve

עולם מענטשן, כדי זיי זאלן אוועקגיין אין די ארומיקע
arumike di in avekgein zoln zei k'de mentshn oilem
neighboring the in going away should they so that people crowd

דערפער און פעלדער איבערצונעכטיקן און צו געפינען שפייז;
shpaiz gefinen tsu un ibertsunechtikn felder un derfer
food find to and to spend the night fields and villages

ווייל מיר זענען דא אויף אן איינזאם ארט .
ort ainzam an oif do zenen mir vail
place of solitary a in here are we because

יג ער אבער האט צו זיי געזאגט: גיט איר זיי צו עסן ! האבן
hoben esen tsu zei ir git gezogt zei tsu hot ober er
have to eat to them you give said them to has however he

זיי געזאגט: מיר האבן נישט מער ווי פינף ברויטן און צוויי פיש;
fish tsvei un broitn finf vi mer nisht hoben mir gezogt zei
fish two and breads five than more not have we said they

סיידן מיר זאלן גיין איינקויפן שפייז פאר דעם דאזיקן גאנצן
gantsn dozikn dem far shpaiz ainkoifen gein zoln mir seidn
entire this the for food and buy go should we unless

פאלק.
folk
people

14 For there were about chamesh elafim anashim *(five thousand)*. But Rebbe Melech HaMoshiach said to his talmidim, Have them recline, and chamishim *(fifty)* in a group.

יד וואָרום עס זענען געווען קנאַפּע פינף טויזנט מענער. ער
er mener toizent finf knafe geven zenen es vorem
he men thousand five not quite was are it because

אָבער האָט געזאָגט צו זיינע תלמידים: מאַכט זיי זיך
zich zei macht talmidim zaine tsu gezogt hot ober
self them make disciples his to said has however

אַנידערצוזעצן אין חברותות, מער ווייניקער צו פופציק.
fiftsik tsu veiniker mer chbrutut in anidertsuzetsen
fifty to less more groups in sit

15 And Rebbe Melech HaMoshiach's talmidim did so, and all reclined.

טו און זיי האָבן אַזוי געטאָן און האָבן אַלעמען אויסגעזעצט.
oisgezetst alemen hoben un geton azoi hoben zei un
sit down everyone have and done so have they and

16 And having taken the chamesh kikrot and the shnei hadagim, and having looked up to Shomayim, Rebbe Melech HaMoshiach said a bracha over them, and offered the betziat halechem, and was giving to the talmidim to set before the multitude.

טז און ער האָט גענומען די פינף ברויטן און די צוויי פיש, האָט
hot fish tsvei di un broitn finf di genumen hot er un
has fish two the and breads five the taken has he and

אַרויפגעבליקט צום הימל , געמאַכט אַ ברכה און האָט זיי
zei hot un broche a gemacht himel tsum aroifgeblikt
them has and blessing a made heaven to the he looked up

צעבראָכן און געגעבן צו די תלמידים צו לייגן פאַר דעם
dem far leigen tsu talmidim di tsu gegeben un tsebrachen
the before put out to disciples the to given and break

המון מענטשן.
mentshn hamon
people crowd

17 And they ate and all were satisfied, and they picked up shirayim, shneym asar baskets full.

יז און זיי האָבן געגעסן און זענען אַלע זאַט געוואָרן; און מען האָט
hot men un gevoren zat ale zenen un gegesen hoben zei un
has they and become sated all are and eaten have they and

אויפגעהויבן, פון די ברעקלעך (שיריים), וואָס זענען
zenen vos shireim breklech di fun oifgehoiben
are which Rebbe's leftovers broken pieces the of picked up

איבערגעבליבן, צוועלף קערב (פול).
ful kerb tsvelf ibergebliben
full baskets twelve left over

18 And it came about while he was davening alone, with only his talmidim with him, he questioned them, saying, Whom do the multitudes declare me to be?

יח און עס איז געשען בשעת ער האָט תפילה געטאָן איינער
einer geton tefillah hot er beshas geshen iz es un
one done prayer has he while happened is it and

אַליין, און די תלמידים זענען געווען מיט אים, האָט ער זיי
zei er hot im mit geven zenen talmidim di un alein
them he has him with was are disciples the and alone

געפרעגט, אַזוי צו זאָגן : ווער, זאָגן די לייט , אַז איך בין?
bin ich az lait di zogen ver zogen tsu azoi gefregt
am I that people the say who say to so asked

19 And in reply they said, Yochanan of the tevilah of teshuva; but others, Eliyahu Hanavi; and others, that a certain navi of the ancients has come back to life.

20 And he said to them, And you, who do you declare me to be? And in reply, Kefa said, The Rebbe, Melech HaMoshiach of Hashem.

21 And having warned them, he gave orders to tell no one this,

22 Saying, It is necessary for the Bar Enosh to suffer much and to be rejected by the Ziknei HaAm and Rashei Hakohanim and Sofrim and to be killed, and after his histalkus *(passing)*, on Yom HaShelishi to undergo the Techiyas HaMoshiach.

23 And Rebbe Melech HaMoshiach was saying to all, If anyone wishes to come after me, let him deny himself and lift up his etz shel mesiros nefesh yom yom and let him follow me.

יט און זיי האבן ענטפערנדיק געזאגט: יוחנן פון דער (ירדן)
Yarden der fun Yochanan gezogt entferendik hoben zei un
Yarden the of Yochanan said answering have they and

מקווה; אנדערע אבער (זאגן) אליהו; און אנדערע, אז איינער
einer az andere un Eliyahu zogen ober andere mkvh
one that others and Eliyahu say however others mikveh

פון די אלטע נביאים איז אויפגעשטאנען.
oifgeshtanen iz neviim alte di fun
stand up again is prophets old the of

כ האט ער צו זיי געזאגט: און ווער, זאגט איר, אז איך בין?
bin ich az ir zogt ver un gezogt zei tsu er hot
am I that you says who and said them to he has

פעטרוס האט ענטפערנדיק געזאגט: דער משיח פון ה׳ !
Hashem fun Moshiach der gezogt entferendik hot Petros
Hashem of Moshiach the said answering has Petros

כא און ער האט זיי שטרענג פארבאטן, דאס דאזיקע עמיצן
emitsn dozike dos farbatn shtreng zei hot er un
anyone these the forbidden strictly they has he and

אויסצוזאגן,
oistsuzogen
to tell

כב און האט געזאגט; דער בר אנש מוז א סך ליידן און
un leiden sach a muz Enosh Bar der gezogt hot un
and to suffer many a must of Man Son the said has and

פארווארפן ווערן פון די זקנים און הויפט כהנים און סופרים
soifrem un kohanem hoipt un zkeinem di fun veren farvarfen
scribes and kohenim chief and elders the of to be rejected

און געטייט ווערן און דעם דריטן טאג אויפשטיין. כג און ער האט צו
tsu hot er un oifshtein tog dritn dem un veren geteit un
to has he and stand up day third the and to be killed and

אלעמען געזאגט: ווער עס וויל מיר נאכגיין , דער זאל זיך
zich zol der nochgein mir vil es ver gezogt alemen
self shall this one follow me wants it who said everyone

אליין פארלייקענען און נעמען זיין בוים אויף זיך טאג אויס טאג
tog ois tog zich oif boim zain nemen un farleikenen alein
day out day self on tree his take and deny alone

איין און מיר נאכפאלגן.
nochfolgen mir un ein
follow me and one

24 For whoever wishes to save his nefesh will lose it. But whoever loses his nefesh on my account will save it.

כד וואָרום ווער עס וויל ראַטעווען זיין נפש , דער וועט
vet der nefesh zain rateven vil es ver vorem
will this one soul his save wants it who because

עס פאַרלירן; ווער אָבער עס וועט פאַרלירן זיין נפש פאַר
far nefesh zain farliren vet es ober ver farliren es
for soul his to lose will it however who to lose it

מיינעטוועגן, דער וועט עס ראַטעווען.
rateven es vet der meinetvegn
save it will this one my sake

25 For what is the revach *(profit)* to a ben Adam who has gained the whole of the Olam Hazeh, but has lost his own self, forfeited his neshamah?

כה וואָרום וואָס לוינט עס אַ מענטשן, אַז ער זאָל געווינען די
di gevinen zol er az mentshn a es loint vos vorem
the gain shall he that man a it profits what because

גאַנצע וועלט, און פאַרלירן אָדער שעדיקן זיך אַליין?
alein zich shediken oder farliren un velt gantse
alone self hurt or to lose and world whole

26 For whoever has bushah *(shame)* toward me and my devarim, this one the Bar Enosh will be ashamed of, when Moshiach comes in his Kavod and the Kavod of HaAv of him and of the malachim hakedoshim *(holy angels)*.

כו וואָרום ווער עס שעמט זיך מיט מיר און מיט די ווערטער
verter di mit un mir mit zich shemt es ver vorem
words the with and me with self [are] ashamed it who because

מיינע, מיט דעם דאָזיקן וועט דער בר אנש זיך שעמען , ווען
ven shemen zich Enosh Bar der vet dozikn dem mit maine
when be ashamed self of Man Son the will this the with my

ער וועט קומען אין זיין הערלעכקייט און (אין דער הערלעכקייט
herlechkeit der in un herlechkeit zain in kumen vet er
glory the in and glory his in to come will he

פון דעם פאָטער און פון די הייליקע מלאכים .
malochem heilike di fun un foter dem fun
angels holy the of and Father the of

27 But I say to you, Omein, there are some standing here who will by no means taste mavet until they see the Malchut Hashem.

כז און באמת זאָג איך אייך; אייניקע פון די, וואָס שטייען דאָ ,
do shteien vos di fun einike aich ich zog be'emes un
here stand who the of some you I tell in truth and

וועלן נישט פאַרזוכן דעם טעם פון טויט, ביז זיי וועלן זען דאָס
dos zen velen zei biz toit fun tem dem farzuchen nisht velen
the see will they until death of taste the taste not will

קעניגרייך פון ה׳ .
Hashem fun kenigreich
Hashem of kingdom

28 And it came to pass, about a week after these divrei Moshiach, that when he had taken Kefa and Yochanan and Ya'akov,

כח און עס איז געשען אַן ערך אַכט טאָג נאָך די דאָזיקע
dozike di noch tog acht erech an geshen iz es un
these the after day eight about an happened is it and

רייד , אַז ער האָט גענומען פּעטרוסן און יוחנן און יעקבֿן
Ya'akovn un Yochanan un Petrosn genumen hot er az reid
Ya'akov and Yochanan and Petros taken has he that words

און איז אַרויפֿגעשטיגן אויפֿן באַרג תּפֿילה צו טאָן.
ton tsu tefillah barg oifen aroifgeshtigen iz un
do to prayer mountain on the climb up is and

Rebbe Melech HaMoshiach
went up to the har to daven.

29 And it came about
that while Rebbe Melech
HaMoshiach davens, the
appearance of his face
became different and his
kaftan and all his clothing
became dazzling white.

כט און בעת ער האט מתפלל געווען, האט דאס אויסזען פון זיין
zain fun oiszen dos hot geven mispalel hot er beis un
his of appearance the has was pray has he while and

פנים זיך פארענדערט און זיינע קליידער זענען געווארן גלאנצנדיק
glantsndik gevoren zenen kleider zaine un farendert zich ponem
dazzling become are clothing his and changed self face

*ווייס.
**veis*
white

30 And two men were
conversing with Rebbe
Melech HaMoshiach, and
these two men were Moshe
Rabbeinu and Eliyahu
HaNavi,

ל און זע , צוויי מענער האבן גערעדט מיט אים, וועלכע זענען געווען
geven zenen velche im mit geredt hoben mener tsvei ze un
was are which him with spoken have men two look and

משה און אליהו ;
Eliyahu un Moshe
Eliyahu and Moses

31 Who appeared in kavod
and were speaking of
Moshiach's Litziat Exodus,
which he was about to fulfill
in Yerushalayim.

לא זיי האבן זיך באוויזן אין הערלעכקייט און האבן גערעדט וועגן
vegen geredt hoben un herlechkeit in bavizen zich hoben zei
about spoken have and glory in shown self have they

זיין ליציאת (הסתלקות), וואס ער האט געזאלט ממלא זיין אין
in zain memale gezolt hot er vos hstlkut litsiat zain
in be fulfill should has he what histalkus departure his

ירושלים .
Yerushalayim
Yerushalayim

32 But Kefa and the ones
with him had been weighed
down with sleep. And
having awakened fully, they
saw his kavod and the two
men standing with him.

לב פעטרוס אבער און די, וואס זענען געווען מיט אים, זענען
zenen im mit geven zenen vos di un ober Petros
are him with was are who the and however Petros

פארזונקען אין א שווערן שלאף; און אויפכאפנדיק זיך, האבן
hoben zich oifchafndik un shlaf shveren a in farzunken
have self fully awake and sleep heavy a in weighed down

זיי געזען זיין הערלעכקייט און די צוויי מענער, וואס זענען
zenen vos mener tsvei di un herlechkeit zain gezen zei
are who men two the and glory his seen they

געשטאנען מיט אים.
im mit geshtanen
him with standing

33 And it came about, just as the men departed from Rebbe Melech HaMoshiach, Kefa said, Adoni, it is good for us to be here; let us make shalosh sukkot, one for you and one for Moshe Rabbeinu and one for Eliyahu HaNavi. *(Kefa did not know what he was saying.)*

לג און עס איז געשען , ווען זיי זענען אוועקגעגאנגען פון אים,
im fun avekgegangen zenen zei ven geshen iz es un
him from went away are they when happened is it and

האט פעטרוס געזאגט צו יהושען / ישוען* ; האר, עס איז גוט
gut iz es har Yeshuan Yehoshuan tsu gezogt Petros hot*
good is it L-rd Yeshua Yehoshua to said Petros has

פאר אונדז דא צו זיין; און לאמיר מאכן דריי סוכות : איינע
eine suchut drei machen lomir un zain tsu do undz far
one dwellings three make let us and be to here us for

פאר דיר, איינע פאר משהן און איינע פאר אליהו , נישט וויסנדיק,
visendik nisht Eliyahu far eine un Moshen far eine dir far
knowing not Eliyahu for one and Moses for one you for

וואס ער רעדט.
redt er vos
speaks he what

34 And while Kefa was saying these things, an anan *(cloud)* came and was overshadowing them, and while they entered into the anan they were afraid.

לד און בשעת ער האט גערעדט, איז געקומען א וואלקן און האט
hot un valkn a gekumen iz geredt hot er beshas un
has and cloud a come is spoken has he while and

זיי באשאטנט; און זיי האבן מורא געקריגן ווי זיי זענען
zenen zei vi gekrign moire hoben zei un bashatnt zei
are they as got fear have they and overshadow them

אריינגעקומען אין דעם וואלקן אריין.
arain valkn dem in araingekumen
into cloud the in come in

35 And a bat kol came from the anan *(cloud)*, saying ZEH BENI BECHIRI, ELAV TISHMAUN *(This is my Son the Chosen One, listen to him)*.

לה און עס איז ארויסגעקומען א קול פון דעם וואלקן, אזוי צו זאגן :
zogen tsu azoi valkn dem fun kol a aroisgekumen iz es un
say to so cloud the of voice a come out is it and

דער דאזיקער איז מיין זון , דער אויסדערוויילטער, אים זאלט איר
ir zolt im oisderveilter der zun main iz doziker der
you shall him chosen one the son my is this one the

הערן!
heren
listen

36 When the bat kol became silent, Rebbe Melech HaMoshiach was found alone. And they were silent, and reported to no one in those yamim anything of what they had seen.

לו און בשעת דאס קול איז געהערט געווארן, האט יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua hot gevoren gehert iz kol dos beshas un*
Yeshua Yehoshua has become heard is voice the while and

זיך געפונען איינער אליין. און זיי האבן געשוויגן און אין יענע
yene in un geshvign hoben zei un alein einer gefunen zich
those in and silent were they and alone one found self

טעג האבן זיי קיינעם גארנישט דערציילט פון דעם , וואס
vos dem fun dertseilt gornisht keinem zei hoben teg
which the things of report nothing anyone they have days

זיי האבן געזען.
gezen hoben zei
seen have they

[37] And it came about on the following day, when they had descended from the har *(mountain)*, a large throng met Rebbe Melech HaMoshiach.

[לז] און עס איז געשען צומארגנס , ווען זיי זענען
zenen zei ven tsumorgens geshen iz es un
are they when the next day happened is it and

אראפגעשטיגן פונם בארג , איז אים אנטקייגן געקומען א
a gekumen antkegen im iz barg funem aropgeshtigen
a come meet him is mountain from the come down

גרויסער המון מענטשן.
mentshn hamon groiser
people crowd great

[38] And an ish from the multitude cried out, saying, Rabbi, I beg you to look at beni *(my son)*, for to me he is a ben yachid *(only son)*,

[לח] און זע , א מאן פון דער מאסע מענטשן האט א געשריי געטאן,
geton geshrei a hot mentshn mase der fun man a ze un
done shout a has people crowd the from man a look and

אזוי צו זאגן : רבי , איך בעט דיך, קוק דיך אום אויף מיין זון ,
zun main oif um dich kuk dich bet ich Rebbe zogen tsu azoi
son my on over you look you beg I Rebbe say to so

מחמת ער איז מיין בן יחיד;
ychid ben main iz er machmas
only son of my is he because

[39] And a shed seizes him and suddenly shrieking and lets out a shrai and throws the bocher into a convulsion with foam at the mouth and it mauls him and will scarcely depart from him.

[לט] און זע , א *גייסט כאפט אים אָן , און פלוצלונג שרייט
*shreit plutslung un on im chapt *gaist a ze un*
crying out suddenly and onwards him takes hold spirit a look and

ער און רייסט אים, אז ער שוימט פארן מויל , און גייט קוים
koim geit un moil foren shoimt er az im reist un er
scarcely go and mouth before foams he that him tears and he

אוועק פון אים און צעשלאגט אים,
im tseshlagt un im fun avek
him bruise and him from went away

[40] And I begged your talmidim that they might cast out the shed, and they were not able.

[מ] און איך האב שוין געבעטן דיינע תלמידים, אז זיי זאלן אים
im zoln zei az talmidim daine gebeten shoin hob ich un
him should they that disciples your begged already have I and

ארויסטרייבן, און זיי זענען נישט געווען ביכולת.
bichult geven nisht zenen zei un aroistraiben
able was not are they and cast out

[41] And in reply, Rebbe Melech HaMoshiach said, O perverse dor *(generation)* without emunah, until when will I be with you, and until when will I put up with you? Bring your ben here.

מא און יהושע / ישוע* האט ענטפערנדיק געזאגט: אָ אומגלויביק
umgloibik o gezogt entferendik hot Yeshua Yehoshua un*
faithless o said answering has Yeshua Yehoshua and

און פארקרימט דור ! ביז ווען וועל איך זיין ביי אייך און
un aich bai zain ich vel ven biz dor farkrimt un
and you with be I will when until generation perverse and

אייך סובל זיין ! ברענג אהער דעם זון דיינעם!
dainem zun dem aher breng zain subl aich
yours son the here bring be endure you

[42] Even now as the bocher was approaching Rebbe Melech HaMoshiach, the shed threw him down and convulsed him. But Rebbe Melech HaMoshiach rebuked the shed *(the ruach hatumah)* and gave refuah to the bocher, and gave him back to his abba.

מב און בעת ער איז נאך געווען אויפן וועג צו אים, האט דער
der hot im tsu veg oifen geven noch iz er beis un
the has him to way on the was still is he while and

בייזער *גייסט אים א ריס געטאן און געמאטערט. יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua gematert un geton ris a im *gaist beizer*
Yeshua Yehoshua harried and done tear a him spirit evil

אבער האט אנגעשריגן אויף דעם אומריינעם *גייסט, און געהיילט
*geheilt un *gaist umreinem dem oif ongeshrigen hot ober*
healed and spirit unclean the on rebuked has however

דאס יינגל און אים אפגעגעבן צו זיין פאטער.
foter zain tsu opgegeben im un yingel dos
father his to give him and boy the

[43] And all were amazed at the gedulat Hashem. And while all were beholding the peledike way he was doing everything, he said to his talmidim,

מג און אלע זענען דערשטוינט געווארן איבער ה׳ס געוואלדיקער
gevaldiker h,s iber gevoren dershtoint zenen ale un
immense Hashem's over become astounded are all and

מאכט.
macht
power

בשעתאלע זיך געוואונדערטאיבעראלעםוואסערהאטגעטאן,
geton hot er vos alem iber gevaundert zich ale beshas
done has he what all over marveling self all while

האטערגעזאגטזיינעתלמידים: , און האבן צו
tsu hoben un talmidimzaine gezogt er hot
to have and disciples his said he has

[44] Let these divrei Hashem lodge in your ears: for the Bar Enosh is about to be delivered into the hands of Bnei Adam.

מד לאזט די דאזיקע ווערטער אריינדרינגען אין אייערע אויערן אריין:
arain oiern eiere in araindringen verter dozike di lozt
into ears your in penetrate words these the let

ווארום דער בר אנוש וועט איבערגעגעבן ווערן אין די הענט פון
fun hent di in veren ibergegeben vet Enosh Bar der vorem
of hands the in to be handed over will of Man Son the because

מענטשן.
mentshn
men

45 But they had no binah concerning this dvar of Rebbe Melech HaMoshiach, and it had been nistar from them in order that they might not have binah, and they were afraid to ask him about this dvar.

מה זיי אבער האבן נישט פארשטאנען דאס דאזיקע ווארט און
un vort dozike dos farshtanen nisht hoben ober zei
and word these the understood not have however they

עס איז געווען פארהוילן פון זיי , כדי זיי זאלן נישט וויסן די
di visen nisht zoln zei k'de zei fun farhoiln geven iz es
the know not shall they so that them from hidden was is it

באטייטונג דערפון; און זיי האבן מורא געהאט אים צו פרעגן
fregen tsu im gehat moire hoben zei un derfun bataitung
question to him had fear have they and of it significance

וועגן דעם דאזיקן ווארט.
vort dozikn dem vegen
word this the about

46 Now an argument arose among his talmidim, as to who would be the greatest.

מו און עס איז זיי אויפגעגאנגען א ארגומענט: ווער פון זיי עס
es zei fun ver argument a oifgegangen zei iz es un
it them of who argument a gone up them is it and

זאל זיין דער גרעסטער.
grester der zain zol
greatest the be shall

47 And Rebbe Melech HaMoshiach, having perceived the machshavah of their levavot, took a yeled into his arms and stood the yeled next to him.

מז און ווען יהושע / ישוע* האט געזען די מחשבה פון זייער
zeier fun machshove di gezen hot Yeshua Yehoshua ven un*
their of mind the seen has Yeshua Yehoshua when and

הארץ, האט ער גענומען א קינד און עס געשטעלט לעבן זיך ,
zich leben geshtelt es un kind a genumen er hot harts
self beside stood it and child a taken he has heart

48 And Rebbe Melech HaMoshiach said to them, Whoever receives this yeled in ha-Shem of me, is mekabel *(receiving, accepting)* of me. And whoever is mekabel of me is mekabel of the One who sent me. For whoever is the least among all of you, this one is the Gadol.

מח און האט צו זיי געזאגט: ווער עס וועט אויפנעמען דאס דאזיקע
dozike dos oifnemen vet es ver gezogt zei tsu hot un
these the receive will it who said them to has and

קינד אין מיין נאמען, דער נעמט מיך אויף; און ווער עס וועט
vet es ver un oif mich nemt der nomen main in kind
will it who and on me takes the one Name my in child

מיך אויפנעמען, דער נעמט אויף דעם , וואס האט מיך
mich hot vos dem oif nemt der oifnemen mich
Me has who the One on takes this one receive Me

געשיקט; ווארום ווער עס איז דער קלענסטער צווישן אייך אלע,
ale aich tsvishen klenster der iz es ver vorem geshikt
all you among least the is it who because sent

דער דאזיקער איז גרויס!
grois iz doziker der
great is this one the

49 And in reply Yochanan said, Adoni, we saw someone casting out shedim b'Shem of you and we were trying to stop him, because he is not following as one of the anshei shlomeinu *(men of our fraternity)*.

מט און יוחנן האט ענטפערנדיק געזאגט: האר, מיר האבן
hoben mir har gezogt entferendik hot Yochanan un
have we L-rd said answering has Yochanan and

געזען איינעם, וואס האט אין דיין נאמען ארויסגעטריבן בייזע
beize aroisgetriben nomen dain in hot vos einem gezen
evil cast out Name your in has who one seen

גייסטער, און מיר האבן עס אים פארווערט, ווייל ער פאלגט נישט
nisht folgt er vail farvert im es hoben mir un geister
not follow he because forbid him it have we and spirits

נאך מיט אונדז.
undz mit noch
us with after

50 But Rebbe Melech HaMoshiach said to him, Do not stop him. For whoever is not against you, is for you.

נ יהושע / ישוע* אבער האט צו אים געזאגט: איר זאלט נישט
nisht zolt ir gezogt im tsu hot ober Yeshua Yehoshua*
not shall you said him to has however Yeshua Yehoshua

פארווערן! ווארום ווער עס איז נישט קעגן אייך, דער איז פאר
far iz der aich kegen nisht iz es ver vorem farvern
for is this one you against not is it who because forbid

אייך.
aich
you

51 And it came about that as the Yom of Rebbe Melech HaMoshiach's aliyah ascent to Shomayim approaches, he set his face bedavka *(deliberately)* and resolutely to go up to Yerushalayim.

נא און עס איז געשען , ווען די טעג זענען דערפילט געווארן,
gevoren derfilt zenen teg di ven geshen iz es un
become fulfilled are days the when happened is it and

אז ער זאל ארויפגענומען ווערן (זיין העלייה השמימה),
hshmimh heleih zain veren aroifgenumen zol er az
to Heaven the going up his to be taken up shall he that

האט ער פעסט אנטשלאסן געווענדט זיין פנים צו גיין קיין
kein gein tsu ponem zain gevendt antshlosen fest er hot
to go to face his turn unlock firm he has

ירושלים ,
Yerushalayim
Yerushalayim

52 And Rebbe Melech HaMoshiach sent messengers ahead of him. And having gone, they entered into a village of Shomron in order to make arrangements for him.

נב און געשיקט שליחים פאראויס פאר זיך; און זיי זענען אוועק
avek zenen zei un zich far forois shlichim geshikt un
went away are they and self for ahead Shlichim sent and

און זענען אריינגעגאנגען אין א *דארף פון די שומרונים , כדי
*k'de Samaritans di fun *dorf a in araingegangen zenen un*
so that Samaritans the of village a in entered are and

צוצוגרייטן פאר אים.
im far tsutsugreitn
him for to ready

[53] And the people of Shomron were not mekabel Rebbe Melech HaMoshiach, because his face was set to go to Yerushalayim.

נג און מען האט אים נישט אויפגענומען, ווייל זיין פנים איז

iz ponem zain vail oifgenumen nisht im hot men un

is face his because welcomed not him has they and

געווען געווענדט צו גיין קיין ירושלים .

Yerushalayim kein gein tsu gevendt geven

Yerushalayim to go to turn was

[54] And when Rebbe Melech HaMoshiach's talmidim, Ya'akov and Yochanan, witnessed this, they said, Adoneinu, do you want that we should call eish to come down from Shomayim to consume them?

נד און זעענדיק דאס, האבן די תלמידים, יעקב און יוחנן ,

Yochanan un Ya'akov talmidim di hoben dos zeendik un

Yochanan and Yaakov disciples the have this seeing and

געזאגט: האר, צי ווילסטו , אז מיר זאלן זאגן , עס זאל

zol es zogen zoln mir az vilstu tsi har gezogt

shall it say should we that you want L-rd said

אראפקומען פייער פון הימל און זיי פארברענען? (מלכים ב

b Melakhim farbrenen zei un himel fun feier aropkumen

2 kings burn them and heaven from fire come down

א.)

a

1

[55] And, having turned around, Rebbe Melech HaMoshiach rebuked them. [56] And they went to another village.

נה ער אבער האט זיך אויסגעדרייט און אנגעשריגן אויף זיי ;

zei oif ongeshrigen un oisgedreit zich hot ober er

them on rebuked and turn around self has however he

נו און זיי זענען געגאנגען אין אן אנדער *דארף אריין.

*arain *dorf ander an in gegangen zenen zei un*

into village another an in gone are they and

[57] And as they were going baderech *(on the road)*, a certain one said to Rebbe Melech HaMoshiach, I will follow you wherever you go.

נז און בשעת זיי זענען געגאנגען אויפן וועג, האט עמיצער

emitser hot veg oifen gegangen zenen zei beshas un

someone has way on the gone are they while and

געזאגט צו אים: איך וועל דיר נאכפאלגן וואוהין דו וועסט נאר

nor vest du vuahin nochfolgen dir vel ich im tsu gezogt

ever you will you where follow you will I him to said

גיין .

gein

go

[58] And Rebbe Melech HaMoshiach said to him, Foxes have dens, and the OPH HASHOMAYIM *(birds of heaven)* have nests, but the Bar Enosh does not have a place where he may lay down his head.

נח און יהושע / ישוע* האט צו אים געזאגט: די פוקסן האבן

hoben fuksn di gezogt im tsu hot Yeshua Yehoshua un*

have foxes the said him to has Yeshua Yehoshua and

היילן און די פייגל פון הימל נעסטן; דער בר אנש אבער האט

hot ober Enosh Bar der nestn himel fun feigel di un heilen

has however of Man Son the nests heaven of birds the and holes

נישט וואו דעם קאפ אנידערצולייגן .

anidertsuleigen kop dem vu nisht

to lay down head the where not

59 And he said to another, Follow me. But the ish said, Adoni, allow me to go first and bury the Av of me.

נט און צו אן אנדערן האט ער געזאגט: פאלג מיר נאך! דער
der noch mir folg gezogt er hot andern an tsu un
this one after me follow said he has other an to and

אבער האט געזאגט: דערלויב מיר צום ערשט אוועקצוגיין און
un avektsugein ersht tsum mir derloib gezogt hot ober
and go away first to the me Allow said has however

קובר צו זיין דעם פאטער מיינעם.
meinem foter dem zain tsu kubr
mine father the be to bury

60 But Rebbe Melech HaMoshiach said to him, Leave the mesim *(dead ones, spiritually unregenerate ones without hitkhadshut)* to bury their mesim *(dead ones)*, but you go and proclaim the Malchut Hashem.

ס האט ער צו אים געזאגט: לאז די טויטע באגראבן זייערע טויטע;
toite zeiere bagroben toite di loz gezogt im tsu er hot
dead their bury dead the let said him to he has

דו אבער גיי, און זאג אָן דאס קעניגרייך פון ה׳ !
Hashem fun kenigreich dos on zog un gei ober du
Hashem of kingdom the onwards say and go however you

61 And another said also, I will follow you, Adoni. But first allow me to say lhitraot to the ones in my bais.

סא און נאך אן אנדערער האט געזאגט: איך וועל דיר נאכפאלגן,
nochfolgen dir vel ich gezogt hot anderer an noch un
follow you will I said has another an after and

האר, נאר דערלויב מיר קודם כל זיך צו געזעגענען מיט די,
di mit gezegenen tsu zich kol koidem mir derloib nor har
the with say goodbye to to self all before me allow but L-rd

וואס זענען אין מיין הויז.
hoiz main in zenen vos
house my in are who

62 But Rebbe Melech HaMoshiach said to him, No one having put his hand upon the plow yet looking back to the things behind is fit for the Malchut Hashem.

סב יהושע / ישוע* אבער האט צו אים געזאגט: קיינער, וואס
vos keiner gezogt im tsu hot ober Yeshua Yehoshua*
who no one said him to has however Yeshua Yehoshua

לייגט די האנט אויפן אקעראייזן און בליקט אויף דעם, וואס איז
iz vos dem oif blikt un akereizn oifen hant di leigt
is what that on glance and plow on the hand the puts

הינטער זיך, טויג נישט פאר דעם קעניגרייך פון ה׳ !
Hashem fun kenigreich dem far nisht toig zich hinter
Hashem of kingdom the for not fit self behind

10 And after these things, Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu gave smichah

י און נאך דעם האט דער האר באצייכנט נאך זיבעציק אנדערע
andere zibetsik noch batseichent har der hot dem noch un
others seventy even appointed L-rd the has this after and

און זיי געשיקט זאלבעצוויי פארויס פאר זיך אין יעדער
yeder in zich far forois zalbetsvei geshikt zei un
every in self before ahead in pairs sent them and

שטאט און ארט, וואוהין ער אליין האט געזאלט קומען.
kumen gezolt hot alein er vuahin ort un shtot
to come about to has himself he where place of and city

to shivim *(seventy)* others and sent them on ahead of him shnayim shnayim *(two by two)* into every shtetl and place where he was about to arrive.

2 And Rebbe Melech HaMoshiach was saying to them, Indeed the Katzir is plentiful, but the poalim of the Katzir are few; therefore, ask the Adon of the Katzir that he might send out poalim into his Katzir.

ב און האט צו זיי געזאגט: דער שניט איז גרויס, די ארבעטער
arbeter di grois iz shnit der gezogt zei tsu hot un
laborers the great is harvest the said them to has and
אבער זענען ווייניק; בעט זשע דעם האר פונם שניט , אז ער
er az shnit funem har dem zhe bet veinik zenen ober
he that harvest of the L-rd the then implore few are however
זאל שיקן ארבעטער צו זיין שניט !
shnit zain tsu arbeter shiken zol
harvest his to laborers send shall

3 Go I send you as kevasim *(sheep)* into the midst of ze'evim *(wolves)*.

ג גייט! זע , איך שיק אייך ווי שאף צווישן וועלף .
velf tsvishen shof vi aich shik ich ze geit
wolves among sheep as you send I look go

4 Do not carry a bag for kesef, nor a schnorrer's sack *(beggar's bag)*, nor sandals, and, along the derech, dispense with time-consuming Birkat Shalom's.

ד טראגט נישט קיין בייטל , נישט קיין טאש , נישט קיין
kein nisht tash kein nisht beitl kein nisht tragt
any not hand bag any not leather pouch any not carry
שיך ; און גיט קיינעם נישט אפ שלום אויפן וועג.
veg oifen sholem op nisht keinem git un shich
road on the peace up not anyone give and shoes

5 Into whatever bais you enter, first say, Shalom to this bais.

ה וואו אבער איר וועט אריינקומען אין א הויז , זאלט איר צום
tsum ir zolt hoiz a in arainkumen vet ir ober vu
to the you shall house a in enter will you however where
ערשט זאגן : שלום צו דעם דאזיקן הויז !
hoiz dozikn dem tsu sholem zogen ersht
house this the to peace say first

6 And if there is a ben hashalom there, your shalom will rest upon him. Otherwise, on you it will return.

ו און אויב דארטן איז דא א בן שלום , וועט אייער פרידן רוען
ruen fridn eier vet sholem ben a do iz dorten oib un
rest peace your will peace son of a here is there if and
אויף אים; אויב אבער נישט, וועט ער זיך אומקערן צו אייך.
aich tsu umkeren zich er vet nisht ober oib im oif
you to return self it will not however if him on

7 Remain in the same bais eating and drinking the things with them. For worthy is the poel *(worker)* of his loin *(wages)*. Do not move from bais to bais.

ז און אין דעם זעלביקן הויז זאלט איר בלייבן, עסט און טרינקט
trinkt un est blaiben ir zolt hoiz zelbikn dem in un
drink and eat remain you shall house same the in and

וואס זיי האבן; ווארום דער ארבעטער איז ווערט זיין לוין . גייט
geit loin zain vert iz arbeter der vorem hoben zei vos
go wages his worthy is laborer the because have they what

נישט פון הויז צו הויז .
hoiz tsu hoiz fun nisht
house to house from not

8 And into whichever shtetl you enter and they receive you, eat the okhel *(food)* being set before you,

ח און אין וועלכער עס איז שטאט איר קומט אריין, און זיי נעמען
nemen zei un arain kumt ir shtot iz es velcher in un
take they and into come you city is it which in and

אייך אויף, זאלט איר עסן וואס מען לייגט פאר אייך אנידער;
anider aich far leigt men vos esen ir zolt oif aich
down you before lay they what to eat you shall on you

9 And give refuah *(healing)* to the cholim *(sick people)* and say to them, The Malchut Hashem has come near you.

ט און איר זאלט היילן די קראנקע אין דער זעלביקער (שטאט), און
un shtot zelbiker der in kranken di heilen zolt ir un
and city same the in sick the heal shall you and

זאגט צו זיי : דאס קעניגרייך פון ה׳ האט זיך דערנענטערט
dernentert zich hot Hashem fun kenigreich dos zei tsu zogt
come near self has Hashem of kingdom the them to say

צו אייך!
aich tsu
you to

10 And into whatever shtetl you enter and they do not receive you, having gone out into the rekhovot *(streets)* of that shtetl,

י וואו אבער איר וועט ארייננקומען אין א שטאט, און זיי וועלן
velen zei un shtot a in arainkumen vet ir ober vu
will they and city a in come in will you however where

אייך נישט אויפנעמען, זאלט איר ארויסגיין אויף אירע גאסן און
un gasn ire oif aroisgein ir zolt oifnemen nisht aich
and streets its on go out you shall receive not you

זאגן :
zogen
say

11 Say, Even the dust from your shtetl, which clings to us, we shake off from our feet as an omen of din *(judgment)* against you. But have daas of this, that the Malchut Hashem has come near.

יא אפילו דעם שטויב, וואס האט זיך פון אייער שטאט באהעפט
baheft shtot eier fun zich hot vos shtoib dem afile
united city your from self has what dust the even

צו אונדזערע פיס, ווישן מיר אפ קעגן אייך; דאך זאלט איר
ir zolt doch aich kegen op mir vishen fis undzere tsu
you shall yet you against up we wipe feet our to

ווייסן זיין דאס דאזיקע, אז דאס קעניגרייך פון ה׳ האט זיך
zich hot Hashem fun kenigreich dos az dozike dos zain visen
self has Hashem of kingdom the that these the be know

דערנענטערט.
dernentert
come near

[12] I say to you, that for S'dom in Yom HaHu, it will be more bearable than it will be for that shtetl.

[13] Woe to you, Korazin, oy to you, Beit-Tzaidah, because if in Tzor and Tzidon had occurred the gevurot that have happened in you, long ago, they, sitting in sackcloth and ashes, would have made teshuva.

יב איך זאג אייך, אז פאר סדום וועט עס זיין דערטרעגלעכער אין
in dertreglecher zain es vet Sodom far az aich zog ich
in more bearable be it will Sodom for that you tell I

יענעם טאג ווי פאר יענער שטאט. יג ווי איז צו דיר, כורזין ! ווי
vei Chorazin dir tsu iz vei shtot yener far vi tog yenem
woe Chorazin you to is woe city that for than day that

איז צו דיר, בית-צידה ! ווייל אויב אין צור און צידון וואלטן
volten Tsidon un Tsor in oib vail Beit-Tzaidah dir tsu iz
would Sidon and Tyre in if because Beit-Tzaidah you to is

געשען די וואונדער, וואס זענען געשען אין אייך, וואלטן זיי
zei volten aich in geshen zenen vos vunder di geshen
they would you in happened are which wonders the happened

שוין לאנג געזעסן אין זאק און אין אש און תשובה
tshuve un ash in un zak in gezesen lang shoin
repentance and ashes in and sackcloth in sat long already

געטאן.
geton
done

[14] But for Tzor and Tzidon it will be more bearable in the Yom HaDin than for you.

יד דאך וועט פאר צור און צידון זיין דערטרעגלעכער אינם
inem dertreglecher zain Tsidon un Tsor far vet doch
in the more bearable be Sidon and Tyre for will yet

משפט , ווי פאר אייך.
aich far vi mishpot
you for than judgment

[15] And you, K'far-Nachum, surely not up to Shomayim will you be exalted? To Gehinnom you will descend!

[16] The one listening to you listens to me, and the one rejecting you, rejects me. But the one rejecting me, rejects the One who sent me.

טו און דו כפר-נחום , ביז צום הימל וועסטו זיין דערהויכט?
derhoicht zain vestu himel tsum biz K'far-Nachum du un
lifted high be will you heaven to the until K'far-Nachum you and

ביז צום שאול תחתית וועסטו אראפנידערן! טז ווער עס הערט
hert es ver aropnideren vestu tchtit Shoel tsum biz
hears it who descend will you deepest Sheol to the until

אייך, דער הערט מיך, און ווער עס פארווארפט אייך, דער
der aich farvarft es ver un mich hert der aich
this one you rejects it who and me hears this one you

פארווארפט מיך; ווער אבער עס פארווארפט מיך, דער
der mich farvarft es ober ver mich farvarft
this one me rejects it however who me rejects

פארווארפט אים, וואס האט מיך געשיקט.
geshikt mich hot vos im farvarft
sent me has who Him rejects

[17] And the Shivim returned with simcha, saying, Adoneinu, even the shedim submit to us b'Shem of you.

יז און די זיבעציק האבן זיך אומגעקערט מיט פרייד, אזוי צו
tsu azoi freid mit umgekert zich hoben zibetsik di un
to so joy with returned self have seventy the and

זאגן: האר, אפילו די בייזע גייסטער זענען אונטערטעניק צו אונדז
undz tsu untertenik zenen geister beize di afile har zogen
us to subject are spirits evil the even L-rd say

אין דיין נאמען!
nomen dain in
Name your in

[18] And he said to them, I was seeing HaSatan falling like lightning from Shomayim.

יח ער אבער האט צו זיי געזאגט: איך האב געזען דעם שׂטן
Satan dem gezen hob ich gezogt zei tsu hot ober er
Satan the seen have I said them to has however he

פאלן, ווי א בליץ פון הימל.
himel fun blits a vi falen
heaven from lightning a as fall

[19] Hinei I have given to you the koach and the samchut to walk on nechashim *(snakes)* and akrabim *(scorpions)*, and on all the koach of HaOyev, and nothing may by any means injure you.

יט זע, איך האב אייך געגעבן די מאכט צו טרעטן אויף שלאנגען
shlangen oif tretn tsu macht di gegeben aich hob ich ze
snakes on tread to power the given you have I look

און עקדישן און איבער יעדער גבורה פון דעם שונא; און עס וועט
vet es un soine dem fun gevure yeder iber un ekdishn un
will it and enemy the of power every over and scorpions and

אייך גארנישט שאטן.
shoten gornisht aich
hurt nothing you

[20] But in this do not have a lev sameach, on account of the ruchot submitting to you, but have lev sameach that your shemot have been inscribed in Shomayim.

כ דאך זאלט איר זיך נישט פרייען מיט דעם דאזיקן, וואס די
di vos dozikn dem mit freien nisht zich ir zolt doch
the that this the with rejoice not self you shall yet

גייסטער זענען אייך אונטערטעניק; נאר פריידט זיך, ווייל אייערע
eiere vail zich freidt nor untertenik aich zenen geister
your because self rejoice but subject you are spirits

נעמען זענען איינגעשריבן אין הימל!
himel in eingeshribn zenen nemen
heaven in written in are names

[21] In the same hour Rebbe Melech HaMoshiach was full of simcha by the Ruach Hakodesh. And he said, Baruch Hashem, Avi, Adon HaShomayim vHaAretz, that You concealed these things from those with chochmah and seichel and You revealed them to yeladim. Ken, Avi, for thus it was well pleasing in Your sight.

כא און אין דער זעלביקער שעה האט ער זיך געפריידט אינם
inem gefreidt zich er hot sha'á zelbiker der in un
in the rejoiced self he has hour same the in and

רוח הקודש און געזאגט: איך לויב דיך, פאטער, האר פון
fun har foter dich loib ich gezogt un Hakoidesh ruach
of L-rd Father you praise I said and the Holy Spirit

הימל און ערד, ווייל דו האסט פארהוילן די דאזיקע
dozike di farhoiln host du vail erd un himel
these the hidden you have you because earth and heaven

זאכן פון די חכמים און נבונים , און האסט זיי
zei host un nevonim un chachomem di fun zachn
them you have and intelligent ones and wise ones the from things

אנטפלעקט צו קליינע קינדער; יא, פאטער, ווייל אזוי איז עס
es iz azoi vail foter yo kinder kleine tsu antplekt
it is so because Father yes children small to revealed

געווען וואוילגעפעליק פאר דיר.
dir far voilgefelik geven
you before pleasing was

[22] Everything was handed over to me by Avi, and no one has daas of HaBen except HaAv. And no one has daas of HaAv except HaBen, and whomever HaBen wishes to reveal Him.

כב אלץ איז מיר איבערגעגעבן געווארן פון מיין פאטער; און קיינער
keiner un foter main fun gevoren ibergegeben mir iz alts
no one and Father my by become handed over me is all

ווייסט נישט, ווער דער זון איז, אחוץ דער פאטער; און ווער דער
der ver un foter der achuts iz zun der ver nisht veist
the who and Father the except is Son the who not knows

פאטער איז, (ווייסט קיינער נישט) אחוץ דער זון, און דער , צו
tsu der un zun der achuts nisht keiner veist iz foter
to the one and Son the except not no one knows is Father

[23] And, having turned to the talmidim in a yechidus, Rebbe, Melech HaMoshiach said, Ashrey [are] the eyes seeing what you see.

וועמען דער זון וויל עס אנטפלעקן. כג און אויסדרייענדיק זיך צו
tsu zich oisdreiendik un antpleken es vil zun der vemen
to self turning around and reveal it wants Son the whom

די תלמידים האט ער געזאגט צו זיי אליין: געבענטשט זענען די
di zenen gebentsht alein zei tsu gezogt er hot talmidim di
the are blessed alone them to said he has disciples the

אויגן, וועלכע זען, וואס איר זעט;
zet ir vos zen velche oigen
see you what see which eyes

[24] For I say to you that many neviim and melachim wanted to see what you see

כד ווארום איך זאג אייך, אז א סך נביאים און מלכים האבן
hoben Melakhim un neviim sach a az aich zog ich vorem
have kings and prophets many a that you tell I because

באגערט צו זען, וואס איר זעט, און האבן עס נישט געזען; און צו
tsu un gezen nisht es hoben un zet ir vos zen tsu bagert
to and seen not it have and see you what see to desire

הערן, וואס איר הערט, און האבן עס נישט געהערט.
gehert nisht es hoben un hert ir vos heren
heard not it have and hear you what hear

and they did not see them, and to hear what you hear and they did not hear them.

25 And a certain Talmid Chacham, a Baal Torah, stood up, testing Rebbe Melech HaMoshiach, saying, Rabbi, what mitzvah must I do to inherit Chayyei Olam?

כה און זע , א געוויסער בעל תורה האט זיך אויפגעשטעלט
oifgeshtelt zich hot toire bel geviser a ze un
stand up self has Torah owner certain a look and

און אים אויסגעפרואווט, אזוי צו זאגן : רבי , וואס זאל איך טאן,
ton ich zol vos Rebbe zogen tsu azoi oisgepruvt im un
do I shall what Rebbe say to so put to the test him and

כדי צו ירשענען אייביק לעבן?
leben eibik yarshenen tsu k'de
life eternal inherit to in order that

26 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to him, In the Torah what has been written? How do you read it?

כו און ער האט צו אים געזאגט: וואס שטייט געשריבן אין דער
der in geshriben shteit vos gezogt im tsu hot er un
the in written stands what said him to has he and

תורה? וויאזוי לייענסטו?
leienstu vi azoi toire
you read how Torah

27 And in reply the Baal Torah said, V'AHAVTA ES ADONOI ELOHEICHA B'CHOL LEVAVCHA UVECHOL NAFSHECHA UVECHOL MODECHA and L'REACHA KAMOCHA.

כז האט ער ענטפערנדיק געזאגט: דו זאלסט ליב האבן דעם
dem hoben lib zolst du gezogt entferendik er hot
the have love you shall you said answering he has

האר, דיין ג-ט , מיטן גאנצן הארצן דיינעם און מיט דיין
dain mit un dainem hartsn gantsn miten Hashem dain har
your with and yours heart entire with the G-d your L-rd

גאנץ נפש און מיט דיין גאנצער קראפט און מיט דיין גאנצן
gantsn dain mit un kraft gantser dain mit un nefesh gants
entire your with and strength whole your with and soul whole

פארשטאנד, און דיין חבר ווי דיך אליין! (דברים ו, ה;
h u Devarim alein dich vi chaver dain un farshtand
5 6 Deuteronomy alone you as neighbor your and mind

ויקרא יט, יח .)
yod chet yt Vayikra
18 19 Leviticus

28 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to him, Your answer is frum. Richtik. Do this and you will live.

כח האט ער צו אים געזאגט: דו האסט ריכטיק געענטפערט; טו
ah geentfert richtik host du gezogt im tsu er hot
do answered rightly you have you said him to he has

דאס דאזיקע, און דו וועסט לעבן. כט ער אבער , ווילנדיק זיך
zich vilndik ober er leben vest du un dozike dos
self wanting however he live you will you and these the

[29] But because the Baal Torah wanted to justify himself, to be yitzdak im Hashem *(justified with G-d)* on the basis of his own zokheh *(merit)*, he said to him, And who is my REA *(neighbor)*?

אליין גערעכטפערטיקן, האט געזאגט צו יהושען / ישוען* : און
un Yeshuan Yehoshuan tsu gezogt hot gerechtfertikn alein*
and Yeshua Yehoshua to said has justify alone

ווער איז מיין חבר ?
chaver main iz ver
neighbor my is who

[30] In reply, Rebbe Melech HaMoshiach said, A certain ish was coming down from Yerushalayim to Yericho, and he encountered shodedim. They stripped him and inflicted a klap, more than one, and they went away and left him half dead.

[ל] האט יהושע / ישוע* ענטפערנדיק געזאגט: א געוויסער מענטש
mentsh geviser a gezogt entferendik Yeshua Yehoshua hot*
man certain a said answering Yeshua Yehoshua has

איז אראפגעגאנגען פון ירושלים קיין יריחו און איז
iz un Yericho kein Yerushalayim fun aropgegangen iz
is and Yericho to Yerushalayim from went down is

אריינגעפאלן צווישן גזלנים; און זיי האבן אים אויסגעטאן
oisgetan im hoben zei un gzlnim tsvishen araingefalen
stripped him have they and robbers among fell in

און אים באלייגט מיט בלוטיקע שלעק און זענען אוועקגעגאנגען
avekgegangen zenen un shlek blutike mit baleigt im un
went away are and beating bloody with covered him and

איבערלאזנדיק אים א האלב טויטן.
toiten halb a im iberlozendik
dead half a him leaving

[31] It so happened that a certain kohen was coming down by that derech, and, having seen him, he passed by on the other side.

[לא] און מעשה צופאל איז א כהן אראפגעגאנגען אויף יענעם
yenem oif aropgegangen koien a iz tsufal meshh un
that on went down kohen a is coincidence act and

וועג; און ווי ער האט אים דערזען , איז ער אריבער אויף דער
der oif ariber er iz derzen im hot er vi un veg
the on over he is caught sight of him has he as and road

אנדערער *זייט און אוועקגעגאנגען.
*avekgegangen un *zait anderer*
went away and side another

[32] And likewise also a Levi happened upon the place, but when he came and saw him, he passed by on the other side.

[לב] און אויך אזוי א לוי , קומענדיק צו דעם ארט און זעענדיק אים,
im zeendik un ort dem tsu kumendik Levi a azoi oich un
him seeing and place of the to coming Levi a so also and

איז אריבער אויף דער אנדערער *זייט און אוועקגעגאנגען.
*avekgegangen un *zait anderer der oif ariber iz*
went away and side another the on over is

33 But a certain Shomroni, traveling along on the derech, came upon him; and when he saw him, he was filled with rachmei shomayim.

לג א געוויסער שומרוני אבער , אונטערוועגנס, איז אהינגעקומען
ahingekumen iz untervegns ober Samaritan geviser a
come there is on the way however Samaritan certain a

צו אים, און ווי ער האט אים דערזען , האט ער זיך
zich er hot derzen im hot er vi un im tsu
self he has caught sight of him has he as and him to

דערבארעמט
derbaremt
had compassion

34 And when this Shomroni approached, he bandaged the man's wounds, pouring shemen and yayin over them; and when he had placed him upon his own donkey, he brought the man to a malon and cared for him.

לד און איז צוגעגאנגען און האט אים פארבונדן די וואונדן זיינע
zaine vunadn di farbunadn im hot un tsugegangen iz un
his wounds the bandaged him has and went is and

און ארויפגעגאסן אייל און וויין; און אים ארויפגעזעצט אויף זיין
zain oif aroifgezetst im un vain un eil aroifgegasn un
his on put up him and wine and oil pouring and

אייגענער בהמה און אוועקגעפירט אין אן אכסניה אריין און אים
im un arain achsanyah an in avekgefirt un beheime eigener
him and into inn an in brought him to and beast own

געזארגט .
gezargt
attended to

35 And on the next day he produced two denarii and gave them to the inn keeper of the malon and said, Take care of him, and whatever you spend additionally, I will take care of, when I return.

לה און צומארגנס האט ער ארויסגענומען צוויי דינרים און זיי
zei un dinrim tsvei aroisgenumen er hot tsumorgens un
them and denarii two take out he has the next day and

געגעבן דעם בעל אכסניה און געזאגט: קוק דיך אום אויף אים!
im oif um dich kuk gezogt un achsanyah bel dem gegeben
him on after you look said and inn owner the given

און וואס דו וועסט אויסגעבן מער, וועל איך דיר באצאלן ווען
ven batsolen dir ich vel mer oisgeben vest du vos un
when pay you I will more give you will you what and

איך וועל מיך אומקערן.
umkeren mich vel ich
return me will I

36 Who of these shalosha seems to you to have become a re'a to the one having fallen among the shodedim?

לו ווער פון די דאזיקע דריי, מיינסטו , איז געווען א חבר צו
tsu chaver a geven iz meinstu drei dozike di fun ver
to neighbor a was is you think three these the of who

אים, וואס איז ארייגעפאלן צווישן די גזלנים ?
gzlnim di tsvishen araingefalen iz vos im
robbers the among fell into is who him

37 And the Baal Torah answered, The one having shown the man rachamim. And Rebbe Melech HaMoshiach said to him, Go and do likewise.

38 And while they were on the derech, he entered into a certain shtetl. And a certain isha by name of Marta received him.

39 And this isha had an achot named Miryam, who sat down at the feet of Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu listening to his dvar.

40 But Marta was distracted with much badinen. And having stood by, she said, Adoneinu, is it of no concern to you that my achot has left me alone to serve? Speak, then, to her to help me.

41 And in reply Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu said to her,

Marta, Marta, you are

לז און ער האט געזאגט: דער , וואס האט געטאן חסד מיט אים!
im mit chesed geton hot vos der gezogt hot er un
him with grace done has who the one said has he and

און יהושע / ישוע* האט צו אים געזאגט: גיי, און טו אויך אזוי!
azoi oich ah un gei gezogt im tsu hot Yeshua Yehoshua un*
so also do and go said him to has Yeshua Yehoshua and

לח און בשעת זיי זענען ווייטער געגאנגען, איז ער אריינגעקומען
araingekumen er iz gegangen vaiter zenen zei beshas un
come in he is go farther are they while and

אין א געוויס *דארף; און א פרוי מיט דעם נאמען מרתא האט
*hot Marta nomen dem mit froi a un *dorf gevis a in*
has Martha name the with woman a and village certain a in

אים אויפגענומען אין איר הויז אריין.
arain hoiz ir in oifgenumen im
into house her in welcomed him

לט און זי האט געהאט א שוועסטער, וואס האט געהייסן מרים ,
Miryam geheisen hot vos shvester a gehat hot zi un
Miryam named has who sister a had has she and

וועלכע האט זיך אויך אנידערגעזעצט ביי דעם הארס פיס און
un fis Har's dem bai anidergezetst oich zich hot velche
and feet the L-rd's the at sit down also self has which

זיך צוגעהערט צו זיין ווארט.
vort zain tsu tsugehert zich
word his to to listen self

מ מרתא אבער האט זיך זייער געפארעט איבער א סך באדינען;
badinen sach a iber gefaret zeier zich hot ober Marta
serving many a over occupied very self has however Martha

און זי איז צוגעקומען און געזאגט: האר, עס קימערט דיך נישט
nisht dich kimert es har gezogt un tsugekumen iz zi un
not you concerns it L-rd said and come over is she and

וואס מיין שוועסטער האט מיך איבערגעלאזט איינע אליין צו
tsu alein eine ibergelozt mich hot shvester main vos
to alone one left me has sister my that

באדינען? זאג זשע איר, אז זי זאל מיר צוהעלפן.
tsuhelfen mir zol zi az ir zhe zog badinen
assist me shall she that her then tell serving

מא און דער האר האט איר ענטפערנדיק געזאגט: מרתא, מרתא,
Marta Marta gezogt entferendik ir hot har der un
Martha Martha said answering her has L-rd the and

דו זארגסט דיך און קימערסט דיך וועגן א סך זאכן ;
zachn sach a vegen dich kimerst un dich zorgst du
things many a about you bothered and you anxious you

anxious and worried about many things,

42 But one is necessary. For Miryam chose HaTov which will not be taken away from her.

מב אבער נאר עפעס , איין זאך איז נייטיק; און מרים
Miryam un neitik iz zach ein epes nor ober
Miryam and need is thing one something but however

האט אויסדערוויילט דעם גוטן חלק , וואס וועט פון איר נישט
nisht ir fun vet vos cheilek gutn dem oisderveilt hot
not her from will which share good the chosen has

אוועקגענומען ווערן!
veren avekgenumen
to be taken away

11 And it came about while he was in a certain place davening that, when he concluded, a certain one of his talmidim said to him, Adoneinu, teach us to daven, just as also Yochanan taught his talmidim.

יא און עס איז געשען , בשעת ער האט מתפלל געווען אויף א
a oif geven mispalel hot er beshas geshen iz es un
a on was praying has he while happened is it and

געוויס ארט ; און אז ער האט אויפגעהערט, האט איינער
einer hot oifgehert hot er az un ort gevis
one has finish did he that and place of certain

פון די תלמידים זיינע געזאגט צו אים: האר, לערן אונדז תפילה צו
tsu tefillah undz lern har im tsu gezogt zaine talmidim di fun
to prayer us teach L-rd him to said his disciples the of

טאן, אזוי ווי יוחנן האט אויך געלערנט זיינע תלמידים!
talmidim zaine gelernt oich hot Yochanan vi azoi ton
disciples his taught also has Yochanan as so do

2 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, When you daven, say, Avinu, yitkadash shmecha *(hallowed be Thy Name).* Tavo malchutechah *(Thy kingdom come).*

ב און ער האט צו זיי געזאגט: ווען איר טאט תפילה, זאלט
zolt tefillah tat ir ven gezogt zei tsu hot er un
shall prayer do you when said them to has he and

איר זאגן : פאטער, געהייליקט זאל ווערן דיין נאמען. זאל דיין
dain zol nomen dain veren zol geheilikt foter zogen ir
your shall Name your to be shall holy Father say you

מלכות קומען .
kumen Malchus
to come kingdom of

3 Es lechem chukeinu ten lanu yom yom *(Give us day by day the bread we need).*

ג גיב אונדז יעדן טאג אונדזער טעגלעך ברויט!
broit teglech undzer tog yedn undz gib
bread daily our day every us give

4 U slach lanu es chovoteinu *(And forgive us our debts, sins)* ki solechim gam anachnu lekhol hachayav lanu *(for also we ourselves are forgiving all that are the debtor to us)* val tevieinu lidei nisayon *(And lead us not into temptation)*.

ד און פארגיב אונדז אונדזערע זינד, ווארום מיר אליין זענען אויך
oich zenen alein mir vorem zind undzere undz fargib un
also are ourselves we because sin our us forgive and
מוחל יעדן איינעם, וואס איז אונדז שולדיק. און ברענג אונדז נישט
nisht undz breng un shuldik undz iz vos einem yedn moichl
not us bring and in debt us is who one every forgive
צו קיין נסיון .
nesoien kein tsu
temptation any to

5 And Rebbe Melech HaMoshiach said to them, Who among you will have a chaver and will come to him at chatzot halailah *(midnight)*, and say to him, Chaver, lend me shalosh kikrot *(loaves)*;

ה און ער האט צו זיי געזאגט: ווער פון אייך וועט האבן א
a hoben vet aich fun ver gezogt zei tsu hot er un
a have will you of who said them to has he and
פריינד, און ער וועט גיין צו אים אין מיטן דער נאכט און זאגן צו
tsu zogen un nacht der miten in im tsu gein vet er un freind
to say and night the middle in him to go will he and friend
אים: פריינד, ליי מיר דריי לעבלעך ברויט,
broit leblech drei mir lei freind im
bread loaves three me lend friend him

6 Because a chaver of mine has come from a journey to me and I have nothing to set before him;

ו ווייל א פריינד מיינער איז געקומען פון אונטערוועגנס צו מיר,
mir tsu untervegns fun gekumen iz meiner freind a vail
me to on the way from come is mine friend a because
און איך האב נישט וואס אנידערצולייגן פאר אים;
im far anidertsuleigen vos nisht hob ich un
him before lay down what not have I and

7 And from inside he shall reply, saying, Do not bother me; the delet has already been shut, and my yeladim and I are already in bed; I cannot get up and give to you anything.

ז און יענער אינעווייניק ענטפערנדיק וועט זאגן : זיי מיך נישט
nisht mich zei zogen vet entferendik ineveinik yener un
not me be say will answering inside that and
מטריח ; די טיר איז שוין צוגעשלאסן, און מיינע קינדער זענען
zenen kinder maine un tsugeshlasn shoin iz tir di mtrich
are children my and closed already is door the impose on
מיט מיר אין בעט; איך קען נישט אויפשטיין און דיר געבן !
geben dir un oifshtein nisht ken ich bet in mir mit
give you and standing up again not can I bed in me with

8 I say to you, even if he will not get up and give him anything, because he is his chaver, at least because of his keseder *(constantly)* persistent importunity he will get up and give to him as much as he needs.

ח איך זאג אייך; אויב ער וועט נישט אויפשטיין און אים געבן ,
geben im un oifshtein nisht vet er oib aich zog ich
give him and standing up again not will he if you tell I
מחמת ער איז זיין פריינד, דאך צוליב זיין עזות
azes zain tsulib doch freind zain iz er machmas
impertinent his on account of yet friend his is he because

פנימדיקייט   וועט ער אויפשטיין און אים גגעבן, אזויפיל
azoifil geben im un oifshtein er vet fnimdikeit
as much give him and rise up he will "in your face" ness

וויפל ער באדארף.
badarf er vifl
needs he how much

[9] And I tell you [when you daven], ask, and it shall be given to you; seek and you shall find; knock and it shall be opened to you.

ט און איך זאג אייך: בעט, און עס וועט אייך געגעבן ווערן, זוכט, און
un zucht veren gegeben aich vet es un bet aich zog ich un
and seek to be given you will it and ask you tell I and

איר וועט געפינען; קלאפט אָן, און עס וועט אייך אויפגעמאכט ווערן!
veren oipgemacht aich vet es un on klapt gefinen vet ir
to be open you will it and on knock find will you

[10] For everyone asking receives; and he who is seeking, finds; and to the one knocking, it shall be opened.

י ווארום יעדער איינער, וואס בעט, באקומט; און ווער עס זוכט,
zucht es ver un bakumt bet vos einer yeder vorem
seeks it who and receives asks who one every because

געפינט; און דעם , וואס קלאפט אָן, וועט אויפגעמאכט ווערן.
veren oipgemacht vet on klapt vos dem un gefint
to be open will on knock who the one and finds

[11] And what Abba among you is there who, if his ben asks for a dag *(fish)*, instead of a dag *(fish)* will give to him a nachash *(snake)*?

יא און וועמען פון אייך, וואס איז א פאטער, דער זון וועט בעטן
beten vet zun der foter a iz vos aich fun vemen un
ask will son the father a is who you of which and

ברויט, צי וועט ער אים דען גגעבן א שטיין? אדער פיש, צי וועט ער
er vet tsi fish oder shtein a geben den im er vet tsi broit
he will fish or stone a give then him he will bread

דען אים גגעבן א שלאנג אנשטאט פיש?
fish anshtat shlang a geben im den
fish instead snake a give him then

[12] Or if the ben will ask for a beytzah *(egg)*, will the av give him an akrav *(scorpion)*?

יב אדער אויב ער וועט בעטן אן איי, צי וועט ער דען אים גגעבן אן
an geben im den er vet tsi ei an beten vet er oib oder
an give him then he will egg an ask will he if or

עקדיש ?
ekdish
scorpion

[13] If, therefore, you, though you are ra'im *(evil ones)*, have da'as *(knowledge)* of how to give matanot tovot *(good gifts)* to your yeladim, how much more will HaAv

sh'ba'Shomayim give the

יג דעריבער, אויב איר, זייענדיק שלעכט, ווייסט צו גגעבן גוטע גאב
gob gute geben tsu veist shlecht zeiendik ir oib deriber
gifts good give to know evil being you if therefore

צו אייערע קינדער, על אחת כמה וכמה וועט דער פאטער
foter der vet vekame kame aches al kinder eiere tsu
Father the will how many how many one on children your to

פון הימל גגעבן דעם רוח הקודש צו די, וואס בעטן אים!
im beten vos di tsu Hakoidesh ruach dem geben himel fun
him ask who the to the Holy Spirit the give heaven of

Ruach Hakodesh to the ones asking him.

14 And Rebbe Melech HaMoshiach was casting out a shed from an ish illem *(mute man)*. And it came to pass when the shed had come out, the ish illem spoke, and the multitudes were amazed.

יד און ער האט ארויסגעטריבן א בייזן *גייסט, וואס איז געווען
*geven iz vos *gaist beizn a aroisgetriben hot er un*
was is which spirit evil a cast out has he and

שטום. און עס איז געשען , ווען דער בייזער *גייסט איז
*iz *gaist beizer der ven geshen iz es un shtum*
is spirit evil the when happened is it and mute

ארויסגעגאנגען, האט דער שטומער גערעדט; און די מאסן האבן
hoben masen di un geredt shtumer der hot aroisgegangen
were crowds of the and speak mute the did went out

געשטוינט.
geshtoint
amazed

15 But some of them said, He casts out the shedim by Baal-zibbul Sar HaShedim.

טו אייניקע אבער פון זיי האבן געזאגט: דורך דעם בעל-זבול ,
Ba'al-Zibbul dem durch gezogt hoben zei fun ober einike
Beelzebul the through said have them of however some

דעם שר פון די בייזע גייסטער, טרייבט ער ארויס די בייזע
beize di arois er traibt geister beize di fun sar dem
evil the out he casts spirits evil the of ruler the

גייסטער.
geister
spirits

16 And others, to test him, were demanding of Rebbe, Melech HaMoshiach an ot *(sign)* from Shomayim.

טז און אנדערע, אויספרואווענדיק אים, האבן פון אים פארלאנגט א
a farlangt im fun hoben im oispruvendik andere un
a asked him from have him testing others and

צייכן פון הימל .
himel fun tseichen
heaven from sign

17 But Rebbe Melech HaMoshiach, having had daas of their machshavot *(thoughts)*, said to them, Every Malchut divided against itself is laid waste; and a bais *(household)* divided against itself falls.

יז ער אבער , ווייל ער האט געוואוסט פון זייערע געדאנקען, האט
hot gedanken zeiere fun gevust hot er vail ober er
has thoughts their of known has he because however he

צו זיי געזאגט: יעדע מלוכה , וואס איז צעטיילט קעגן זיך
zich kegen tseteilt iz vos meluche yede gezogt zei tsu
self against divided is which kingdom every said them to

אליין, ווערט פארוויסט; און א הויז פאלט אויף א הויז .
hoiz a oif falt hoiz a un farvist vert alein
house a on falls house a and laid waste become alone

18 And if HaSatan also was divided against himself, how shall Hasatan's Malchut *(Kingdom)* stand? Because you say by Baal-zibbul I cast out shedim.

יח און אפילו דער שׂטן , אויב ער איז צעטיילט קעגן זיך אליין,
alein zich kegen tseteilt iz er oib Satan der afile un
alone self against divide is he if Satan the even and

וויאזוי וועט זיין קעניגרייך האבן א קיום ? ווייל איר זאגט,
zogt ir vail kium a hoben kenigreich zain vet vi azoi
say you because existence an have kingdom his will how

דורך דעם בעל-זבול טרייב איך ארויס די בייזע גייסטער.
geister beize di arois ich traib Ba'al-Zibbul dem durch
spirits evil the out I drive Beelzebul the through

19 But if I by Baal-zibbul cast out the shedim, by whom do your banim cast them out? Oib azoi *(consequently)*, they shall be your shofetim *(judges)*.

יט און אויב איך טרייב ארויס די בייזע גייסטער דורך דעם
dem durch geister beize di arois traib ich oib un
the through spirits evil the out drive I if and

בעל-זבול , דורך וועמען טרייבן אייערע קינדער זיי ארויס?
arois zei kinder eiere traiben vemen durch Ba'al-Zibbul
out them children your drive whom through Beelzebul

דערפאר וועלן זיי זיין אייערע שופטים.
shoiftem eiere zain zei velen derfar
judges your be they will therefore

20 But, if I, by the finger of Hashem, cast out the shedim, then the Malchut Hashem has come upon you.

כ אויב אבער איך טרייב ארויס די בייזע גייסטער מיט דעם פינגער
finger dem mit geister beize di arois traib ich ober oib
finger the with spirits evil the out drive I however if

פון ה׳ , אזוי איז דאס קעניגרייך פון ה׳ שוין געקומען
gekumen shoin Hashem fun kenigreich dos iz azoi Hashem fun
come already Hashem of kingdom the is so Hashem of

צו אייך!
aich tsu
you to

21 When a Gibbor *(Strong Man)*, fully armed, is shomer over his armon *(palace)*, his possessions are left in shalom;

כא ווען דער גבור , פעליק באוואפנט, באוואכט זיין הויף ,
hoif zain bavacht bavafnt felik giber der ven
courtyard his guards armed duly strong man the when

בלייבט זיין פארמעגן אין פרידן;
fridn in farmegen zain blaibt
peace in possessions his remains

22 But when someone stronger than he overpowers him, he takes away from him all his shiryon kaskasim *(coat of scale armor)* on which he had

כב ווען אבער א שטארקערער פון אים קומט און באזיגט
bazigt un kumt im fun shtarkerer a ober ven
overcomes and comes him than stronger a however when

אים, וועט ער אוועקנעמען זיינע כלי זין , אויף וועלכע ער האט
hot er velche oif zin keili zaine aveknemen er vet im
has he which on sons weapon his take away he will him

זיך פארלאזט, און וועט צעטיילן זיין רויב .
roib zain tseteiln vet un farlozt zich
spoils his divide will and depend self

depended, and distributes his plunder.
23 The one who is not with me is against me *(anti-Moshiach)*; and he who does not gather with me, scatters.
24 When the ruach hatameh *(unclean spirit)* goes out from the ben Adam, it goes through waterless places seeking a menuchah *(resting place)* and, not finding any, it says, I will return to my bais from where I came out.

25 And when it comes, it finds the bais having been swept and put beseder.
26 Then it goes and takes another sheva shedim more ra'ot *(evil)* than itself, and they enter it and dwell there; and the acharit *(last)* condition of that ish becomes worse than the reshit *(first)*.

27 And it came about while Rebbe Melech HaMoshiach was saying these shiurim, a certain isha in the multitude, having lifted up her voice, said to

כג ווער עס איז נישט מיט מיר, דער איז קעגן מיר; און ווער
ver un mir kegen iz der mir mit nisht iz es ver
who and me against is this one me with not is it who

עס זאמלט נישט איין מיט מיר, דער צעשפרייט. כד ווען דער
der ven tseshpreit der mir mit ein nisht zamlt es
the when scatters this one me with one not collect it

אומריינער *גייסט גייט ארויס פון דעם מענטשן, גייט ער אדורך
*adurch er geit mentshn dem fun arois geit *gaist umreiner*
through he go man the of out go spirit unclean

איבער ערטער, וואו עס איז קיין וואסער נישטא , זוכנדיק
zuchendik nishto vaser kein iz es vu erter iber
seeking there is not water any is it where places over

מנוחה ; און ווייל ער געפינט נישט, זאגט ער: איך וועל מיך
mich vel ich er zogt nisht gefint er vail un menuche
me will I he says not finds he because and rest

אומקערן צו דעם הויז מיינעם, פון וואנען איך בין ארויס.
arois bin ich vanen fun meinem hoiz dem tsu umkeren
out am I where of mine house the to return

כה און ער קומט און געפינט עס אויסגעקערט און אויסגעצירט.
oisgetsirt un oisgekert es gefint un kumt er un
decorated and swept it finds and comes he and

כו דעמאלט גייט ער און נעמט מיט זיבן אנדערע ערגערע גייסטער
geister ergere andere ziben mit nemt un er geit demolt
spirits worse other seven with takes and he go then

ווי ער איז אליין , און זיי גייען אריין און וואוינען דארטן, און
un dorten voinen un arain geien zei un alein iz er vi
and there dwell and into go they and himself is he than

דער סוף פון יענעם מענטשן ווערט ערגער ווי דער אנהויב .
onhoib der vi erger vert mentshn yenem fun sof der
beginning the than worse become man that of end the

כז און עס איז געשען , בשעת ער האט דאס גערעדט, האט א
a hot geredt dos hot er beshas geshen iz es un
a has spoken that has he while happened is it and

געוויסע פרוי פון דעם המון מענטשן אויפגעהויבן איר קול און
un kol ir oifgehoiben mentshn hamon dem fun froi gevise
and voice her uplifted people crowd the of woman certain

him, Ashrey is the womb having carried you and the breasts that nursed you.

געזאגט צו אים: אז וואויל איז דעם מוטערלייב, וואס האט דיך
dich hot vos muterleib dem iz voil az im tsu gezogt
you has who womb the is blessed that him to said

געטראגן, און די בריסט, וועלכע דו האסט געזויגן!
gezoign host du velche brist di un getrogen
sucked you have you which breasts the and carried

28 But Rebbe Melech HaMoshiach said, Aderaba *(to the contrary)*; ashrey are the ones hearing the dvar Hashem and being shomer mitzvot!

כח ער אבער האט געזאגט: יא, וואויל איז די, וואס הערן
heren vos di iz voil yo gezogt hot ober er
hears who the is blessed yes said has however he

ה׳ס ווארט, און היטן עס אפ!
op es hiten un vort h,s
up it keep and word Hashem's

29 And as the multitudes are gathering even more, Rebbe Melech HaMoshiach began to say, HaDor HaZeh *(this generation)* is a Dor Rah! It is seeking an ot, and an ot will not be given to it except the Ot HaYonah *(the Sign of Jonah)*.

כט ווי אבער מאסן מענטשן האבן אהערגעשטראמט צו
tsu ahergeshtramt hoben mentshn masen ober vi
to pressed have people crowds of however as

אים, האט ער אנגעהויבן צו זאגן: דאס דאזיקע דור איז א
a iz dor dozike dos zogen tsu ongehoiben er hot im
a is generation these the say to begun he has him

בייז דור! עס פארלאנגט א צייכן; און קיין צייכן וועט
vet tseichen kein un tseichen a farlangt es dor beiz
will sign any and sign a asked it generation evil

אים נישט געגעבן ווערן אחוץ דאס צייכן פון יונה.
Yonah fun tseichen dos achuts veren gegeben nisht im
Yonah of sign the except to be given not it

30 For just as Yonah became to the people of Nineveh an ot, so also the Bar Enosh will be an ot to HaDor HaZeh.

ל ווארום אזוי ווי יונה איז געווארן א צייכן פאר די אנשי
anshei di far tseichen a gevoren iz Yonah vi azoi vorem
Men of the for sign a become is Yonah as so because

נינוה, אזוי וועט דער בר אנש זיין פאר דעם דאזיקן דור.
dor dozikn dem far zain Enosh Bar der vet azoi ninuh
generation this the for be of Man Son the will so Nineveh

(יונה א, יז.)
yz a Yonah
17 1 Yonah

31 The Queen of the South will be made to stand up alive at the Mishpat *(Judgment)* with the men of HaDor HaZeh and she will declare a gezar din *(verdict)*

לא די מלכה פון תימן וועט אויפשטיין אינם משפט מיט
mit mishpot inem oifshtein vet timn fun malke di
with judgment in the standing up again will South of Queen the

די לייט פון דעם דאזיקן דור און וועט זיי פאראורטיילן;
farurteiln zei vet un dor dozikn dem fun lait di
condemn them will and generation this the of people the

ווייל זי איז געקומען פון די עקן פון דער ערד, צו
tsu erd der fun ekn di fun gekumen iz zi vail
to earth the of far reaches the from come is she because

of harshaah *(condemnation as guilty)*, because she came from the ends of the earth to hear the chochmah of Sh'lomo, and one greater than Sh'lomo is here.

הערן שלמהס חכמה און זע , דא געפינט זיך א גרעסערער
greserer a zich gefint do ze un chochme Shloimes heren
greater a self finds here look and wisdom Shloime's hear

ווי שלמה ! (מלכים א י , א-יג.)
a-yg y a Melakhim Shloime vi
1-13 10 I kings Shloime than

32 Men of Nineveh will stand up at the Mishpat *(Yom HaDin)* with HaDor HaZeh and will condemn it, for they made teshuva at the darshenen of Yonah, and one greater than Yonah is here.

לב מענער פון נינוה וועלן אויפשטיין אינם משפט מיט דעם
dem mit mishpot inem oifshtein velen ninuh fun mener
the with judgment in the rise will Nineveh of men

דאזיקן דור און וועלן עס פאראורטיילן; ווייל זיי האבן
hoben zei vail farurteiln es velen un dor dozikn
have they because condemn it will and generation this

תשובה געטאן אויף יונהס רוף; און זע , דא געפינט זיך א
a zich gefint do ze un ruf Yonah's oif geton tshuve
a self finds here look and call Yonah's on done repentance

גרעסערער ווי יונה . (יונה ג.)
g Yonah Yonah vi greserer
3 Yonah Yonah than greater

33 No one having lit a menorah puts it in a hidden place, nor under the measuring bucket, but on the shulchan, in order that the ones entering may see the ohr.

לג קיינער צינדט נישט אן קיין ליכט און שטעלט עס אויף א
a oif es shtelt un licht kein an nisht tsindt keiner
a on it puts and light any an not light no one

פארבארגן ארט , אויך נישט אונטער א מאסשעפל , נאר אויף
oif nor masshefl a unter nisht oich ort farborgen
on but measuring basket a under not also place of hidden

א לייכטער , כדי די , וואס קומען אריין, זאלן זען דעם העלן
heln dem zen zoln arain kumen vos di k'de laichter a
glow the see should in to come who the so that lampstand a

שיין .
shein
shine

34 The menorah of the basar is your ayin *(eye)*. When your ayin is sound, then your entire basar is full of ohr. But when it is rah, then your basar is full of choshech.

לד דאס ליכט פון דעם קערפער איז דאס אויג דיינס. ווען דיין אויג
oig dain ven deins oig dos iz kerper dem fun licht dos
eye your when your eye the is body the of light the

איז געזונט, איז אויך דיין גאנצער קערפער ליכטיק; אויב אבער
ober oib lichtik kerper gantser dain oich iz gezunt iz
however if light body whole your also is healthy is

עס איז שלעכט, איז אויך דער גאנצער גוף דיינער חושך .
choishech dainer guf gantser der oich iz shlecht iz es
darkness your body whole the also is evil is it

35 See to it, then, that the ohr in you is not choshech *(darkness)*.

לה גיב זשע אכטונג , אז דאס ליכט אין דיר זאל נישט זיין קיין
kein zain nisht zol dir in licht dos az achtung zhe gib
any be not shall you in light the that attention then give

פינסטערניש!
finsternish
darkness

36 If therefore, your whole basar is full of ohr and not having any part choshech, it will be all full of ohr as when the menorah with the ohr *(light)* shines on you.

לו אויב דעריבער דיין גאנצער קערפער איז ליכטיק, אז ער האט
hot er az lichtik iz kerper gantser dain deriber oib
has he that light is body whole your therefore if

נישט קיין פינסטערן חלק , וועט ער זיין אינגאנצן ליכטיק, ווי ווען
ven vi lichtik ingantsen zain er vet cheilek finstern kein nisht
when as light wholly be he will part darkness any not

דאס ליכט באשטראלט דיך מיט זיין שיין.
shein zain mit dich bashtralt licht dos
shine its with you irradiates light the

37 Now while he spoke, a Parush asks him that he might have betziat halechem *(have a meal, breaking of bread)* with him. And, having entered, Rebbe Melech HaMoshiach reclined at tish.

לז און בשעת ער האט גערעדט, האט א פרוש אים פארבעטן,
farbetn im Parush a hot geredt hot er beshas un
invite him Pharisee a has spoken has he while and

אז ער זאל עסן ביי אים. און ער איז אריינגעגאנגען און האט זיך
zich hot un araingegangen iz er un im bai esen zol er az
self has and go in is he and him with dine shall he that

געזעצט צום טיש.
tish tsum gezetst
table to the reclines

38 And the Parush, having seen this, was amazed that Rebbe Melech HaMoshiach did not first do netilat yadayim before the meal.

לח און דער פרוש האט זיך געוואונדערט, זעענדיק, אז ער האט
hot er az zeendik gevaundert zich hot Parush der un
has he that seeing astonished self has Pharisee the and

זיך נישט צו ערשט געוואשן פארן עסן .
esen foren gevashn ersht tsu nisht zich
to eat before washed first to not self

39 But Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu said to him, Now you Perushim wash the outside of the kos and the dish you clean, but the inside of you is full of gezel *(robbery)* and resha.

לט און דער האר האט געזאגט צו אים: איצט מאכט איר, פרושים ,
Perushim ir macht itst im tsu gezogt hot har der un
Pharisees you make now him to said has L-rd the and

ריין דעם בעכער און די שיסל פון אויסנווייניק, דאס אינעווייניקסטע
ineveinikste dos oisnveinik fun shisl di un becher dem rein
inside the the outside of bowl the and goblet the clean

אבער אין אייך איז פול מיט גזלה און רשעות .
rishut un gzlh mit ful iz aich in ober
wickedness and dish with full is you in however

40 Goilomim *(Foolish people)*! Did not the One having made the outside also make the inside?

מ נאראנים וואס איר זענט! צי האט דען נישט דער , וואס האט
hot vos der nisht den hot tsi zent ir vos naronem
has who this One not then has are you who fools

געמאכט דאס אויסנווייניקסטע, אויך געמאכט דאס אינעווייניקסטע?
ineveinikste dos gemacht oich oisnveinikste dos gemacht
inside the made also the outside the made

41 But as far as what is inside, give tzedakah, and everything is tahor to you.

42 But oy to you, Perushim, because you give as ma'aser *(tithe)* the mint and the rue and every herb and you disregard the mishpat and the ahavah of Hashem. But these things it was necessary to do and those not to disregard.

מא גיט נאר צדקה פון דעם , וואס איז דרינען, און זע ,
ze un drinen iz vos dem fun tsedoke nor git
look and inside are which the things of righteousness but give

אלץ איז ריין פאר אייך! מב נאר ווי איז צו אייך פרושים ,
Perushim aich tsu iz vei nor aich far rein iz alts
Pharisees you to is woe but you for pure are all things

ווייל איר גיט אפ מעשר פון מיענטע און רוטע און פון יעדן
yedn fun un rute un miente fun meshr op git ir vail
every of and rue and mint out of tithe up give you because

קרייטעכצער, און זענט עובר אויף דעם משפט און דער ליבע
libe der un mishpot dem oif eubr zent un kreitechtser
love the and judgment the on violating are and herbs

פון ה׳ ; די דאזיקע האט איר געדארפט טאן און יענע אויך
oich yene un ton gedarft ir hot dozike di Hashem fun
also those and do ought you has these the Hashem of

נישט אויסלאזן.
oislozen nisht
neglect not

43 Oy to you Perushim! Because your ahavah is for the moshavot harishonim *(first seats)* in the shuls and the Birkat Shalom greetings in the market places.

מג ווי איז צו אייך פרושים , ווייל איר האט ליב צו זיצן
zitsen tsu lib hot ir vail Perushim aich tsu iz vei
sit to love has you because Pharisees you to is woe

אויבנאן אין שול און אז מען זאל אייך אפגעבן שלום
sholem opgeben aich zol men az un shul in oibnon
peace give you shall they that and synagogue in at the head

אויף די מערקפלעצער.
merkfletser di oif
marketplaces the on

44 Woe to you, because you are like the unmarked kevarim *(graves)*, and bnei Adam walk over them without having daas.

מד ווי איז צו אייך, אז איר זענט ווי קברים, וואס מען דערקענט
derkent men vos kvorem vi zent ir az aich tsu iz vei
recognized they which graves like are you that you to is woe

נישט; און די מענטשן, וואס גייען ארום אויף זיי , ווייסן עס
es veisn zei oif arum geien vos mentshn di un nisht
it know them on around go who people the and not

נישט!
nisht
not

45 And, in reply, one of the Baalei Torah says to him, Rabbi, by saying these things you insult us also.

מה און איינער פון די חכמים האט ענטפערנדיק געזאגט צו
tsu gezogt entferendik hot chachomem di fun einer un
to said answering has Baalei Torah the of one and

אים: רבי , ווען דו זאגסט די דאזיקע זאכן , באליידיקסטו אונדז
undz baleidikstu zachn dozike di zagst du ven Rebbe im
us you insult things these the say you when Rebbe him

אויך!
oich
also

[46] But Rebbe, Melech, HaMoshiach said, Also woe to you Baalei Torah, because you burden men with [halachic] loads difficult to carry, and you yourselves with so much as one of your fingers do not touch the loads.

מו ער אבער האט געזאגט: ווי איז אויך צו אייך, חכמי התורה;
hturh chchmi aich tsu oich iz vei gezogt hot ober er
HaTorah Baalei you to also is woe said has however he
ווייל איר באלאדנט די מענטשן מיט שווערע משאות, וואס מען
men vos mshut shvere mit mentshn di baladnt ir vail
was which burdens heavy with people the burden you because
קען זיי קוים דערטראגן, און איר אליין רירט אפילו נישט אָן
on nisht afile rirt alein ir un dertrogen koim zei ken
on not even touch yourself you and bear scarcely they able
די לאסטן מיט איינעם פון אייערע פינגער.
finger eiere fun einem mit lastn di
finger your of one with burdens the

[47] Woe to you, because you build the matsevot *(tombstone monuments)* for the Kivrei HaNeviim *(the sepulchers of the Prophets)*, but it was your avot who killed them.

מז ווי איז צו אייך, ווייל איר בויט די קברים פון די נביאים,
neviim di fun kvorem di boit ir vail aich tsu iz vei
prophets the of tombs the build you because you to is woe
וואס אייערע פאטערס האבן זיי געהרגעט.
geharget zei hoben foters eiere vos
killed them have fathers your who

[48] Therefore, you are edim *(witnesses)* and in agreement with the deeds of your avot, because they do the killing of nevi'im part and you do the providing of the matsevot part.

מח אַט אזוי־אָ זענט איר עדות און איר האט א וואוילגעפעלן אין
in voilgefelen a hot ir un eides ir zent azoi-o ot
in pleasure a has you and witness you are how Thus
די מעשים פון די פאטערס אייערע; ווייל זיי האבן זיי
zei hoben zei vail eiere foters di fun ma'a'sim di
them have they because your fathers the of deeds the
געטייט, איר אבער בויט די קברים.
kvorem di boit ober ir geteit
tombs the build however you killed

[49] Therefore, also the Chochmah of Hashem said, I will send to them Nevi'im and Shlichim, some of whom they will kill and persecute,

מט צוליב דעם האט אויך די חכמה פון ה׳ געזאגט:
gezogt Hashem fun chochme di oich hot dem tsulib
said Hashem of wisdom the also has that on account of
איך וועל שיקן צו זיי נביאים און שליחים, און א טייל פון זיי
zei fun teil a un shlichim un neviim zei tsu shiken vel ich
them of part a and Shlichim and prophets them to send will I
וועלן זיי אומברענגען און רודפן;
rudfn un umbrengen zei velen
persecute and destroy they will

50 That the Dahm of all the Neviim that has been poured out from the hivvased haOlam *(foundation of the world)* may be charged to HaDor HaZeh,

נ כדי דאס בלוט פון אלע נביאים , וואס איז פארגאסן געווארן
gevoren fargosen iz vos neviim ale fun blut dos k'de
become shed is which prophets all of blood the so that

זינט דער וועלטבאשאפונג , זאל געפאדערט ווערן פון דעם
dem fun veren gefadert zol veltbashafung der zint
the of to be demanded shall creation of the earth the since

דאזיקן דור ,
dor dozikn
generation this

51 From the blood of Hevel *(Abel)* to the blood of Zecharyah who was killed al Kiddush ha-Shem between the Mizbe'ach and the Beis Hashem; ken, I tell you, it will be required of HaDor HaZeh.

נא פון דעם בלוט פון הבל ביז צום בלוט פון זכריה , וואס איז
iz vos Zecharyah fun blut tsum biz Hevel fun blut dem fun
is who Zecharyah of blood to the until Hevel of blood the of

אומגעקומען צווישן דעם מזבח און דעם בית (המקדש);
Hamikdash beis dem un mizbeiech dem tsvishen umgekumen
HaMikdash house the and altar the between perish

יא , איך זאג אייך, עס וועט געפאדערט ווערן פון דעם דאזיקן
dozikn dem fun veren gefadert vet es aich zog ich yo
this the of to be demanded will it you tell I yes

דור ,
dor
generation

52 Woe to you Ba'alei Torah, because you took the mafteach of da'as; you yourselves did not enter in; and the ones entering in you hindered.

נב וויי צו אייך, חכמי התורה , ווייל איר האט אוועקגענומען
avekgenumen hot ir vail hturh chchmi aich tsu vei
taken away has you because HaTorah Baalei you to woe

דעם שליסל פון וויסן ; אליין זענט איר נישט ארייגעגאנגען,
araingegangen nisht ir zent alein visen fun shlisl dem
entered not you are yourself knowledge of key the

און די , וואס האבן געוואלט אריינגיין, האט איר פארווערט!
farvert ir hot araingein gevolt hoben vos di un
prohibited you has go in wanted have who the and

53 And when he went from there, the Sofrim and the Perushim began to be terribly hostile and to hock *(pose questions one right after the other)* Rebbe, Melech HaMoshiach and to subject him to a wide ranging cross-examination,

נג און ווען ער איז ארויסגעגאנגען פון דארטן, האבן די סופרים
soifrem di hoben dorten fun aroisgegangen iz er ven un
scribes the did there from went out is he when and

און די פרושים אנגעהויבן צוצושטיין צו אים און אים צו שטעלן
shtelen tsu im un im tsu tsutsushtein ongehoiben Perushim di un
stand to him and him to to stand up begin Pharisees the and

קשיות איבער מערערע זאכן מיט פארביטערונג;
farebeterung mit zachn merere iber kashies
bitterness with matters several over questions

54 Plotting to catch him in something from his mouth.

נד לויערנדיק אויף אים, צו כאפן עפעס פון זיין מויל .
moil zain fun epes chapen tsu im oif loierndik
mouth his out of something catch to him on lying in wait

12 Meanwhile, when the multitudes by the thousands assembled, to the point of trampling one another, Rebbe, Melech HaMoshiach said this in a yechidus first to his talmidim, Be shomer regarding the chametz of the Perushim, which is their tzeviut *(hypocrisy)*.

יב דערווייל האט זיך פארזאמלט א המון פון טויזנטער
toizenter fun hamon a farzamlt zich hot derveil
thousands of crowd a gathered self has meanwhile

מענטשן, אזוי אז זיי האבן זיך געטרעטן איינס דאס
dos eins getretn zich hoben zei az azoi mentshn
the one treading self have they that so people

אנדערע, האט ער אנגעהויבן צום ערשט צו זאגן צו זיינע
zaine tsu zogen tsu ersht tsum ongehoiben er hot andere
his to say to first to the begun he has other

תלמידים: היט זיך פאר דעם זויערטייג פון די פרושים ,
Perushim di fun zoierteig dem far zich hit talmidim
Pharisees the of sour dough the for self beware disciples

וועלכעס איז צביעות .
tsbieut iz velches
hypocrisy is which

2 And nothing that men hide in a cover up is concealed which will not be revealed, and nothing held nistar *(hidden)* which will not be laid bare.

ב און עס איז נישטא קיין באהאלטענע זאך , וואס וועט נישט
nisht vet vos zach bahaltene kein nishto iz es un
not will what thing veiled any there is not is it and

אנטפלעקט ווערן, און קיין פארבארגענע זאך , וואס וועט נישט
nisht vet vos zach farborgene kein un veren antplekt
not will which thing secret any and to be unveiled

באקאנט געמאכט ווערן.
veren gemacht bakant
to be made known

3 So then, what things you said in the choshech, will be heard in the ohr; and what you whispered in the ear bchadrei chadarim *(in a most secret place)* will be shouted from the roof tops.

4 I say to you, my chaverim, do not have pachad *(terror)* of the killers of the basar, who after that have nothing more they can do.

ג דערפאר, אלץ וואס איר האט גערעדט אין דער פינסטערניש, וועט
vet finsternish der in geredt hot ir vos alts derfar
will darkness the in spoken have you which all therefore

געהערט ווערן אין דער ליכטיקייט; און וואס איר האט געזאגט אויפן
oifen gezogt hot ir vos un lichtikeit der in veren gehert
on the said have you what and light the in to be heard

אויער בחדרי חדרים , דאס וועט אויסגערופן ווערן אויף די
di oif veren oisgerufen vet dos chadorem b'chadre oier
the on to be proclaimed will that rooms in innermost ear

דעכער . ד איך זאג אייך אבער , מיינע פריינד: האט נישט קיין
kein nisht hot freind maine ober aich zog ich decher
any not have friend my however you tell I rooftops

מורא פאר די , וואס טייטן דעם גוף און נאך דעם זענען נישט
nisht zenen dem noch un guf dem teiten vos di far moire
not are that after and body the kill who the before fear

ביכולת עפעס מער צו טאן.
ton tsu mer epes bichult
do to more something able

5 But I will show you someone of whom you should have yirah; fear the One who after killing the basar has the samchut to throw into Gehinnom. Ken, I say to you, have yirah *(fear)* of this One.

ה איך וועל אייך אבער ווייזן פאר ווער איר זאלט מורא
moire zolt ir vemen far vaizen ober aich vel ich
fear shall you whom before to show however you will I

האבן: האט מורא פאר אים, וואס נאכן טייטן, האט ער די
di er hot teiten nochen vos im far moire hot hoben
the he has kill after who him before fear have have

מאכט ארייַנצוואַרפן אין גיהנום אריין; יא, איך זאג אייך, פאר
far aich zog ich yo arain Gehinnom in araintsuvarfen macht
before you tell I yes into Gehinnom in throw in power

דעם דאזיקן זאלט איר מורא האבן!
hoben moire ir zolt dozikn dem
have fear you shall this the

6 Are not chamesh sparrows sold for two assarion? And not even one of them has been overlooked in the eynayim of Hashem.

ו צי פארקויפט מען דען נישט פינף פייגעלעך פאר צוויי איסרים?
isrim tsvei far feigelech finf nisht den men farkoift tsi
assarion two for birds five not then they sell

און קיין איינס פון זיי איז נישט פארגעסן פאר ה׳ .
Hashem far fargesen nisht iz zei fun eins kein un
Hashem before forgotten not is them of one any and

7 But even the hairs of your rosh have all been inventoried. Never fear. You are of more worth than many sparrows.

ז נאר אפילו די *האר פון אייער קאפ זענען אלע געציילט. האט נישט
nisht hot getseilt ale zenen kop eier fun hor di afile nor
not have counted all are head your of hair the even but

קיין מורא! איר זענט ווערט מער ווי א סך פייגעלעך. ח איך זאג
zog ich feigelech sach a vi mer vert zent ir moire kein
tell I birds many a than more worth are you fear any

8 And I say to you, whoever will declare the Ani Maamin public hoda'ah *(acknowledgement)* of me before Bnei Adam, the Bar Enosh will make public hodaah *(acknowledgement)* of him before the malachim of Hashem.

אייך אבער : יעדער איינער, וואס וועט זיך באקענען צו מיר
mir tsu bakenen zich vet vos einer yeder ober aich
me to acknowledge self will who one every however you

פאר מענטשן, וועט אויך דער בר אנש זיך באקענען צו אים
im tsu bakenen zich Enosh Bar der oich vet mentshn far
him to acknowledge self of Man Son the also will men before

פאר די מלאכים פון ה׳ ;
Hashem fun malochem di far
Hashem of angels the before

9 But the one having made hakhchashah *(denial)* of me before Bnei Adam will be denied before the malachim of Hashem.

ט דער אבער , וואס פארלייקנט מיך פאר מענטשן, וועט
vet mentshn far mich farleiknt vos ober der
will men before me denies who however the one

פארלייקנט ווערן פאר די מלאכים פון ה׳ .
Hashem fun malochem di far veren farleiknt
Hashem of angels the before to be denied

10 And everyone who will say a dvar against the Bar Enosh, he will be given selicha *(forgiveness).* But the one having committed Chillul Hashem gidduf *(blasphemy)* against the Ruach Hakodesh will not be given selicha.

י און יעדער איינער, וואס וועט זאגן א ווארט אנטקעגן דעם בר
Bar dem antkegen vort a zogen vet vos einer yeder un
Son the against word a say will who one every and

אנש וועט עס אים פארגעבן ווערן; ווער אבער עס לעסטערט
lestert es ober ver veren fargeben im es vet Enosh
blasphemes it however who to be forgiven him it will of Man

דעם רוח הקודש , דעם וועט נישט פארגעבן ווערן.
veren fargeben nisht vet dem Hakoidesh ruach dem
to be forgiven not will that one the Holy Spirit the

11 And when they bring you in before the shuls and the rulers and the manhigim, do not have a lev rogez about what you should speak in your own hitstaddekut *(defense)*, or about your legal brief.

יא און ווען מען פירט אייך פאר די שולן און פאר די
di far un shuln di far aich firt men ven un
the before and synagogues the before you leads they when and

פירשטן און פאר די געוועלטיקער, זאלט איר נישט זארגן, וויאזוי
vi azoi zorgen nisht ir zolt geveltiker di far un firshtn
how worry not you shall authorities the before and rulers

אדער מיט וואס איר זאלט זיך פארטיידיקן אדער וואס איר זאלט
zolt ir vos oder farteidikn zich zolt ir vos mit oder
shall you what or defense self shall you what with or

זאגן ;
zogen
say

12 For the Ruach Hakodesh will be your rabbi teaching you in the same hour what it is necessary to say.

יב ווארום דער רוח הקודש וועט אייך לערנען אין דער זעלביקער
zelbiker der in lernen aich vet Hakoidesh ruach der vorem
same the in teach you will the Holy Spirit the because

שעה, וואס איר דארפט זאגן .
zogen darft ir vos sha'á
say ought you what hour

13 And someone out of the multitude said to him, Rabbi, speak to my ach to share with me the yerushah *(inheritance).*

יג און עמיצער אויס דעם המון מענטשן האט צו אים געזאגט:
gezogt im tsu hot mentshn hamon dem ois emitser un
said him to has people crowd the out someone and

רבי , זאג דעם ברודער מיינעם, אז ער זאל זיך טיילן מיט מיר
mir mit teiln zich zol er az meinem bruder dem zog Rebbe
me with share self shall he that mine brother the tell Rebbe

מיט דער ירושה !
yerushe der mit
inheritance the with

14 But he said to him, Ben Adam, who appointed me a shofet or an arbitrator over you?

יד ער אבער האט צו אים געזאגט: מענטש, ווער האט מיך
mich hot ver mentsh gezogt im tsu hot ober er
me has who man said him to has however he

באשטימט פאר א שופט אדער צעטיילער איבער אייך?
aich iber tseteiler oder shoifet a far bashtimt
you over distributor or judge a for appointed

15 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Take care and be shomer against all chamdanut *(covetousness)*, because the Chayyei HaAdam does not consist in the abundance of his possessions.

טו ער האט אבער צו זיי געזאגט: גיט אכטונג און היט
hit un achtung git gezogt zei tsu ober hot er
beware and attention give said them to however has he

זיך פאר יעדער געלטגייציקייט! ווייל דאס לעבן פון א מענטשן
mentshn a fun leben dos vail geltgeitsikeit yeder far zich
man a of life the because money avarice every for self

באשטייט נישט אין דער שפע פון זיין פארמעגן.
farmegen zain fun shafá der in nisht bashteit
possessions his of abundance the in not consists

16 And Rebbe, Melech HaMoshiach spoke a mashal *(parable)* to them saying, An aza *(certain)* oisher *(rich man)* had land that produced a good crop.

טז און האט זיי געזאגט א משל, אזוי צו זאגן: א געוויסן
gevisen a zogen tsu azoi mashal a gezogt zei hot un
certain a say to so parable a told them has and

עושרס לאנד האט אריינגעברענגט א גוטן שניט;
shnit gutn a araingebrengt hot land eushrs
harvest good a brought has land rich man's

17 And he was thinking to himself, saying, What should I do? Because I do not have a place where I will store my crops.

יז און ער האט זיך מישב געווען, זאגנדיק: וואס זאל איך טאן, אז
az ton ich zol vos zogendik geven mishb zich hot er un
as do I shall what saying was thought self has he and

איך האב נישט וואו איינצוזאמלען מיינע פירות?
peires maine aintsuzamlen vu nisht hob ich
fruit my to gather place where not have I

18 And he said, This I will do. I will tear down my asim *(granaries, storehouses)* and I will build larger asim. And there I will gather all my grain and my produce.

יח און האט געזאגט: דאס דאזיקע וועל איך טאן: איך וועל צעשטערן
tseshteren vel ich ton ich vel dozike dos gezogt hot un
tear down will I do I will these the said has and

מיינע שפייכלערס און בויען גרעסערע און וועל דארטן איינזאמלען
ainzamlen dorten vel un gresere boien un shfeichlers maine
gather there will and larger build and granaries my

די גאנצע תבואה און די גיטער מיינע;
maine giter di un tevuah gantse di
my possessions the and grain increase whole the

19 And I will say to my neshamah, Neshamah, you have an ample store of goods for many years to come. Take your ease, LEEKHOL, VLISHTOT, VLISHMOACH *(to eat, and to drink, and to be merry).*

יט און איך וועל זאגן צו מיין זעל: נשמה מיינע, האסט א סך
sach a host maine neshome zel main tsu zogen vel ich un
many a you have my soul soul my to say will I and

גוטע זאכן ליגן אויף פיל יארן; האב מנוחה, עס, טרינק און
un trink es menuche hob yorn fil oif lign zachn gute
and drink eat place of rest have years many on lying things good

לאז דיר וואוילגיין!
voilgein dir loz
feast you let

20 But Hashem said to him, Goilem! Halailah hazeh your nashamah is required of you. Now to whom will be given what you prepared?

כ ה׳ אבער האט צו אים געזאגט: דו *נאר, אין דער דאזיקער
doziker der in nar du gezogt im tsu hot ober Hashem
this one the in fool you said him to has however Hashem

נאכט וועט דיין זעל פון דיר געפאדערט ווערן; און פאר וועמען וועט
vet vemen far un veren gefadert dir fun zel dain vet nacht
will whom for and to be demanded you of soul your will night

עס זיין, וואס דו האסט אנגעגרייט?
ongegreit host du vos zain es
reserved you have you which be it

21 Such is the one hoarding up for himself and not having osher toward Hashem.

כא אָט אזוי גייט עס דעם , וואס זאמלט אוצרות פאר זיך און איז
iz un zich far oitserot zamlt vos dem es geit azoi ot
is and self for treasures collect who the one it go so just

נישט רייך אין ה׳ .
Hashem in raich nisht
Hashem in rich not

22 And Rebbe, Melech, HaMoshiach said to his talmidim, Therefore, I say to you: do not have a LEV ROGEZ for your Chayyim, about your okhel *(food)* or your basar *(body)*, what you might put on.

כב און ער האט געזאגט צו זיינע תלמידים: צוליב דעם זאג
zog dem tsulib talmidim zaine tsu gezogt hot er un
tell the on account of disciples his to said has he and

איך אייך: זארגט נישט פאר אייער לעבן, וואס איר וועט עסן ; אויך
oich esen vet ir vos leben eier far nisht zorgt aich ich
also to eat will you what life your for not worry you I

נישט פאר אייער גוף , וואס איר וועט זיך אנקליידן .
onkleiden zich vet ir vos guf eier far nisht
to clothe with self will you what body your for not

23 For the neshamah is more than okhel and the basar more than gartel *(belt)* and shtreimel *(expensive hat)*.

כג ווארום דאס לעבן איז מער ווי די שפייז און דער
der un shpaiz di vi mer iz leben dos vorem
the and food the than more is life the because

קערפער— ווי דאס מלבוש.
malbesh dos vi kerper
garment the than body

24 Consider the ravens! They do not sow nor reap, they have no storeroom or asam *(granary)*, yet Hashem feeds them. Of how much more worth are you than the OPH HASHOMAYIM.

כד באטראכט די ראבן! אז נישט זיי זייען, נישט זיי שניידן ,
shnaiden zei nisht zaien zei nisht az roben di batracht
reap they not sow they not that ravens the consider

זיי האבן נישט קיין קאמער , נישט קיין שייער, און ה׳
Hashem un shaier kein nisht kamer kein nisht hoben zei
Hashem and barn any not storeroom any not have they

דערנערט זיי דאך; וויפל מער זענט איר ווערט ווי די פייגל?
feigel di vi vert ir zent mer vifl doch zei dernert
birds the than worth you are more how much yet them nourishes

25 And can any of you by means of a LEV ROGEZ add

כה און ווער פון אייך מיט זיין זארגן קען צולייגן אן *איל צו זיין
zain tsu ell an tsuleigen ken zorgen zain mit aich fun ver un
his to cubit a add can worry his with you of who and

געוואוקס?
gevuks
stature

one cubit to your span of Chayyim?

26 If then you are not able to do even a small thing, why have a LEV ROGEZ about the rest?

כו דעריבער, אויב איר זענט נישט אפילו בכוח צו טאן דאס
dos ton tsu bchuch afile nisht zent ir oib deriber
the do to able even not are you if therefore

קלענסטע, וואס זארגט איר זיך פאר די איבריקע זאכן ?
zachn ibrike di far zich ir zorgt vos klenste
things remaining the for self you worry why smallest

27 Consider the lilies! How they grow! A lily does not labor nor spin. But I say to you, not even Sh'lomo HaMelech in all his kavod was arrayed like one of these.

כז באטראכט די ליליעס! ווי נישט זיי שפינען, נישט זיי וועבן;
vebn zei nisht shpinen zei nisht vi lilies di batracht
weave they not spin they not how lilies the consider

און איך זאג אייך, אפילו שלמה אין זיין גאנצער פראכט איז נישט
nisht iz pracht gantser zain in Shloime afile aich zog ich un
not is glory whole his in Shloime even you tell I and

געווען אנגעקליידט ווי איינע פון די דאזיקע.
dozike di fun eine vi ongekleidt geven
these the of one as clothed was

28 And if Hashem so enrobes the grass of the field, which is here hayom *(today)* and thrown into the eish makhar *(tomorrow)*, how much more will Hashem enrobe you, you ones of little bitachon.

כח און אויב ה׳ קליידט אזוי דאס גראז אויפן פעלד, וואס
vos feld oifen graz dos azoi kleidt Hashem oib un
which field on the grass the thus puts clothes Hashem if and

היינט איז עס און צומארגנס ווערט עס געווארפן אין אויוון אריין,
arain oiven in gevorfen es vert tsumorgens un es iz haint
into furnace in thrown it become tomorrow and it is today

וויפל מער אייך, איר קליינגלויביקע!
kleingloibike ir aich mer vifl
small believer you you more how much

29 And don't keep striving after okhel *(food)* and skikuy *(drink)*, and don't have a lev rogez *(anxious heart)*.

כט און פרעגט נישט נאך וואס איר וועט עסן און וואס איר וועט
vet ir vos un esen vet ir vos noch nisht fregt un
will you what and to eat will you what after not seek and

טרינקען און רעגט זיך נישט אויף .
oif nisht zich regt un trinken
about not self stir up and drink

30 For all these things the Goyim of the Olam Hazeh strive after, but your Av has daas *(knowledge)* that you need these things.

ל ווארום צו די אלע זאכן שטרעבן די אומות העולם ; אייער
eier hooilem umes di shtrebn zachn ale di tsu vorem
your of the world peoples the strive things all the to because

פאטער אבער ווייסט, אז איר דארפט די דאזיקע זאכן .
zachn dozike di darft ir az veist ober foter
things these the need you that knows however Father

31 But seek the Malchut Hashem, and these things will be added to you as well.

לא נאר זוכט זיין קעניגרייך און דאס וועט אייך צוגעגעבן ווערן.
veren tsugegeben aich vet dos un kenigreich zain zucht nor
to be given you will these and kingdom his seek but

32 Do not have pachad *(terror, fear)*, Eder Katan *(Little Flock)*, because it is the ratzon, the chefetz *(desire)* of your Av to give you the Malchut.

לב האב נישט קיין מורא, דו קליינע סטאדע; ווייל עס איז
iz es vail stade kleine du moire kein nisht hob
is it because flock little you fear any not have

וואוילגעפעלן דעם פאטער אייערן, אייך צו געבן דאס קעניגרייך!
kenigreich dos geben tsu aich eiern foter dem voilgefelen
kingdom the give to you your Father the well pleased

33 Sell your possessions and give tzedakah. Make for yourselves the baitel *(wallet)* that doesn't wear out, an inexhaustible otzar *(treasure)* in Shomayim, where no ganav *(thief)* comes near nor moth destroys.

לג פארקויפט אייער האב און גיט צדקה ; מאכט זיך בייטלען,
beitlen zich macht tsedoke git un hob eier farkoift
purses self make righteousness give and have your sell

וואס ווערן נישט אלט; אן אוצר , וואס לאזט זיך נישט אויס,
ois nisht zich lozt vos oitser an alt nisht veren vos
out not self let which treasure a old not to be which

אין הימל , וואו קיין גנב דערנענטערט זיך נישט און קיין מילב
milb kein un nisht zich dernentert ganef kein vu himel in
moth any and not self come near thief any where heaven in

צעשטערט אויך נישט.
nisht oich tseshtert
not also destroy

34 For where your otzar *(treasure)* is, there also will be your lev *(heart)*.

לד ווארום וואו אייער אוצר איז, דארט וועט אויך אייער הארץ
harts eier oich vet dort iz oitser eier vu vorem
heart your also will there is treasure your where because

זיין .
zain
be

35 Tighten your gartels for action and have your menorahs lit.

לה זאלן אייערע לענדן זיין אנגעגורט און אייערע ליכט ברענען;
brenen licht eiere un angegurt zain lendn eiere zoln
burning lamp your and wrapped be loins your should

36 And you should be like bnei Adam who expectantly khakeh l'vo'o shel *(await the arrival of)* their Adon when he returns from the Chasunoh, in order that,

לו און זייט גלייך צו מענטשן, וואס ווארטן אויף זייער האר, ווען ער
er ven har zeier oif vartn vos mentshn tsu glaich zait un
he when L-rd their on wait who people to like be and

וועט זיך אומקערן פון דער חתונה , כדי ווען ער קומט
kumt er ven k'de chasuna der fun umkeren zich vet
comes he when so that wedding feast the from return self will

און קלאפט אָן, זאלן זיי אים גלייך אויפעפענען.
oifefenen glaich im zei zoln on klapt un
open immediately him they should on knock and

when he comes and knocks, ofen ort they may open the delet for him.

37 Ashrey are those avadim *(servants)*, whom, having come, the Adon will find keeping shomer. Omein, I say to you, that he will fasten his gartel, and have those avadim *(servants)* sit down to tish, and he will come and serve them.

לז וואויל איז יענע קנעכט , וועלכע ווען דער האר קומט געפינט ער
er gefint kumt har der ven velche knecht yene iz voil
he finds comes L-rd the when which servants those are blessed

זיי וואכנדיקע; באמת זאג איך אייך, ער וועט זיך ארומגארטלען
arumgartelen zich vet er aich ich zog be'emes vachndike zei
fasten gartel self will he you I tell in truth awake them

און זיי אנידערזעצן צום טיש און צוגיין און זיי באדינען.
badinen zei un tsugein un tish tsum aniderzetsen zei un
serve them and go and table to the to sit down them and

38 And if in the second or if in the third watch he comes and finds it thus, ashrey *(happy, blessed)* are those.

לח און אויב ער וועט קומען אינם צווייטן אדער דריטן משמר פון
fun mishmar dritn oder tsveitn inem kumen vet er oib un
of watch third or second in the to come will he if and

דער נאכט און וועט זיי אזוי געפינען, איז וואויל יענע קנעכט .
knecht yene voil iz gefinen azoi zei vet un nacht der
servants those blessed are find so them will and night the

39 But have daas of this, that if the Baal Bayit had had da'as in what hour the ganav *(thief)* comes, he would not have allowed his bais to be broken into.

לט נאר דאס דאזיקע זאלט איר וויסן זיין , אז אויב דער בעל
bel der oib az zain visen ir zolt dozike dos nor
owner the if that be know you shall these the but

הבית וואלט געוואוסט אין וועלכער שעה דער גנב קומט,
kumt ganef der sha'á velcher in gevust volt habeis
comes thief the hour which in known would of the house

וואלט ער נישט דערלאזט מען זאל איינברעכן אין זיין הויז .
hoiz zain in einbrechn zol men derlozt nisht er volt
house his in break in shall they allows not he would

40 So you be shomer, for the Bar Enosh comes in an hour you do not think.

מ און איר זאלט זיין גרייט, ווייל דער בר אנש קומט אין א
a in kumt Enosh Bar der vail greit zain zolt ir un
an in comes of Man Son the because ready be shall you and

שעה, וואס איר שטעלט זיך נישט פאר.
far nisht zich shtelt ir vos sha'á
for not self puts you which hour

41 And Kefa said, Adoneinu, are you speaking this mashal for us or for all?

מא און פעטרוס האט געזאגט: האר, צי זאגסטו דאס דאזיקע
dozike dos zagstu tsi har gezogt hot Petros un
these the you say L-rd said has Petros and

משל צו אונדז אדער אויך צו אלעמען?
alemen tsu oich oder undz tsu mashal
everyone to also or us to parable

42 And HaAdon said, Who then is the sochen haneeman and navon *(faithful and wise steward)* whom HaAdon will appoint over his avadim to give them their okhel *(food)* allowance at the proper time?

מב און דער האר האט געזאגט: ווער זשע איז דער געטרייער און
un getraier der iz zhe ver gezogt hot har der un
and faithful the is then who said has L-rd the and

פארשטאנדיקער הויז פארוואלטער, וועלכען דער האר וועט
vet har der velchen farvalter hoiz farshtandiker
will L-rd the whom steward house understanding

באשטימען איבער זיין הויזגעזינד, אז ער זאל זיי געבן די
di geben zei zol er az hoizgezind zain iber bashtimen
the give them shall he that household his over appoint

מאס שפייז צו דער רעכטער צייט?
tsait rechter der tsu shpaiz mos
time right the at food measure of

43 Ashrey is that eved, whom, having come, his Adon will find doing thus.

מג וואויל איז יענעם קנעכט, וואס ווען דער האר זיינער קומט,
kumt zainer har der ven vos knecht yenem iz voil
comes his L-rd the when who servant that is blessed

געפינט ער אים אזוי טאן .
ton azoi im er gefint
doing so him he finds

44 Omein, I say to you, that he will appoint him over all that he has.

מד באמת זאג איך אייך, אז ער וועט אים באשטימען איבער אלע
ale iber bashtimen im vet er az aich ich zog be'emes
all over appoint him will he that you I tell in truth

זיינע גיטער .
giter zaine
possessions his

45 But if that eved says in his lev, Adoni delays to come to me, and if that eved begins to beat the avadim *(servants)* and the shfakhot *(maid servants)*, and to gluttonize and get down in his schnapps,

מה אויב אבער יענער קנעכט וועט זאגן אין זיין הארצן: מיין האר
har main hartsn zain in zogen vet knecht yener ober oib
L-rd my heart his in say will servant that however if

זוימט זיך צו קומען ; און וועט אנהויבן צו שלאגן די קנעכט
knecht di shlogen tsu onhoiben vet un kumen tsu zich zoimt
servant the beat up to begin will and to come to self lingers

און די דינסטן, אויך צו עסן און טרינקען און זיך אנצושכורן ,
ontsuschurn zich un trinken un esen tsu oich dinstn di un
get drunk self and drink and to eat to also maids the and

46 HaAdon of that eved will come on a day which he does not expect and at an hour of which he does not have da'as, and will cut him

מו וועט דער האר פון יענעם קנעכט קומען אין א טאג, ווען ער
er ven tog a in kumen knecht yenem fun har der vet
he when day a in to come servant that of L-rd the will

דערוואַרט עס נישט און אין א שעה, וואס ער ווייסט נישט; און וועט
vet un nisht veist er vos sha'á a in un nisht es dervart
will and not knows he which hour a in and not it expect

in pieces and assign him the portion of the Apikoros with the koferim *(unbelievers)*.

אים צעשניידן אין צווייען און וועט לייגן זיין חלק מיט די
di mit cheilek zain leigen vet un tsveien in tseshnaiden im
the with share his assign will and two in cut up him

ווידערשפעניקע.
vidershpenike
rebellious

[47] That eved, who had daas of the ratzon of his Adon and did not get prepared or do according to his ratzon, will be beaten with a klap *(blow)* and not a few.

מז יענער קנעכט אבער , וואס האט געוואוסט זיין הארס רצון
ratson Har's zain gevust hot vos ober knecht yener
will the L-rd's his known has who however servant that

און האט נישט צוגעגרייט, אדער געטאן לויט זיין ווילן , וועט
vet viln zain loit geton oder tsugegreit nisht hot un
will desire his according to done or prepared not has and

ליידן א סך שלעק;
shlek sach a leiden
beating many a to suffer

[48] But the one not having had daas, but having done things worthy of a klap, will receive but a few. But to everyone to whom much was given, much will be required from him, and to whom was entrusted much, even more achraius *(accountability)* will be required.

מח אבער דער , וואס האט נישט געוואוסט, און האט געטאן
geton hot un gevust nisht hot vos der ober
done has and known not has who the one however

דאס, פאר וועלכן ער איז חייב שלעק, וועט ווייניק
veinik vet shlek HTML clipboard mise iz er velchen far dos
few will beating liable is he which for this

געשלאגן ווערן. און יעדן איינעם, וועמען א סך איז געגעבן
gegeben iz sach a vemen einem yeden un veren geshlogen
entrusted is many a whom one every and to be struck

געווארן, וועט א סך געפאדערט ווערן פון אים; און וועמען מען
men vemen un im fun veren gefadert sach a vet gevoren
they whom and him from to be required many a will become

האט א סך אנפארטרויט, וועט מען מער פארלאנגען פון אים.
im fun farlangen mer men vet anfartroit sach a hot
him of required more they will entrusted many a has

[49] I came to throw Eish on the earth, and how I wish it was already kindled!

מט איך בין געקומען, צו ווארפן א פייער אויף דער ערד; און וואס
vos un erd der oif feier a varfen tsu gekumen bin ich
what and earth the on fire a cast to come am I

וויל איך, אויב עס האט זיך שוין אנגעצונדן?
ongetsundn shoin zich hot es oib ich vil
kindled already self has it if I wants

[50] And I have a tevilah I have to undergo, and how I am distressed until it is completed.

נ איך אבער האב א מקווה געטובלט צו ווערן, און ווי עס
es vi un veren tsu getoivelt mkvh a hob ober ich
it as and to be to mikveh immersed mikveh a have however I

טוט מיר באנג , ביז זי וועט פארענדיקט ווערן!
veren farendikt vet zi biz bang mir tut
to be finished will it until am distressed me, I do

51 Do you think that I came to bring Shalom on the earth? No, I tell you, but rather machaloket *(division, controversy).*

נא איר מיינט, אז איך בין געקומען געבן שלום אויף דער ערד?
erd der oif sholem geben gekumen bin ich az meint ir
earth the on peace give come am I that think you

ניין! איך זאג אייך, נאר פיל מער א מחלוקה;
machloike a mer fil nor aich zog ich nein
division a more much but you tell I no

52 For there will be from now in one bais *(household)* chamesh *(five)* having been divided, shalosha against shenayim and shenayim against shalosha,

נב ווארום פון איצט אָן וועלן זיין פינף אין איין הויז צעטיילט;
tseteilt hoiz ein in finf zain velen on itst fun vorem
divided house one in five be will on now from because

דריי קעגן צוויי, און צוויי קעגן דריי.
drei kegen tsvei un tsvei kegen drei
three against two and two against three

53 AV will be divided against BEN and BEN against AV, EM *(mother)* against BAT and BAT against EM, KALLAH BACHAMOT *(daughter-in-law against mother-in-law)* and CHAMOT against KALLAH.

נג עס וועלן זיין צעטיילט פאטער קעגן זון און זון קעגן
kegen zun un zun kegen foter tseteilt zain velen es
against son and son against father divided be will it

פאטער; מוטער קעגן טאכטער און טאכטער קעגן דער מוטער;
muter der kegen tochter un tochter kegen muter foter
mother the against daughter and daughter against mother father

שוויגער קעגן איר שנור און שנור קעגן
kegen shnur un shnur ir kegen shviger
against daughter-in-law and daughter-in-law her against mother-in-law

דער שוויגער.
shviger der
mother-in-law the

54 And he was saying also to the multitudes, When you see the anan rising over the maarav *(west)*, ofen ort you say, Geshem *(rain)* is coming, and so it happens.

נד און ער האט אויך געזאגט צו די המונים מענטשן: ווען איר
ir ven mentshn hamonim di tsu gezogt oich hot er un
you when people crowds of the to said also has he and

זעט א וואלקן אויפגיין אין מערב, זאגט איר גלייך: עס קומט
kumt es glaich ir zogt mayrev in oifgein valkn a zet
comes it immediately you say west in rise up cloud a see

א רעגן; און אזוי געשעט עס.
es geshet azoi un regen a
it occur so and rain a

55 And when there is a south wind blowing, you say, It will be kham *(hot)*, and it happens.

נה און ווען עס בלאזט א דרום ווינט, זאגט איר; עס וועט זיין א
a zain vet es ir zogt vint drum a blazt es ven un
a be will it you says wind south a blow it when and

היץ; און עס געשעט.
geshet es un hits
occurs it and heat

56 Tzevu'im! You have daas how to interpret the appearance of the earth and the sky; how is it, then, that you do not have daas of how to interpret HaZman HaZeh *(This Time)*?

57 And why also for yourselves do you not judge what is yashar *(straight, right)*?

נו איר צבועקעס, דאס אויסזען פון דער ערד און פון דעם הימל
himel dem fun un erd der fun oiszen dos tsvuakes ir
heaven the of and earth the of appearance the hypocrites you

ווייסט איר אויסצופארשן; און ווי איז עס וואס איר פארשט נישט
nisht forsht ir vos es iz vi un oistsufarshn ir veist
not search you that it is how and to search out you know

די דאזיקע צייט? נז און פארוואס משפט איר נישט פון זיך אליין,
alein zich fun nisht ir mishpot farvos un tsait dozike di
alone self of not you judge why and time these the

וואס איז גערעכט?
gerecht iz vos
right is what

58 For as you go with your ish riv *(opponent in a lawsuit)* to appear before the magistrate, on the derech make an effort to settle with him, lest he drag you to the shofet, and the shofet will hand over you to the shoter, and the shoter will throw you into the beit hasohar.

נח ווארום ווען דו גייסט* מיט דיין קעגנער פארן שר , גיב דיר
dir gib sar foren kegner dain mit gaist du ven vorem*
you give ruler before adversary your with go you when because

די מי אויפן וועג, אז דו זאלסט פטור ווערן פון
fun veren ftur zolst du az veg oifen mi di
of to be be free of obligation you shall you that way on the labor the

אים (מיט גוטנס); טאמער וועט ער דיך אוועקשלעפן צום שופט,
shoifet tsum avekshlefen dich er vet tomer gutns mit im
judge to the drag away you he will lest good with him

און דער שופט וועט דיך איבערגעבן צום שוטר, און דער שוטר
shoter der un shoter tsum ibergeben dich vet shoifet der un
police the and police to the give over you will judge the and

וועט דיך אריינווארפן אין תפיסה אריין.
arain tfise in arainvarfen dich vet
into prison in throw in you will

59 I say to you, by no means may you come out, until even the last peruta *(small coin)* you pay back.

נט איך זאג דיר, דו וועסט בשום אופן פון דארטן נישט ארויס,
arois nisht dorten fun oifen beshum vest du dir zog ich
out not there of way never you will you you tell I

ביז דו וועסט נישט האבן באצאלט די לעצטע פרוטה!
prutah letste di batsolt hoben nisht vest du biz
penny last the paid have not you will you until

13 Now on the same occasion there were some present reporting to Rebbe, Melech HaMoshiach about the men of the Galil whose blood Pilate mixed with their zevakhim *(sacrifices)*.

יג און אין דער דאזיקער צייט זענען איניקע געקומען און האבן
hoben un gekumen einike zenen tsait doziker der in un
have and come some are time this one the in and

אים דערציילט וועגן די גלילים, וועמעס בלוט פילאטוס האט
hot Pilatos blut vemes Galilim di vegen dertseilt im
has Pilatus blood whose Galilee the about report him

אויסגעמישט מיט זייערע קרבנות.
korbones zeiere mit oisgemisht
sacrifices their with mix

2 And, in reply, Moshiach said, Do you think that these men of the Galil were greater chote'im *(sinners)* than all others of the Galil, because they suffered this shud *(misfortune)*?

ב און ער האט ענטפערנדיק צו זיי געזאגט: איר מיינט (אפשר),
efshar meint ir gezogt zei tsu entferendik hot er un
perhaps think you said them to answering has he and

אז די דאזיקע גלילים זענען געווען גרעסערע חוטאים ווי אלע
ale vi chatoem gresere geven zenen Galilim dozike di az
all than sinners greater was are Galileans these the that

לייט פון גליל, ווייל זיי האבן אזעלכעס געליטן ?
gelitn azelches hoben zei vail Galil fun lait
suffered such have they because Galil of people

3 Lo *(no)*, I say, but unless you make teshuva, you will all likewise perish.

ג ניין , זאג איך אייך; נאר אויב איר וועט נישט תשובה טאן, וועט
vet ton tshuve nisht vet ir oib nor aich ich zog nein
will do repentance not will you if but you I tell no

איר אלע אומקומען אויף אזא אופן.
oifen aza oif umkumen ale ir
way such on perish all you

4 Or do you think that those shmonah asar *(eighteen)* upon whom the migdal *(tower)* in Shiloach fell and killed them, do you think that they were greater chote'im *(sinners)* than all the Bnei Adam living in Yerushalayim?

ד אדער יענע אכצן , אויף וועלכע דער טורם איז איינגעפאלן אין
in eingefalen iz turm der velche oif achtsen yene oder
in fall did tower the which on eighteen those or

שילוח און האט זיי געטייט, מיינט איר (אפשר), אז זיי זענען
zenen zei az efshar ir meint geteit zei hot un shiluch
are they that perhaps you think killed them has and Siloam

געווען חייב מער ווי אלע מענטשן, וואס וואוינען
voinen vos mentshn ale vi mer HTML clipboard mise geven
dwell who people all than more guilty was

אין ירושלים ?
Yerushalayim in
Yerushalayim in

5 Lo *(no)*, I tell you, but unless you make teshuva, you will all likewise perish.

ה ניין , זאג איך אייך; נאר אויב איר וועט נישט תשובה טאן, וועט
vet ton tshuve nisht vet ir oib nor aich ich zog nein
will do repentance not will you if but you I tell no

איר אלע אויך אזוי אומקומען!
umkumen azoi oich ale ir
perish thus also all you

6 And Rebbe, Melech HaMoshiach was speaking this mashal. A certain man had an etz te'enah *(fig tree)* which had been planted in his kerem, and he came seeking pri *(fruit)* on it, and he did not find any.

ו און ער האט געזאגט דאס דאזיקע משל : א געוויסער מאן האט
hot man geviser a mashal dozike dos gezogt hot er un
has man certain a parable these the said has he and

געהאט א פייגנבוים, וואס איז געווען געפלאנצט אין זיין וויינגארטן;
vaingorten zain in geflantst geven iz vos faignboim a gehat
vineyard his in planted was is which fig tree a had

און ער איז געקומען און האט געזוכט פירות אויף אים, און האט
hot un im oif peires gezucht hot un gekumen iz er un
has and it on fruit sought has and come is he and

נישט געפונען.
gefunen nisht
found not

7 So he said to the keeper of the kerem, Hinei shalosh shanim *(three years)* I come seeking pri on this etz te'enah *(fig tree)* and I do not find any. Therefore, cut it down! Why is it even using up the adamah *(ground)*?

ז און ער האט געזאגט צום ווייגערטנער: זע , איך קום שוין
shoin kum ich ze veingertner tsum gezogt hot er un
already come I look vinedresser to the said has he and

דריי יאר און זוך פירות אויף דעם דאזיקן פייגנבוים און געפין
gefin un faignboim dozikn dem oif peires zuch un yor drei
I find and fig tree this the on fruit seek and years three

נישט. האק אים אפ ! פארוואס זאל ער נאך אומנוצלעך מאכן
machen umnutslech noch er zol farvos op im hak nisht
make useless even it shall why down it cut not

די ערד?
erd di
soil the

8 But in reply he says to him, Adoni, leave it also this year, until I may dig around it and may throw fertilizer on it,

ח ער אבער האט ענטפערנדיק געזאגט צו אים: האר, לאז אים
im loz har im tsu gezogt entferendik hot ober er
it let Sir him to said answering has however he

נאך דאס דאזיקע יאר, ביז איך וועל אים ארומגראבן און
un arumgroben im vel ich biz yor dozike dos noch
and dig around it will I until year these the more

באמיסטיקן ,
bamistikn
spread fertilizer

9 And if indeed it produces pri in the future, tov me'od *(very well)*; otherwise, you will cut down it.

ט אפשר וועט ער אויף להבא ברענגען פרוכט; און אויב נישט,
nisht oib un frucht brengen lhba oif er vet efshar
not if and fruit bring in future on it will perhaps

וועסטו אים אפהאקן!
ophakn im vestu
cut down it will you

10 Now in one of the shuls Rebbe, Melech HaMoshiach was saying shiurim on Shabbos.

י און ער האט געלערנט אין איינער פון די שולן א שבתדיקן
shabesdikn a shuln di fun einer in gelernt hot er un
Shabbos a synagogues the of one in teaching has he and

טאג.
tog
day

11 And an isha which had a ruach hamachla *(a spirit of an infirmity, illness)* shmonah asar *(eighteen)* years was bent double and was not able to straighten up at all.

יא און זע , דארט איז געווען א פרוי , וואס האט געהאט א
a gehat hot vos froi a geven iz dort ze un
a had has who woman a was is there look and

*גייסט פון קראנקייט אכצן יאר לאנג, און זי איז געווען
*geven iz zi un lang yor achtsen krankeit fun *gaist*
was is she and long years eighteen infirmity of spirit

צוזאמענגעקרימט און האט זיך נישט געקענט אויפשטעלן גלייך .
glaich oifshtelen gekent nisht zich hot un tsuzamengekrimt
straight stand up be able to not self has and crippled

12 And when he saw her, Rebbe, Melech HaMoshiach called out to her and said, Isha *(Woman)*, you have been set free from your machla *(illness)*.

יב און ווי יהושע / ישוע* האט זי דערזען , האט ער זי
zi er hot derzen zi hot Yeshua Yehoshua vi un*
her he has caught sight of her has Yeshua Yehoshua as and

צוגערופן און צו איר געזאגט: פרוי , דו ביסט באפרייט פון
fun bafreit bist du froi gezogt ir tsu un tsugerufen
from set free are you woman said her to and call over

דיין קראנקייט!
krankeit dain
infirmity your

13 And Rebbe, Melech HaMoshiach placed his hands upon her. And ofen ort *(immediately)* she was straightened and she was crying, Baruch Hashem!

יג און האט ארויפגעלייגט אויף איר די הענט, און אין אן אויגנבליק
oignblik an in un hent di ir oif aroifgeleigt hot un
eye blink an in and hands the her on did place has and

איז זי אויפגעריכט געווארן און האט געלויבט ה׳ .
Hashem geloibt hot un gevoren oifgericht zi iz
Hashem praised has and become straightened up she is

14 And in reply the Rosh of the Beit HaKnesset, being indignant that Rebbe, Melech HaMoshiach had given refuah *(healing)* on Shabbos, was saying to the multitude, There are sheshah yamim *(six days)* in which melachah *(work)* should be done; therefore, come during those sheshah yamim and get your refuah; but not on Shabbos!

יד און דער גבאי פון דער שול , בייזערנדיק זיך צוליב
tsulib zich beizerndik shul der fun gbi der un
on account of self incensed synagogue the of Gabe the and

דעם, וואס יהושע / ישוע* האט געהיילט אום שבת , האט
hot Shabbos um geheilt hot Yeshua Yehoshua vos dem*
has Shabbos on healed has Yeshua Yehoshua what that

ענטפערנדיק געזאגט צום עולם מענטשן: עס זענען פאראן זעקס
zeks faran zenen es mentshn oilem tsum gezogt entferendik
six there are it people crowd to the said answering

טעג, אין וועלכע מען זאל ארבעטן; קומט זשע אין די דאזיקע און
un dozike di in zhe kumt arbeten zol men velche in teg
and these the in then comes work shall they which in days

לאזט זיך היילן און נישט אין טאג פון שבת !
Shabbos fun tog in nisht un heilen zich lozt
Shabbos of day in not and heal self let

15 But Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu answered him and said, Tzevu'im! Does not each of you on Shabbos untie his ox or his donkey from the evus *(animal feeding trough)* and lead it away to water him?

טו אבער דער האר האט אים געענטפערט און געזאגט: צבועקעס,
tsvuakes gezogt un geentfert im hot har der ober
Hypocrites said and answered him has L-rd the however

צי בינדט דען נישט יעדער איינער פון אייך אויף אום שבת דעם
dem Shabbos um oif aich fun einer yeder nisht den bindt tsi
the Shabbos over on you of one every not then untie

אקס זיינעם אדער דאס אייזל פון דער קאריטע און פירט עס
es firt un karite der fun eizl dos oder zainem oks
it leads and stall the from donkey the or his ox

אוועק אנצוטרינקען?
ontsutrinken avek
to drink away

16 But ought not this isha, a bat Avraham Avinu as she is, whom HaSatan has bound hinei, nebbach *(regrettably)* these shmonah asar *(eighteen)* long years — should she not have been set free from this bond on Shabbos?

טז און זי, וואס איז א בת אברהם, וועמען דער שׂטן האט
hot Satan der vemen Avraham bat a iz vos zi un
has Satan the whom Avraham daughter a is who she and

געבונדן, זע, אכצן יאר לאנג, האט זי דען נישט געזאלט
gezolt nisht den zi hot lang yor achtsen ze gebunden
should not then she has long years eighteen look bound

אויפגעבונדן ווערן פון דער דאזיקער געבונדנקייט אין דעם טאג פון
fun tog dem in gebundenkait doziker der fun veren oifgebunadn
of day the in bondage this one the from to be released

שבת?
Shabbos
Shabbos

17 And as Rebbe, Melech HaMoshiach said these things, all his mitnaggedim *(opponents)* were put to bushah *(shame)*, and all the multitude was having simcha with chedvah *(rejoicing)* over all the things of kavod being accomplished by him.

יז און ווען ער האט דאס געזאגט, זענען אלע זיינע קעגנער
kegner zaine ale zenen gezogt dos hot er ven un
opponents his all are said this has he when and

פארשעמט געווארן; און דער גאנצער עולם מענטשן האט זיך
zich hot mentshn oilem gantser der un gevoren farshemt
self has people crowd whole the and become put to shame

געפריידט איבער אלע וואונדערלעכע מעשים, וואס זענען געשען
geshen zenen vos ma'a'sim vunderleche ale iber gefreidt
occurred are which deeds glorious all over rejoice

דורך אים.
im durch
him through

18 Therefore, Rebbe, Melech HaMoshiach was saying, What is the Malchut Hashem like? And to what

יח דעריבער האט ער געזאגט: צו וואס איז דאס קעניגרייך פון
fun kenigreich dos iz vos tsu gezogt er hot deriber
of kingdom the is who to said he has therefore

ה' גלייך? און צו וואס זאל איך עס פארגלייכן?
farglaichen es ich zol vos tsu un glaich Hashem
liken it I shall who to and like Hashem

shall I make a tzushtel *(comparison)* of it?
19 It is like a mustard seed, which a man took and threw into his own garden, and it grew and became an etz *(tree)*, and the OPH HASHOMAYIM nested in its branches.
20 And again Rebbe, Melech HaMoshiach said, To what shall I compare the Malchut Hashem?

21 It is like se'or *(leaven)*, which an isha took and hid in shalosh *(three)* measures of wheat flour until the whole batch was leavened.

22 And Rebbe, Melech HaMoshiach was itinerating throughout the shtetlach *(towns)* and villages saying shiurim and heading on toward Yerushalayim.
23 And someone said to him, Adoni, are there only a few coming to Yeshu'at Eloheinu? And Rebbe, Melech HaMoshiach said to them,

יט עס איז גלייך צו א זענעפט קערנדל, וואס א מענטש האט
hot mentsh a vos kerndl zeneft a tsu glaich iz es
has man a which seed mustard a to like is it

גענומען און אריינגעווארפן אין זיין גארטן אריין. און עס איז
iz es un arain gartn zain in araingevorfen un genumen
is it and into garden his in thrown and taken

אויפגעוואקסן און איז געווארן א בוים, און די פייגל פון הימל
himel fun feigel di un boim a gevoren iz un oifgevaksen
heaven of birds the and tree a become is and grew

האבן זיך גענעסט אין זיינע צווייגן . כ און ווידער האט ער געזאגט:
gezogt er hot vider un tsvaign zaine in genest zich hoben
said he has again and branches its in nested self have

צו וואס זאל איך פארגלייכן דאס קעניגרייך פון ה׳ ?
Hashem fun kenigreich dos farglaichen ich zol vos tsu
Hashem of kingdom the liken I shall who to

כא עס איז גלייך צו זויערטייג , וואס א פרוי האט אריינגעטאן
araingetan hot froi a vos zoierteig tsu glaich iz es
put into has woman a which sour dough to like is it

אין דריי מאס זעמלמעל, ביז דאס גאנצע וועט זויער ווערן.
veren zoier vet gantse dos biz zemlmel mos drei in
to be leaven will whole the until fine flour measure of three in

כב און ער איז געגאנגען איבער שטעט און דערפער לערנענדיק
lernendik derfer un shtet iber gegangen iz er un
teaching villages and cities of over go is he and

און מאכנדיק די נסיעה קיין ירושלים .
Yerushalayim kein nesie di machendik un
Yerushalayim to journey the making and

כג און עמיצער האט צו אים געזאגט: האר, זענען עס ווייניקע, וואס
vos veinike es zenen har gezogt im tsu hot emitser un
who a few it is L-rd said him to has someone and

ווערן דערלייזט? ער אבער האט צו זיי געזאגט:
gezogt zei tsu hot ober er derleizt veren
said them to has however he saved to be

24 Strive to enter through the sha'ar hatzarut *(gate of narrowness)*, because many, I say to you, will seek to enter and they will not be able to.

כד שטרעבט אריינצוגיין דורך דעם ענגן טויער, ווייל א
a vail toier engn dem durch araintsugein shtrebt
a because gate narrow the through to enter strive

סך , זאג איך אייך, וועלן זוכן אריינצוגיין און וועלן נישט
nisht velen un araintsugein zuchen velen aich ich zog sach
not will and to enter seek will you I tell many

קענען .
kenen
be able to

25 After the Baal Bayit gets up and shuts the delet, and you begin to stand outside and to knock on the delet, saying, Adoneinu, open up for us! And in reply, he will say to you, I do not have daas of you; from where are you from?

כה ווען איינמאל דער בעל הבית האט זיך אויפגעהויבן און
un oifgehoiben zich hot habeis bel der einmal ven
and get up self has of the house owner the once when

פארשלאסן די טיר, און איר וועט אנהויבן צו שטיין אינדרויסן און
un indroisen shtein tsu onhoiben vet ir un tir di farshlosen
and outside stand to begin will you and door the shut

קלאפן אין דער טיר און זאגן : האר, עפן אונדז אויף! און ער וועט
vet er un oif undz efen har zogen un tir der in klapen
will he and up us open L-rd say and door the on knock

ענטפערנדיק זאגן צו אייך: איך קען אייך נישט, פונוואנען איר
ir funvanen nisht aich ken ich aich tsu zogen entferendik
you from where not you know I you to say answering

זענט!
zent
are

26 Then you will begin to say, We ate and drank in your presence, and in our rekhovot *(streets)* you taught.

כו דעמאלט וועט איר אנהויבן צו זאגן : מיר האבן געגעסן פאר
far gegesen hoben mir zogen tsu onhoiben ir vet demolt
before eaten have we say to begin you will then

דיר און געטרונקען, און אויף אונדזערע גאסן האסטו געלערנט!
gelernt hostu gasn undzere oif un getrunken un dir
taught you have streets our on and drank and you

27 And he will speak, saying to you, I do not know you, from where are you from? Go away from me, kol po'alei resha *(all workers of evil)*!

כז און ער וועט ענטפערן: איך זאג אייך, איך קען אייך נישט,
nisht aich ken ich aich zog ich entfern vet er un
not you know I you tell I to answer will he and

פונוואנען איר זענט; אוועק פון מיר איר אלע, וואס טוט
tut vos ale ir mir fun avek zent ir funvanen
do who all you me from away are you from where

אומגערעכטיקייט!
umgerechtikeit
unrighteousness

28 There will be weeping and gnashing of teeth, when you will see Avraham Avinu and Yitzchak and Ya'akov and all the Neviim in the Malchut Hashem, but you yourselves being thrown out.

כח דארט וועט זיין דאס קלאגן און קריצן מיט די ציין , ווען
ven tsein di mit kritsn un klogen dos zain vet dort
when teeth the with gnashing and weeping the be will there

איר וועט זען אברהמן און יצחקן און יעקבן און אלע
ale un Ya'akovn un Yitschakn un Avrahamn zen vet ir
all and Ya'akov and Isaac and Abraham see will you

נביאים אין דעם קעניגרייך פון ה׳ , אייך אליין אבער
ober alein aich Hashem fun kenigreich dem in neviim
however yourselves you Hashem of kingdom the in prophets

ארויסגעווארפן אינדרויסן!
indroisen aroisgevorfen
outside thrown out

29 And they will come from mizrach *(east)* and maarav *(west)* and from tzafon *(north)* and darom *(south)* and they will be the ones bimesibba *(reclining at tish)* in the Malchut Hashem.

כט און זיי וועלן קומען פון מזרח און מערב , פון צפון און
un tsafón fun mayrev un mizrech fun kumen velen zei un
and north from west and east from to come will they and

דרום, און וועלן זיך אנידערזעצן אין דעם קעניגרייך פון ה׳ .
Hashem fun kenigreich dem in aniderzetsen zich velen un drum
Hashem of kingdom the in sit down self will and south

30 And there are some acharonim who will be rishonim and there are some rishonim who will be acharonim.

ל און זע , עס זענען דא לעצטע, וואס וועלן זיין די ערשטע; און
un ershte di zain velen vos letste do zenen es ze un
and first the be will who last here are it look and

עס געפינען זיך ערשטע, וואס וועלן זיין די לעצטע.
letste di zain velen vos ershte zich gefinen es
last the be will who first self find it

31 In the same hour some Perushim approached Rebbe, Melech HaMoshiach, saying to him, Depart and go from here, because Herod wants to kill you.

לא אין דער זעלביקער שעה זענען צוגעקומען אייניקע פרושים
Perushim einike tsugekumen zenen sha'á zelbiker der in
Pharisees some come over are hour same the in

און האבן געזאגט צו אים: גיי ארויס און גיי אוועק פונדאנען ,
fundanen avek gei un arois gei im tsu gezogt hoben un
from there away go and out go him to said have and

ווייל הורדוס וויל דיך טייטן!
teiten dich vil Hordos vail
kill you wants Herod because

32 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Go and tell that fox, Hinei, I cast out shedim and I accomplish refuot

לב און ער האט געזאגט צו זיי : גייט און זאגט דעם דאזיקן פוקס:
fuks dozikn dem zogt un geit zei tsu gezogt hot er un
fox this the tell and go them to said has he and

זע , איך טרייב ארויס בייזע גייסטער און איך טו רפואות היינט און
un haint rfuut ah ich un geister beize arois traib ich ze
and today healing do I and spirits evil out drive I look

מארגן , און דעם דריטן טאג קום איך צום סוף.
sof tsum ich kum tog dritn dem un morgen
end to the I come day third the and tomorrow

(healings) hayom *(today)* and makhar *(tomorrow)* and Yom HaShlishi *(The Third Day)* I reach my goal.
33 Nevertheless, it is necessary for me to travel on hayom *(today)* and makhar *(tomorrow)* and the yom following, because it cannot be that a navi should have his violent death and his histalkus *(passing)* outside Yerushalayim.
34 O Yerushalayim, Yerushalayim, she who kills the Neviim and stones the ones sent to her! How often I wanted to gather your yeladim just as a hen gathers her chicks under her wings, and you were not willing!

35 Hinei your Beis is left to you desolate; and I say to you, you shall by no means see me until the zman *(time)* comes when you say, BARUCH HABAH B'SHEM ADONAI!

לג דאך מוז איך היינט און מארגן און איבערמארגן
doch muz ich haint un morgen un ibermorgen
yet must I today and tomorrow and day after tomorrow

וואנדערן, ווייל עס געשיקט זיך נישט, אז א נביא זאל
vandern vail es geshikt zich nisht az a novi zol
travel on because it sent self not that a prophet shall

אומקומען מחוץ לירושלים .
umkumen mchuts l'Yerushalayim
perish outside Yerushalayim

לד אָ ירושלים , ירושלים , וואס טייט די נביאים און
o Yerushalayim Yerushalayim vos teit di neviim un
o Yerushalayim Yerushalayim who kill the prophets and

שטייניקט די, וואס זענען געשיקט צו איר! וויפל מאל האב
shteinikt di vos zenen geshikt tsu ir vifl mol hob
stone the who are sent to you how much times have

איך שוין געוואלט איינזאמלען דיינע קינדער, ווי א הון אירע
ich shoin gevolt ainzamlen daine kinder vi a hun ire
I already wanted gather your children as a hen her

עופהלעך אונטער די פליגל, און איר האט נישט געוואלט!
eufhlech unter di fligl un ir hot nisht gevolt
chickens under the wings and you have not wanted

לה אָט ווערט אייך איבערגעלאזט אייער הויז וויסט ; איך זאג
ot vert aich ibergelozt eier hoiz vist ich zog
look become you left behind your house desolate I tell

אייך אבער , איר וועט מיך מער נישט זען, ביז עס וועט קומען
aich ober ir vet mich mer nisht zen biz es vet kumen
you however you will me more not see until it will to come

דער טאג, ווען איר וועט זאגן : ברוך הבא בשם
der tog ven ir vet zogen bruch haba bshm
the day when you will say blessed which comes in Name

ה' ! (געבענטשט איז דער , וואס קומט אין נאמען פון האר
Hashem gebentsht iz der vos kumt in nomen fun har
Hashem blessed is the one who comes in Name of L-rd

ג-ט). (תהלים קיח, כו .)
Hashem Tehilim kich chu
G-d Psalms 118 26

14 And it came to pass when he went into a bais of a certain one of the Rashei HaPerushim on Shabbos for betziat halechem, and they were watching him closely,

יד און עס איז געשען , ווען ער איז א שבת אריינגעגאנגען
araingegangen Shabbos a iz er ven geshen iz es un
entered Shabbos a is he when happened is it and

אינם הויז פון איינעם פון די הויפט פרושים , כדי צו
tsu k'de Perushim hoipt di fun einem fun hoiz inem
to so that Pharisees chief the of one of house in the

עסן ברויט, און זיי האבן געלויערט אויף אים.
im oif geloiert hoben zei un broit esen
him on lie in wait have they and bread to eat

2 And there in front of Rebbe, Melech HaMoshiach was a certain ish suffering from dropsy,

ב און זע , א מענטש, א וואסער זיכטיקער, איז געווען פאר אים.
im far geven iz zichtiker vaser a mentsh a ze un
him before was is visible water a man a look and

3 And in reply, Rebbe Melech HaMoshiach spoke to the Baalei Torah and Perushim, saying, Is it mutar *(permissible)* on Shabbos to give refuah or not?

ג און יהושע / ישוע* האט ענטפערנדיק געזאגט צו די חכמי
chchmi di tsu gezogt entferendik hot Yeshua Yehoshua un*
Baalei the to said answering has Yeshua Yehoshua and

התורה און פרושים , אזוי צו זאגן : צי מעג מען שבת
Shabbos men meg tsi zogen tsu azoi Perushim un hturh
Shabbos is it permitted say to so Pharisees and HaTorah

היילן אדער נישט?
nisht oder heilen
not or heal

4 But they kept silent. And having taken hold of him, Rebbe, Melech HaMoshiach granted him refuah and sent him away.

ד זיי אבער האבן געשוויגן. און ער האט אים גענומען און
un genumen im hot er un geshvign hoben ober zei
and taken him has he and silent have however they

געהיילט און האט אים אוועקגעשיקט.
avekgeshikt im hot un geheilt
sent away him has and healed

5 And to them Rebbe, Melech HaMoshiach said, Who of you having a ben or an ox fall into a well and will not ofen ort *(immediately)* pull him out on Shabbos?

ה און האט צו זיי געזאגט: ווער פון אייך, וועמעס א זון אדער אן
an oder zun a vemes aich fun ver gezogt zei tsu hot un
an or son a whose you of who said them to has and

אקס איז אריינגעפאלן אין א ברונעם, און וועט ער דען אים נישט
nisht im den er vet un brunem a in araingefalen iz oks
not him then he will and well a in fell into is ox

גלייך ארויסשלעפן אינם טאג פון שבת ?
Shabbos fun tog inem aroisshlefen glaich
Shabbos of day in the pull out immediately

6 And they were not able to make a counter argument keneged *(against)* this.

ו און זיי האבן אים נישט געקענט ענטפערן דערויף.
deroif entfern gekent nisht im hoben zei un
thereon to answer be able to not him have they and

7 And Rebbe, Melech HaMoshiach began speaking a mashal to the seudah *(banquet supper)* invitees, when he noticed how they had been picking out the rashei hamoshavot *(chief seats)* at the tish, saying to them,

ז און ער האט געזאגט א משל צו די געסט, ווען ער האט
hot er ven gest di tsu mashal a gezogt hot er un
has he when guests the to parable a said has he and

באמערקט, ווי זיי האבן זיך אויסגעקליבן די ערטער אויבנאן ;
oibnon erter di oisgeklibn zich hoben zei vi bamerkt
at the head places the choosing self have they as notice

און האט געזאגט צו זיי :
zei tsu gezogt hot un
them to said has and

8 When you are invited by someone to a Chasunoh *(wedding)*, you should not recline at tish in the rashei hamoshavot *(chief seats)*, lest a more distinguished person than you may have been invited by him,

ח ווען דו ווערסט פון עמיצן פארבעטן אויף א חתונה , זעץ דיך
dich zets chasuna a oif farbetn emitsn fun verst du ven
you sit wedding a on invite anyone of will be you when

נישט אנידער אויף דעם ערשטן ארט אויבנאן ; טאמער וועט א
a vet tomer oibnon ort ershtn dem oif anider nisht
a will lest at the head place of first the on down not

חשובערער פון דיר זיין פארבעטן פון אים,
im fun farbetn zain dir fun chshuberer
him by invite be you of more eminent

9 And he who invited you both shall come and say to you, Give place to this one, and then in bushah *(shame)* you proceed to occupy the seat of humiliation, the low seat.

ט און דער , וואס האט דיך און אים איינגעלאדן, וועט קומען און
un kumen vet aingeladen im un dich hot vos der un
and to come will invited him and you has who the one and

זאגן צו דיר: גיב אים דאס ארט ! און דעמאלט וועסטו אנהויבן
onhoiben vestu demolt un ort dos im gib dir tsu zogen
begin will you then and place of the him give you to say

מיט חרפה צו פארנעמען דאס לעצטע ארט .
ort letste dos farnemen tsu cherpa mit
place of last the occupy to shame with

10 But when you are invited, go and recline at tish in the moshav hashafel *(low seat)*, so that when the one who has invited you comes, he may say to you, Chaver, move up to a higher place; then you will have kavod in the sight of all with you at the tish.

י נאר ווען דו ווערסט פארבעטן, גיי און זעץ דיך אויף דעם
dem oif dich zets un gei farbetn verst du ven nor
the on you sit and go invite will be you when rather

לעצטן ארט , כדי ווען דער , וואס האט דיך פארבעטן,
farbetn dich hot vos der ven k'de ort letstn
invite you has who the one when so that place of last one

וועט קומען , זאל ער זאגן צו דיר: פריינד רוק דיך ארויף העכער!
hecher aroif dich ruk freind dir tsu zogen er zol kumen vet
higher up you shift friend you to say he shall to come will

דעמאלט וועסטו האבן כבוד פאר אלע, וואס זיצן ביים טיש
tish baim zitsen vos ale far koved hoben vestu demolt
table at the sit who all before honor have will you then

מיט דיר.
dir mit
you with

11 For everyone exalting himself shall be humbled, and the one humbling himself shall be exalted.

יא ווייל יעדער איינער, וואס דערהייבט זיך אליין, וועט
vet alein zich derheicht vos einer yeder vail
will alone self exalted who one every because

דערנידעריקט ווערן, און ווער עס דערנידעריקט זיך אליין, דער
der alein zich dernidrikt es ver un veren dernidrikt
this one alone self humbled it who and to be humbled

וועט דערהייבט ווערן.
veren derheicht vet
to be exalted will

12 And Rebbe, Melech HaMoshiach was speaking also to the one who invited him, When you prepare a seudah or a Melave Malkah, do not invite your chaverim or your achim or your krovey mishpochot *(relatives)* or your shchenim haashirim, lest they also should invite you in return and repayment come to you.

יב ער האט אבער אויך געזאגט צו דעם , וואס האט אים
im hot vos dem tsu gezogt oich ober hot er
him has who the one to said also however has he

פארבעטן: ווען דו מאכסט א מיטאג אדער אן אוונט מאלצייט,
maltseit ovent an oder mitag a machst du ven farbetn
meal evening an or lunch a make you when invite

לאד נישט איין דיינע פריינד, נישט דיינע ברידער, נישט דיינע
daine nisht brider daine nisht freind daine ein nisht lad
your not brothers your not friend your one not invite

קרובים, נישט קיין רייכעס שכנים , טאמער וועלן זיי אויך דיך
dich oich zei velen tomer shchnim raiches kein nisht krubim
you also they will lest neighbors rich any not relatives

ווידער איינלאדן און עס וועט ווערן פאר דיר א פארגעלטונג.
fargeltung a dir far veren vet es un ainladen vider
recompense a you for to be will it and invite again

13 But when you prepare a seudah *(feast)*, invite the aniyim *(the poor)*, the baalei hamum *(the maimed)*, the pisechim *(the lame)*, the ivrim *(blind)*,

יג נאר ווען דו מאכסט א שמחה , לאד איין ארומעלייט,
oremelait ein lad simcha a machst du ven nor
poor people one invite celebration a make you when but

קאליקעס, לאמע, בלינדע ,
blinde lame kalikes
the blind lame crippled

14 And Birkat Shomayim *(the Blessing of Heaven)* will befall you, because they do not have the means to repay you; for you will be repaid in the Yom Tekumat HaTzadikkim *(Day of the Resurrection of the Righteous)*.

יד און דו וועסט זיין געבענטשט; ווייל זיי האבן נישט וואס
vos nisht hoben zei vail gebentsht zain vest du un
what not have they because blessed his you will you and

דיר צו פארגעלטן ; ווארום עס וועט דיר פארגעלטן ווערן אין דער
der in veren fargeltn dir vet es vorem fargeltn tsu dir
the in to be repay you will it because recompense to you

אויפשטיין תחית המתים פון די צדיקים .
tsadikim di fun hameisem tchiyes oifshtein
righteous the of the dead ones resurrection of standing up again

15 And when a certain one of those reclining at tish with Rebbe, Melech HaMoshiach heard these things, he said to him, Ashrey is he who will eat lechem in the Malchut Hashem!

טו און הערנדיק דאס, האט איינער פון די מיטזיצנדיקע געזאגט
gezogt mitzitsendike di fun einer hot dos herendik un
said sitting with the of one has this on hearing and

צו אים: וואויל איז דעם , וואס עסט ברויט אין דעם קעניגרייך פון
fun kenigreich dem in broit est vos dem iz voil im tsu
of kingdom the in bread eats who the one is blessed him to

ה׳ !
Hashem
Hashem

16 But Rebbe, Melech HaMoshiach said to him, A certain man was preparing a big seudah, and he invited many;

טז ער אבער האט צו אים געזאגט: א געוויסער מענטש האט
hot mentsh geviser a gezogt im tsu hot ober er
has man certain a said him to has however he

געמאכט א גרויסע סעודה, און פילע פארבעטן;
farbetn file un sude groise a gemacht
invite many and feast great a made

17 And at the dinner hour, he sent his eved to say to the seudah invitees, Come, because everything is ready now.

יז און האט געשיקט זיין קנעכט אין דער שעה פון דער סעודה, צו
tsu sude der fun sha'á der in knecht zain geshikt hot un
to feast the of hour the in servant his sent has and

זאגן צו די פארבעטענע: קומט, ווייל אלץ איז שוין גרייט!
greit shoin iz alts vail kumt farbetene di tsu zogen
ready already is all because come invited the to say

18 But each began to come up with a teretz *(excuse)*. The rishon *(first)* said to him, I bought a sadeh *(field)* and I am compelled to go out and look at it. Please be mekabel *(receive, accept)* my teretz.

יח און אלע ווי איינער האבן אנגעהויבן זיך צו אנטשולדיקן. דער
der antshuldikn tsu zich ongehoiben hoben einer vi ale un
the make excuses to self begun have one as all and

ערשטער האט צו אים געזאגט: איך האב געקויפט א פעלד און
un feld a gekoift hob ich gezogt im tsu hot ershter
and field a bought have I said him to has first

בין געצוואונגען, ארויסצוגיין עס צו באזען; איך בעט דיך, זיי מיר
mir zei dich bet ich bazen tsu es aroistsugein getsvungen bin
me be you ask I see to it go out compel am

מוחל !
moichl
excused

19 And another said, I have bought chamesh pair of oxen, and I am going to try them out. Please be mekabel my teretz *(excuse)*.

יט און אן אנדערער האט געזאגט: איך האב געקויפט פינף יאך אקסן,
oksen yach finf gekoift hob ich gezogt hot anderer an un
oxen yoke five bought have I said has another an and

און איך גיי זיי אויספרובירן; איך בעט דיך, זיי מיר מוחל !
moichl mir zei dich bet ich oisfrubirn zei gei ich un
excused me be you beg I test them go I and

20 And another said, I took a wife and therefore I am not able to come.

כ נאך אן אנדערער האט געזאגט: איך האב גענומען א ווייב, און
un vibe a genumen hob ich gezogt hot anderer an noch
and wife a taken have I said has another an after

צוליב דעם קען איך נישט קומען!
kumen nisht ich ken dem tsulib
to come not I can that on account of

21 And the eved returned and reported this to his Adon. Then the Baal Bayit became angry and said to his eved, Go out quickly into the rekhovot *(streets)* and lanes of the shtetl and bring in here the aniyim *(the poor)* and the baalei hamum *(the maimed)* and the ivrim *(blind)* and the pisechim *(the lame)*.

כא און ווען דער קנעכט איז צוריקגעקומען, האט ער דאס דערציילט
dertseilt dos er hot tsurikgekumen iz knecht der ven un
reported this he has return is servant the when and

דעם האר זיינעם. דעמאלט איז דער בעל הבית צארנדיק
tsorendik habeis bel der iz demolt zainem har dem
furious of the house owner the is then his L-rd the

געווארן, און האט געזאגט צו זיין קנעכט: גיי גיך ארויס אויף
oif arois gich gei knecht zain tsu gezogt hot un gevoren
on out quick go servant his to said has and become

די גאסן און געסלעך פון דער שטאט, און ברענג אהער די
di aher breng un shtot der fun geslech un gasn di
the here bring and city the of lanes and streets the

ארומעלייט און קאליקעס און בלינדע און לאמע!
lame un blinde un kalikes un oremelait
lame and the blind and crippled and poor people

22 And the eved said, Adoni, what you commanded has been done, and still there is room.

כב און דער קנעכט האט געזאגט: האר, עס איז געשען , ווי דו
du vi geshen iz es har gezogt hot knecht der un
you as happened is it L-rd said has servant the and

האסט באפוילן , און עס איז נאך דא ארט!
ort do noch iz es un bafoilen host
place here still is it and commanded you have

23 And the Adon said to the eved, Go out to the rekhovot and along the boundaries and urge them to come in, in order that My Beis may be filled.

כג און דער האר האט געזאגט צו דעם קנעכט: גיי ארויס אויף די
di oif arois gei knecht dem tsu gezogt hot har der un
the on out go servant the to said has L-rd the and

וועגן און פלויטן און צווינג זיי אריינצוקומען, כדי מיין הויז
hoiz main k'de araintsukumen zei tsving un floitn un vegen
house my so that to come in them compel and hedges and roads

זאל ווערן פול!
ful veren zol
full to be shall

24 For I say to you that no one of those Bnei Adam who were invited will taste my seudah.

כד ווארום איך זאג אייך, אז קיין איינער פון יענע מענער, וואס
vos mener yene fun einer kein az aich zog ich vorem
who men those of one any that you tell I because

זענען פארבעטן געווארן, וועט נישט טועם זיין פון מיין סעודה.
sude main fun zain tuem nisht vet gevoren farbetn zenen
feast my of be taste not will become invite are

25 And large multitudes were accompanying him, and Rebbe, Melech HaMoshiach turned and said to them,

כה און עס זענען מיטגעגאנגען מיט אים גרויסע מאסן מענטשן,
mentshn masen groise im mit mitgegangen zenen es un
people crowds of great him with accompany are it and

און ער האט זיך אויסגעדרייט, און צו זיי געזאגט:
gezogt zei tsu un oisgedreit zich hot er un
said them to and turn around self has he and

26 If someone comes to me, and does not hate his own Abba and Em *(mother)* and isha and yeladim and achim and achayot and in addition also his own life, he is not able to be my talmid.

כו אויב עמיצער קומט צו מיר און האסט נישט זיין פאטער און
un foter zain nisht host un mir tsu kumt emitser oib
and father his not hates and me to comes someone if

מוטער און דאס ווייב און די קינדער און די ברידער און די
di un brider di un kinder di un vibe dos un muter
the and brothers the and children the and wife the and mother

שוועסטער, און דערצו אויך זיין אייגן לעבן, קען ער נישט זיין
zain nisht er ken leben eigen zain oich dertsu un shvester
be not he can life own his also in addition and sisters

מיין תלמיד.
talmid main
disciple my

27 Whoever does not carry his own etz shel mesiros nefesh following Me is not able to be my talmid.

כז ווער עס טראגט נישט זיין בוים און גייט מיר נאך, דער קען
ken der noch mir geit un boim zain nisht tragt es ver
can the one after me go and tree his not carry it who

נישט זיין מיין תלמיד.
talmid main zain nisht
disciple my be not

28 For who among you, wanting to build a migdal *(tower)*, will not first sit down and rechen *(calculate)* the cost, to see if he has enough to complete it?

כח ווארום ווער פון אייך, וועלנדיק בויען א טורם, וועט זיך נישט
nisht zich vet turm a boien velendik aich fun ver vorem
not self will tower a build will you of who because

קודם כל אנידערזעצן און בארעכענען די קאסטן, צי ער
er tsi kastn di barechenen un aniderzetsen kol koidem
he whether costs the reckon and sit down all before

האט צו פארענדיקן?
farendikn tsu hot
finish to has

29 Otherwise, having laid his yesod *(foundation)* and not being able to finish it, everyone seeing it may begin to make leitzonus *(fun, mockery)* of him,

כט כדי טאמער, ווען ער וועט האבן געלייגט דעם פונדאמענט און
un fundament dem geleigt hoben vet er ven tomer k'de
and foundation the put have will he when lest so that

נישט קענענדיק פארענדיקן, וועלן אלע, וואס זען עס, אנהויבן צו
tsu onhoiben es zen vos ale velen farendikn kenendik nisht
to begin it see who all will finish being able not

שפאטן פון אים,
im fun shfatn
him of ridicule

30 Saying, This man began to build and was not able to finish.

לאזוי צו זאגן: דער דאזיקער מענטש האט אנגעהויבן בויען, און
un boien ongehoiben hot mentsh doziker der zogen tsu azoi
and build begun has man this one the say to so

נישט געקענט פארענדיקן!
farendikn gekent nisht
finish be able to not

31 Or what melech, going out to make milchamah *(war)* against another melech, will not first sit down and consider if he is able with aseret alafim *(ten thousand)* to meet the one with esrim elef *(twenty thousand)* coming against him?

לאאדער וועלכער קעניג, וואס גייט ארויס מלחמה האלטן מיט אן
an mit halten milchome arois geit vos kenig velcher oder
an with wage war out go who king what or

אנדערן קעניג, זעצט זיך נישט קודם כל אנידער צו בעראטן, צי
tsi baratn tsu anider kol koidem nisht zich zetst kenig andern
conferred to down all before not self sit king other

עס איז מעגלעך, מיט צען טויזנט צו באגעגענען דעם, וואס
vos dem bagegenen tsu toizent tsen mit meglech iz es
who the one meet to thousand ten with possible is it

קומט קעגן אים מיט צוואנציק טויזנט?
toizent tsvantsik mit im kegen kumt
thousand twenty with him against comes

32 Or else, while the other is noch *(yet)* far away, he sends an embassy delegation and seeks terms for shalom.

לבאויב אבער נישט, שיקט ער שליחים צו אים בשעת יענער
yener beshas im tsu shlichim er shikt nisht ober oib
the other while him to emissaries he sends not however if

איז נאך ווייט, און בעט שלום.
sholem bet un vait noch iz
peace begs and distant still is

33 So, then, none of you can become my talmid if you do not renounce all your [idolatrous] holdings.

לגדעריבער אויך אזוי יעדער איינער פון אייך, וואס וועט זיך נישט
nisht zich vet vos aich fun einer yeder azoi oich deriber
not self will who you of one every so also therefore

שפאטן פון אלעם, וואס ער האט, קען נישט זיין מיין תלמיד.
talmid main zain nisht ken hot er vos alem fun shfatn
disciple my be not can has he what all of deride

34 Therefore, melach *(salt)* is tov; but if even melach should become tasteless, with what will it be seasoned?

לדדאס זאלץ איז טאקע גוט; אויב אבער אויך דאס זאלץ זאל
zol zalts dos oich ober oib gut take iz zalts dos
shall salt the also however if good actually is salt the

פארלוירן זיין טעם, מיט וואס וועט מען עס ווירצן?
virtsn es men vet vos mit tem zain farloiren
season it there will what with taste its lost

35 It is useless either for the land or for the dung hill; they throw it away. The one who has ears to hear, shema!

להעס טויג מער נישט פאר דער ערד, נישט פאר דעם מיסט הויפן;
hoifn mist dem far nisht erd der far nisht mer toig es
dump garbage the for not soil the for not more fit it

מען ווארפט עס ארויס. ווער עס האט אויערן צו הערן, דער זאל
zol der heren tsu oiern hot es ver arois es varft men
shall this one hear to ears has it who out it throw they

הערן!
heren
hear

15

Now all the mochesim *(tax-collectors)* and the chote'im *(sinners)* were coming near Rebbe, Melech HaMoshiach to listen to him.

טו און עס האבן זיך דערנענטערט צו אים אלע שטייער
un es hoben zich dernentert tsu im ale shteier
and it have self come near to him all tax

אויפמאנער און חוטאים, כדי אים צו הערן.
oifmaner un chatoem k'de im tsu heren
collectors and sinners so that him to hear

[2] And both the Perushim and the Sofrim were grumbling, saying, This one gives a kabbalat panim reception to chote'im *(sinners)* and eats at tish with them.

ב און די פרושים און סופרים האבן געמורמלט, אזוי צו זאגן:
un di Perushim un soifrem hoben gemurmlt azoi tsu zogen
and the Pharisees and scribes have murmured so to say

דער דאזיקער נעמט אויף חוטאים און עסט מיט זיי!
der doziker nemt oif chatoem un est mit zei
the this one takes on sinners and eats with them

[3] And Rebbe, Melech HaMoshiach told them this mashal, saying,

ג און ער האט געזאגט צו זיי דאס דאזיקע משל, אזוי צו
un er hot gezogt tsu zei dos dozike mashal azoi tsu
and he has said to them the these parable so to

זאגן:
zogen
say

[4] What man of you, if he has meah kevasim *(a hundred sheep)* and has lost from them one, does not leave the tishim vteshah *(ninety-nine)* in the open pasture, and go for the one which has been lost until he finds it?

ד וועלכער מענטש פון אייך, האבנדיק הונדערט שאף און
velcher mentsh fun aich hobendik hundert shof un
who man of you having hundred sheep and

פארלירנדיק איינע פון זיי, לאזט נישט איבער די ניין און ניינציק
farlirendik eine fun zei lozt nisht iber di nein un neintsik
lose one of them leave not over the nine and ninety

אין דער מדבר און גייט נאך דער פארלוירענער, ביז ער געפינט
in der midbar un geit noch der farloirener biz er gefint
in the wilderness and go after the lost one until he finds

זי?
zi
it

[5] And when he has found it, he puts it on his shoulders with lev same'ach.

ה און ווען ער האט זי געפונען, לייגט ער זי אויף זיינע שולטער
un ven er hot zi gefunen leigt er zi oif zaine shulter
and when he has it found puts he she on his shoulders

מיט שמחה;
mit simcha
with joy

[6] And when he returns to his bais, he calls together his chaverim and his shchenim

ו און קומענדיק אהיים, רופט ער צונויף זיינע פריינד און די
un kumendik aheim ruft er tsunoif zaine freind un di
and coming home calls he together his friend and the

שכנים, און זאגט צו זיי: פריידט זיך מיט מיר, ווייל איך
shchnim un zogt tsu zei freidt zich mit mir vail ich
neighbors and says to them rejoice self with me because I

האב געפונען מיין שאף, וואס איז פארלוירן געגאנגען.
hob gefunen main shof vos iz farloiren gegangen
have found my sheep which is lost go

(neighbors), saying to them, Make a simcha with me, because I have found my keves *(sheep)*, the one that was lost!

[7] I say to you that in the same way there will be more simcha in Shomayim over one choteh *(sinner)* who becomes a baal teshuva than over tishim vteshah tzaddikim who have no need of teshuva.

ז איך זאג אייך, אָט אזוי וועט זיין א שמחה אין הימל איבער איין
ein iber himel in simcha a zain vet azoi ot aich zog ich
one over heaven in joy a be will so just you tell I

חוטא, וואס טוט תשובה , מער ווי איבער ניין און ניינציק
neintsik un nein iber vi mer tshuve tut vos chet
ninety and nine over than more repentance does who sinner

צדיקים , וואס דארפן נישט קיין תשובה .
tshuve kein nisht darfen vos tsadikim
repentance any not need who righteous

[8] Or what isha having asaret *(ten)* drachmas, if she loses one drachma, will not light a licht *(light)* and sweep the bais and search carefully until she finds it?

ח אדער וועלכע פרוי , וואס האט צען דראכמעס, ווען זי
zi ven drachmes tsen hot vos froi velche oder
she when drachmas ten has who woman which or

פארלירט איין דראכמע, צינדט נישט אָן א ליכט, און קערט
kert un licht a on nisht tsindt drachme ein farlirt
sweeps and light a without not kindles coin one loses

אויס דאס הויז , און זוכט מיט פלייס, ביז זי געפינט זי?
zi gefint zi biz flais mit zucht un hoiz dos ois
it finds she until zeal with seek and house the out

[9] And having found it, she calls together chaverim and shchenim saying, Have simcha with me, for I have found the drachma which I lost.

ט און ווען זי האט געפונען, רופט זי צונויף אירע פריינט און
un fraint ire tsunoif zi ruft gefunen hot zi ven un
and friend her together she calls found has she when and

שכנות , און זאגט: פריידט זיך מיט מיר; ווייל איך האב געפונען
gefunen hob ich vail mir mit zich freidt zogt un shcheines
found have I because me with self rejoice says and neighbors

די דראכמע, וואס איך האב פארלוירן!
farloiren hob ich vos drachme di
lost have I which coin the

[10] In the same way, I say to you, there is simcha in the presence of the malachim Hashem over one choteh *(sinner)* who becomes a baal teshuva.

י אָט אזוי, זאג איך אייך, ווערט א שמחה פאר די מלאכים פון
fun malochem di far simcha a vert aich ich zog azoi ot
of angels the for joy a become you I tell so just

ה׳ איבער איין חוטא, וואס טוט תשובה .
tshuve tut vos chet ein iber Hashem
repentance do who sinner one over Hashem

[11] And Rebbe, Melech HaMoshiach said, A certain ben Adam had shnei banim *(two sons).*

יא און ער האט געזאגט: א געוויסער מענטש האט געהאט צוויי
tsvei gehat hot mentsh geviser a gezogt hot er un
two had has man certain a said has he and

זין .
zin
sons

[12] And the younger of them said to his Abba, Avi, give to me the share of the estate that falls to me. And his Abba divided his wealth between them.

יב און דער יונגערער פון זיי האט געזאגט צום פאטער: פאטער,
foter foter tsum gezogt hot zei fun yungerer der un
Father father to the said has them of younger the and

גיב מיר דעם חלק פארמעגן , וואס פאלט מיר צו! און ער האט
hot er un tsu mir falt vos farmegen cheilek dem mir gib
has he and to me falls which possessions share the me give

זיי צעטיילט דאס האב און גוטס.
guts un hob dos tseteilt zei
good and have the divide them

[13] And not many yamim later, having gathered together everything, the younger ben went on a journey to a far away country, and there he squandered his osher *(riches)* with gilui arayot *(sexual immorality)* and loose living.

יג און אין ווייניקע טעג ארום האט דער יונגערער זון אלץ
alts zun yungerer der hot arum teg veinike in un
all son younger the has around days a few in and

צונויפגעזאמלט, און זיך אוועקגעלאזט אין א ווייט לאנד אריין; און
un arain land vait a in avekgelozt zich un tsunoifgezamlt
and into land distant a in set out self and collected

דארט פארשווענדט זיין פארמעגן אין אן אויסגעלאסן לעבן.
leben oisgelasn an in farmegen zain farshvendt dort
life debauched a in possessions his squandered there

[14] And when he had spent everything, there came a severe ra'av *(famine)* throughout that aretz, and he began to be nitzrach *(needy).*

יד און ווען ער האט שוין געהאט אלץ פארברויכט, איז געווארן
gevoren iz farbroicht alts gehat shoin hot er ven un
become is spent all had already has he when and

א שטארקער הונגער איבער יענעם גאנצן לאנדן; און ער האט
hot er un lanadn gantsn yenem iber hunger shtarker a
has he and land entire that over famine stronger a

אנגעהויבן צו ליידן נויט .
noit leiden tsu ongehoiben
in need to suffer to begun

[15] And he went and became associated with one of the citizens of that aretz, and he sent him into his fields to feed chazirim,

טו און ער איז געגאנגען און האט זיך באהאפטן צו איינעם פון
fun einem tsu bahoften zich hot un gegangen iz er un
of one to attached self has and go is he and

די בירגער פון יענעם לאנד; און ער האט אים געשיקט אין זיינע
zaine in geshikt im hot er un land yenem fun birger di
his in sent him has he and land that of citizens the

פעלדער אריין צו פאשען חזירים .
chazeirem fashen tsu arain felder
swine feed to into fields

[16] And he was longing to fill his mogen *(stomach)* with the pods which the chazirim were eating, and no one was giving anything to him.

טז און ער האט געגארט אנצופילן זיין בויך מיט די שויטן,
shoitn di mit boich zain ontsufilen gegart hot er un
pods the with stomach his fill desired has he and

וואס די חזירים האבן געפרעסן; און קיינער האט עס אים
im es hot keiner un gefresn hoben chazeirem di vos
him it has no one and gorged have swine the which

נישט געגעבן. יז ווען אבער ער איז געקומען צו זיך, האט ער
er hot zich tsu gekumen iz er ober ven gegeben nisht
he has self to come is he however when given not

[17] When he came to his senses, his seichel told him, How many of my Abba's sachirim *(hired workers)* have more than enough okhel *(food)* and I am perishing here with hunger.

געזאגט: אָ, וויפל לוין ארבעטער פון מיין פאטער האבן ברויט
broit hoben foter main fun arbeter loin vifl o gezogt
bread have father my of laborers wage how much o said

בשפע , און איך גיי דא אויס פאר הונגער!
hunger far ois do gei ich un bshfe
famine for out here go I and in abundance

[18] I will get up and go to my Abba, and I will say, Avi, I sinned against Shomayim and in your sight.

יח איך וועל אויפשטיין און גיין צו דעם פאטער מיינעם, און וועל
vel un meinem foter dem tsu gein un oifshtein vel ich
will and mine father the to go and arise will I

זאגן צו אים, פאטער, איך האב געזינדיקט קעגן הימל און
un himel kegen gezindikt hob ich foter im tsu zogen
and heaven against sinned have I Father him to say

פאר דיר;
dir far
you before

[19] I no longer have the zokheh *(merit)* worthy to be called a ben of my Abba. Make me as one of your sachirim *(hired workers)*.

יט איך בין מער נישט ווערט גערופן צו ווערן דיין זון; מאך מיך
mich mach zun dain veren tsu gerufen vert nisht mer bin ich
me make son your to be to called worthy not more am I

ווי איינעם פון דיינע לוין ארבעטער.
arbeter loin daine fun einem vi
laborers wage your of one as

[20] And when he got up he came home to his own Abba. And while he was still a long way off, his Abba saw him, and was filled with rachmei Shomayim *(heavenly mercy, compassion)* and tears, and fell upon his neck and kissed him.

כ און ער איז אויפגעשטאנען, און איז אוועק צו זיין פאטער.
foter zain tsu avek iz un oifgeshtanen iz er un
father his to went away is and stand up again is he and

בשעת אבער ער איז נאך געווען ווייט , האט דער פאטער זיינער
zainer foter der hot vait geven noch iz er ober beshas
his father the has distant was yet is he however while

אים געזען און האט זיך דערבארעמט , און איז געלאפן, און אים
im un gelafn iz un derbaremt zich hot un gezen im
him and run is and have compassion self has and seen him

געפאלן אויף זיין האלדז, און האט אים געקושט.
gekusht im hot un haldz zain oif gefalen
kissed him has and neck his on fell

21 And bno said to the Abba, Avi, I sinned against Shomayim and in your sight. No longer do I have the zokheh *(merit)* to be worthy to be called your ben.

כא און דער זון האט צו אים געזאגט: פאטער, איך האב געזינדיקט
gezindikt hob ich foter gezogt im tsu hot zun der un
sinned have I Father said him to has son the and

קעגן הימל און פאר דיר, איך בין מער נישט ווערט גערופן צו
tsu gerufen vert nisht mer bin ich dir far un himel kegen
to called worthy not more am I you before and heaven against

ווערן דיין זון.
zun dain veren
son your to be

22 But his Abba said to his avadim, Shnel! *(Quick!)* Bring out the best kaftan and clothe him, and put a ring on his hand and sandals for his feet,

כב דער פאטער אבער האט געזאגט צו זיינע קנעכט: ברענגט
brengt knecht zaine tsu gezogt hot ober foter der
brings servant his to said has however Father the

געשווינט ארויס דאס בעסטע מלבוש און קליידט אים אָן; און
un on im kleidt un malbesh beste dos arois geshvint
and on him puts clothes and garment best the out quickly

גיט אים א רינג אויף זיין האנט, און שיך אויף די פיס;
fis di oif shich un hant zain oif ring a im git
feet the on shoes and hand his on ring a him give

23 And bring the fattened calf, and slaughter it, and let us eat and have a simcha,

כג און ברענגט דאס געשטאפטע קאלב, שחט עס, און
un es shcht kalb geshtopte dos brengt un
and it kosher slaughter calf fatted the bring and

לאמיר עסן און זיך לאזן וואוילגיין;
voilgein lozen zich un esen lomir
feast let self and to eat let us

24 Because this ben of mine was dead and now he has returned l'Chayyim! He had been lost and now he is found. And they began to make a simcha.

כד וויל דער דאזיקער זון מיינער איז געווען טויט, און איז ווידער
vider iz un toit geven iz meiner zun doziker der vail
again is and dead was is mine son this one the because

לעבעדיק געווארן; ער איז געווען פארלוירן, און איז געפונען געווארן.
gevoren gefunen iz un farloiren geven iz er gevoren lebedik
become found is and lost was is he become alive

25 But the Abba's alterer ben *(older son)* was in the sadeh *(field)*. And as he was coming, he drew near to the bais, and he heard the zemirot *(table songs)*, and the sound of the klezmer *(musician)* and the dancing,

און זיי האבן אנגעהויבן זיך משמח צו זיין. כה אבער זיין
zain ober zain tsu mesameyech zich ongehoiben hoben zei un
his however be to joyful self begun have they and

עלטערער זון איז געווען אין פעלד; און ווען ער איז געקומען און
un gekumen iz er ven un feld in geven iz zun elterer
and come is he when and field in was is son older

זיך דערנענטערט צום הויז, האט ער געהערט קלעזמער מוזיק
muzik klezmer gehert er hot hoiz tsum dernentert zich
must klezmer heard he has house to the come near self

און טאנץ.
tants un
dance and

26 And having summoned one of the avadim *(servants)*, the alterer ben *(older son)* was inquiring what these things might be.

כו און ער האט צוגערופן איינעם פון די קנעכט, און האט געפרעגט
gefregt hot un knecht di fun einem tsugerufen hot er un
asked has and servant the of one call over has he and

וואס דאס זאל באטייטן.
bataiten zol dos vos
mean shall this what

27 And the eved said to him, Your ach is present, and your Abba sacrificed the fattened calf, because your Abba received him back bari v'shalem *(safe and sound)*.

כז און ער האט אים געזאגט: דיין ברודער איז געקומען; און דיין
dain un gekumen iz bruder dain gezogt im hot er un
your and come is brother your said him has he and

פאטער האט געשחטן דאס געשטאפטע קאלב, ווייל ער
er vail kalb geshtopte dos geshchtn hot foter
he because calf fatted the ritually slaughtered has father

האט אים צוריק באקומען א געזונטן.
gezuntn a bakumen tsurik im hot
healthy a received back him has

28 And the alterer ben was filled with ka'as *(anger)*, and he did not want to enter. But his Abba came out and was pleading with him.

כח און ער איז צארנדיק געווארן, און האט נישט געוואלט אריינגיין;
araingein gevolt nisht hot un gevoren tsorendik iz er un
go in wanted not has and become furious is he and

זיין פאטער אבער איז ארויסגעקומען און האט אים געבעטן.
gebeten im hot un aroisgekumen iz ober foter zain
begged him has and come out is however father his

29 But in reply the alterer ben said to his Abba, Hinei, so many years I serve you and never a mitzvah of you I disobeyed, and never for me did you give even a young goat that with my chaverim I might make a simcha.

כט ער אבער האט ענטפערנדיק געזאגט צום פאטער: אָט שוין
shoin ot foter tsum gezogt entferendik hot ober er
already just father to the said answering has however he

אזוי פיל יארן דין איך דיך, און האב נאך קיינמאל נישט עובר
eubr nisht keinmol noch hob un dich ich din yorn fil azoi
violating not never after have and you I serve years much so

געווען אויף דיינס א געבאט ; און מיר האסטו נאך קיינמאל נישט
nisht keinmol noch hostu mir un gebot a deins oif geven
not never yet you have me and command a your on was

געגעבן קיין ציגנבאק, כדי איך זאל מיך משמח זיין מיט
mit zain mesameyech mich zol ich k'de tsignbak kein gegeben
with his joyful me shall I so that billygoat any given

מיינע פריינד;
freind maine
friend my

30 But when shows up this ben of yours, the one having devoured your property

ל ווען אבער דער דאזיקער זון דיינער איז געקומען, וועלכער
velcher gekumen iz dainer zun doziker der ober ven
who come is your son this one the however when

האט פארצערט דיין האב און גוטס מיט זונות , האסטו
hostu zunut mit guts un hob dain fartsert hot
you have prostitutes with good and have your devour has

געשחטן פאר זיינעטוועגן דאס געשטאפטע קאלב!
kalb geshtopte dos zeinetvegn far geshchtn
calf fatted the for him for ritually slaughtered

with zonot *(prostitutes)*, you sacrificed for him the fattened calf.

31 And the Abba said to him, Beni, you are always with me, and everything which is mine is yours.

לא האט ער צו אים געזאגט; מיין קינד, דו ביסט תמיד מיט מיר,
mir mit tomed bist du kind main gezogt im tsu er hot
me with always are you child my said him to he has

און אלץ, וואס איז מיין, איז דיין.
dain iz main iz vos alts un
your is my is what all and

32 But now it was necessary for us to have lev samei'ach and make a simcha, because the ach of you was dead and he has returned l'Chayyim! He has been lost and now is found.

לב מען האט זיך אבער געדארפט לאזן וואוילגיין און משמח
mesameyech un voilgein lozen gedarft ober zich hot men
joyful and feast let needful however self has they

זיין; ווייל דער דאזיקער ברודער דיינער איז געווען טויט, און
un toit geven iz dainer bruder doziker der vail zain
and death was is your brother this one the because his

איז לעבעדיק געווארן; און ער איז געווען פארלוירן און איז ווידער
vider iz un farloiren geven iz er un gevoren lebedik iz
again is and lost was is he and become alive is

געפונען געווארן!
gevoren gefunen
become found

16 And Rebbe, Melech HaMoshiach was saying also to the talmidim, A certain oisher *(rich man)* had a sochen *(steward, estate manager or agent)*, and the charge brought against him was that he was squandering the property of the oisher *(rich man)*.

טז און ער האט אויך געזאגט צו די תלמידים: עס איז
iz es talmidim di tsu gezogt oich hot er un
is it disciples the to said also has he and

געווען א געוויסער רייכער מענטש, וואס האט געהאט א
a gehat hot vos mentsh raicher geviser a geven
a had has who man rich man certain a was

פארוואלטער; און דער דאזיקער איז פאר אים אנגעקלאגט געווארן,
gevoren angeklagt im far iz doziker der un farvalter
become accused him for is this one the and steward

אז ער פארשווענדט אים זיין פארמעגן.
farmegen zain im farshvendt er az
possessions his him squandered he that

2 And having called him, the oisher said to the sochen, What is this I hear about you? Submit to a bikoret beshbonot *(audit)*

ב און ער האט אים גערופן און געזאגט צו אים: וואס איז דאס וואס
vos dos iz vos im tsu gezogt un gerufen im hot er un
what this is what him to said and called him has he and

איך הער וועגן דיר? גיב אפ א חשבון פון דיין פארוואלטונג;
farvaltung dain fun Kheshbn a op gib dir vegen her ich
stewardship your of account a up give you about hear I

ווארום דו קענסט לענגער נישט זיין פארוואלטער!
farvalter zain nisht lenger kenst du vorem
steward be not longer can you because

for that which is under your pekuddah *(stewardship care)*, for you are no longer able to be sochen.

3 And the sochen said to himself, What may I do, because Adoni takes away the pekuddah from me? I am not strong enough to dig, I am ashamed to beg.

ג און דער פארוואלטער האט צו זיך געזאגט; וואס זאל איך טאן?
ton ich zol vos gezogt zich tsu hot farvalter der un
do I shall what said self to has steward the and

מיין האר נעמט אוועק פון מיר די פארוואלטונג! גראבן קען
ken groben farvaltung di mir fun avek nemt har main
can dig stewardship the me from went away takes lord my

איך נישט; בעטלען שעם איך מיך.
mich ich shem betlen nisht ich
me I embarrassed with begging not I

4 Oh! I have daas of what I may do, that when I am removed from the work of the sochen, they may receive me into their batim.

ד איך וויס, וואס איך וועל טאן, כדי ווען איך וועל אפגעשאפט
opgeshaft vel ich ven k'de ton vel ich vos veis ich
removed will I when so that do will I what know I

ווערן פון דער פארוואלטונג, זאלן זיי מיך אויפנעמען אין זייערע
zeiere in oifnemen mich zei zoln farvaltung der fun veren
their in welcome me they shall stewardship the from to be

הייזער אריין.
arain heizer
into houses

5 And having summoned his Adon's debtors one by one, he was saying to the first, How much do you owe Adoni?

ה און ער האט גערופן צו זיך יעדן איינעם פון זיין הארס
Har's zain fun einem yedn zich tsu gerufen hot er un
the lord's his of one every self to called has he and

בעלי חובות, און האט געזאגט צו דעם ערשטן: וויפל ביסטו
bistu vifl ershtn dem tsu gezogt hot un choives ba'alei
you are how much first the to said has and debt owners

שולדיק דעם האר מיינעם?
meinem har dem shuldik
mine lord the held accountable

6 And he said, One hundred jugs of olive oil. And the sochen said to him, Take your bill, sit down, quickly write fifty.

ו האט ער געזאגט: הונדערט מאס אייל. און ער האט צו אים
im tsu hot er un eil mos hundert gezogt er hot
him to has he and oil measure of hundred said he has

געזאגט: נעם דיין שטר און זעץ דיך אנידער און שרייב גיך
gich shraib un anider dich zets un shtr dain nem gezogt
quick write and down you sit and bill your take said

פיפציק.
fiftsik
fifty

7 Then to another he said, And you, how much do you owe? And he said, One hundred containers of wheat. He says to him, Take your bill and write eighty.

ז דערנאך האט ער געזאגט צו אן אנדערן: און וויפל ביסטו
bistu vifl un andern an tsu gezogt er hot dernoch
you are how much and other an to said he has then

שולדיק ? האט דער געזאגט: הונדערט צענטנער ווייץ .
veits tsentner hundert gezogt der hot shuldik
wheat talent hundred said the one has held accountable

זאגט ער צו אים: נעם דיין שטר און שרייב א אכציק.
achtsik a shraib un shtr dain nem im tsu er zogt
eighty a write and bill your take him to he says

8 And the Baal Bayit praised the unrighteous sochen because he acted with chochmah. Because the Bnei HaOlam HaZeh have more seichel in dealing with their own generation than the Bnei HaOhr.

ח און דער האר האט געלויבט דעם אומגערעכטן פארוואלטער,
farvalter umgerechtn dem geloibt hot har der un
steward unjust the praise has lord the and

ווייל ער האט קלוג געטאן; מחמת די קינדער פון דער
der fun kinder di machmas geton klug hot er vail
the of children the because done wise has he because

דאזיקער וועלט זענען קליגער אין זייער דור ווי די
di vi dor zeier in kliger zenen velt doziker
the than generation their in more prudent are world this one

קינדער פון דעם ליכט.
licht dem fun kinder
light the of children

9 And I say to you, use the mammon *(the wealth of the Olam HaZeh)* to make for yourselves yedidim *(friends, chaverim)*, so that when unrighteous mammon fails, they may welcome you into the mishkenot olam *(eternal dwellings of the Olam HaBah)*.

10 The one oisgehalten in little, also is neeman in much, and the one who is unrighteous in little, also in much is unrighteous.

ט און איך זאג אייך: מאכט אייך פריינד מיט דעם ממון פון
fun mamon dem mit freind aich macht aich zog ich un
of money the with friend you make you tell I and

אומגערעכטיקייט, כדי ווען עס וועט אויסגיין, זאלן זיי אייך
aich zei zoln oisgein vet es ven k'de umgerechtikeit
you they should give out will it when so that unrighteousness

אויפנעמען אין די אייביקע וואוינונגען אריין. י ווער עס איז געטריי
getrei iz es ver arain voinungen eibike di in oifnemen
faithful is it who into dwellings eternal the in welcome

אינם קלענסטן, דער איז אויך געטריי אין א סך ; און ווער עס
es ver un sach a in getrei oich iz der klenstn inem
it who and many a in faithful also is this one least in the

איז אומגערעכט אינם קלענסטן, דער איז אויך אומגערעכט אין א
a in umgerecht oich iz der klenstn inem umgerecht iz
a in unjust also is the one least in the unjust is

סך .
sach
many

11 If, then, you were not ne'eman with unrighteous

יא דעריבער אויב איר זענט נישט געווען געטריי אין דעם אומגערעכטן
umgerechtn dem in getrei geven nisht zent ir oib deriber
dishonest the in faithful was not are you if therefore

ממון , ווער וועט אייך אנפארטרויען דאס אמתע?
emese dos anfartroien aich vet ver mamon
true the entrusted you will who Mammon

mammon, who will entrust you with hon emes?

12 And if you were not neeman with that which belongs to another, who will give you what is your own?

13 No eved is able to serve two adonim; for either he will have sinah *(hatred)* toward the one and he will have ahavah *(love)* toward the other, or one he will be devoted to and the other he will despise. Your avodas service cannot be for both Hashem and Mammon.

14 And the Perushim, who were ohavei kesef *(lovers of money)*, heard all this and they made leitzonus *(fun)* of Rebbe, Melech HaMoshiach.

15 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, You are the ones who in the sight of Bnei Adam credit yourself as being yitzdak im Hashem *(justified with G-d)*, but Hashem has daas *(knowledge)* of your levavot. Because the thing highly esteemed among Bnei Adam is a to'eva *(abomination)* before Hashem.

יב און אויב איר זענט נישט געווען געטריי מיט יענעמס , ווער וועט
vet ver yenems mit getrei geven nisht zent ir oib un
will who the other's with faithful was not are you if and

אייך געבן אייער אייגנס?
eigns eier geben aich
own your give you

יג קיין קנעכט קען נישט דינען צוויי הארן ; ווארום אדער ער וועט
vet er oder vorem harn tsvei dinen nisht ken knecht kein
will he either because masters two serve not can servant any

דעם איינעם פיינט האבן און דעם אנדערן ליב האבן, אדער ער וועט
vet er oder hoben lib andern dem un hoben faint einem dem
will he or have love other the and have hate one the

זיך באהעפטן צו איינעם און דעם אנדערן מבזה זיין , איר קענט
kent ir zain mevaze andern dem un einem tsu baheften zich
can you be degrade other the and one to stand fast self

נישט דינען ה׳ און ממון !
mamon un Hashem dinen nisht
Mammon and Hashem serve not

יד און דאס אלץ האבן די פרושים געהערט, וואס זענען געווען
geven zenen vos gehert Perushim di hoben alts dos un
was are who heard Pharisees the have all this and

געלט ליבהאבער, און האבן אפגעשפאט פון אים.
im fun opgeshpot hoben un libhaber gelt
him of sneered have and lovers money

טו און ער האט צו זיי געזאגט: איר זענט עס, וואס גערעכטפערטיקן
gerechtfertikn vos es zent ir gezogt zei tsu hot er un
justify who it are you said them to has he and

זיך פאר מענטשן, ה׳ אבער קען אייערע הערצער;
hertser eiere ken ober Hashem mentshn far zich
hearts your knows however Hashem people before self

ווייל דאס וואס איז הויך ביי מענטשן, איז אן אומווירדיקייט
umvirdikeit an iz mentshn bai hoich iz vos dos vail
abomination an is people with lofty is who the because

פאר ה׳ . טז די תורה און די נביאים זענען געווען ביז
biz geven zenen neviim di un toire di Hashem far
until was are prophets the and Torah the Hashem before

יוחנן ; פון דעמאלט אָן ווערט אנגעזאגט די גוטע בשורה פון
fun bshurh gute di ongezogt vert on demolt fun Yochanan
of Bsoires good the announced become on then of Yochanan

16 The Torah and the Neviim were proclaimed until Yochanan; since then it is the Malchut Hashem that is being preached as Besuras HaGeulah, and anyone entering it must strive to do so.

דעם קעניגרייך פון ה׳ , און יעדער איינער דרינגט אריין דערין
derin arain dringt einer yeder un Hashem fun kenigreich dem
therein into follow one every and Hashem of kingdom the

מיט געוואלד.
gevald mit
force with

17 But it is easier for HaShomayim and HaAretz to pass away than for one tag *(ornamental flourish)* of the Torah to fail.

18 Anyone giving the get to his isha and taking another wife commits ni'uf *(adultery)*, and the one marrying a gerusha *(divorcee)* commits ni'uf *(adultery)*.

יז עס איז אבער לייכטער, אז דער הימל און די ערד זאלן
zoln erd di un himel der az laichter ober iz es
should earth the and heaven the that easier however is it

פארגיין , ווי איין נקודה פון דער תורה זאל פאלן. יח יעדער
yeder falen zol toire der fun nkudh ein vi fargein
every fall shall Torah the of dot one than pass away

איינער, וואס גט זיך מיט זיין ווייב און האט חתונה
chasuna hot un vibe zain mit zich get vos einer
wedding has and wife his with self divorce certicate who one

מיט אן אנדערער, איז מזנה ; און ווער עס האט
hot es ver un mizane iz anderer an mit
has it who and committing adultery is another an with

חתונה מיט א פרוי , וואס איז געגט פון איר מאן, דער איז
iz der man ir fun gegt iz vos froi a mit chasuna
is the man you of divorced is who woman a with wedding

מזנה .
mizane
committing adultery

19 Now there was a certain oisher *(rich man)*. He was dressed in purple and fine linen, and yom yom *(daily)* he feasted sumptuosly and every day for him was to make a simcha.

יט עס איז געווען א רייכער מענטש, וואס האט זיך געקליידט אין
in gekleidt zich hot vos mentsh raicher a geven iz es
in dressed self has who man rich man a was is it

פורפור און אין טייערע לייוונט, און האט געלעבט טאג איין טאג
tog ein tog gelebt hot un leivnt teiere in un furfur
day in day lived has and linen expensive in and purple

אויס אין תענוגים און וואוילטאג;
voiltag un tenugim in ois
comfort and pleasure in out

20 And there was a certain ish oni *(poor man)* covered with sores, El'azar by name, who had been laid at the oisher's sha'ar *(gate)*.

כ און א געוויסער ארעמאן מיטן נאמען אלעזר איז געלעגן פאר
far gelegen iz El'azar nomen miten areman geviser a un
before lying is El'azar name with the poor man certain a and

זיין טיר פול מיט געשווירן,
geshvirn mit ful tir zain
sores with full door his

21 And the ish oni El'azar longed to fill his mogen *(stomach)* with what fell from the oisher’s tish. But even the kelevim *(dogs)* were coming and licking the sores of the ish oni *(poor man)*.

כא און האט געגארט זיך צו זעטיקן פון דעם , וואס איז
iz vos dem fun zetikn tsu zich gegart hot un
is what the one of satisfy to self desired has and

אראפגעפאלן פון דעם רייכנס טיש; נאר עס זענען נאך אפילו
afile noch zenen es nor tish raichen's dem fun aropgefalen
even yet are it but table rich man's the of fell

געקומען די הינט און האבן געלעקט זיינע געשווירן.
geshvirn zaine gelekt hoben un hint di gekumen
sores his licked have and dogs the come

22 And it came to pass that El'azar died, and he was carried away by the malachim to the tish at the kheyk *(bosom)* of Avraham Avinu. And then the oisher *(rich man)* died also, and he was buried.

כב און עס איז געשען , דער אביון איז געשטארבן, און איז
iz un geshtorben iz evyon der geshen iz es un
is and died is poor man the happened is it and

אוועקגעטראגן געווארן פון די מלאכים אין אברהמס שויס אריין.
arain shois Avraham's in malochem di fun gevoren avekgetrogen
into bosom abraham in angels the of become carried away

און דער עושר איז אויך געשטארבן און איז באגראבן געווארן.
gevoren bagroben iz un geshtorben oich iz eushr der un
become buried is and died also is rich man the and

23 And lifting up his eynayim in Sheol, where he was in the torments of agony, he sees Avraham Avinu off in the distance and El'azar at tish at his kheyk *(bosom)*.

כג און אין שאול תחתית האט ער אויפגעהויבן זיינע אויגן, זייענדיק
zeiendik oigen zaine oifgehoiben er hot tchtit Shoel in un
being eyes his uplifted he has deepest Sheol in and

אין יסורים , און זעט אברהמען פונדערווייטנס און אלעזרן אין
in El'azarn un fundervaitns Avrahamen zet un yesurim in
in El'azar and from a distance Abraham sees and sufferings in

זיין שויס .
shois zain
bosom his

24 And he called, Avraham Avinu! Chaneni na and send El'azar that he may dip the tip of his finger into the mayim and cool my tongue, because I am in torment in this moked *(fire)*.

כד און ער האט א געשריי געטאן און געזאגט: פאטער אברהם ,
Avraham foter gezogt un geton geshrei a hot er un
Avraham Father said and done shout a has he and

דערבארם דיך אויף מיר און שיק אלעזרן, אז ער זאל
zol er az El'azarn shik un mir oif dich derbarem
shall he that El'azar send and me on you have mercy on

איינטונקען זיין שפיץ פינגער אין וואסער און מיר קילן מיין צונג ;
tsung main kiln mir un vaser in finger shpits zain eintunken
tongue my cool me and water in finger tip his dip

מחמת איך לייד פיין אין דעם דאזיקן פלאם !
flam dozikn dem in fein leid ich machmas
flame of this the in anguish suffer I because

25 But Avraham Avinu said, Beni, have zikaron *(recollection)* that you received your tov in the span of your days, and El'azar likewise received the ra'ah. But now he is given nechamah *(comfort)* here, but you, yisurim *(sufferings, torments)*.

כה אברהם אבער האט געזאגט: קינד, געדענק , אז דו האסט
host du az gedenk kind gezogt hot ober Avraham
you have you that remember child said has however Avraham

באקומען דיין גוטס ביי דיין לעבן, און אלעזר אויך אזוי דאס בייזע;
beize dos azoi oich El'azar un leben dain bai guts dain bakumen
evil the so also El'azar and life your with good your received

איצט ווערט ער דא געטרייסט, דו אבער ווערסט געפייניקט.
gepainikt verst ober du getreist do er vert itst
tormented will be however you comforted here he become now

26 And, in addition to all these things, there has been fixed between us and you a tehom gedolah *(a great abyss, chasm)*, so that the ones wishing to come over from here to you are not able, neither from there to us may they cross over.

כו און צו דעם אלעם איז צווישן אונדז און אייך פעסטגעלייגט א
a festgeleigt aich un undz tsvishen iz alem dem tsu un
a has been fixed you and us between is all the to and

גרויסער תהום, אז די , וואס וואלטן געוואלט אריבערגיין פונדאנען
fundanen aribergein gevolt volten vos di az thum groiser
from there pass over wanted would what the that abyss great

צו אייך, זאלן עס נישט קענען, אויך זאל מען נישט אריבערקומען
ariberkumen nisht men zol oich kenen nisht es zoln aich tsu
come over not they shall also can not it should you to

פון דארטן צו אונדז.
undz tsu dorten fun
us to there of

27 And the oisher said, I ask you then, Avraham Avinu, that you may send El'azar to the bais of Avi,

כז האט ער געזאגט: איך בעט דיך דעריבער, פאטער, אז דו
du az foter deriber dich bet ich gezogt er hot
you that Father therefore you beg I said he has

זאלסט אים שיקן אין דעם הויז פון מיין פאטער;
foter main fun hoiz dem in shiken im zolst
father my of house the in send him you shall

28 for I have chamesh achim *(five brothers)* that he may warn them, lest also they may come to this place of yisurim *(torments)*.

כח ווארום איך האב פינף ברידער; כדי ער זאל זיי ווארנען, אז
az vornen zei zol er k'de brider finf hob ich vorem
that warn them shall he so that brothers five have I because

זיי זאלן אויך נישט קומען צו דעם דאזיקן ארט פון פיין !
fein fun ort dozikn dem tsu kumen nisht oich zoln zei
anguish of place of this the to to come not also should they

29 But Avraham Avinu says, They have Moshe Rabbeinu and the Neviim. Let them listen to them.

כט אברהם אבער זאגט: זיי האבן (תורת) משה און די
di un Moshe torat hoben zei zogt ober Avraham
the and Moses law of have they says however Avraham

נביאים ; זאלן זיי זיי הערן.
heren zei zei zoln neviim
hear them they should prophets

30 But the oisher said, Lo *(no)*, Avraham Avinu, but if someone from the Mesim should go to them, they will make teshuva.

ל און ער האט געזאגט: ניין, פאטער אברהם, נאר אויב עמיצער
emitser oib nor Avraham foter nein gezogt hot er un
someone if but Avraham Father no said has he and

פון די טויטע זאל קומען צו זיי, וועלן זיי תשובה טאן!
ton tshuve zei velen zei tsu kumen zol toite di fun
do repentance they will them to to come shall dead the from

31 But Avraham said to him, If Moshe Rabbeinu and the Neviim they do not listen to, neither if someone should make his Techiyah from the Mesim should they be persuaded.

לא ער אבער האט געזאגט צו אים: אויב זיי וועלן נישט הערן
heren nisht velen zei oib im tsu gezogt hot ober er
hear not will they if him to said has however he

משהן און די נביאים, וועלן זיי זיך אויך נישט לאזן איבערצייגן,
ibertseigen lozen nisht oich zich zei velen neviim di un Moshen
persuade let not also self they will prophets the and Moses

אויב עמיצער וועט אויפשטיין פון די טויטע.
toite di fun oifshtein vet emitser oib
dead the from standing up again will someone if

17

17 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to his talmidim, It is impossible for the nisayon *(temptation)* to sin not to come, but oy through whom it comes.

יז און ער האט געזאגט צו זיינע תלמידים: עס איז
iz es talmidim zaine tsu gezogt hot er un
is it disciples his to said has he and

אומפארמיידלעך, אז מכשולים זאלן נישט
nisht zoln mchshulim az umfarmeidlech
not should things that cause stumbling that unavoidable

קומען; ווי איז אבער צו דעם, דורך וועמען זיי קומען!
kumen zei vemen durch dem tsu ober iz vei kumen
to come they whom through the one to however is woe come

2 It is better for him if a millstone is hung around his neck and he had been thrown into the sea than that he should cause a michshol for these little ones.

ב עס וואלט געווען בעסער פאר אים, אויב א מילשטיין וואלט געלייגט
geleigt volt milshtein a oib im far beser geven volt es
placed would millstone a if him for better was would it

געווארן ארום זיין האלדז, און ער וואלט אריינגעווארפן געווארן אין
in gevoren araingevorfen volt er un haldz zain arum gevoren
in become thrown in would he and neck his around become

ים אריין, ווי אז ער זאל פארפירן צום שטרויכלען איינעם פון
fun einem shtroichlen tsum farfiren zol er az vi arain yam
of one stumbling to the mislead shall he that than into sea

די דאזיקע קליינע.
kleine dozike di
little ones these the

3 Pay attention to yourselves. If your ach sins and you rebuke him, and if he makes teshuva, grant him selicha *(forgiveness)*.

ג גיט אכטונג אויף זיך אליין! ווען דער ברודער דיינער זינדיקט,
zindikt dainer bruder der ven alein zich oif achtung git
sins your brother the when alone self on attention give

זאלסטו אים זאגן מוסר; און אויב ער האט חרטה, זאלסטו אים
im zolstu charote hot er oib un muser zogen im zolstu
him shall you regret has he if and reproof say him shall you

מוחל זיין.
zain moichl
be forgive

4 And if shevah pe'amim during the yom he sins against you and shevah pe'amim he turns around to you saying, I make teshuva, you will grant him selicha.

ד און ווען ער זאל זינדיקן זיבן מאל אין טאג קעגן דיר, און

un dir kegen tog in mol ziben zindikn zol er ven un

and you against day in times seven sin shall he when and

זיבן מאל זיך אומקערן צו דיר, אזוי צו זאגן : איך האב חרטה ;

charote hob ich zogen tsu azoi dir tsu umkeren zich mol ziben

regret have I say to so you to return self times seven

זאלסטו אים פארגעבן.

fargeben im zolstu

forgive him shall you

5 And the Shlichim said to Rebbe, Melech HaMoshiach, Adoneinu, increase our emunah.

ה און די שליחים האבן געזאגט צו דעם האר: פארמער אונדז

undz farmer har dem tsu gezogt hoben shlichim di un

us increase L-rd the to said have Shlichim the and

דעם גלויבן !

gloiben dem

faith the

6 And Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu said, If you have emunah like a mustard seed, you would have said to this mulberry etz, be uprooted and be planted in the sea, and it would have given you mishma'at.

ו און דער האר האט געזאגט: אויב איר וואלט געהאט אמונה ווי א

a vi emune gehat volt ir oib gezogt hot har der un

a as faith have would you if said has L-rd the and

זענעפט קערנדל, וואלט איר געזאגט צו דעם דאזיקן פייגנבוים :

faignboim dozikn dem tsu gezogt ir volt kerndl zeneft

mulberry tree this the to say you would seed mustard

ווארצל דיך אויס און פארפלאנץ דיך אינם ים ; און ער וואלט אייך

aich volt er un yam inem dich farflants un ois dich vortsl

you would it and sea in the you implant and out you root

געהארכט. ז ווער אבער פון אייך, וואס האט א קנעכט אקערן

akern knecht a hot vos aich fun ober ver gehorcht

plowing servant a has who you of however who obey

7 But who among you, having an eved plowing or tending kevesim, when the eved comes in from the sadeh, will say to him, Here, come ofen ort *(immediately)* and recline at tish.

אדער פאשען , וועט זאגן צו אים, ווען ער קומט אריין

arain kumt er ven im tsu zogen vet fashen oder

in comes he when him to say will shepherding or

פונם פעלד; גיי זעץ דיך תיכף צום טיש?

tish tsum teikef dich zets gei feld funem

table to the immediately you sit go field from the

8 Rather, would he not say, Prepare something that I may have okhel; gird up your tunic and serve me until I am satisfied, and, after that, you may have okhel?

ח צי וועט ער דען נישט זאגן צו אים: גרייט מיר צו עפעס

epes tsu mir greit im tsu zogen nisht den er vet tsi

something to me prepare him to say not then he will

אוונט עסן, און גארטל דיך ארום , און באדין מיך , ביז איך וועל

vel ich biz mich badin un arum dich gartel un esen ovent

will I until me serve and around you gird and eat evening

אפעסן און אפטרינקען; און דערנאך וועסטו עסן און טרינקען?

trinken un esen vestu dernoch un optrinken un afesn

drink and to eat will you then and drink and eat

9 There is no obligatory effusive todah, when the eved only did his chiyuv *(duty)*.

ט צי דאנקט ער דען דעם קנעכט ווייל ער האט געטאן, וואס עס
es vos geton hot er vail knecht dem den er dankt tsi
it what done has he because servant the then he thank

איז אים באפוילן געווארן?
gevoren bafoilen im iz
become commanded him is

10 So also you, when you do all these things which are given you as mitzvot, say, We are useless avadim, we only did our chiyuv.

י און אזוי אויך איר, ווען איר וועט האבן געטאן אלץ, וואס איז
iz vos alts geton hoben vet ir ven ir oich azoi un
is which all done have will you when you also so and

אייך באפוילן געווארן, זאלט איר זאגן : מיר זענען אומנוצלעכע
umnutsleche zenen mir zogen ir zolt gevoren bafoilen aich
useless are we say you shall become commanded you

קנעכט; מיר האבן געטאן וואס עס איז געווען אונדזער חוב !
choiv undzer geven iz es vos geton hoben mir knecht
obligation our was is it what done have we slaves

11 And it came about while Rebbe, Melech HaMoshiach goes to Yerushalayim, he was traveling through the middle of Shomron and the Galil.

יא און עס איז געשען , אויף דער נסיעה קיין ירושלים , אז
az Yerushalayim kein nesie der oif geshen iz es un
that Yerushalayim to journey the on happened is it and

ער איז אדורכגעגאנגען דורך דער מיט פון שומרון און גליל.
Galil un Samaria fun mit der durch adurchgegangen iz er
Galil and Samaria of midst the through passed between is he

12 And entering into a certain shtetl, some anashim metzoraim *(leprous men)* met Rebbe, Melech HaMoshiach, and there were ten of them. Keeping their distance,

יב און בשעת ער איז אריינגעקומען אין א געוויס *דארף אריין,
*arain *dorf gevis a in araingekumen iz er beshas un*
into village certain a in entered is he while and

האבן אים באגעגנט צען מצורעים , וועלכע זענען געשטאנען
geshtanen zenen velche metsoro'im tsen bagegent im hoben
standing are which lepers ten met him have

פונדערווייטנס;
fundervaitns
from a distance

13 They shouted, saying, Yehoshua, Rabbi, chaneinu!

יג און האבן אויפגעהויבן זייער קול , אזוי צו זאגן :
zogen tsu azoi kol zeier oifgehoiben hoben un
say to so voice their uplifted have and

יהושע / ישוע* , האר, האב רחמנות אויף אונדז!
undz oif rachmones hob har Yeshua Yehoshua*
us on mercy have L-rd Yeshua Yehoshua

14 And having seen this, he said to them, Go and show yourselves to the kohanim. And it came about while they were going away that they were made metoharim *(clean)*.

יד און ווי ער האט זיי דערזען , האט ער צו זיי געזאגט:
gezogt zei tsu er hot derzen zei hot er vi un
said them to he has caught sight of them has he as and

גייט, ווייזט זיך צו די כהנים ! און עס איז געשען , בשעת
beshas geshen iz es un kohanem di tsu zich vaizt geit
while happened is it and kohenim the to yourselves show go

זיי זענען אוועקגעגאנגען, זענען זיי ריין געווארן.
gevoren rein zei zenen avekgegangen zenen zei
become clean they are gone away are they

15 And one of them, having seen that he had received refuah, returned with a kol gadol *(loud voice)*, saying Baruch Hashem!

טו איינער אבער פון זיי , זעענדיק אז ער איז געהיילט געווארן,
gevoren geheilt iz er az zeendik zei fun ober einer
become healed is he that seeing them of however one

האט זיך אומגעקערט און געלויבט ה׳ מיט א הויך קול ,
kol hoich a mit Hashem geloibt un umgekert zich hot
voice loud a with Hashem praise and return self has

16 And he fell on his face at the feet of Rebbe, Melech HaMoshiach, giving hodayah *(thanksgiving)*. And he was a Shomroni *(Samaritan)*.

טז און איז אנידערגעפאלן אויפן פנים פאר זיינע פיס, און האט
hot un fis zaine far ponem oifen anidergefalen iz un
has and feet his before face on the fell down is and

אים געדאנקט; און ער איז געווען א שומרוני .
Samaritan a geven iz er un gedankt im
Samaritan a was is he and thanked him

17 And in reply Rebbe Melech HaMoshiach said, Were there not ten who were made metoharim? Now the tishah *(nine)*, where are they?

יז און יהושע / ישוע* האט ענטפערנדיק געזאגט: צי זענען דען
den zenen tsi gezogt entferendik hot Yeshua Yehoshua un*
then are said answering has Yeshua Yehoshua and

נישט די צען ריין געווארן? וואו אבער זענען די ניין ?
nein di zenen ober vu gevoren rein tsen di nisht
nine the are however where become clean ten the not

18 Was none of them found to turn around and return and give kavod *(glory)* to Hashem except this nokhri *(foreigner)*?

יח צי האט זיך נישט געפונען קיינער, וואס האט זיך אומגעקערט
umgekert zich hot vos keiner gefunen nisht zich hot tsi
returned self has who no one found not self has

אפצוגעבן כבוד צו ה׳ , אחוץ דער דאזיקער נכרי ?
nchri doziker der achuts Hashem tsu koved optsugeben
foreigner this one the except Hashem to glory to give

19 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to him, Get up and go. Your emunah *(faith)* has delivered you.

יט און ער האט געזאגט צו אים: שטיי אויף און גיי; דיין אמונה האט
hot emune dain gei un oif shtei im tsu gezogt hot er un
has faith your go and up stand him to said has he and

דיך געראטעוועט!
geratevet dich
saved you

20 Now having been asked by the Perushim, Ad mosai? *(How much longer?)* When comes the Malchut Hashem? Rebbe, Melech HaMoshiach replied, The Malchut Hashem is not coming with things observable,
21 nor will they say, Hinei, here it is, or There it is, for hinei, the Malchut Hashem is within you.

22 And he said to the talmidim, Yamim are coming when you will long to see one of the yamim of the Bar Enosh. And you will not see it.

23 They will say to you, Hinei, there it is! Or, hinei, here it is! Do not go out after them nor pursue them.

24 For as the lightning flashing out of one part under Shomayim lights up the other part under Shomayim, thus will be the Bar Enosh in his Yom.

25 But brishonah it is necessary for him to suffer

כ און ווען ער איז געפרעגט געווארן פון די פרושים, ווען
ven Perushim di fun gevoren gefregt iz er ven un
when Pharisees the of become asked is he when and

דאס קעניגרייך פון ה׳ קומט, האט ער זיי געענטפערט און
un geentfert zei er hot kumt Hashem fun kenigreich dos
and answered them he has comes Hashem of kingdom the

געזאגט: דאס קעניגרייך קומט נישט אויף א באשיימפערלעכן אופן;
oifen basheimferlechn a oif nisht kumt kenigreich dos gezogt
way obvious a on not comes kingdom the said

כא מען וועט נישט זאגן: זע, דא איז עס, אדער דארטן! ווארום
vorem dorten oder es iz do ze zogen nisht vet men
because there or it is here look say not will they

זע, דאס קעניגרייך פון ה׳ איז אינעווייניק אין אייך.
aich in ineveinik iz Hashem fun kenigreich dos ze
you in inside is Hashem of kingdom the look

כב צו די תלמידים אבער האט ער געזאגט: עס וועלן קומען
kumen velen es gezogt er hot ober talmidim di tsu
to come will it said he has however disciples the to

טעג, ווען איר וועט באגערן צו זען איינעם פון די טעג פון דעם
dem fun teg di fun einem zen tsu bageren vet ir ven teg
the of days the of one see to desire will you when days

בר אנש, און איר וועט נישט זען.
zen nisht vet ir un Enosh Bar
see not will you and of Man Son

כג און מען וועט זאגן צו אייך: זע, דארטן! זע, דא! גייט נישט
nisht geit do ze dorten ze aich tsu zogen vet men un
not go here look there look you to say will they and

אהין, און לויפט זיי נישט נאך.
noch nisht zei loift un ahin
after not them running and there

כד ווארום פונקט אזוי ווי דער בליץ, ווען ער בליצט אויף,
oif blitst er ven blits der vi azoi funkt vorem
on flash it when lightning the as so just as because

לויכט ער פון עק הימל ביז עק הימל, אזוי וועט דער בר
Bar der vet azoi himel ek biz himel ek fun er loicht
Son the will so heaven end until heaven end from it gives light

אנש זיין אין דעם טאג זיינעם.
zainem tog dem in zain Enosh
his day the in be of Man

כה קודם כל מוז ער אבער א סך ליידן און פארווארפן
farvarfen un leiden sach a ober er muz kol koidem
rejected and to suffer many a however he must all before

ווערן פון דעם דאזיקן דור.
dor dozikn dem fun veren
generation this the of to be

many things and to be rejected by HaDor HaZeh.

26 And just as it was in the yamim of Noach, thus will it be also in the yamim of the Bar Enosh.

כו און אזוי ווי עס איז צוגעגאנגען אין די טעג פון נוח , אזוי וועט
vet azoi Noach fun teg di in tsugegangen iz es vi azoi un
will so Noah of days the in occurred is it as so and

אויך זיין אין די טעג פון דעם בר אנש :
Enosh Bar dem fun teg di in zain oich
of Man Son the of days the in be also

27 They were eating, drinking, marrying, and being given in marriage, until the Yom when Noach entered into the Tevah *(Ark)* and HaMabbul *(the Flood)* came and destroyed everything.

כז מען האט געגעסן, מען האט געטרונקען, מען האט חתונה
chasuna hot men getrunken hot men gegesen hot men
wedding has they drink has they eating has they

געהאט, מען האט חתונה געמאכט, ביז צו דעם טאג, ווען נוח
Noach ven tog dem tsu biz gemacht chasuna hot men gehat
Noah when day the to up made wedding has they had

איז אריינגעגאנגען אין דער תיבה, און דאס מבול איז געקומען, און
un gekumen iz mbul dos un tibh der in araingegangen iz
and come is flood the and ark the in entered is

האט אלעמען פארטיליקט. (בראשית ו.)
u Bereshis fartilikt alemen hot
6 Genesis destroy everyone has

28 Likewise, just as it was in the yamim of Lot: they were eating, drinking, buying, selling, planting, and building.

כח פונקט ווי עס איז צוגעגאנגען אין די טעג פון לוט: מען האט
hot men Lot fun teg di in tsugegangen iz es vi funkt
has they Lot of days the in occurred is it as just as

געגעסן, מען האט געטרונקען, מען האט געקויפט, מען האט
hot men gekoift hot men getrunken hot men gegesen
has they buy has they drink has they eaten

פארקויפט, מען האט געפלאנצט, מען האט געבויט;
geboit hot men geflantst hot men farkoift
build has they plant has they sell

29 But on the Yom when Lot went out from S'dom, from Shomayim it rained down eish and gofrit and destroyed everything.

כט אין דעם טאג אבער , ווען לוט איז ארויסגעגאנגען פון סדום ,
Sodom fun aroisgegangen iz Lot ven ober tog dem in
Sodom of went out is Lot when however day the in

האט עס גערעגנט מיט פייער און שוועבל פון הימל , און עס
es un himel fun shvebl un feier mit geregnt es hot
it and heaven from brimstone and fire with rain it has

האט אלעמען פארטיליקט. (בראשית יט, כד-כו .)
chd-chu yt Bereshis fartilikt alemen hot
24-26 19 Genesis destroy everyone has

30 So it will be on the Yom when the Bar Enosh has his hisgalus *(revelation)*.

ל אויף דעם זעלביקן אופן וועט עס זיין אין דעם טאג, ווען דער בר
Bar der ven tog dem in zain es vet oifen zelbikn dem oif
Son the when day the in be it will way same the on

אנש וועט אנטפלעקט ווערן.
veren antplekt vet Enosh
to be revealed will of Man

31 On that yom let not anyone on the housetop come back down inside for any of his property in the bais, and the one in a sadeh *(field)* likewise let him not turn back for things left behind.

לא אין יענעם טאג, ווער עס וועט זיין אויפן דאך, און די כלים זיינע
zaine chlim di un doch oifen zain vet es ver tog yenem in
his goods the and roof on the be will it who day that in

אין הויז , זאל ער נישט אראפגיין זיי נעמען: און אויך אזוי, ווער
ver azoi oich un nemen zei aropgein nisht er zol hoiz in
who so also and take them descend not he shall house in

עס וועט זיין אין פעלד, דער זאל זיך נישט אומקערן צוריק.
tsurik umkeren nisht zich zol der feld in zain vet es
back return not self shall this one field in be will it

32 Remember eshet Lot *(Lot's wife)*.

לב געדענקט לוטס ווייב!
vibe luts gedenkt
wife Lot's remember

33 Whoever seeks to preserve his nefesh will lose it; but whoever loses it, will preserve it.

לג ווער עס וועט זוכן צו דערהאלטן זיין לעבן, דער וועט עס
es vet der leben zain derhalten tsu zuchen vet es ver
it will this one life his keep to seek will it who

פארלירן, און ווער עס וועט עס פארלירן, דער וועט עס לעבעדיק
lebedik es vet der farliren es vet es ver un farliren
living it will this one to lose it will it who and to lose

דערהאלטן.
derhalten
keep

34 I say to you, in lailah hazeh there will be two in one bed: one will be taken; and the other will be left.

לד איך זאג אייך, אין דער זעלביקער נאכט וועלן צוויי זיין אין איין
ein in zain tsvei velen nacht zelbiker der in aich zog ich
one in be two will night same the in you tell I

בעט, דער איינער וועט אוועקגענומען ווערן, און דער אנדערער וועט
vet anderer der un veren avekgenumen vet einer der bet
will another the and to be taken away will one the bed

איבערגעלאזט ווערן.
veren ibergelozt
to be left

35 There will be shtayim *(two)* grinding at the same place: one will be taken, but the other will be left.

לה צוויי (פרויען) וועלן מאלן צוזאמען; די איינע וועט אוועקגענומען
avekgenumen vet eine di tsuzamen molen velen froien tsvei
taken away will one the together grind will women two

ווערן, די אנדערע אבער וועט איבערגעלאזט ווערן.
veren ibergelozt vet ober andere di veren
to be left will however other the to be

36 Shtayim will be in the sadeh *(field)*; one will be taken and the other left.

לו צוויי וועלן זיין אין פעלד; איינער וועט אוועקגענומען ווערן, און
un veren avekgenumen vet einer feld in zain velen tsvei
and to be taken away will one field in be will two

דער אנדערער וועט איבערגעלאזט ווערן.
veren ibergelozt vet anderer der
to be left will another the

37 And in reply they say to him, Where, Adoneinu? But Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Where the NEVELAH is, there also the nesharim *(vultures, eagles [popularly])* will be gathered together.

לז און ענטפערנדיק זאגן זיי צו אים: וואו , האר? און ער האט
hot er un har vu im tsu zei zogen entferendik un
has he and L-rd where him to they say answering and
צו זיי געזאגט: וואו דאס פגר איז, דארטן וועלן זיך אויך די
di oich zich velen dorten iz fgr dos vu gezogt zei tsu
the also self will there is corpse the where said them to
אדלערס פארזאמלען.
farzamlen odlers
gather eagles

18 Now he was speaking a mashal to them about how it is necessary always for them to daven and not to lose chozek,

יח און ער האט געזאגט א משל צו זיי , אז זיי דארפן
darfen zei az zei tsu mashal a gezogt hot er un
need they that them to parable a said has he and
תמיד תפילה טאן, און נישט מיד ווערן,
veren mid nisht un ton tefillah tomed
to be remiss not and do prayer always

2 Saying, An aza *(certain)* Shofet was in a certain town. Now this Shofet had no fear of Hashem nor any respect for Bnei Adam.

ב אזוי צו זאגן : אין א געוויסער שטאט איז געווען א שופט, וואס
vos shoifet a geven iz shtot geviser a in zogen tsu azoi
who judge a was is city certain a in say to so
האט זיך נישט געפארכטן פאר ה׳ און נישט געשוינט קיין
kein geshoint nisht un Hashem far geforchten nisht zich hot
any spare not and Hashem before afraid not self has
מענטשן.
mentshn
man

3 Now an almanah was in that town and she was coming to him saying, Grant me yashrus *(justice)* against my ish riv *(opponent in a lawsuit).*

ג און עס איז געווען א געוויסע אלמנה אין יענער שטאט; און זי איז
iz zi un shtot yener in almone gevise a geven iz es un
is she and city that in widow certain a was is it and
געקומען צו אים און האט געזאגט: פארשאף מיר גערעכטיקייט
gerechtikeit mir farshaf gezogt hot un im tsu gekumen
justice me grant said has and him to come
קעגן מיין שונא !
soine main kegen
adversary my against

4 And for a zman *(time)* the Shofet was not willing. But after these things, he said to himself, If indeed Hashem I do not fear nor do Bnei Adam I respect,

ד און א לאנגע צייט האט ער נישט געוואלט; דערנאך אבער האט
hot ober dernoch gevolt nisht er hot tsait lange a un
has however then would not he has time long a and
ער געזאגט צו זיך אליין: הגם איך האב נישט מורא פאר
far moire nisht hob ich hagam alein zich tsu gezogt er
before fear not have I although alone self to said he
ה׳ און שויען נישט קיין מענטשן,
mentshn kein nisht shoien un Hashem
man any not treat with respect and Hashem

5 Yet because this almanah *(widow)* causes me tzoros and is such a nudzh *(pest)*, I will grant yashrus *(justice)* to her, lest in the end she may wear me out by her constant coming.

ה דאך, ווייל די דאזיקע אלמנה מאכט מיר מי , וועל איך איר
ir ich vel mi mir macht almone dozike di vail doch
her I will burden me make widow these the because yet

פארשאפן גערעכטיקייט, כדי זי זאל נישט סוף כל סוף קומען
kumen sof kol sof nisht zol zi k'de gerechtikeit farshafn
to come end all end not shall she so that justice obtain

מיך שלאגן אין פנים אריין.
arain ponem in shlogen mich
into face in punch me

6 Now Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu said, Listen to what the unrighteous shofet says.

ו און דער האר האט געזאגט: הערט, וואס דער אומגערעכטער שופט
shoifet umgerechter der vos hert gezogt hot har der un
judge unjust the what listen said has L-rd the and

זאגט!
zogt
says

7 Now will not Hashem by all means do mishpat for his Bechirim crying out to him yomam valailah? Will he delay long in bringing them help?

ז און צי וועט דען ה' נישט שאפן גערעכטיקייט פאר זיינע
zaine far gerechtikeit shafn nisht Hashem den vet tsi un
his for justice create not Hashem then will and

אויסדערוויילטע, וואס רופן צו אים טאג און נאכט, אפילו ווען ער
er ven afile nacht un tog im tsu rufen vos oisderveilte
he when even night and day him to call who elect ones

איז געדולדיק מיט זיי ?
zei mit geduldik iz
them with patient is

8 I say to you that Hashem will bring about their yashrus *(justice)* swiftly, but when the Bar Enosh comes, will he then find emunah *(faith)* on haaretz?

ח איך זאג אייך, ער וועט זיי איניגכן פארשאפן גערעכטיקייט!
gerechtikeit farshafn ingichen zei vet er aich zog ich
justice obtain swiftly them will he you tell I

דאך ווען דער בר אנש וועט קומען , צי וועט ער דען געפינען
gefinen den er vet tsi kumen vet Enosh Bar der ven doch
find then he will to come will of Man Son the when yet

די אמונה אויף דער ערד ?
erd der oif emune di
earth the on faith the

9 And he said this mashal also to some, who have become soimech *(confident, putting their trust and being dependent)* on themselves that they are tzaddikim and who are despising others.

ט און ער האט געזאגט דאס דאזיקע משל אויך צו אייניקע, וואס
vos einike tsu oich mashal dozike dos gezogt hot er un
who some to also parable these the said has he and

זענען געווען איבערצייגט וועגן זיך אליין, אז זיי זענען צדיקים
tsadikim zenen zei az alein zich vegen ibertseigt geven zenen
righteous are they that alone self about convinced was are

און די איבריקע האבן זיי מבטל געמאכט:
gemacht mbtl zei hoben ibrike di un
made disdained they have remaining the and

10 Shnei anashim *(two men)* went up to the Beis Hamikdash to daven, one was a Parush and the other, a moches *(tax collector).*

י צוויי מענטשן זענען ארויפגעגאנגען אין בית המקדש אריין
arain Hamikdash beis in aroifgegangen zenen mentshn tsvei
into HaMikdash house in went up are men two

תפילה טאן, איינער א פרוש , דער אנדערער א שטייער אויפמאנער.
oifmaner shteier a anderer der Parush a einer ton tefillah
collector tax a another the Pharisee a one do prayer

11 The Parush was standing by himself, shawkling *(ritual swaying while davening)*, and his tefillah went like this: Adonoi, Modeh Ani that I am not like other men, swindlers, resha'im, menaafim, or even this moches.

יא דער פרוש האט זיך אוועקגעשטעלט און אזוי מתפלל געווען
geven mispalel azoi un avekgeshtelt zich hot Parush der
was pray so and remain standing self has Pharisee the

צו זיך אליין: אָ, ה׳ , איך דאנק דיר, וואס איך בין נישט אזוי ווי
vi azoi nisht bin ich vos dir dank ich Hashem o alein zich tsu
as so not am I that you thank I Hashem o alone self to

די איבריקע מענטשן, גזלנים , רשעים , נואפים , אדער אפילו
afile oder noiofem reshoiem gzlnim mentshn ibrike di
even or adulterers unrighteous robbers people remaining the

ווי דער דאזיקער שטייער אויפמאנער.
oifmaner shteier doziker der vi
collectors tax this one the as

12 I undergo a tzom *(fast)* twice during the week, I give the ma'aser *(tithe)* of everything as much as I get.

יב איך פאסט צוויי מאל אין דער *וואך; איך גיב מעשר פון אלעם,
alem fun meshr gib ich voch der in mol tsvei fast ich
all of tithe give I week the in times two fast I

וואס איך דערווערב.
derverb ich vos
obtain I which

13 But the moches *(tax collector)* stood at a distance and was not willing even to lift up his eynayim to Shomayim but was beating his chest, saying, Adonoi, rachem na al choteh kamoni! *(L-rd, have mercy on a sinner like me!)*

יג און דער שטייער אויפמאנער איז געשטאנען פונדערווייטנס, האט
hot fundervaitns geshtanen iz oifmaner shteier der un
has from a distance standing is collector tax the and

אפילו נישט געוואלט אויפהויבן די אויגן צום הימל , נאר האט
hot nor himel tsum oigen di oifhoiben gevolt nisht afile
has but heaven to the eyes the rise up wanted not even

זיך געשלאגן אויף זיין ברוסט, אזוי צו זאגן : אָ, ה׳ , זיי מיר
mir zei Hashem o zogen tsu azoi brust zain oif geshlogen zich
me be Hashem o say to so breast his upon beat self

מוחל , דעם חוטא!
chet dem moichl
sinner the forgive

14 I say to you, this one, rather than the other one, went down to his bais

יד איך זאג אייך, דער דאזיקער איז אראפגעגאנגען אהיים מער
mer aheim aropgegangen iz doziker der aich zog ich
more home went down is this one the you tell I

גערעכטפערטיקט ווי יענער . ווייל יעדער איינער, וואס
vos einer yeder vail yener vi gerechtfertikt
who one every because that one than vindicated

having been made yitzdak im Hashem *(justified with G-d)*. Because everyone lifting himself up will be brought low, but the one bringing himself low will be uplifted.

דערהייבט זיך אליין, וועט דערנידעריקט ווערן; און ווער עס
es ver un veren derniderikt vet alein zich derheicht
it who and to be humbled will alone self exalt

דערנידעריקט זיך אליין, דער וועט דערהייבט ווערן.
veren derheicht vet der alein zich derniderikt
to be exalted will this one alone self humbles

15 Now also they were bringing to Rebbe, Melech HaMoshiach yeladim that he might place his hands on them. But having seen this, the talmidim were rebuking them.

טו און מען האט אויך געברענגט קליינע קינדער צו אים, אז
az im tsu kinder kleine gebrengt oich hot men un
that him to children small brought also has they and

ער זאל זיי אנרירן; די תלמידים אבער זעענדיק דאס, האבן
hoben dos zeendik ober talmidim di onriren zei zol er
have this seeing however disciples the touch them shall he

אנגעשריגן אויף זיי .
zei oif ongeshrigen
them on rebuked

16 But Rebbe Melech HaMoshiach called for them saying, Permit the yeladim to come to me and do not hinder them, for of such ones is the Malchut Hashem.

טז יהושע / ישוע* אבער האט זיי צוגערופן , זאגנדיק: לאזט
lozt zogendik tsugerufen zei hot ober Yeshua Yehoshua*
let saying call over them has however Yeshua Yehoshua

די קינדער קומען צו מיר, און פארווערט עס זיי נישט; ווארום
vorem nisht zei es farvert un mir tsu kumen kinder di
because not them it forbid and me to to come children the

פון אזעלכע איז דאס קעניגרייך פון ה׳ .
Hashem fun kenigreich dos iz azelche fun
Hashem of kingdom the is such of

17 Omein, I say to you, whoever does not welcome the Malchut Hashem as a yeled would, may by no means enter into it.

יז באמת זאג איך אייך: ווער עס וועט נישט אננעמען דאס קעניגרייך
kenigreich dos annemen nisht vet es ver aich ich zog be'emes
kingdom the accept not will it who you I tell in truth

פון ה׳ ווי א קינד, דער וועט בשום אופן נישט ארייַנקומען
arainkumen nisht oifen beshum vet der kind a vi Hashem fun
come in not way never will this one child a as Hashem of

דערין .
derin
therein

18 And a certain one of the manhigim *(leaders, one of the wealthier Baale-Battishe Jews)* questioned Rebbe, Melech HaMoshiach, saying, Mori

יח און א געוויסער שר האט אים געפרעגט, אזוי צו זאגן : רבי
Rebbe zogen tsu azoi gefregt im hot sar geviser a un
Rebbe say to so asked him has ruler certain a and

גוטער, וואס זאל איך טאן, כדי איך זאל ירשענען אייביק לעבן?
leben eibik yarshenen zol ich k'de ton ich zol vos guter
life eternal inherit shall I so that do I shall what good

HaTov *(Good Teacher)*, what mitzvah must I do to inherit Chayyei Olam?

19 And Rebbe Melech HaMoshiach said to him, Why do you call me tov? No one is tov except Hashem alone, nu?

20 You have daas of the Mitzvot. LO TINAF, LO TIRTZACH, LO TIGNOV, LO TAANEH VREIACHAH ED SHAKER, KABEID ES AVICHA VES IMMECHA.

21 And he said, In all these things I have been shomer mitzvot and frum from my kinder-yoren.

22 And having heard, Rebbe Melech HaMoshiach said to him, Still one thing for you is lacking. Everything as much as you have, sell and distribute to the aniyim, and you will have otzar in Himel; and come follow me.

23 But having heard these things, he fell into agmat

יט און יהושע / ישוע* האט צו אים געזאגט: פארוואס רופסטו
rufstu farvos gezogt im tsu hot Yeshua Yehoshua un*
call why said him to has Yeshua Yehoshua and

מיך גוטער? קיינער איז נישט גוט, אחוץ איינער— ה׳ .
Hashem einer achuts gut nisht iz keiner guter mich
Hashem one except good not is no one good me

כ די געבאטן קענסטו דאך : זאלסט נישט
nisht zolst doch kenstu geboten di
not you shall after all you know commandments the

נואפן ; זאלסט נישט מארדן; זאלסט נישט גנבענען ;
ganvenen nisht zolst morden nisht zolst nuafn
steal not you shall murder not you shall commit adultery

זאלסט נישט פאלש עדות זאגן ; זאלסט אפגעבן כבוד דעם
dem koved opgeben zolst zogen eides falsh nisht zolst
the honor give you shall say witness false not you shall

פאטער דיינעם און די מוטער. (שמות כ, יב-טז.)
yb-au ch Shemot muter di un dainem foter
12-16 20 Exodus mother the and yours father

כא און ער האט געזאגט: דאס אלץ האב איך אפגעהיטן פון יונגווייז
yungvaiz fun opgehiten ich hob alts dos gezogt hot er un
youth from kept I have all this said has he and

אָן .
on
onwards

כב ווי אבער יהושע / ישוע* האט דאס געהערט, האט ער
er hot gehert dos hot Yeshua Yehoshua ober vi*
he has heard this has Yeshua Yehoshua however as

געזאגט צו אים: נאך איין זאך פעלט דיר: פארקויף אלץ, וואס דו
du vos alts farkoif dir felt zach ein noch im tsu gezogt
you what all sell you lack thing one yet him to said

האסט און צעטייל עס צו ארומעלייט, און דו וועסט האבן אן
an hoben vest du un oremelait tsu es tseteil un host
an have you will you and poor people to it distribute and you have

אוצר אין הימל ; און קום , פאלג מיר נאך!
noch mir folg kum un himel in oitser
after me follow come and heaven in treasure

כג ווי נאר ער האט דאס געהערט, איז ער געווארן זייער טרויעריק;
troierik zeier gevoren er iz gehert dos hot er nor vi
grieved very become he is heard this has he but as

ווארום ער איז געווען זייער רייך.
raich zeier geven iz er vorem
rich very was is he because

nefesh *(grief, sadness)*. For he had much kesef.

24 And Rebbe, Melech HaMoshiach, when he saw him fall into agmat nefesh, said, How difficult it is for the ones having osher *(riches)* to enter into the Malchut Hashem.

כד און יהושע / ישוע* האט אויף אים געקוקט און געזאגט: אָ, ווי
vi o gezogt un gekukt im oif hot Yeshua Yehoshua un*
how o said and looked him on has Yeshua Yehoshua and

שווער עס איז פאר די, וואס האבן פארמעגנס, אריינצוקומען אין
in araintsukumen farmegens hoben vos di far iz es shver
in to enter vast sum have which the for is it hard

ה׳ס קעניגרייך אריין!
arain kenigreich h,s
into kingdom Hashem's

25 For it is easier for a camel to go through the eye of a needle than for an oisher *(rich man)* to enter into the Malchut Hashem.

כה ווארום עס איז לייכטער פאר א קעמל אריינצוגיין דורך דעם
dem durch araintsugein kemel a far laichter iz es vorem
the through to enter camel a for easier is it because

לאך פון א נאדל, ווי פאר אן עושר אריינצוגיין אין דעם
dem in araintsugein eushr an far vi nodel a fun loch
the in to enter rich man a for than needle a of eye

קעניגרייך פון ג-ט .
Hashem fun kenigreich
G-d of kingdom

26 But the ones, having heard, said, Then who is able to come to Yeshu'at Eloheinu?

כו האבן די צוהערער געזאגט: טא ווער זשע קען דערלייזט
derleizt ken zhe ver ta gezogt tsuherer di hoben
saved can therefore who then said who heard the have

ווערן?
veren
to be

27 And he said, The things impossible with Bnei Adam are possible with Hashem.

כז ער אבער האט געזאגט: דאס, וואס איז ביי מענטשן
mentshn bai iz vos dos gezogt hot ober er
men with is which what said has however he

אוממעגלעך, איז יא מעגלעך ביי ה׳ .
Hashem bai meglech yo iz ummeglech
Hashem with possible yes is impossible

28 And Kefa said, Hinei, we have left everything to follow you.

כח און פעטרוס האט געזאגט: זע , מיר האבן איבערגעלאזט אונדזער
undzer ibergelozt hoben mir ze gezogt hot Petros un
our left behind have we look said has Petros and

אייגנס און האבן דיר נאכגעפאלגט.
nochgefolgt dir hoben un eigns
followed you have and own

29 And he said to them, Omein, I say to you, that there is no one who left bais or isha or achim or horim *(parents)* or yeladim because of the Malchut Hashem,

כט ער אבער האט צו זיי געזאגט: באמת זאג איך אייך: עס איז
iz es aich ich zog be'emes gezogt zei tsu hot ober er
is it you I tell in truth said them to has however he

נישט פאראן אזעלכער, וואס האט פארלאזט א הויז , אדער א פרוי,
froi a oder hoiz a farlozt hot vos azelcher faran nisht
wife a or house a left has who such there not

אדער ברידער, אדער עלטערן, אדער קינדער, צוליב דעם
dem tsulib kinder oder elteren oder brider oder
the on account of children or parents or brothers or

קעניגרייך פון ה׳ ,
Hashem fun kenigreich
Hashem of kingdom

30 Who will not receive many times as much in this zman *(time)* and in the Olam HaBah, Chayyei Olam.

ל וואס וועט נישט באקומען כפלי כפלים אין דער דאזיקער צייט, און
un tsait doziker der in chflim chfli bakumen nisht vet vos
and time this one the in manys many received not will who

אויף עולם הבא אייביק לעבן.
leben eibik haba oilem oif
life eternal to come world on

31 And having taken the Shneym Asar *(Twelve)* aside in a yechidus, he said to them, Hinei, we are making another aliyah leregel *(pilgrimage)* to Yerushalayim, and all the things having been written by the Nevi'im about the Bar Enosh will be fulfilled.

לא און ער האט גענומען די צוועלף צו זיך און האט צו זיי
zei tsu hot un zich tsu tsvelf di genumen hot er un
them to has and self to twelve the taken has he and

געזאגט: זע , מיר גייען ארויף קיין ירושלים , און עס וועט
vet es un Yerushalayim kein aroif geien mir ze gezogt
will it and Yerushalayim to up go we look said

דערפילט ווערן אלץ, וואס איז געשריבן געווארן דורך די נביאים
neviim di durch gevoren geshriben iz vos alts veren derfilt
prophets the through become written is what all to be fulfilled

וועגן דעם בר אנש . (ישעיהו נג, א-יב.)
a-yb ng Yeshayah Enosh Bar dem vegen
1-12 53 Yeshayah of Man Son the about

32 For he *(the Bar Enosh Moshiach)* will be delivered up to the Goyim and he will be ridiculed and he will be mistreated and he will be spat upon,

לב ווארום ער וועט איבערגעגעבן ווערן צו די גוים , און וועט
vet un Goyim di tsu veren ibergegeben vet er vorem
be and non-Jews the to to be handed over will he because

אפגעשפאט, און באליידיקט, און באשפיגן ווערן; (ישעיהו נ, ו.)
u n Yeshayah veren bashfign un baleidikt un opgeshpot
6 50 Yeshayah to be spit on and insulted and mocked

33 And, having laid the shot *(whip)* on him, they will kill him and after his histalkus *(passing)*, on the Yom HaShlishi there will be Techiyas HaMoshiach.

לג און זיי וועלן אים געבן שלעק און אים טייטן, און דעם דריטן
dritn dem un teiten im un shlek geben im velen zei un
third the and kill him and beating give him will they and

טאג וועט ער ווידער אויפשטיין. (תהלים טז, י.)
y au Tehilim oifshtein vider er vet tog
10 16 Psalms stand up again he will day

34 And they had binah *(understanding, comprehension)* regarding none of these things, and this dvar was nistar *(concealed)* from them, and they had no understanding of the things being said.

לד און זיי האבן נישט פארשטאנען קיין זאך פון די דאזיקע, און
un dozike di fun zach kein farshtanen nisht hoben zei un
and these the of thing any understood not have they and

דאס דאזיקע ווארט איז געווען פארהוילן פון זיי , און זיי האבן
hoben zei un zei fun farhoiln geven iz vort dozike dos
have they and them from hidden was is word these the

נישט געוואוסט וואס עס איז געזאגט געווארן.
gevoren gezogt iz es vos gevust nisht
become said is it what known not

35 And it came about while Rebbe, Melech HaMoshiach drew near to Yericho, a certain ivver *(blind man)* was sitting beside the road begging.

לה און עס איז געשען , בשעת ער האט זיך דערנענטערט קיין
kein dernentert zich hot er beshas geshen iz es un
to come near self has he while happened is it and

יריחו , איז איינער א בלינדער געזעסן ביים וועג און געבעטלט.
gebetlt un veg baim gezesen blinder a einer iz Yericho
beg and way by the sat blind man a one is Yericho

36 And having heard a multitude traveling through, he was asking what this might be.

לו און היות ער האט געהערט א המון מענטשן פארבייגיין, האט
hot farbaigein mentshn hamon a gehert hot er hiut un
has pass by people crowd a heard has he whereas and

ער זיך געפרעגט, וואס עס איז.
iz es vos gefregt zich er
is it what inquired self he

37 And they reported to him that Yehoshua from Natzeret is passing by.

לז און מען האט אים געזאגט, אז יהושע / ישוע* פון נצרת
Natseret fun Yeshua Yehoshua az gezogt im hot men un*
Natseret of Yeshua Yehoshua that say him has they and

גייט פארביי.
farebei geit
close by go

38 And he cried out saying, Ben Dovid! Chaneni! *(Have mercy on me!)*

לח און ער האט א געשריי געטאן, אזוי צו זאגן : יהושע / ישוע*
Yeshua Yehoshua zogen tsu azoi geton geshrei a hot er un*
Yeshua Yehoshua say to so done shout a has he and

בן דוד , האב רחמנות אויף מיר!
mir oif rachmones hob Dovid ben
me on mercy have Dovid son of

39 And the ones going past him were rebuking him that he should be silent, but he just so much the more was crying out, Ben Dovid, chaneni!

לט און די, וואס זענען געגאנגען פארויס, האבן אנגעשריגן אויף
oif ongeshrigen hoben forois gegangen zenen vos di un
on rebuked have ahead go are who the and

אים, אז ער זאל שווייגן; ער אבער האט נאך פיל מער
mer fil noch hot ober er shvaign zol er az im
more much after has however he silent shall he that him

געשריגן; בן דוד, האב רחמנות אויף מיר!
mir oif rachmones hob Dovid ben geshrigen
me on mercy have Dovid son of shouted

40 And stopping, Rebbe Melech HaMoshiach commanded the ivver to be led to him. Having drawn near, Rebbe, Melech HaMoshiach asked him, What do you wish that I may do for you?

מ און יהושע / ישוע* האט זיך אפגעשטעלט און באפוילן מען
men bafoilen un opgeshtelt zich hot Yeshua Yehoshua un*
they commanded and stood still self has Yeshua Yehoshua and

זאל אים ברענגען צו אים. און ווי ער האט זיך דערנענטערט, האט
hot dernentert zich hot er vi un im tsu brengen im zol
has come near self has he as and him to bring him shall

ער אים געפרעגט:
gefregt im er
asked him he

41 And he said, Adoni, that I may regain my sight.

מא וואס ווילסטו איך זאל טאן פאר דיר? און ער האט געזאגט: האר,
har gezogt hot er un dir far ton zol ich vilstu vos
L-rd said has he and you for do shall I you want who

אז איך זאל ווערן זעענדיק!
zeendik veren zol ich az
seeing to be shall I that

42 And Rebbe Melech HaMoshiach said to him, Regain your sight; your emunah *(faith)* has brought you refuah *(healing)*.

מב און יהושע / ישוע* האט צו אים געזאגט; באקום דיין זעענדיק!
zeendik dain bakum gezogt im tsu hot Yeshua Yehoshua un*
seeing your receive said him to has Yeshua Yehoshua and

דיין גלויבן האט דיר געהאלפן!
geholfen dir hot gloiben dain
saved you has faith your

43 And at once he saw again and was following Rebbe, Melech HaMoshiach, shouting, Baruch Hashem! And all the people, who were edei reiyah *(eyewitnesses)* of this, shouted, Baruch HaShem!

מג און תיכף ומיד איז ער זעענדיק געווארן, און האט אים
im hot un gevoren zeendik er iz umid teikef un
him has and become seeing he is at once immediately and

נאכגעפאלגט, לויבנדיק ה׳ ; און דאס גאנצע פאלק, וואס האט
hot vos folk gantse dos un Hashem loibendik nochgefolgt
has which people whole the and Hashem praising followed

דאס געזען, האט אפגעגעבן א שבח צו ה׳ .
Hashem tsu shevech a opgegeben hot gezen dos
Hashem to praise a give has seen this

19 And having entered, Rebbe, Melech HaMoshiach was passing through Yericho.

יט און ער איז אריינגעקומען און איז אדורכגעגאנגען דורך
durch adurchgegangen iz un araingekumen iz er un
through went is and come in is he and

יריחו .
Yericho
Yericho

2 And, hinei, a man by name Zakkai was there and he was a chief moches *(tax collector)* and he was an oisher *(rich man)*.

ב און זע , א מאן, וואס מען האט אים גערופן מיט דעם נאמען
nomen dem mit gerufen im hot men vos man a ze un
Name the with called him has they who man a look and

זכי , און ער איז געווען א ראש שטייער אויפמאנער, און אן
an un oifmaner shteier rosh a geven iz er un zchi
a and collector tax chief a was is he and Zakkai

עושר ;
eushr
rich man

3 And he was seeking to catch a look at Rebbe Melech HaMoshiach and was not able to do so, because of the multitude, and because he was komah *(short of stature)*.

ג און האט באגערט צו זען יהושען / ישוען* , ווער ער איז, און
un iz er ver Yeshuan Yehoshuan zen tsu bagert hot un*
and is he who Yeshua Yehoshua see to desire has and

האט נישט געקענט מחמת דעם המון מענטשן, ווייל ער איז
iz er vail mentshn hamon dem machmas gekent nisht hot
is he because people crowd the because be able to not has

געווען קליין פון געוואוקס.
gevuks fun klein geven
stature of small was

4 And having run ahead to the front, he climbed up onto an etz *(tree)*, a sycamore, that he might see Rebbe, Melech HaMoshiach, because by that derech *(way)* he was about to pass by.

ד און ער איז געלאפן פארויס, און האט ארויפגעקלעטערט אויף א
a oif aroifgekletert hot un forois gelafn iz er un
a on climbed up has and ahead run is he and

שקמה בוים, כדי אים צו זען; ווייל ער האט דארטן געזאלט
gezolt dorten hot er vail zen tsu im k'de boim shkmh
should there has he because see to him so that tree sycamore

פארבייגיין.
farbaigein
pass by

5 And as he came to the place, having looked up, Rebbe Melech HaMoshiach said to him, Zakkai, hurry and come down, for hayom *(today)* in your bais *(house)*

ה און ווי יהושע / ישוע* איז געקומען צו דעם ארט , האט ער
er hot ort dem tsu gekumen iz Yeshua Yehoshua vi un*
he has place of the to come is Yeshua Yehoshua as and

ארויפגעבליקט און געזאגט צו אים: זכי , קום געשווינט אראפ;
arop geshvint kum zchi im tsu gezogt un aroifgeblikt
down quickly come Zakkai him to said and he looked up

ווארום היינט מוז איך איינשטיין ביי דיר אין הויז !
hoiz in dir bai ainshtein ich muz haint vorem
house in you with stay I must today because

it is necessary for me to remain.

6 And having hurried, Zakkai came down and welcomed with Kabbalas HaMalchus *(accepting his sovereignty as king)* Rebbe, Melech HaMoshiach with simcha *(joy)*.

ו און ער איז גיך אראפגעשטיגן, און האט אים אויפגענומען מיט
mit oifgenumen im hot un aropgeshtigen gich iz er un
with welcomed him has and come down quick is he and

פרייד.
freid
joy

7 And all, having seen this, were beginning to kvetch *(complain)*, saying, With a choteh *(sinner)* he entered to rest?

ז און זעענדיק דאס, האבן אלע געמורמלט, אזוי צו זאגן: ביי אן
an bai zogen tsu azoi gemurmlt ale hoben dos zeendik un
a with say to so murmured all have this seeing and

איש חוטא איז ער אריינגעגאנגען זיך אויפצוהאלטן!
oiftsuhalten zich araingegangen er iz chet ish
stay self entered he is sinner man

8 And Zakkai stood there and said to Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu: Hinei, half of my possessions, Adoni, I give as tzedakah *(contribution to charity)* to the aniyim, and if from someone I defrauded of anything, I am paying back arbatayim *(four times)*.

ח זכי אבער האט זיך אנידערגעשטעלט און געזאגט צום
tsum gezogt un anidergeshtelt zich hot ober zchi
to the said and stand up self has however Zakkai

האר: זע , די העלפט פון מיין פארמעגן , האר, גיב איך
ich gib har farmegen main fun helft di ze har
I give L-rd possessions my of half the look L-rd

צו די ארומעלייט, און אויב איך האב ביי עמיצן עפעס
epes emitsn bai hob ich oib un oremelait di tsu
something anyone with have I if and poor people the to

ארויסגעפרעסט, גיב איך אים אפ פיר מאל אזויפיל.
azoifil mol fir op im ich gib aroisgefrest
as much times four up him I give extort

9 And he said to him, Hayom *(Today)* Yeshu'at Eloheinu has come to this bais, because he also is a Ben Avraham.

ט יהושע / ישוע* האט אבער צו אים געזאגט: היינט איז א
a iz haint gezogt im tsu ober hot Yeshua Yehoshua*
a is today said him to however has Yeshua Yehoshua

ישועה געקומען אויף דעם דאזיקן הויז , ווייל אפילו ער איז א
a iz er afile vail hoiz dozikn dem oif gekumen yeshue
a is he even because house this the on come salvation

בן אברהם ;
Avraham ben
Avraham son of

10 For the Bar Enosh came to seek and to save the lost.

י ווארום דער בר אנש איז געקומען צו זוכן און צו ראטעווען
rateven tsu un zuchen tsu gekumen iz Enosh Bar der vorem
save to and seek to come is of Man Son the because

דאס, וואס איז פארלוירן געגאנגען.
gegangen farloiren iz vos dos
go lost is which that

11 Now as they were hearing these things, Rebbe, Melech HaMoshiach added a mashal *(parable)*, because he was near to Yerushalayim and they had the havamina *(assumption)* that the Malchut Hashem was about to appear immediately.

יא און ווען זיי האבן דאס געהערט, האט ער ווידער געזאגט
gezogt vider er hot gehert dos hoben zei ven un
said again he has heard this have they when and

א משל , צוליב דעם וואס ער איז געווען נאענט צו
tsu nent geven iz er vos dem tsulib mashal a
to near was is he what that on account of parable a

ירושלים , און זיי האבן געמיינט, אז דאס קעניגרייך פון
fun kenigreich dos az gemeint hoben zei un Yerushalayim
of kingdom the that thought have they and Yerushalayim

ה׳ מוז באלד דערשיינען.
dersheinen bald muz Hashem
appear soon must Hashem

12 Then Moshiach said, A certain man of noble birth traveled to a distant country to get for himself royal power for his malchut and to return.

יב ער האט דעריבער געזאגט: א געוויסער איידלמאן איז אוועק אין
in avek iz eidlman geviser a gezogt deriber hot er
in went away is nobleman certain a said therefore has he

א ווייט לאנד אריין, צו נעמען פאר זיך א מלכות , און זיך
zich un Malchus a zich far nemen tsu arain land vait a
self and kingdom of a self for take to into land distant a

אומצוקערן.
umtsukeren
to return

13 And having summoned ten avadim *(servants)* of his, he gave them ten minas and he said to them, Conduct business until I come.

יג און ער האט גערופן צען קנעכט זיינע, און זיי געגעבן צען
tsen gegeben zei un zaine knecht tsen gerufen hot er un
ten gave them and his servants ten called has he and

מנים , און געזאגט צו זיי : האנדלט, ביז איך קום צוריק.
tsurik kum ich biz handlt zei tsu gezogt un mnim
back come I until trade them to said and minas

14 But his subjects were hating the man of noble birth and they sent a delegation after him saying, We do not want this one to rule over us.

יד זיינע בירגער אבער האבן אים געהאסט, און האבן געשיקט
geshikt hoben un gehast im hoben ober birger zaine
sent have and hated him have however citizens his

שליחים נאך אים, אזוי צו זאגן : מיר ווילן נישט, אז דער
der az nisht viln mir zogen tsu azoi im noch shlichim
the that not want we say to so him after messengers

דאזיקער זאל קעניגן איבער אונדז!
undz iber kenign zol doziker
us over reign shall this one

15 And it came about when he returned, having received the royal power of

טו און עס איז געשען , ווען ער איז צוריקגעקומען, נאך דעם ווי
vi dem noch tsurikgekumen iz er ven geshen iz es un
as the after return is he when happened is it and

ער האט גענומען דאס מלכות , האט ער געהייסן רופן די
di rufen geheisen er hot Malchus dos genumen hot er
the call ordered he has kingdom of the taken has he

his malchut, he summoned to his presence these avadim to whom he had given the kesef, that he might have daas of what they had gained by trading.

דאזיקע קנעכט זיינע צו זיך, צו וועלכע ער האט געגעבן דאס
dos gegeben hot er velche tsu zich tsu zaine knecht dozike
the given has he which to self to his servants these

געלט, כדי ער זאל וויסן ווער עס האט וואס איינגעהאנדלט.
eingehandlt vos hot es ver visen zol er k'de gelt
purchased what has it who know shall he so that money

16 And the rishon *(first)* came, saying, With your mina, Adoni, ten minas more were gained.

טז און דער ערשטער איז געקומען, און האט געזאגט: האר, דיין מנה
mnh dain har gezogt hot un gekumen iz ershter der un
mina your L-rd said has and come is first the and

האט ארייַנגעברענגט צען מנים!
mnim tsen araingebrengt hot
minas ten brought in has

17 Yafeh! Eved tov! Because you have been ne'eman *(faithful)* in a very small thing, have shlita *(authority)* over ten towns.

יז און ער האט צו אים געזאגט: וואויל, דו גוטער קנעכט! ווייל
vail knecht guter du voil gezogt im tsu hot er un
because servant good you blessed said him to has he and

דו ביסט געווען געטריי איבער ווייניק, זאלסטו האבן מאכט
macht hoben zolstu veinik iber getrei geven bist du
authority have shall you a few things over faithful were are you

איבער צען שטעט!
shtet tsen iber
cities of ten over

18 And the sheni *(second)* came saying, Your mina, Adoni, made five minas.

יח און דער צווייטער איז געקומען, און האט געזאגט: דיין מנה,
mnh dain gezogt hot un gekumen iz tsveiter der un
mina your said has and come is second the and

האר, האט דערוואָרבן פינף מנים!
mnim finf dervarbn hot har
minas five acquired has L-rd

19 And the man of noble birth said also to this one, And you have shlita *(authority)* over five towns.

יט און ער האט געזאגט אויך צו דעם דאזיקן: און דו זאלסט זיין
zain zolst du un dozikn dem tsu oich gezogt hot er un
be you shall you and this the to also said has he and

איבער פינף שטעט!
shtet finf iber
cities of five over

20 And the other came saying, Adoni, hinei! Your mina which I had put away in a tichel *(kerchief)*.

כ און אן אנדערער איז געקומען, און האט געזאגט: האר, אָט איז
iz ot har gezogt hot un gekumen iz anderer an un
is here L-rd said has and come is another an and

דיין מנה, וואס איך האב געהאט באהאלטן אין א טיכל!
tichl a in bahalten gehat hob ich vos mnh dain
handkerchief a in hid had have I what mina your

21 For I was fearing you, because you are a big machmir *(stickler)*, you take what you did not deposit, and you reap what you did not sow.

כא ווארום איך האב מיך געפארכטן פאר דיר, ווייל דו
du vail dir far geforchten mich hob ich vorem
you because you before afraid me have I because

ביסט א שטרענגער מענטש; דו נעמסט, וואס דו האסט נישט
nisht host du vos nemst du mentsh shtrenger a bist
not you have you what take up you man exacting a are

אנידערגעלייגט, און שניידסט דאס, וואס דו האסט נישט
nisht host du vos dos shnaidst un anidergeleigt
not you have you which that reap and lay down

פארזייט.
farzeit
sown

22 He says to him, From your own mouth I will judge you, eved rasha *(bad servant).* You had daas that I am a big machmir *(stickler)*, taking what I did not deposit and reaping what I did not sow?

כב זאגט ער צו אים: אויס דיין אייגן מויל וועל איך דיך משפטן ,
mishpeten dich ich vel moil eigen dain ois im tsu er zogt
judge you I will mouth own your out him to he says

דו געמיינער קנעכט! דו האסט געוואוסט, אז איך בין א
a bin ich az gevust host du knecht gemeiner du
a am I that known you have you servant wicked you

שטרענגער מענטש, איך נעם , וואס איך האב נישט אנידערגעלייגט,
anidergeleigt nisht hob ich vos nem ich mentsh shtrenger
lay down not have I what take up I man exacting

און שנייד, וואס איך האב נישט פארזייט;
farzeit nisht hob ich vos shnaid un
sown not have I what reap and

23 Why then did you not put my kesef on deposit? Then when I came I would have collected ribit *(interest).*

כג און פארוואס האסטו נישט אריינגעגעבן מיין געלט אין א
a in gelt main araingegeben nisht hostu farvos un
a in money my give not you have why and

באנק, און איך וואלט עס ביי מיין צוריק קער אויפגעמאנט מיט
mit oifgemant ker tsurik main bai es volt ich un bank
with collected turn returning my with it would I and bank

צינזן ?
tsinzn
tribute payment

24 And to the ones having stood nearby he said, Take from him the mina and give it to the one having ten minas.

כד און ער האט געזאגט צו די, וואס זענען געשטאנען ארום : נעמט
nemt arum geshtanen zenen vos di tsu gezogt hot er un
take around standing are who the to said has he and

אוועק פון אים די מנה, און גיט זי צו דעם , וואס האט די
di hot vos dem tsu zi git un mnh di im fun avek
the has who the one to it give and mina the him from went away

צען מנים !
mnim tsen
minas ten

25 And they said to him, Adoneinu, he has ten minas!

כה און זיי האבן געזאגט צו אים: האר, ער האט דאך שוין צען
tsen shoin doch hot er har im tsu gezogt hoben zei un
ten already yet has he L-rd him to said have they and

מנים.
mnim
minas

26 I say to you, that to everyone having, more will be given, but from the one not having, even what he has will be taken away.

כו איך זאג אייך, אז יעדן איינעם, וואס האט, וועט געגעבן ווערן;
veren gegeben vet hot vos einem yedn az aich zog ich
to be given will has who one every that you tell I

פון דעם אבער, וואס האט נישט, וועט אפילו אוועקגענומען ווערן
veren avekgenumen afile vet nisht hot vos ober dem fun
to be taken away even will not has who however the from

דאס, וואס ער האט יא.
yo hot er vos dos
yes has he what that

27 But these oyevim of mine, the ones refusing me the Kabbalas HaMalchus *(refusing my sovereignty as king)* over them, bring here and execute them before me.

כז דאך די דאזיקע שונאים מיינע, וואס האבן נישט געוואלט, אז
az gevolt nisht hoben vos maine sonem dozike di doch
that wanted not have who my enemies these the yet

איך זאל קעניגן איבער זיי, ברענגט אהער, און דערהרגעט זיי
zei derhrget un aher brengt zei iber kenign zol ich
them slaughter and here bring them over reign shall I

פאר מיר! כח און ווען ער האט דאס געזאגט, איז ער אוועק
avek er iz gezogt dos hot er ven un mir far
journeyed on he is said this has he when and me before

28 And having said these things, he was traveling ahead, making his aliyah leregel to Yerushalayim.

פארויס, און איז ארויפגעגאנגען קיין ירושלים.
Yerushalayim kein aroifgegangen iz un forois
Yerushalayim to went up is and ahead

29 And it came about as he came near to Beit-Pagey and Beit-Anyah, by the Mount of Olives, Rebbe, Melech HaMoshiach sent two of the talmidim,

כט און עס איז געשען, ווען ער האט זיך דערנענטערט קיין
kein dernentert zich hot er ven geshen iz es un
to come near self has he when happened is it and

בית-פגי און בית-היני ביים בארג, וואס האט געהייסן
geheisen hot vos barg baim Beit-Anyah un Beit-Pagey
named has which mountain by the Beit-Anyah and Beit-Pagey

הר הזיתים, האט ער געשיקט צוויי פון די תלמידים,
talmidim di fun tsvei geshikt er hot hzitim hr
disciples the of two sent he has Olives Mount of

30 Saying, Go to the shtetl ahead of you, in which entering you will find an

ל און געזאגט: גייט אריין אין דעם *דארף אנטקעגנאיבער; און ווען
*ven un antkegeniber *dorf dem in arain geit gezogt un*
when and opposite village the in into go said and

איר וועט דארט אריינקומען, וועט איר געפינען א יונג אייזל
eizl yung a gefinen ir vet arainkumen dort vet ir
donkey young a find you will come in there will you

AYIR having been tied, upon which none among Bnei Adam ever sat, and having untied it, bring it here.

אנגעבונדן , אויף וועלכן קיין מענטש איז נאך קיינמאל נישט
nisht keinmol noch iz mentsh kein velchen oif ongebunden
not never after is man any which on tied up

געזעסן; בינדט עס אויף און ברענגט עס צו אהער.
aher tsu es brengt un oif es bindt gezesen
here to it brings and on it untie sat

31 And if someone asks you, Why are you untying it? — you will say this: HaAdon has need of it.

לא און אויב עמיצער וועט אייך פרעגן: פארוואס בינדט איר עס אויף?
oif es ir bindt farvos fregen aich vet emitser oib un
on it you untie why ask you will someone if and

זאלט איר אזוי זאגן : דער האר דארף עס האבן!
hoben es dorf har der zogen azoi ir zolt
has it need L-rd the say so you shall

32 And having departed, the ones having been sent found it just as Rebbe, Melech HaMoshiach told them.

לב און די שליחים זענען אהינגעגאנגען, און האבן געפונען אזוי ווי
vi azoi gefunen hoben un ahingegangen zenen shlichim di un
as so found have and go there are Shlichim the and

ער האט זיי געזאגט.
gezogt zei hot er
said them has he

33 And while untying the AYIR, its owners said to them, Why are you untying the AYIR?

לג און ווען זיי האבן אויפגעבונדן דאס יונגע אייזל , האבן זיינע
zaine hoben eizl yunge dos oifgebunadn hoben zei ven un
his have donkey young the released have they when and

בעלי בתים געזאגט צו זיי : פארוואס בינדט איר אויף דאס
dos oif ir bindt farvos zei tsu gezogt btim ba'alei
the on you untie why them to said houses masters of

אייזל ?
eizl
donkey

34 And they said, Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu has need of it.

לד און זיי האבן געזאגט: דער האר דארף עס האבן!
hoben es dorf har der gezogt hoben zei un
have it need L-rd the said have they and

35 And they led it to him and, having thrown their kaftans on the AYIR, they put Rebbe Melech HaMoshiach on it.

לה און זיי האבן עס געברענגט צו יהושען / ישוען* , און
un Yeshuan Yehoshuan tsu gebrengt es hoben zei un*
and Yeshua Yehoshua to brought it have they and

האבן ארויפגעווארפן זייערע מלבושים אויף דעם אייזל , און
un eizl dem oif malbushem zeiere aroifgevorfen hoben
and donkey the on cloaks their throwing have

ארויפגעזעצט יהושען / ישוען* דערויף. (זכריה ט, ט.)
t t Zecharyah deroif Yeshuan Yehoshuan aroifgezetst*
9 9 Zecharyah thereon Yeshua Yehoshua sit up

36 And as Moshiach rode
along, the people were
spreading their garments
on the road.

לו און בשעת ער איז געגאנגען, האבן זיי אויסגעשפרייט זייערע
zeiere oisgeshpreit zei hoben gegangen iz er beshas un
their spread out they have go is he while and
קליידער אויפן וועג.
veg oifen kleider
road on the clothing

37 And as Rebbe, Melech
HaMoshiach was now
approaching the path
that makes the descent
from the Mount of Olives,
all the multitude of the
Rebbe's talmidim began
with simcha *(joy)* and with
a kol gadol *(a loud voice)* to
shout Baruch Hashem for
all the nifla'ot *(wonders)* and
gevurot *(mighty deeds)* of
Hashem! For they had been
edei reiyah *(eyewitnesses)* of
these,

לז און ווען ער האט זיך שוין דערנענטערט צום אראפגאנג
aropgang tsum dernentert shoin zich hot er ven un
descent to the come near already self has he when and
פון דעם הר הזיתים, האט די גאנצע מאסע תלמידים
talmidim mase gantse di hot hzitim hr dem fun
disciples crowd whole the has Olives Mount of the from
אנגעהויבן פריידיק צו לויבן ה׳ מיט א הויך קול פאר אלע
ale far kol hoich a mit Hashem loiben tsu freidik ongehoiben
all for voice loud a with Hashem praise to rejoicing begun
גבורות , וואס זיי האבן געזען,
gezen hoben zei vos gevures
seen have they which deeds of power

38 Saying, BARUCH HABAH,
HaMelech B'SHEM ADONOI!
Shalom b'Shomayim! And
kavod in the Highest! 39 And
some of the Perushim
from the multitude said to
him, Rabbi, rebuke your
talmidim!

לח און האבן געזאגט:
gezogt hoben un
said have and
געבענטשט איז דער קעניג, וואס קומט אינם נאמען
nomen inem kumt vos kenig der iz gebentsht
Name in the comes who king the is blessed
פון דעם האר (ה׳);
Hashem har dem fun
Hashem L-rd the of
שלום אין הימל , און כבוד אין די הויכקייטן!
hoichkeitn di in koved un himel in sholem
highest the in glory and heaven in peace

לט און איניקע פון די פרושים אויס דעם המון מענטשן האבן
hoben mentshn hamon dem ois Perushim di fun einike un
have people crowd the out of Pharisees the of some and
געזאגט צו אים: רבי , שריי אָן אויף דיינע תלמידים!
talmidim daine oif on shrei Rebbe im tsu gezogt
disciples your on on shout Rebbe him to said

[40] And in reply he said, I say to you, if these will be silent, the avanim *(stones)* will cry out.

מ און ער האט ענטפערנדיק געזאגט: איך זאג אייך: אויב די דאזיקע
dozike di oib aich zog ich gezogt entferendik hot er un
these the if you tell I said answering has he and

שווייגן, וועלן די שטיינער שרייען!
shreien shteiner di velen shvaign
shout stones the will silent

[41] And as he came near, having seen the Ir *(City)* [of Yerushalayim], Rebbe, Melech HaMoshiach wept over it,

מא און ווי ער איז צוגעקומען נענטער און האט געזען די שטאט,
shtot di gezen hot un nenter tsugekumen iz er vi un
city the seen has and near come over is he as and

האט ער זיך צעוויינט איבער איר,
ir iber tseveint zich er hot
her over wept self he has

[42] Saying, If you had only had daas in HaYom HaZeh of the things leading to shalom, but now it was nistar from your eyes.

מב אזוי צו זאגן, אָ, ווען אויך דו וואלסט געוואוסט אין דעם
dem in gevust valst du oich ven o zogen tsu azoi
the in known would you also when o say to so

דאזיקן טאג דאס, וואס האט א שייכות צו דיין שלום! איצט
itst sholem dain tsu sheichut a hot vos dos tog dozikn
now peace your to relation a has which what day this

אבער איז עס פארהוילן פון דיינע אויגן.
oigen daine fun farhoiln es iz ober
eyes your from hidden it is however

[43] Because yamim *(days)* will come upon you when your oyevim *(enemies)* will construct a siege against you and they will surround you and will hem you in from all directions.

מג עס וועלן קומען טעג אויף דיר, און דיינע שונאים וועלן ווארפן א
a varfen velen sonem daine un dir oif teg kumen velen es
a throw will enemies your and you on days to come will it

*וואל ארום דיר, און וועלן דיך ארומרינגלען, און באלאגערן פון
*fun balagern un arumringlen dich velen un dir arum *val*
from press in and encircle you will and you around wall

אלע זייטן;
zaitn ale
sides all

[44] And they will dash you to the ground, you and your yeladim with you. And they will not leave an even *(stone)* upon an even *(stone)* within you, because you did not have daas of the zman *(time)* of your YOM PEKUDDAH *(visitation, reckoning)*.

מד און וועלן דיך מאכן מיט דער ערד צוגלייך, און דיינע קינדער
kinder daine un tsugleich erd der mit machen dich velen un
children your and equal earth the with make you will and

אין דיר; און וועלן נישט איבערלאזן א שטיין אויף א שטיין אין דיר,
dir in shtein a oif shtein a iberlozen nisht velen un dir in
you in stone a upon stone a leave not will and you in

דערפאר וואס דו האסט נישט דערקענט די צייט פון דיין
dain fun tsait di derkent nisht host du vos derfar
your of time the recognized not you have you that therefore

באזוכט ווערן!
veren bazucht
to be visit

45 And having entered into the Beis HaMikdash, Moshiach began to throw out the sellers,

מה און ער איז אריינגעגאנגען אין בית המקדש , און האט
hot un Hamikdash beis in araingegangen iz er un
has and HaMikdash house in entered is he and

אנגעהויבן ארויסצוטרייבן די הענדלער,
hendler di aroistsutraiben ongehoiben
sellers the to cast out begun

46 Saying to them, It has been written, BEITI BEIT TEFILLAH YIKAREI, but you made it a MEARAT PARITZIM.

מו זאגנדיק צו זיי : עס שטייט געשריבן: מיין הויז וועט זיין א
a zain vet hoiz main geshriben shteit es zei tsu zogendik
a be will house my written stands it them to saying

הויז פון תפילה; איר אבער האט דערפון געמאכט א הייל פון
fun heil a gemacht derfun hot ober ir tefillah fun hoiz
of den a made of it have however you prayer of house

רויבער! (ישעיהו נו, ז; ירמיהו ז, יא.)
yo z Yirmeyah z nu Yeshayah roiber
11 7 Yirmeyah 7 56 Yeshayah robber

47 And he was saying shiurim yom yom in the Beis Hamikdash. But the Rashei Hakohanim and the Sofrim were seeking to kill him, and also the Rashei HaAm,

מז און ער האט געלערנט טאג טעגלעך אין בית המקדש ; די
di Hamikdash beis in teglech tog gelernt hot er un
the HaMikdash house in daily day taught has he and

הויפט כהנים אבער און די סופרים און די ראשים
roshim di un soifrem di un ober kohanem hoipt
preeminent men the and scribes the and however kohenim chief

פונם פאלק האבן געזוכט אים אומצוברענגען.
umtsubrengen im gezucht hoben folk funem
destroy him sought have people from the

48 And they were not finding what they might do, for HaAm were all hanging on his every dvar.

מח און האבן נישט געפונען, וואס זיי זאלן טאן; ווארום דאס
dos vorem ton zoln zei vos gefunen nisht hoben un
the because do should they what found not have and

גאנצע פאלק האט זיך צוגעהערט צו אים מיט גרויסער ערנסטקייט.
ernstkeit groiser mit im tsu tsugehert zich hot folk gantse
earnestness great with him to to listen self has people whole

20 And it came about on one of the yamim Rebbe, Melech HaMoshiach was saying shiurim to HaAm *(the People)* in the Beis Hamikdash and was preaching the Besuras HaGeulah, the Rashei Hakohanim and the Sofrim with the Ziknei HaAm stood by;

כ און עס איז געשען , אין איינעם פון די טעג, בשעת ער האט
hot er beshas teg di fun einem in geshen iz es un
has he while days the of one in happened is it and

געלערנט דאס פאלק אין בית המקדש , און אנגעזאגט די
di ongezogt un Hamikdash beis in folk dos gelernt
the announced and HaMikdash house in people the taught

גוטע בשורה, זענען די הויפט כהנים און די סופרים און די
di un soifrem di un kohanem hoipt di zenen bshurh gute
the and scribes the and kohenim chief the are Bsoires good

זקנים צוגעטרעטן
tsugetretn zkeinem
approached elders

2 They spoke, saying to him, Tell us by what shlita *(authority)* you do these things, or who is the one having given to you this shlita?

ב און האבן געזאגט צו אים, אזוי צו זאגן : זאג אונדז, מיט וועמעס
vemes mit undz zog zogen tsu azoi im tsu gezogt hoben un
whose with us tell say to so him to said have and

רשות טוסטו די דאזיקע זאכן ? אדער ווער איז עס, וואס האט
hot vos es iz ver oder zachn dozike di tustu rashut
has who it is who or things these the do you do authority

דיר געגעבן דאס דאזיקן רשות ?
rashut dozikn dos gegeben dir
authority this the given you

3 In reply, Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, I will also confront you will a she'elah, and you tell me:

ג ער אבער האט ענטפערנדיק געזאגט צו זיי : איך וועל אייך אויך
oich aich vel ich zei tsu gezogt entferendik hot ober er
also you will I them to said answering has however he

פרעגן א שאלה ! און זאגט מיר:
mir zogt un shalh a fregen
me tell and question a ask

4 The tevilah of teshuva of Yochanan — was it from Shomayim or from Bnei Adam?

ד די מקווה פון יוחנן איז געווען פון הימל אדער פון
fun oder himel fun geven iz Yochanan fun mkvh di
from or heaven from was is Yochanan of mikveh the

מענטשן?
mentshn
men

5 And they reasoned to themselves saying, If we say, from Shomayim, he will say, why did you not believe him?

ה און זיי האבן עס איבערגעלייגט צווישן זיך , אזוי צו
tsu azoi zich tsvishen ibergeleigt es hoben zei un
to so themselves among reasoned it have they and

זאגן : ווען מיר זאגן : פון הימל , וועט ער זאגן : טא פארוואס
farvos ta zogen er vet himel fun zogen mir velen zogen
why then say he will heaven from say we will say

האט איר אים נישט געגלויבט?
gegloibt nisht im ir hot
believed not him you have

6 But if we say, from Bnei Adam, HaAm *(the People)* all will subject us to sequilah *(stoning)*, for HaAm Yisroel are all convinced that Yochanan is a navi.

ו ווען מיר אבער זאגן : פון מענטשן, וועט דאס גאנצע פאלק
folk gantse dos vet mentshn fun zogen ober mir velen
people whole the will men from say however we will

אונדז שטייניקן, ווארום עס איז בטוח , אז יוחנן איז געווען א
a geven iz Yochanan az batuach iz es vorem shteinikn undz
a was is Yochanan that evident is it because stone us

נביא .
novi
prophet

7 And they answered that they did not have daas of

ז און זיי האבן געענטפערט, אז זיי ווייסן נישט פונוואנען .
funvanen nisht veisn zei az geentfert hoben zei un
from where not know they that answered have they and

the origin of the tevilah of teshuva of Yochanan.

8 And Rebbe Melech HaMoshiach said to them, Neither am I telling you by what shlita *(authority)* I do these things.

ח און יהושע / ישוע* האט צו זיי געזאגט: זאג איך אייך אויך
oich aich ich zog gezogt zei tsu hot Yeshua Yehoshua un*
also you I tell said them to has Yeshua Yehoshua and

נישט מיט וועמעס רשות איך טו די דאזיקע זאכן .
zachn dozike di ah ich rashut vemes mit nisht
things these the do I authority whose with not

9 And he began to tell this mashal to HaAm Yisroel. A certain ish planted a kerem and leased it to koremim *(vine keepers)* and he went away for a long time.

ט און ער האט אנגעהויבן צו זאגן צום פאלק דאס דאזיקע
dozike dos folk tsum zogen tsu ongehoiben hot er un
these the people to the say to begun has he and

משל : א מענטש האט געפלאנצט א וויינגארטן, און אים פארדונגען
fardungen im un vaingorten a geflantst hot mentsh a mashal
lease it and vineyard a planted has man a parable

צו גערטנער , און איז אוועקגעפארן אויף א לאנגער צייט.
tsait langer a oif avekgeforen iz un gertner tsu
time long a on went away is and vineyard tenants to

10 And in season he sent to the koremim *(vine keepers)* an eved *(servant)* that from the pri of the kerem they will give to him. But the koremim *(vine keepers)* sent the eved away empty, having beaten him.

י און צום זמן האט ער געשיקט א קנעכט צו די גערטנער ,
gertner di tsu knecht a geshikt er hot zmn tsum un
wine gardeners the to servant a sent he has season at the and

אז זיי זאלן אים געבן פון דער פרוכט פון דעם וויינגארטן; די
di vaingorten dem fun frucht der fun geben im zoln zei az
the vineyard the of fruit the of give him should they that

גערטנער אבער האבן אים געשלאגן, און אוועקגעשיקט מיט
mit avekgeshikt un geshlogen im hoben ober gertner
with sent away and struck him have however wine gardeners

גארנישט.
gornisht
nothing

11 And he proceeded to send another eved. But him also, when they had beaten and dishonored him, they sent him away empty.

יא און ער האט געמערט צו שיקן אן אנדערן קנעכט; זיי אבער
ober zei knecht andern an shiken tsu gemert hot er un
however they servant other an send to more has he and

האבן אויך יענעם געשלאגן און אנגעטאן אים בזיונות , און
un bizyoines im ongeton un geshlogen yenem oich hoben
and evils him dressed and struck that one also have

אוועקגעשיקט מיט גארנישט.
gornisht mit avekgeshikt
nothing with sent away

12 And he proceeded to send an eved shlishi *(a third servant)*. And also this

יב און ער האט מוסיף געווען צו שיקן א דריטן; אבער אויך דעם
dem oich ober dritn a shiken tsu geven musif hot er un
the also however third a send to was added has he and

דאזיקן האבן זיי בלוטיק צעשלאגן און ארויסגעווארפן.
aroisgevorfen un tseshlagn blutik zei hoben dozikn
thrown out and beat up bloodied they have this

one, having wounded, they threw out.

[13] And the Adon of the kerem, said, What should I do? I will send Beni Ahuvi. Perhaps this one they will respect.

יג און דער האר פון דעם ווייגארטן האט געזאגט: וואס זאל איך
ich zol vos gezogt hot vaingorten dem fun har der un
I shall what said has vineyard the of L-rd the and

טאן? איך וועל שיקן מיין געליבטן זון; אפשר וועלן זיי אים
im zei velen efshar zun gelibtn main shiken vel ich ton
him they will perhaps son beloved my send will I do

שוינען.
shoinen
spare

[14] But having seen him, the koremim *(vine keepers)* were reasoning with one another saying, This one is the Bechor, the heir. Let us kill him, that the bechorah may become ours.

יד נאר ווי די גערטנער האבן אים דערזען, האבן זיי
zei hoben derzen im hoben gertner di vi nor
they have caught sight of him have wine gardeners the as but

זיך איבערגעלייגט איינער מיטן אנדערן, און געזאגט: דער
der gezogt un andern miten einer ibergeleigt zich
the said and other with the one reasoned self

דאזיקער איז דער יורש; לאמיר אים טייטן; כדי די ירושה
yerushe di k'de teiten im lomir yursh der iz doziker
inheritance the so that kill him let us heir the is this one

זאל ווערן אונדזער.
undzer veren zol
ours to be shall

[15] And having driven him outside the kerem, they killed him. What then will the Baal HaKerem do to them?

טו און זיי האבן אים ארויסגעווארפן אויסער דעם ווייגארטן, און
un vaingorten dem oiser aroisgevorfen im hoben zei un
and vineyard the out of thrown out him have they and

אים דערהרגעט. וואס זשע וועט דער האר פון דעם ווייגארטן טאן
ton vaingorten dem fun har der vet zhe vos derhrget im
do vineyard the of L-rd the will then what slaughter him

צו זיי?
zei tsu
them to

[16] He will come and will destroy these koremim *(vine keepers)* and will give the kerem to others. And having heard this, HaAm Yisroel said, Chas vShalom!

טז ער וועט קומען און אומברענגען די דאזיקע גערטנער,
gertner dozike di umbrengen un kumen vet er
wine gardeners these the destroy and to come will he

און דעם ווייגארטן געבן צו אנדערע. און ווען זיי האבן דאס
dos hoben zei ven un andere tsu geben vaingorten dem un
this have they when and others to give vineyard the and

געהערט, האבן זיי געזאגט: חלילה!
cholile gezogt zei hoben gehert
Let this not happen! said they have heard

17 But having looked at them, Rebbe, Melech HaMoshiach said, What then is this which has been written: EVEN MAASU HAYTAH LEROSH PINAH *(The Stone they rejected became the capstone)*?

יז ער אבער האט אויף זיי געקוקט, און געזאגט; וואס דען איז
iz den vos gezogt un gekukt zei oif hot ober er
is then what said and looked them on has however he

דאס דאזיקע, וואס שטייט געשריבן;
geshriben shteit vos dozike dos
written stands what these the

א שטיין, וועלכן די בוימייסטערס האבן פארווארפן,
farvarfen hoben boimeisters di velchen shtein a
rejected have builders the which stone a

דער דאזיקער איז געווארן צום הויפט פונם ווינקל?
vinkl funem hoipt tsum gevoren iz doziker der
corner of the chief to the become is this one the

(תהלים קיח, כב.)
chb kich Tehilim
22 118 Psalms

18 Everyone having fallen upon that EVEN *(stone)* will be DAKU *(broken into pieces)*, and upon whomever it falls, it will crush him.

יח יעדער איינער, וואס פאלט אויף יענעם שטיין, וועט צעשמעטערט
tseshmetert vet shtein yenem oif falt vos einer yeder
crushed will stone that on falls who one every

ווערן; אויף וועמען אבער ער וועט פאלן, וועט ער אים צעמאלן.
tsemaln im er vet falen vet er ober vemen oif veren
crush him he will fall will he however whom on to be

(ישעיהו ה, יד-טו; דניאל ב, לד-לה.)
ld-lh b Daniel yad-ah h Yeshayah
34-35 2 Daniel 14-15 5 Yeshayah

19 And the Sofrim and the Rashei Hakohenim sought to lay their hands upon him in the same hour, but they were afraid of HaAm Yisroel, for they knew that he spoke this mashal *(parable)* against them.

יט און די סופרים און די הויפט כהנים האבן געזוכט צו
tsu gezucht hoben kohanem hoipt di un soifrem di un
to sought have kohenim chief the and scribes the and

לייגן די הענט אויף אים אין דער זעלביקער שעה; און האבן מורא
moire hoben un sha'á zelbiker der in im oif hent di leigen
fear have and hour same the in him on hands the lay

געהאט פאר דעם פאלק; ווארום זיי האבן איינגעזען, אז ער
er az aingezen hoben zei vorem folk dem far gehat
he that understand have they because people the before had

האט געזאגט דאס דאזיקע משל אויף זיי.
zei oif mashal dozike dos gezogt hot
them on parable these the said has

20 And having watched carefully, they sent spies pretending themselves to be

כ און זיי האבן געלויערט אויף אים, און געשיקט שפיאנען, וואס
vos shfianen geshikt un im oif geloiert hoben zei un
who spies sent and him on lie in wait have they and

האבן זיך פארשטעלט פאר צדיקים, כדי אים צו פאנגען
fangen tsu im k'de tsadikim far farshtelt zich hoben
to catch to him so that righteous for passed oneself off self have

tzaddikim, that they might catch him in his dvar, so as to deliver him to the rulers and the manhigim under the Moshel *(Governor)*.

מיט א ווארט, אז זיי זאלן אים איבערגעבן צו דער ממשלה
memshole der tsu ibergeben im zoln zei az vort a mit
authority the to give over him should they that word a with

און דער מאכט פון דעם גובערנאטאר.
gubernator dem fun macht der un
governor the of power the and

21 And they set a she'elah *(question)* before him, saying, Rabbi, we have daas that you speak beemes in the shiurim you say and you show no deference toward anyone, but on the basis of HaEmes you give torah about HaDerech Hashem.

כא און זיי האבן אים געפרעגט, אזוי צו זאגן: רבי , מיר וויסן,
veisn mir Rebbe zogen tsu azoi gefregt im hoben zei un
know we Rebbe say to so asked him have they and

אז דו רעדסט און לערנסט ריכטיק, און ביסט נישט נושא
nusha nisht bist un richtik lernst un redst du az
partiality not are and rightly teach and speak you that

פנים , נאר לערנסט אויף אן אמת דעם וועג פון ה׳ .
Hashem fun veg dem emes an oif lernst nor ponem
Hashem of Way the truth a on teach but face

22 Is it mutar for us to pay tax to Caesar or not?

כב מעגן מיר געבן שטייער צום קיסר , אדער נישט?
nisht oder Caesar tsum shteier geben mir megn
not or Caesar to the tax give we lawful

23 But having noticed the ORMAH *(cunning, craftiness)* in their manner, Rebbe, Melech HaMoshiach said to them,

כג ער אבער האט פארשטאנען זייער כיטרעקייט, און האט צו
tsu hot un chitrekeit zeier farshtanen hot ober er
to has and craftiness their understood has however he

זיי געזאגט:
gezogt zei
said them

24 Show me a denarius. Whose demut *(likeness)* has it? And whose inscription? And they said, Caesar's.

כד ווייזט מיר א דינר . וועמעס בילד און אויפשריפט האט ער?
er hot oifshrift un bild vemes dinar a mir vaizt
it has title and image whose denarius a me show

און זיי האבן געזאגט: דעם קיסרס .
Caesar's dem gezogt hoben zei un
Caesar's the said have they and

25 And he said to them, Then give the things of Caesar to Caesar and the things of Hashem to Hashem.

כה און ער האט צו זיי געזאגט: דעריבער גיט אפ דעם קיסר דאס,
dos Caesar dem op git deriber gezogt zei tsu hot er un
that Caesar the up give therefore said them to has he and

וואס איז דעם קיסרס , און צו ה׳ דאס, וואס איז ה׳ס !
h,s iz vos dos Hashem tsu un Caesar's dem iz vos
Hashem's is which that Hashem to and Caesar's the is which

26 And they were not able to catch him in his dvar before the people and, having been

כו און זיי האבן אים נישט געקענט פאנגען מיט קיין ווארט פאר
far vort kein mit fangen gekent nisht im hoben zei un
before word any with to catch be able to not him have they and

דעם פאלק; און האבן זיך געוואונדערט אויף זיין ענטפער, און
un entfer zain oif gevaundert zich hoben un folk dem
and answer his on amazed self have and people the

האבן געשוויגן.
geshvign hoben
silent have

nispoyel *(marveled)* at his teshuva *(answer)*, they were silent.

27 And some of the Tzedukim — the Tzedukim are the ones speaking against the Techiyas HaMesim, who say there is none — approached Rebbe, Melech HaMoshiach. They set a she'elah *(question)* before him,

כז און עס זענען צוגעקומען צו אים איניקע פון די צדוקים ,
Tsedukim di fun einike im tsu tsugekumen zenen es un
Sadducees the of some him to come over are it and

וועלכע זאגן , אז עס איז נישטא קיין תחית
tchiyes kein nishto iz es az zogen velche
resurrection of any there is not is it that say which

המתים ;
hameisem
the dead ones

28 Saying, Rabbi, Moshe Rabbenu laid it down in writing to us, if someone's ach dies and has an isha, and UVEN EIN LO *(and there is no son to him)*, that he should take the almanah of his ach and he should raise up a zera *(seed)* to his ach.

כח און האבן אים געפרעגט, אזוי צו זאגן : רבי , משה האט אונדז
undz hot Moshe Rebbe zogen tsu azoi gefregt im hoben un
us has Moses Rebbe say to so asked him have and

געשריבן; אויב עמיצנס ברודער וועט שטארבן, האבנדיק א ווייב,
vibe a hobendik shtarben vet bruder emitsns oib geshriben
wife a having die will brother anyone's if written

און איז אָן א קינד, זאל זיין ברודער נעמען די פרוי , און
un froi di nemen bruder zain zol kind a on iz un
and woman the take brother his shall child a without is and

אויפשטעלן זאמען צו זיין ברודער. (דברים כה, ה-ו.)
h-u chh Devarim bruder zain tsu zamen oifshtelen
5-6 25 Deuteronomy brother his to seeds raise up

29 Now there were shiva achim. And the first took an isha, and died UVEN EIN LO *(and there is no son to him)*.

כט אָט זענען געווען זיבן ברידער; און דער ערשטער האט גענומען
genumen hot ershter der un brider ziben geven zenen ot
taken has first the and brothers seven was are here

א ווייב, און איז געשטארבן אָן קינדער;
kinder on geshtorben iz un vibe a
children without died is and wife a

30 And the second took her to be his isha, and he died childless.

ל און דער צווייטער;
tsveiter der un
second the and

31 And the third took her; and likewise also the seventh did not leave behind a ben and they all died.

לא און דער דריטער האט זי גענומען; און אזוי א האבן אויך די
di oich hoben a azoi un genumen zi hot driter der un
the also have a so and taken she has third the and

זיבן נישט איבערגעלאזט קיין קינדער, און זענען געשטארבן.
geshtorben zenen un kinder kein ibergelozt nisht ziben
died are and children any left not seven

32 And lemaskana *(finally)* the isha died.

לב צום סוף איז אויך די פרוי געשטארבן.
geshtorben froi di oich iz sof tsum
died woman the also is end to the

33 The isha, then, in the Techiyas HaMesim, of which of them does she become the wife? For shiva had her as isha *(wife)*.

לג ווענעס ווייב פון זיי וועט דעריבער די פרוי זיין נאך
noch zain froi di deriber vet zei fun vibe vemes
after be woman the therefore will them from wife whose

תחית המתים ? ווארום די זיבן האבן זי געהאט
gehat zi hoben ziben di vorem hameisem tchiyes
had she have seven the because the dead ones resurrection of

פאר א ווייב. לד און יהושע / ישוע* האט צו זיי געזאגט: די
di gezogt zei tsu hot Yeshua Yehoshua un vibe a far*
the said them to has Yeshua Yehoshua and wife a for

34 And Rebbe Melech HaMoshiach said to them, The banim of the Olam Hazeh marry and are given in marriage:

קינדער פון דער דאזיקער וועלט האבן חתונה , און ווערן חתונה
chasuna veren un chasuna hoben velt doziker der fun kinder
marriage to be and marry have world this one the of children

געמאכט;
gemacht
made

35 But the ones having been considered worthy to attain to the Olam HaBah and the Techiyas HaMesim neither marry nor are given in marriage.

לה די אבער , וואס זענען ווערטיק צו דערגרייכן יענע וועלט און
un velt yene dergreichen tsu vertik zenen vos ober di
and world that obtain to worthy are that however the

תחית המתים , האבן נישט חתונה , און ווערן נישט
nisht veren un chasuna nisht hoben hameisem tchiyes
not to be and marriage not have the dead ones resurrection of

חתונה געמאכט;
gemacht chasuna
made marriage

36 For neither is it possible any longer for them to die, for they are like malachim and they are bnei haElohim, being bnei haTechiyas HaMesim.

לו ווארום זיי קענען מער נישט שטארבן; ווארום זיי זענען גלייך
glaich zenen zei vorem shtarben nisht mer kenen zei vorem
like are they because die not more can they because

צו די מלאכים ; און זענען ה׳ס קינדער, זייענדיק קינדער פון
fun kinder zeiendik kinder h,s zenen un malochem di tsu
of children being children Hashem's are and angels the to

תחית המתים .
hameisem tchiyes
the dead ones resurrection of

37 But that the Mesim are made to stand up alive, even Moshe revealed at the burning bush, as he calls Adonoi ELOHEI AVRAHAM ELOHEI YITZCHAK VELOHEI YA'AKOV.

לז און אז די טויטע שטייען אויף, האט אויך משה מרמז געווען
geven mrmz Moshe oich hot oif shteien toite di az un
was alluded to Moses also has up stand dead the that and

ביים סנה, ווען ער רופט דעם האר דעם ג-ט פון אברהם און
un Avraham fun Hashem dem har dem ruft er ven snh baim
and Avraham of G-d the L-rd the calls he when bush by the

דעם ג-ט פון יצחק און דעם ג-ט פון יעקב . (שמות ג,
g Shemot Ya'akov fun Hashem dem un Yitschak fun Hashem dem
3 Exodus Yaakov of G-d the and Yitschak of G-d the
ו.)
u
6

38 But Hashem is not the G-d of Mesim but is Elohei HaChayyim, for to Hashem all are alive.

לח ער אבער איז דער ג-ט , נישט פון טויטע, נאר פון
fun nor toite fun nisht Hashem der iz ober er
of but dead of not G-d the is however he
לעבעדיקע ; ווארום אלע לעבן פאר אים.
im far leben ale vorem lebedike
Him before live all because the living ones

39 And, in reply, some of the Sofrim said, Rabbi, you spoke well.

לט און איניקע פון די סופרים האבן ענטפערנדיק געזאגט: רבי ,
Rebbe gezogt entferendik hoben soifrem di fun einike un
Rebbe said answering have scribes the of some and
דו האסט וואויל געזאגט!
gezogt voil host du
spoken well you have you

40 For no longer were they daring to set a she'elah *(question)* before him regarding anything.

מ ווארום זיי האבן זיך מער נישט אונטערגעשטעלט, אים
im untergeshtelt nisht mer zich hoben zei vorem
him dare not more self have they because
עפעס צו פרעגן.
fregen tsu epes
ask to something

41 And he said to them, How do they say that the Rebbe Melech HaMoshiach is to be [merely] Dovid's ben?

מא ער אבער האט צו זיי געזאגט: ווי אזוי זאגט מען, אז דער
der az men zogt azoi vi gezogt zei tsu hot ober er
the that it says so as said them to has however he
משיח איז דודס זון ?
zun Dovid's iz Moshiach
son Dovid's is Moshiach

42 For Dovid himself says in the book of Tehillim, NEUM HASHEM LADONI: SHEV LIMINI, 43 AD ASHIT OYVECHA HADOM L'RAGLECHA. 44 Therefore, if Dovid calls him Adon, how is he [merely] ben Dovid?

מב דוד אליין זאגט דאך אינם ספר תהלים:
Tehilim seifer inem doch zogt alein Dovid
Psalms book of in the after all says himself Dovid
דער האר האט געזאגט צו מיין האר:
har main tsu gezogt hot har der
L-rd my to said has L-rd the
זעץ דיך אויף מיין רעכטער *זייט,
**zait rechter main oif dich zets*
side right my on you sit
מג ביז איך וועל אנידערלייגן דיינע פיינט
faint daine aniderleigen vel ich biz
enemies your put will I until

פאר א פוסבענקעלע צו דיינע פיס.
fis daine tsu fusbenkele a far
feet your to footstool a for

(תהלים קי, א.)
a ki Tehilim
1 110 Psalms

מד דוד רופט אים דעריבער האר; און וויאזוי זשע איז ער זיין זון?
zun zain er iz zhe vi azoi un har deriber im ruft Dovid
son his he is then how and L-rd therefore him calls Dovid

45 In the hearing of all the people, Rebbe, Melech HaMoshiach said to his talmidim,

מה און בעת דאס גאנצע פאלק האט זיך צוגעהערט, האט ער
er hot tsugehert zich hot folk gantse dos beis un
he has to listen self has people whole the while and

געזאגט צו די תלמידים:
talmidim di tsu gezogt
disciples the to said

46 Beware of the Sofrim *(Rabbonim)*, the ones wanting to strut around in long kaftans and loving Birkat Shalom greetings in the marketplaces and the rashei hamoshavot *(chief seats)* in the shuls and the places of kavod at seudos tishen,

מו היט זיך פאר די סופרים, וואס ווילן ארומגיין אין
in arumgein viln vos soifrem di far zich hit
in walking want who scribes the of self beware

טליתים, און האבן ליב מען זאל זיי אפגעבן שלום אויף די
di oif sholem opgeben zei zol men lib hoben un tlitim
the in peace give them shall they love have and prayer shawls

מערקפלעצער, און די ערשטע ערטער אין שול, און פלעצער
fletser un shul in erter ershte di un merkfletser
places and synagogue in places first the and marketplaces

אויבנאן אויף סעודות;
sudes oif oibnon
feasts at at the head

47 Which devour the batim *(houses)* of the almanot *(widows)* and for the sake of appearance daven lengthy tefillos *(prayers)*: the same shall receive greater damnation.

מז זיי פארצערן די הייזער פון אלמנות, און פאר אן אויסרייד
oisreid an far un almones fun heizer di fartsern zei
pretext an for and widows of houses the devour they

דאווענען זיי לאנג; זיי וועלן באקומען א הארבער משפט.
mishpot harber a bakumen velen zei lang zei davenen
judgment greater a received will they long they pray

21 And having looked up, Rebbe, Melech HaMoshiach saw the ashirim *(rich people)* putting into the Beis Hamikdash Otzar *(Treasury)* their matanot *(gifts)*.

כא און א בליק טוענדיק, האט ער געזען ווי די עשירים
eshirim di vi gezen er hot tuendik blik a un
rich the as seen he has doing glance a and

ווארפן אריין זייערע נדבות אין דער שאצקאמער.
shatskamer der in nedoves zeiere arain varfen
treasury the in alms their into cast

2 And he saw a certain poor almanah *(widow)* putting in there two leptas.

ב און האט געזען א געוויסע נויטבאדערפטיקע אלמנה ארייננווארפן
arainvarfen almone noitbaderftike gevise a gezen hot un
throw in widow destitute certain a seen has and

דארטן צוויי פרוטות .
frutut tsvei dorten
small coins two there

3 And Rebbe, Melech HaMoshiach said, Omein, I say to you that this poor almanah *(widow)* put in more tzedakah than everyone.

ג און ער האט געזאגט: באמת זאג איך אייך: די דאזיקע ארומע
arume dozike di aich ich zog be'emes gezogt hot er un
poor these the you I tell in truth said has he and

אלמנה האט ארייגעווארפן מער ווי אלע;
ale vi mer araingevorfen hot almone
all than more thrown has widow

4 For all these put in matanot *(gifts)* out of their abundance, but this almanah *(widow)*, out of her need, put in her michyah *(subsistence)*.

ד ווארום אלע די דאזיקע האבן ארייגעווארפן צו די נדבות פון
fun nedoves di tsu araingevorfen hoben dozike di ale vorem
from alms the to thrown have these the all because

זייער עודף; זי אבער האט פון איר נויט ארייגעווארפן אלץ,
alts araingevorfen noit ir fun hot ober zi eudf zeier
all thrown in in need her from has however she excess their

וואס זי האט געהאט צום לעבן.
leben tsum gehat hot zi vos
life to the had has she what

5 And as some were speaking about the Beis Hamikdash, that with beautiful avanim *(stones)* and with matanot *(gifts)* it has been decorated, Rebbe, Melech HaMoshiach said,

ה און ווען אייניקע האבן געזאגט וועגן דעם בית המקדש ,
Hamikdash beis dem vegen gezogt hoben einike ven un
HaMikdash house the about said have some when and

אז עס איז באצירט מיט הערלעכע שטיינער און מיט מתנות ,
matanot mit un shteiner herleche mit batsirt iz es az
gifts with and stones magnificent with adorned is it that

האט ער געזאגט:
gezogt er hot
said he has

6 Yamim *(Days)* will come in which of these things which you see there will not be left an even *(stone)* upon an even *(stone)* which will not be thrown down.

ו די דאזיקע זאכן , וואס איר זעט, עס וועלן קומען טעג, אין
in teg kumen velen es zet ir vos zachn dozike di
in days to come will it see you which things these the

וועלכע עס וועט דא נישט איבערגעלאזט ווערן א שטיין אויף א
a oif shtein a veren ibergelozt nisht do vet es velche
a on stone a to be left not here will it which

שטיין, וואס וועט נישט אנידערגעריסן ווערן!
veren anidergerisen nisht vet vos shtein
to be thrown down not will which stone

[7] And they questioned him, saying, Rebbe, ad mosai? *(how much longer?)* When will these things be, and what will be the ot when these things are about to take place?

[ז] האבן זיי אים געפרעגט, אזוי צו זאגן : רבי , און ווען וועט
vet ven un Rebbe zogen tsu azoi gefregt im zei hoben
will when and Rebbe say to so asked him they have
דאס זיין ? און וואס איז דער סימן ווען דאס דארף געשען ?
geshen dorf dos ven simn der iz vos un zain dos
to happen must this when sign the is what and be this

[8] And he said, Beware, you should not be deceived. For many will come Bishmi *(in my Name)* saying, "I am he. And, the time [of the Geulah] has drawn near." Do not follow after them.

[ח] און ער האט געזאגט: גיט אכטונג , אז איר זאלט נישט פארפירט
farfirt nisht zolt ir az achtung git gezogt hot er un
misled not shall you that attention give said has he and
ווערן; ווארום א סך וועלן קומען אין מיין נאמען, און זאגן : איך
ich zogen un nomen main in kumen velen sach a vorem veren
I say and Name my in to come will many a because to be
בין עס און די צייט האט גענענט! איר זאלט זיי נישט נאכגיין !
nochgein nisht zei zolt ir genent hot tsait di un es bin
follow not them shall you near has time the and he am

[9] But whenever you hear about wars and intifadas, do not be a pachdan *(coward)*. For it is necessary for these things to occur barishonah, but it is not immediately HaKetz.

[ט] ווען אבער איר וועט הערן פון מלחמות און מהומות, זאלט
zolt mhumut un milchomes fun heren vet ir ober ven
shall turmoils and wars of hear will you however when
איר זיך נישט שרעקן, ווארום דאס מוז קודם כל געשען ; נאר
nor geshen kol koidem muz dos vorem shreken nisht zich ir
but happened all before must this because fear not self you
דער קץ איז נישט באלד .
bald nisht iz kets der
immediate not is end the

[10] Then he was saying to them, Ethnic group will have an intifada against ethnic group, and malchut against malchut,

[י] דעמאלט האט ער געזאגט צו זיי : א פאלק וועט
vet folk a zei tsu gezogt er hot demolt
will nation a them to said he has then
אויפשטיין קעגן א פאלק, און א מלוכה קעגן א מלוכה ;
meluche a kegen meluche a un folk a kegen oifshtein
kingdom a against kingdom a and nation a against standing up again

[11] There will be great earthquakes and in various places, raav *(famine)* and makkot *(plagues)*, both horrible portents and great moftim *(signs)* in Shomayim.

[יא] עס וועלן זיין געוואלדיקע ערדציטערנישן, און דא און דארטן
dorten un do un erdtsiternishn gevaldike zain velen es
there and here and earthquakes great be will it
הונגער און מגפות; און שרעקלעכע זאכן און גרויסע צייכנס
tseichens groise un zachn shrekleche un mgfut un hunger
signs great and things terrible and plagues and famine
פון הימל וועלן זיין.
zain velen himel fun
be will heaven from

12 But before all these things, they will lay their hands on you and bring redifot *(persecutions)* on you, handing you over to the shuls and the batei hasohar *(prisons)*, being led away before melachim *(kings)* and moshelim *(governors)* because of my Name *(Yehoshua, Yeshua).*

יב פאר דעם אלעם אבער וועלן זיי לייגן אויף אייך זייערע
zeiere aich oif leigen zei velen ober alem dem far
their you on lay they will however all that before

הענט, און אייך פארפאלגן, און וועלן אייך איבערגעבן צו די
di tsu ibergeben aich velen un farfolgen aich un hent
the to give over you will and persecute you and hands

שולן און תפיסות און אייך פירן פאר מלכים און
un Melakhim far firen aich un tfisut un shuln
and kings before lead you and imprisonments and synagogues

מושלים צוליב מיין נאמען.
nomen main tsulib mosh'lim
Name my on account of rulers

13 It will turn out for you to be an opportunity for being an eidus *(witness)* to the edut *(testimony).*

יג דאס וועט אויספאלן פאר אייך צום עדות זאגן .
zogen eides tsum aich far oisfalen vet dos
say witness to the you for manage will this

14 Therefore, keep in your levavot *(hearts)* not to prepare to defend yourselves.

יד נעמט זשע עס אייך צום הארצן, נישט צו זארגן פארויס, וויאזוי
vi azoi forois zorgen tsu nisht hartsn tsum aich es zhe nemt
how ahead worry to not heart to the you it then take

זיך צו פארטיידיקן;
farteidikn tsu zich
defend to self

15 For I will give to you a peh *(mouth)* and chochmah which none of your mitnaggedim will be able to resist or to contradict.

טו ווארום איך וועל אייך געבן א מויל און חכמה , וואס אלע
ale vos chochme un moil a geben aich vel ich vorem
all what wisdom and mouth a give you will I because

אייערע קעגנער וועלן זיך נישט קענען אנטקעגנשטעלן אדער
oder antkegenshtelen kenen nisht zich velen kegner eiere
or oppose can not self will opponents your

ווידערשפרעכן.
vidershfrechn
contradict

16 And you will be handed over also by horim and achim and krovey mishpachot *(relatives)* and chaverim *(friends)*, and they will have some of you executed and you will die al kiddush ha-Shem,

טז איר וועט אבער איבערגעגעבן ווערן אפילו פון עלטערן, און
un elteren fun afile veren ibergegeben ober vet ir
and parents by even to be handed over however will you

ברידער, און קרובים, און פריינד; און א טייל פון אייך וועלן זיי
zei velen aich fun teil a un freind un krubim un brider
they will you of part a and friend and relatives and brothers

טייטן.
teiten
kill

17 And you will be the focus of sinas chinom *(baseless*

יז און איר וועט זיין געהאסט פון אלעמען צוליב מיין נאמען.
nomen main tsulib alemen fun gehast zain vet ir un
Name my on account of everyone by hated be will you and

hatred) from everyone because of my Name *(Yehoshua, Yeshua).*

18 And not even a hair of your rosh will by any means perish.

יח און קיין *האר פון אייער קאפ וועט נישט פארלוירן ווערן.
veren farloiren nisht vet kop eier fun hor kein un
to be lost not will head your of hair any and

19 In your savlanut *(patience)* and endurance you will gain your nefashot *(souls).*

יט דורך אייער סבלנות וועט איר געווינען אייערע לעבנס!
lebns eiere gevinen ir vet savlanút eier durch
lives your gain you will perseverance your through

20 But when you see Yerushalayim being surrounded by machanot *(encamping armies)*, then have daas that the sho'ah of it has drawn near.

כ און ווען איר וועט זען ירושלים באלעגערט מיט חיילות,
cheilut mit balegert Yerushalayim zen vet ir ven un
armies with lay seige to Yerushalayim see will you when and

זאלט איר דעמאלט וויסן, אז איר פארוויסטונג האט זיך
zich hot farvistung ir az visen demolt ir zolt
self has desolation its that know then you shall

דערנענטערט.
dernentert
come near

21 Then the ones in Yehudah, flee to the mountains, and the ones inside HaIr *(the City)*, let them get out, and the ones in the sadot *(fields)*, let them not enter into HaIr *(the City)*,

כא דעמאלט זאלן די, וואס זענען אין (לאנד) יהודה , אנטלויפן
antloifen Yehude land in zenen vos di zoln demolt
flee Yehudah land in are who the should then

צו די בערג ; און די, וואס זענען אין איר מיט , זאלן
zoln mit ir in zenen vos di un berg di tsu
should midst her in are who the and mountains the to

אויסוואנדערן; און די, וואס זענען אויפן לאנד, זאלן נישט
nisht zoln land oifen zenen vos di un oisvandern
not should land on the are who the and go out

אריינגיין אין איר.
ir in araingein
her in go in

22 Because these are the Yemei Nekamah *(Days of Vengeance)*, as a fulfillment of all the Kitvei Hakodesh.

כב ווייל זיי זענען טעג פון נקמה , כדי עס זאל דערפילט
derfilt zol es k'de nkmh fun teg zenen zei vail
fulfilled shall it so that vengeance of days are they because

ווערן אלץ, וואס שטייט געשריבן .
geshriben shteit vos alts veren
written stands what all to be

23 Oy to the ones with child and to the ones nursing in yamim hahem *(those days).*

כג ווײ איז צו די טראגעדיקע פרויען און אנזויגערינס אין יענע
yene in onzoigerins un froien tragedike di tsu iz vei
those in nursing ones and women pregnant the to is woe

טעג! ווארום עס וועט זיין א גרויסע נויט איבערן לאנד און א צארן
tsoren a un land ibern noit groise a zain vet es vorem teg
wrath a and land over need great a be will it because days

איבער דעם דאזיקן פאלק.
folk dozikn dem iber
people this the over

For there will be Tzarah Gedolah *(Great Tribulation)* upon Eretz Yisroel and kaas *(anger)* against this people,
24 And they will fall by the edge of the cherev *(sword)* and they will all be led captive into the Golus, and Yerushalayim will be trampled down by the Goyim, until the times of the Goyim are fulfilled.
25 And there will be otot *(miraculous signs)* in the shemesh *(sun)* and the levanah *(moon)* and the kochavim *(stars)*, and upon the earth there will be dismay among the Goyim, in perplexity at the sound of the sea and the waves;

26 Bnei Adam will be fainting from pachad *(terror)* and from expectation of the things coming upon the Olam Hazeh, for the kochot *(powers)* of the heavens will be shaken.

27 And then you will see the Bar Enosh and his Bias HaMoshiach on an Anan *(Cloud)* with gevurah *(miraculous power of Hashem)* and kavod rav *(great glory)*.

כד און זיי וועלן פאלן פון דער שארף פון דער שווערד, און
un shverd der fun sharf der fun falen velen zei un
and sword the of edge the by fall will they and

געפאנגען געפירט ווערן צווישן אלע פעלקער; און ירושלים
Yerushalayim un felker ale tsvishen veren gefirt gefangen
Yerushalayim and peoples all among to be led captive

וועט צעטרעטן ווערן פון גוים , ביז די צייטן פון די גוים
Goyim di fun tseitn di biz Goyim fun veren tsetretn vet
non-Jews the of time the until non-Jews by to be trampled will

וועלן דערפילט ווערן. כה און עס וועלן זיין סימנים אין דער זון און
un zun der in simnim zain velen es un veren derfilt velen
and sun the in signs be will it and to be fulfilled will

לבנה און שטערנס; און אויף דער ערד אנגסט אויף פעלקער; און
un felker oif angst erd der oif un shterns un lbnh
and nations on distress earth the on and stars and moon

זיי וועלן נישט וויסן קיין עצה זיך צו געבן, מחמת דעם
dem machmas geben tsu zich eitse kein visen nisht velen zei
the because give to self counsel any know not will they

ברויזן פון ים און די כוואליעס;
chvalyes di un yam fun broizn
waves the and sea of seethe

כו און מענטשן וועלן אויסגיין פאר מורא און דערוואַרטונג פון דעם,
dem fun dervartung un moire far oisgein velen mentshn un
that of expectation and fear for faint will people and

וואס דארף קומען אויף דער וועלט; ווארום די כוחות פון הימל
himel fun chuchut di vorem velt der oif kumen dorf vos
heaven of powers the because world the on to come must which

וועלן דערשיטערט ווערן.
veren dershitert velen
to be shaken will

כז און דעמאלט וועלן זיי זען דעם בר אנש קומען אויף א וואלקן
valkn a oif kumen Enosh Bar dem zen zei velen demolt un
cloud a on to come of Man Son the see they will then and

מיט מאכט און פיל הערלעכקייט. (דניאל ז, יג-יד .)
yg-yad z Daniel herlechkeit fil un macht mit
13-14 7 Daniel glory much and power with

28 And when the Reshit *(the Beginning)* of these things occurs, stand erect and lift up your roshim *(heads)*, because your Geulah *(Redemption)* draws near.

כח וועַן אבער די דאזיקע זאכן הויבן אָן געשען , זאלט איר
ir zolt geshen on hoiben zachn dozike di ober ven
you shall to happen on begin things these the however when

זיך אויפריכטן און אויפהויבן אייערע קעפ , ווייל אייער
eier vail kef eiere oifhoiben un oifrichtn zich
your because heads your pick up and up expectation self

גאולה דערנענטערט זיך .
zich dernentert geule
self come near redemption

29 And Rebbe, Melech HaMoshiach told a mashal *(parable)* to them. You see the etz te'enah *(fig tree)* and all the etz.

כט און ער האט זיי געזאגט א משל : קוקט אויף דעם פייגנבוים
faignboim dem oif kukt mashal a gezogt zei hot er un
fig tree the on look parable a said them has he and

און אויף אלע ביימער;
beimer ale oif un
trees all on and

30 When they sprout leaves already, you see for yourselves and you have daas that Kayits *(Summer)* is already near.

ל ווען זיי שפּראצן שוין , זעט איר עס און ווייסט פון זיך אליין,
alein zich fun veist un es ir zet shoin shfratsn zei ven
alone self of know and it you see already sprout they when

אז דער זומער איז נאענט.
nent iz zumer der az
near is summer the that

31 So also you, when you see these things happening, you have daas that the Malchut Hashem is near.

לא אזוי אויך איר, ווען איר וועט זען די דאזיקע זאכן געשען ,
geshen zachn dozike di zen vet ir ven ir oich azoi
happened things these the see will you when you also so

זאלט איר וויסן, אז דאס קעניגרייך פון ה׳ איז נאענט.
nent iz Hashem fun kenigreich dos az visen ir zolt
near is Hashem of kingdom the that know you shall

32 Omein, I say to you, that HaDor HaZeh will not pass away until all these things may occur.

לב באמת זאג איך אייך: דאס דאזיקע דור וועט נישט
nisht vet dor dozike dos aich ich zog be'emes
not will generation these the you I tell in truth

פארגיין , ביז אלץ וועט האבן געשען .
geshen hoben vet alts biz fargein
happened have will all until pass away

33 HaShomayim and HaAretz will pass away, but my Devarim will by no means pass away.

לג דער הימל און די ערד וועלן פארגיין , אבער מיינע ווערטער
verter maine ober fargein velen erd di un himel der
words my however pass away will earth the and heaven the

וועלן בשום אופן נישט פארגיין .
fargein nisht oifen beshum velen
pass away not way never will

34 And be shomer regarding yourselves lest your levavot *(hearts)* may be burdened with dissipation and drunkenness and the cares of the Olam HaZeh and Yom HaHu *(That Day)* may come upon you PITOM *(suddenly)*.

לד נאר היטן זאלט איר זיך, אז אייערע הערצער זאלן נישט
nisht zoln hertser eiere az zich ir zolt hiten nor
not should hearts your that self you shall beware but

שווער ווערן מיט פרעסן און זויפן , און
un zoifn un fresn mit veren shver
and guzzling drunkenness and gluttonous dissipation with to be hard

מיט דאגות פארן לעבן, און אז יענער טאג זאל נישט פלוצלונג
plutslung nisht zol tog yener az un leben foren dagut mit
suddenly not shall Day that that and life for the worries with

קומען אויף אייך;
aich oif kumen
you on to come

35 For as a mokesh *(trap)* it will come upon all the ones dwelling on the pnei kol haAretz *(the face of all the Earth)*.

לה ווארום ווי א נעץ וועט ער קומען איבער אלע, וואס וואוינען
voinen vos ale iber kumen er vet nets a vi vorem
dwell what all over to come it will trap a as because

אויפן פנים פון דער גאנצער ערד.
erd gantser der fun ponem oifen
earth whole the of face on the

36 But be shomer *(on guard, alert)*, always davening that you may be able to escape all these things that are about to happen and that you may be able to stand before the Bar Enosh.

לו דעריבער וואכט אין יעדער צייט, און טוט תפילה, אז איר זאלט
zolt ir az tefillah tut un tsait yeder in vacht deriber
shall you that prayer do and time every in watch therefore

ווערטיק זיין צו אנטרינען די דאזיקע אלע זאכן , וואס דארפן
darfen vos zachn ale dozike di antrinen tsu zain vertik
need which things all these the escape to be worthy

געשען , און צו שטיין פאר דעם בר אנש !
Enosh Bar dem far shtein tsu un geshen
of Man Son the before stand to and to happen

37 Now in those days Rebbe, Melech HaMoshiach was saying shiurim in the Beis Hamikdash, and balailah *(at night)* he was going out into the Har HaZeytim.

לז און בייטאג איז ער געווען אינם בית המקדש און
un Hamikdash beis inem geven er iz beitag un
and HaMikdash house in the was he is by day and

האט געלערנט, און ביינאכט איז ער ארויסגעגאנגען און האט
hot un aroisgegangen er iz bainacht un gelernt hot
has and went out he is by night and taught has

איבערגענעכטיקט אויפן בארג , וואס מען האט אים גערופן
gerufen im hot men vos barg oifen ibergenechtikt
called it has they which mountain on the slept over

הר הזיתים.
hzitim hr
Olives Mount of

38 And all the people were getting up early in the boker to come to Rebbe, Melech HaMoshiach in the Beis Hamikdash to hear him.

לח און דאס גאנצע פאלק איז געקומען צו אים אינדערפרי אין
in inderfri im tsu gekumen iz folk gantse dos un
in in the morning him to come is people whole the and

בית המקדש אריין, כדי אים צו הערן.
heren tsu im k'de arain Hamikdash beis
hear to him so that into HaMikdash house

22 And the Chag HaMatzot was approaching, the feast called Pesach.

כב און עס איז שוין געווען נאענט פאר דעם חג
Chag dem far nent geven shoin iz es un
Feast of the for near was already is it and

המצות , וואס מען רופט פסח .
Pesach ruft men vos hmtsut
Pesach call they which Unleavened Bread

2 And the Rashei Hakohanim and the Sofrim were seeking how they might destroy him, for they were afraid of the people.

ב און די הויפט כהנים און די סופרים האבן געזוכט אויף וואס
vos oif gezucht hoben soifrem di un kohanem hoipt di un
who on seek did scribes the and kohenim chief the and

פאר אן אופן אים אומצוברענגען; ווארום זיי האבן מורא געהאט
gehat moire hoben zei vorem umtsubrengen im oifen an far
had fear have they because to destroy him way a for

פארן פאלק.
folk foren
people before

3 And HaSatan entered into Yehudah, the one being called Yehudah from K'riot, being one of the Shneym Asar.

ג און דער שׂטן איז אריינגעגאנגען אין יהודהן , וואס מען האט
hot men vos Yehuden in araingegangen iz Satan der un
has they who Judas into entered is Satan the and

אים גערופן איש-קריות , זייענדיק פון דער צאל פון די צוועלף.
tsvelf di fun tsol der fun zeiendik Ish-K'riot gerufen im
twelve the of number the of being man from Kriot called him

4 And having departed, Yehudah spoke with the Rashei Hakohanim and Ketzinim *(Officers)* of the Beis Hamikdash how he might hand him over to them.

ד און ער איז אוועקגעגאנגען, און זיך אפגערעדט מיט די הויפט
hoipt di mit opgeredt zich un avekgegangen iz er un
chief the with conferred self and went away is he and

כהנים און הויפטלייט , אויף וואס פאר אן אופן ער זאל
zol er oifen an far vos oif hoiptlait un kohanem
shall he way an for who on Temple guard people and kohenim

אים איבערגעבן צו זיי ,
zei tsu ibergeben im
them to give over him

5 And they got a lot of geshmak out of this, and they agreed to pay him kesef.

ה און זיי האבן זיך דערפריידט , און האבן אפגעמאכט אים צו
tsu im opgemacht hoben un derfreidt zich hoben zei un
to him agreed have and greatly pleased self have they and

געבן געלט .
gelt geben
money give

6 And Yehudah consented and he was seeking an opportunity to betray him when there was no multitude with them.

ו און ער האט (עס) צוגעזאגט, און געזוכט א געלעגנהייט אים
im gelegenheit a gezucht un tsugezogt es hot er un
him opportunity a sought and promised it has he and

איבערצוגעבן צו זיי אָן א צוזאמענגעלויף .
tsuzamengeloif a on zei tsu ibertsugeben
gathering stampede a without them to to give over

7 Shoin *(already)* now came the Yom HaMatzot, in which it was necessary to sacrifice the Pesach Korban, the Seh *(Lamb)*.

ז און עס איז געקומען דער יום המצות , אין וועלכן
velchen in hmtsut yom der gekumen iz es un
which in Unleavened Bread Day of the come is it and

מען דארף מקריב זיין דאס (קרבן) פסח .
Pesach korben dos zain makrev dorf men
Pesach sacrifice the be offer must they

8 And he sent Kefa and Yochanan, having said, Go and make our preparations that we may eat and have the Pesach Seder.

ח און ער האט אוועקגעשיקט פעטרוסן און יוחנן , זאגנדיק, גייט
geit zogendik Yochanan un Petrosn avekgeshikt hot er un
go saying Yochanan and Petros sent away has he and

און גרייט צו פאר אונדזערטוועגן דאס (קרבן) פסח , כדי
k'de Pesach korben dos undzertvegen far tsu greit un
so that Pesach sacrifice the our sakes for to prepare and

מיר זאלן עס עסן !
esen es zoln mir
to eat it should we

9 And they said to Rebbe, Melech HaMoshiach, Where do you wish that we should prepare it?

ט און זיי האבן צו אים געזאגט: וואו ווילסטו , אז מיר זאלן
zoln mir az vilstu vu gezogt im tsu hoben zei un
should we that you want where said him to have they and

עס צוגרייטן ?
tsugreiten es
prepare it

10 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Hinei. When you enter into HaIr, you will meet a man carrying a jar of mayim. Follow him into the bais *(house)* into which he enters,

י האט ער צו זיי געזאגט: זע , ווען איר וועט אריינקומען אין דער
der in arainkumen vet ir ven ze gezogt zei tsu er hot
the in come in will you when look said them to he has

שטאט, וועט אייך אנטקעגנקומען א מענטש טראגנדיק א קרוג מיט
mit krug a trogendik mentsh a antkegenkumen aich vet shtot
with jar a carrying man a happen to meet you will city

וואסער; אים זאלט איר נאכפאלגן אין דעם הויז , אין וועלכן ער
er velchen in hoiz dem in nochfolgen ir zolt im vaser
he which in house the in follow you shall him water

גייט אריין.
arain geit
into goes

11 And you will say to the Baal Bayit, The Rebbe says to you, Where is the mekom linah *(guest room)* where I may conduct the Pesach Seder with my talmidim?

יא און זאגט דעם בעל הבית פון דעם הויז: דער רבי לאזט
lozt Rebbe der hoiz dem fun habeis bel dem zogt un
let Rebbe the house the of of the house owner the tell and
דיר זאגן: וואו איז דאס גאסט צימער, וואו איך וועל עסן דאס
dos esen vel ich vu tsimer gast dos iz vu zogen dir
the to eat will I where room guest the is where say you
(קרבן) פסח מיט מיינע תלמידים?
talmidim maine mit Pesach korben
disciples my with Pesach sacrifice

12 And that one will show you a large aliyyah having been furnished: there prepare the Seder.

יב און יענער וועט אייך ווייזן א גרויסע אויבערשטוב אויסגעשטאט
oisgeshtat oibershtub groise a vaizen aich vet yener un
furnished room upstairs great a to show you will at that and
מיט הסב-בעטן; דארטן זאלט איר עס צוגרייטן .
tsugreiten es ir zolt dorten hsb-beten mit
prepare it you shall there with

13 And having departed, they found things just as he had told them, and they prepared the Seder.

יג און זיי זענען אוועקגעגאנגען, און האבן געפונען אזוי ווי ער האט
hot er vi azoi gefunen hoben un avekgegangen zenen zei un
has he as so found have and went away are they and
זיי געזאגט; און האבן צוגעגרייט דאס (קרבן) פסח .
Pesach korben dos tsugegreit hoben un gezogt zei
Pesach sacrifice the prepared have and said them

14 And when the hour came, he reclined at tish and the Moshiach's Shlichim were with him.

יד און ווען די שעה איז געקומען, האט ער זיך אנידערגעזעצט,
anidergezetst zich er hot gekumen iz sha'á di ven un
sat down self he has come is hour the when and
און די שליחים מיט אים.
im mit shlichim di un
him with Shlichim the and

15 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, With great tshuka *(deep and sincere desire, longing)* I have desired to eat this Pesach with you before I suffer.

טו און האט צו זיי געזאגט: מיט א באגער האב איך באגערט צו
tsu bagert ich hob bager a mit gezogt zei tsu hot un
to desire I have desire a with said them to has and
עסן דאס דאזיקע (קרבן) פסח מיט אייך, איידער איך גיי
gei ich eider aich mit Pesach korben dozike dos esen
go I before you with Pesach sacrifice these the to eat
ליידן ;
leiden
to suffer

16 For I say to you, I may by no means eat it until it is fulfilled in the Malchut Hashem.

טז ווארום איך זאג אייך: איך וועל עס מער נישט עסן , ביז עס
es biz esen nisht mer es vel ich aich zog ich vorem
it until to eat not more it will I you tell I because
וועט דערפילט ווערן אין דעם קעניגרייך פון ה׳ .
Hashem fun kenigreich dem in veren derfilt vet
Hashem of kingdom the in to be fulfilled will

17 And having taken the Cup of Redemption, having made the bracha, Rebbe, Melech HaMoshiach said, Take this, and share it among yourselves.

יז און נעמענדיק א בעכער, האט ער געמאכט א ברכה און געזאגט:
gezogt un broche a gemacht er hot becher a nemendik un
said and blessing a made he has goblet a taking and

נעמט דעם דאזיקן, און צעטיילט אים צווישן זיך,
zich tsvishen im tseteilt un dozikn dem nemt
self among it divide and this the take

18 For I say to you, from now on by no means shall I drink from the p'ri hagefen until the Malchut Hashem comes.

יח ווארום איך זאג אייך: איך וועל פון איצט אָן מער נישט טרינקען
trinken nisht mer on itst fun vel ich aich zog ich vorem
drink not more on now from will I you tell I because

פון דער פרוכט פון דעם וויינשטאק, ביז דאס קעניגרייך פון ה׳
Hashem fun kenigreich dos biz veinshtak dem fun frucht der fun
Hashem of kingdom the until vine the of fruit the of

וועט קומען.
kumen vet
to come will

19 And having taken the Afikoman and having made the hamotzi, Rebbe, Melech HaMoshiach broke the matzah and gave it to them, saying, This is my BASAR being given for you: this do in zikaron *(remembrance)* of me.

יט און ער האט גענומען ברויט, געמאכט א ברכה, און האט עס
es hot un broche a gemacht broit genumen hot er un
it has and blessing a made bread taken has he and

צעבראכן און געגעבן צו זיי, אזוי צו זאגן: דאס דאזיקע איז
iz dozike dos zogen tsu azoi zei tsu gegeben un tsebrachen
is these the say to so them to given and break

מיין גוף, וואס ווערט געגעבן פאר אייך; דאס דאזיקע זאלט איר
ir zolt dozike dos aich far gegeben vert vos guf main
you shall these the you for given become which body my

טאן לזכרון פון מיר!
mir fun lezikoren ton
me of in remembrance of do

20 And Rebbe, Melech HaMoshiach took the kos *(cup)* similarly after they ate, saying, This kos *(cup)* is HaBrit HaChadasha in my dahm, being shed for you.

כ דעסגלייכן אויך דעם בעכער נאך דער סעודה, זאגנדיק: דער
der zogendik sude der noch becher dem oich desglaichen
the saying feast the after goblet the also likewise

דאזיקער בעכער איז דער נייער בונד אין מיין בלוט, וואס
vos blut main in bund neier der iz becher doziker
which blood my in covenant new the is goblet this one

ווערט פארגאסן פאר אייך.
aich far fargosen vert
you for shed become

21 Nevertheless, hinei, the hand of the one betraying me is with me on the tish *(table)*.

כא דאך זע, די האנט פון דעם, וואס פארראט מיך, איז מיט
mit iz mich farrat vos dem fun hant di ze doch
with is me betrays who the one of hand the look yet

מיר אויפן טיש.
tish oifen mir
table on the me

22 Because the Bar Enosh indeed goes according to the thing having been determined: but oy to that man through whom he is betrayed.

כב יא, דער בר אנש גייט טאקע, לויט ווי עס איז
iz es vi loit take geit Enosh Bar der yo
is it as according to actually go of Man Son the yes

באשטימט געווארן; נאר וויי איז צו יענעם מענטשן, דורך וועמען
vemen durch mentshn yenem tsu iz vei nor gevoren bashtimt
whom by man that to is woe but become appointed

ער ווערט פארראטן!
farraten vert er
betrayed becomes he

23 And they began to discuss among themselves who then it might be among them that would do this.

כג און זיי האבן אנגעהויבן צו פרעגן איינס דאס אנדערע, ווער פון
fun ver andere dos eins fregen tsu ongehoiben hoben zei un
of who other the one ask to begun have they and

זיי דאס קען זיין, וואס וועט דאס דאזיקע טאן.
ton dozike dos vet vos zain ken dos zei
do these the will who be can the them

24 And there came about also a dispute among them, as to which of them seemed to be the Gadol.

כד און עס איז אויך געקומען צו א מחלוקה צווישן זיי, ווער
ver zei tsvishen machloike a tsu gekumen oich iz es un
who them among dispute a to come also is it and

פון זיי זאל געהאלטן ווערן פאר דעם גרעסטן.
grestn dem far veren gehalten zol zei fun
greatest the for to be held shall them of

25 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, The melachim *(kings)* of the Goyim domineer them and the ones having shlita *(control)* over the Goyim are called benefactors.

כה ער אבער האט צו זיי געזאגט: די מלכים פון די פעלקער
felker di fun Melakhim di gezogt zei tsu hot ober er
peoples the of kings the said them to has however he

הערשן איבער זיי, און זייערע מושלים רופט מען וואוילטעטער.
voilteter men ruft mosh'lim zeiere un zei iber hershn
benefactors they call rulers their and them over lord

26 But with you it is not so, but he of the Gedolim among you, let him be as the youngest, and he of the Manhigim, as the one serving.

כו איר אבער נישט אזוי; נאר דער גרעסטער צווישן אייך זאל זיין
zain zol aich tsvishen grester der nor azoi nisht ober ir
be shall you among greatest the but so not however you

ווי דער יונגסטער; און דער מנהיג ווי דער משרת.
meshores der vi manhig der un yungster der vi
servant the as leader the and youngest the as

27 For who is HaGadol? The one reclining at tish or the one serving? Is it not the

כז ווארום ווער איז גרעסער, דער וואס זיצטביים טיש, צי דער
der tsi tish baim zitst vos der greser iz ver vorem
the one table at sits who this one greater is who because

וואס באדינט? איז עס דען נישט דער, וואס זיצט? איך אבער
ober ich zitst vos der nisht den es iz badint vos
however I sits who the one not then it is served who

one reclining at tish? But I am in your midst as one serving.

28 But you are the ones having remained with me in my nisyonos *(temptations)*.
29 And I assign shlita *(authority)* to you, just as Avi assigned shlita to me; a Malchut *(Kingdom)*,

30 That you may eat and drink at my tish in my Malchut, and you will sit upon kissot *(thrones)* judging the Shneym Asar Shivtei Yisroel *(Twelve Tribes of Yisroel)*.
31 Shim'on, Shim'on, hinei, HaSatan asked for you, to sift you like wheat.

32 But I davened for you, that your emunah may not fail: and when you have made teshuva, give chizzuk to your Achim b'Moshiach.

33 But Shim'on Kefa said to him, Adoni, with you I am prepared even to go to the beis hasohar, even to die al kiddush ha-Shem.

בין אין אייער מיט ווי דער משרת . כח איר אבער זענט עס, וואס
vos es zent ober ir meshores der vi mit eier in bin
who it are however you servant the as midst your in am

זענען פארבלייבן מיט מיר אין די נסיונות מיינע;
maine nesioines di in mir mit farblaiben zenen
my trials the in me with stood by are

כט און איך באשטים פאר אייך א מלכות , אזוי ווי מיין פאטער
foter main vi azoi Malchus a aich far bashtim ich un
Father my as so kingdom of a you for appoint I and

האט פאר מיר באשטימט,
bashtimt mir far hot
appointed me for has

ל כדי איר זאלט עסן און טרינקען אויף מיין טיש אין מיין
main in tish main oif trinken un esen zolt ir k'de
my in table my at drink and to eat shall you so that

קעניגרייך; און זיצן אויף טראנען און משפטן די צוועלף
tsvelf di mishpeten un tronen oif zitsen un kenigreich
twelve the judge and thrones on sit and kingdom

שבטים פון ישראל. לא שמעון , שמעון , זע , דער שׂטן האט זיך
zich hot Satan der ze Shim'on Shim'on Yisroel fun shbtim
self has Satan the look Shim'on Shim'on Israel of tribes

אויסגעבעטן, אייך צו זיפען ווי ווייץ ;
veits vi zifen tsu aich oisgebetn
wheat as sift to you wheedle out

לב איך אבער האב מתפלל געווען פאר דיר, אז דיין אמונה זאל
zol emune dain az dir far geven mispalel hob ober ich
shall faith your that you for did prayed have however I

זיך נישט אויסלאזן; און דו , ווען דו וועסט האבן תשובה
tshuve hoben vest du ven du un oislozen nisht zich
repentance have you will you when you and run out not self

געטאן, שטארק דיינע ברידער!
brider daine shtark geton
brothers your strengthen done

לג ער אבער האט צו אים געזאגט: האר, מיט דיר בין איך גרייט
greit ich bin dir mit har gezogt im tsu hot ober er
ready I am you with L-rd said him to has however he

צו גיין סאי אין תפיסה אריין און סאי צום טויט!
toit tsum si un arain tfise in si gein tsu
death to the also and into prison in also go to

34 But Rebbe, Melech HaMoshiach said, I say to you, a tarnegol will not crow hayom until shalosh pe'amim you, Kefa, will make hakhchashah *(denial)* of your daas of me.

לד ער אבער האט געזאגט: איך זאג דיר, פעטרוס, נישט וועט היינט
haint vet nisht Petros dir zog ich gezogt hot ober er
today will not Petros you tell I said has however he
דער האן קרייען, ביז דו האסט דריי מאל געלייקנט מיך צו
tsu mich geleiknt mol drei host du biz kreien han der
to me denied times three you have you until crow cock the
קענען!
kenen
know

35 He said to them, When I sent you without a money belt and a bag and sandals, did you lack anything? And they said, Nothing.

לה און ער האט צו זיי געזאגט: ווען איך האב אייך
aich hob ich ven gezogt zei tsu hot er un
you have I when said them to has he and
ארויסגעשיקט אָן א געלטבייטל, און טייסטער, און שיך ,
shich un teister un geltbeitl a on aroisgeshikt
sandals and bag and purse a without sent out
האט אייך עפעס געפעלט? און זיי האבן געזאגט: קיין זאך
zach kein gezogt hoben zei un gefelt epes aich hot
thing any said have they and fall short something you did
נישט!
nisht
not

36 Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, But now the one having a money belt, let him take it; likewise also a bag; and the one not having, let him sell his kaftan and let him buy a cherev.

לו האט ער צו זיי געזאגט: נאר איצט ווער עס האט א געלטבייטל,
geltbeitl a hot es ver itst nor gezogt zei tsu er hot
purse a has it who now but said them to he has
זאל ער אים נעמען, און אויך אזוי דעם טייסטער; און ווער עס
es ver un teister dem azoi oich un nemen im er zol
it who and bag the so also and take him he shall
האט גארנישט, דער זאל פארקויפן זיין מלבוש , און קויפן א
a koifen un malbesh zain farkoifen zol der gornisht hot
a buy and garment his sell shall this one nothing has
שווערד.
shverd
sword

37 For I say to you, that it is necessary that what stands written be fulfilled in me, VES POSHEIM NIMNAH *(and with lawless persons he was numbered)*. For indeed what was written about me is being fulfilled.

לז ווארום איך זאג אייך, אז דאס, וואס שטייט געשריבן, מוז
muz geshriben shteit vos dos az aich zog ich vorem
must written stands which the that you tell I because
דערפילט ווערן אין מיר: און מיט פושעים איז ער פאררעכנט געווארן;
gevoren farrechnt er iz fusheim mit un mir in veren derfilt
become reckoned he is lawless with and me in to be fulfilled

(ישעיהו נג, יב.) ווייל דאס, וואס איז שייך מיר, האט
hot mir shayech iz vos dos vail yb ng Yeshayah
has me concerning is which the because 12 53 Yeshayah

(איצט) א סוף.
sof a itst
end a now

[38] And they said, Adoni, hinei, here are shtei charavot *(two swords)*. And Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, It is enough.

לח און זיי האבן געזאגט: האר, זע , דא זענען דא צוויי שווערדן!
shverdn tsvei do zenen do ze har gezogt hoben zei un
swords two here are here look L-rd said have they and

ער אבער האט צו זיי געזאגט: עס איז גענוג !
genug iz es gezogt zei tsu hot ober er
enough is it said them to has however he

[39] And having gone out, he went according to his kvius *(regimen)* to the Har HaZeytim, and his talmidim followed him also.

לט און ער איז ארויסגעגאנגען, און איז אוועק , ווי עס איז געווען
geven iz es vi avek iz un aroisgegangen iz er un
was is it as went away is and went out is he and

זיין געוואוינהייט, צום הר הזיתים; און די תלמידים האבן
hoben talmidim di un hzitim hr tsum gevoinheit zain
have disciples the and Olives Mount of to the custom his

אים אויך נאכגעפאלגט.
nochgefolgt oich im
followed also him

[40] And having come to the place, Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Daven and offer tefillos, lest you enter lidey nisayon *(into temptation)*.

מ און קומענדיק צו דעם ארט , האט ער צו זיי געזאגט: טוט
tut gezogt zei tsu er hot ort dem tsu kumendik un
do said them to he has place of the to coming and

תפילה, אז איר זאלט נישט אריינקומען אין קיין נסיון !
nesoien kein in arainkumen nisht zolt ir az tefillah
temptation any in come in not shall you that prayer

[41] And Rebbe, Melech HaMoshiach had withdrawn from them about a stone's throw, and, having fallen down, he was davening,

מא און אליין האט ער זיך פון זיי דערווייטערט (א שטח) אזוי
azoi shetech a dervaitert zei fun zich er hot alein un
so area an move away them from self he has alone and

ווי א שטיינוואורף; און האט אנידערגעקניט און תפילה געטאן,
geton tefillah un anidergeknit hot un shteinvurf a vi
done prayer and fall to the knees has and stone's throw a as

[42] Saying, Avi, im yirtzeh Hashem, if You are willing, take this kos *(cup)* away from me. Nevertheless not the ratzon of me but rtzonecha *(Thy will)* be done.

מב אזוי צו זאגן : פאטער, אויב דו ווילסט, נעם אוועק פון
fun avek nem vilst du oib foter zogen tsu azoi
from went away take want you if Father say to so

מיר דעם דאזיקן בעכער! דאך נישט מיין , נאר דיין רצון זאל
zol ratson dain nor main nisht doch becher dozikn dem mir
shall will your but my not yet cup this the me

געשען !
geshen
happened

43 And a malach min HaShomayim appeared to him, strengthening him.

מג און עס האט זיך צו אים באוויזן א מלאך פון הימל , און אים
im un himel fun malech a bavizen im tsu zich hot es un
him and heaven of angel an appeared him to self has it and

געשטארקט.
geshtarkt
strengthen

44 And having been in agony, Rebbe, Melech HaMoshiach was davening more fervently; and his sweat became like drops of dahm falling down upon the adamah.

מד און א טויט אנגסט איז אויף אים געקומען, און ער האט
hot er un gekumen im oif iz angst toit a un
has he and come him on is anguish death a and

העפטיקער תפילה געטאן; און זיין שווייס איז געווארן ווי
vi gevoren iz shveis zain un geton tefillah heftiker
as become is sweat his and done prayer fervent

בלוטסטראפן, וואס זענען אראפגעפאלן אויף דער ערד .
erd der oif aropgefalen zenen vos blutstrafn
earth the on fell are who blood drops

45 And having got up from davening and having come to the talmidim, he found them sleeping, because of agmat nefesh *(grief)*.

מה און ווען ער איז אויפגעשטאנען נאך דער תפילה און איז
iz un tefillah der noch oifgeshtanen iz er ven un
is and prayer the after stand up again is he when and

געקומען צו די תלמידים, האט ער זיי געפונען שלאפן פאר צער.
tser far shlafen gefunen zei er hot talmidim di tsu gekumen
grief for asleep found them he has disciples the to come

46 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to them, Why are you sleeping? Get up, daven, lest you enter lidey nisayon *(into temptation)*.

מו און ער האט צו זיי געזאגט: וואס שלאפט איר? שטייט אויף און
un oif shteit ir shlaft vos gezogt zei tsu hot er un
and up stand you sleep why said them to has he and

טוט תפילה, אז איר זאלט נישט אריינקומען אין קיין נסיון !
nesoien kein in arainkumen nisht zolt ir az tefillah tut
temptation any in come in not shall you that prayer do

47 Yet as he was speaking, hinei, a multitude! And going at their head was the one being called Yehudah, one of the Shneym Asar, and he drew near to Rebbe Melech HaMoshiach to give him a neshikah *(kiss)*.

מז בשעת ער האט נאך גערעדט, זע , עס איז געקומען א המון
hamon a gekumen iz es ze geredt noch hot er beshas
crowd a come is it look spoken yet has he while

מענטשן און דער מיט דעם נאמען יהודה , איינער פון די
di fun einer Yehude nomen dem mit der un mentshn
the of one Yehudah name the with the one and people

צוועלף, איז געגאנגען פארויס פאר זיי און האט גענענט צו
tsu genent hot un zei far forois gegangen iz tsvelf
to near has and them before ahead go is twelve

יהושען / ישוען* , כדי אים א קוש צו טאן,
ton tsu kush a im k'de Yeshuan Yehoshuan*
do to kiss a him so that Yeshua Yehoshua

48 And Rebbe Melech HaMoshiach said to him, Yehudah, do you with a neshikah the Bar Enosh betray?

מח יהושע / ישוע* אבער האט צו אים געזאגט: יהודה , מיט א
a mit Yehude gezogt im tsu hot ober Yeshua Yehoshua*
a with Yehudah said him to has however Yeshua Yehoshua

קוש פארראטסטו דעם בר אנש ?
Enosh Bar dem farratstu kush
of Man Son the thou betrayest kiss

49 But having seen what was coming, the ones around Rebbe, Melech HaMoshiach said, Adoni, should we strike with the cherev *(sword)*?

מט און ווי די , וואס זענען געווען ארום אים, האבן געזען וואס דא
do vos gezen hoben im arum geven zenen vos di vi un
here what seen have him around was are who the as and

גייט ווערן , האבן זיי געזאגט: האר, צי זאלן מיר שלאגן
shlogen mir zoln tsi har gezogt zei hoben veren geit
strike we should L-rd said they have become is going

מיט דער שווערד?
shverd der mit
sword the with

50 And a certain one of them struck the eved *(servant)* of the Rashei Hakohanim and cut off his right ear.

נ און איינער פון זיי האט געשלאגן דעם כהן גדולס קנעכט און
un knecht gduls koien dem geshlogen hot zei fun einer un
and servant Gadol's Kohen the struck has them of one and

אים אפגעהאקט זיין רעכט אויער.
oier recht zain opgehakt im
ear right his chopped off him

51 And, in reply, Rebbe Melech HaMoshiach said, Blaib shtein! *(Stop!)* No more of this! And having touched the ear, he healed him.

נא יהושע / ישוע* אבער האט ענטפערנדיק געזאגט: לאזט
lozt gezogt entferendik hot ober Yeshua Yehoshua*
let said answering has however Yeshua Yehoshua

געמאכט! און האט אנגערירט זיין אויער, און אים געהיילט.
geheilt im un oier zain ongerirt hot un gemacht
healed him and ear his touched has and made

52 And Rebbe Melech HaMoshiach said to the ones having come against him, the Rashei Hakohanim and the Beis Hamikdash shomrim and the Ziknei HaAm, Do you have the chutzpah to come out as against a ganav *(thief)* with charavot and clubs?

נב און יהושע / ישוע* האט געזאגט צו די הויפט כהנים , און
un kohanem hoipt di tsu gezogt hot Yeshua Yehoshua un*
and kohenim chief the to said has Yeshua Yehoshua and

הויפטלייט פון בית המקדש , און זקנים , וועלכע זענען
zenen velche zkeinem un Hamikdash beis fun hoiptlait
are which elders and HaMikdash house of Temple guard people

געקומען קעגן אים: ווי קעגן א רויבער זענט איר ארויסגעקומען
aroisgekumen ir zent roiber a kegen vi im kegen gekumen
come out you are robber a against as him against come

מיט שווערדן און מיט שטאנגען!
shtangen mit un shverdn mit
clubs with and swords with

53 Yom Yom *(Daily)* I was with you in the Beis Hamikdash and you did not stretch out your hands against me, but this is your hour and the shlita of choshech *(power of evil, sitra ahra)*.

נג ווען איך בין געווען טאג אויס טאג איין מיט אייך אינם בית
beis inem aich mit ein tog ois tog geven bin ich ven
house in the you with in day out day was am I when

המקדש , האט איר נישט אויסגעשטרעקט די הענט קעגן
kegen hent di oisgeshtrekt nisht ir hot Hamikdash
against hands the stretched out not you has HaMikdash

מיר; נאר די דאזיקע איז אייער שעה, און די מאכט פון דער
der fun macht di un sha'á eier iz dozike di nor mir
the of power the and hour your is these the but me

פינסטערניש.
finsternish
darkness

54 And having seized Rebbe, Melech HaMoshiach, they led him away and brought him into the bais of the Kohen Gadol. And Kefa was following from a distance.

נד און זיי האבן אים געכאפט, און אים אוועקגעפירט, און
un avekgefirt im un gechapt im hoben zei un
and led away him and seized him have they and

אריינגעברענגט אין כהן גדולס הויז אריין. פעטרוס אבער האט
hot ober Petros arain hoiz gduls koien in araingebrengt
has however Petros into house gadol's kohen in brought

נאכגעפאלגט פונדערווייטנס.
fundervaitns nochgefolgt
from a distance followed

55 And some kindled a hadlakah *(bonfire)* in the middle of the courtyard, and having sat down together, Kefa was sitting in their midst.

נה און ווען זיי האבן אנגעצונדן א פייער אינמיטן הויף ,
hoif inmitn feier a ongetsundn hoben zei ven un
courtyard in the midst fire a kindled have they when and

און זיך אנידערגעזעצט צוזאמען, האט פעטרוס זיך אנידערגעזעצט
anidergezetst zich Petros hot tsuzamen anidergezetst zich un
sat down self Petros has together sat down self and

צווישן זיי .
zei tsvishen
them among

56 And a certain shifcha, seeing him sitting in the light of the hadlakah *(bonfire)*, staring intently at Kefa, said, And this one was with him.

נו א דינסטמיידל אבער האט אים געזען זיצןביים פייער, האט
hot feier baim zitsen gezen im hot ober dinstmeidl a
has fire by the sit seen him has however servant-girl a

זי זיך גוט איינגעקוקט אויף אים און געזאגט: אויך דער דאזיקער
doziker der oich gezogt un im oif eingekukt gut zich zi
this one the also said and him on scrutinized good self she

איז געווען מיט אים!
im mit geven iz
him with was is

57 But Kefa denied it, saying, I do not have daas of him, isha.

נז און ער האט עס אפגעלייקנט, אזוי צו זאגן : אשה , איך קען
ken ich isha zogen tsu azoi opgeleiknt es hot er un
know I woman say to so deny it has he and

אים נישט!
nisht im
not him

58 And after a short while, another, having seen him, said, And you are of them! But Kefa said, Man, I am not!

נח און אביסל שפעטער האט אים אן אנדערער דערזען , און
un derzen anderer an im hot shpeter abisel un
and caught sight of another an him has later a little and

געזאגט: דו ביסט אויך פון זיי ! פעטרוס אבער האט געזאגט:
gezogt hot ober Petros zei fun oich bist du gezogt
said has however Petros them of also are you said

מענטש, איך בין עס נישט!
nisht es bin ich mentsh
not it am I man

59 And about one hour had passed, and still another was insisting, saying, Beemes *(in actuality)* this one was with him also, for he also is a Gelili *(inhabitant of the Galil)*!

נט און נאך א פארלויף פון אן ערך איין שעה, האט אן
an hot sha'á ein erech an fun farloif a noch un
an has hour one about an of course of time a after and

אנדערער באשטימט פארזיכערט, אזוי צו זאגן : אויף אן אמת אויך
oich emes an oif zogen tsu azoi farzichert bashtimt anderer
also truth an on say to so assured set another

דער דאזיקער איז געווען מיט אים; ווארום ער איז אויך א גלילי !
Galili a oich iz er vorem im mit geven iz doziker der
Galilean a also is he because him with was is this one the

60 But Kefa said, Ben Adam, I do not have daas what you are saying. And immediately, while Kefa was speaking, a tarnegol crowed.

ס פעטרוס אבער האט געזאגט: מענטש, איך ווייס נישט, וואס דו
du vos nisht veis ich mentsh gezogt hot ober Petros
you what not know I man said has however Petros

זאגסט! און אין אן אויגנבליק, בשעת ער האט נאך גערעדט, האט
hot geredt noch hot er beshas oignblik an in un zagst
has spoken yet has he while eye blink an in and say

דער האן געקרייט.
gekreit han der
crowed cock the

61 And having turned, Adoneinu looked at Kefa, and Kefa was reminded of the dvar of Moshiach Adoneinu when he said to him, Before the tarnegol crows hayom *(today)* you will make hakhchashah *(denial)* of me shalosh pe'amim.

סא און דער האר האט זיך אויסגעדרייט, און א בליק געטאן אויף
oif geton blik a un oisgedreit zich hot har der un
on done glance a and turn around self has L-rd the and

פעטרוסן. און פעטרוס האט זיך דערמאנט דאס ווארט פון דעם
dem fun vort dos dermont zich hot Petros un Petrosn
the of word the remember self has Petros and Petros

האר, ווי ער האט צו אים געזאגט: איידער דער האן וועט היינט
haint vet han der eider gezogt im tsu hot er vi har
today will cock the before said him to has he as L-rd

קרייען, וועסטו מיך דריי מאל פארלייקענען.
farleikenen mol drei mich vestu kreien
deny times three me will you crow

62 And having gone outside Kefa wept bitterly.

סב און ער איז ארויסגעגאנגען אינדרויסן, און האט זיך ביטער
biter zich hot un indroisen aroisgegangen iz er un
bitter self has and outside went out is he and

צעוויינט.
tseveint
wept

[63] And the men, the ones having Rebbe, Melech HaMoshiach in custody, were ridiculing and beating him.

סג און די מענער, וואס האבן אים (יהושען / ישוען*)
Yeshuan Yehoshuan im hoben vos mener di un*
Yeshua Yehoshua him have who men the and

באוואכט, האבן אפגעשפאט פון אים, און אים געשלאגן.
geshlogen im un im fun opgeshpot hoben bavacht
struck him and him of mocked have guard

[64] And having blindfolded him, they were setting a she'elah in front of him, saying, Give a dvar nevuah, who is the one having given you a klap *(blow)*?

סד און זיי האבן אים ארומגעהילט (דאס פנים), און אים
im un ponem dos arumgehilt im hoben zei un
him and face the wrapped around him have they and

געפרעגט, אזוי צו זאגן : זאג נבואות , ווער עס איז, וואס האט
hot vos iz es ver nevues zog zogen tsu azoi gefregt
has who is it who prophecies tell say to so asked

דיך געשלאגן?
geshlogen dich
struck you

[65] And with much other Chillul Hashem gadfanut they were speaking against Rebbe, Melech HaMoshiach.

סה און א סך אנדערע לעסטערונגען האבן זיי געזאגט קעגן אים.
im kegen gezogt zei hoben lesterungen andere sach a un
him against said they have blasphemies other many a and

[66] And when boker came, the Ziknei HaAm were gathered together, both the Rashei Hakohanim and the Sofrim, and they led him away to their Sanhedrin,

סו און ווי עס איז געווארן טאג, זענען זיך צוזאמענגעקומען די
di tsuzamengekumen zich zenen tog gevoren iz es vi un
the come together self are day become is it as and

זקנים פון פאלק, די הויפט כהנים און סופרים, און האבן אים
im hoben un soifrem un kohanem hoipt di folk fun zkeinem
him have and scribes and kohenim chief the people of elders

אוועקגעפירט צו זייער סנהדרין , און געזאגט:
gezogt un Sanhedrin zeier tsu avekgefirt
said and Sanhedrin their to led away

[67] Saying, If you are the Rebbe Melech HaMoshiach, tell us. But he said to them, If I say this to you, you will by no means have emunah.

סז אויב דו ביסט דער משיח , זאג עס אונדז! ער אבער האט צו
tsu hot ober er undz es zog Moshiach der bist du oib
to has however he us it tell Moshiach the are you if

זיי געזאגט: אויב איך זאל עס אייך זאגן , וועט איר נישט גלויבן ;
gloiben nisht ir vet zogen aich es zol ich oib gezogt zei
believe not you will say you it shall I if said them

[68] And if I set a she'elah before you, you will by no means give answer.

סח און אויב איך וועל פרעגן , וועט איר נישט ענטפערן.
entfern nisht ir vet fregen vel ich oib un
to answer not you will question will I if and

[69] But from now on the Bar Enosh will be YOSHEV

סט פון איצט אָן אבער וועט דער בר אנש זיצן אויף דער
der oif zitsen Enosh Bar der vet ober on itst fun
the on sit of Man Son the will however on now of

רעכטער *זייט פון ה׳ס מאכט. (תהלים קי, א.)
*a ki Tehilim macht h,s fun *zait rechter*
1 110 Psalms power Hashem's from side right

LIMIN at the gevurat Hashem.

70 And everyone said, Then you are the Ben HaElohim? Rebbe, Melech HaMoshiach said, You are saying that I am.

ע האבן זיי אלע געזאגט: צי ביסטו דען דער זון פון דער
der fun zun der den bistu tsi gezogt ale zei hoben
the of son the then you are said all they have

אויבערשטער? און ער האט צו זיי געזאגט: איר זאגט עס, ווייל
vail es zogt ir gezogt zei tsu hot er un Oibershter
because it say you said them to has he and Most High

איך בין עס!
es bin ich
it am I

71 And to them they said, Why still do we have need of an eidus *(witness)*? For we ourselves heard from his peh *(mouth)*!

עא זיי אבער האבן געזאגט: וואס דארפן מיר נאך אן עדות
eides an noch mir darfen vos gezogt hoben ober zei
witness a further we need what said have however they

זאגן? ווארום מיר אליין האבן עס געהערט פון זיין מויל.
moil zain fun gehert es hoben alein mir vorem zogen
mouth his from heard it have ourselves we because say

23 And the whole multitude of them got up and led Rebbe, Melech HaMoshiach before Pilate.

כג און זייער גאנצע עדה איז אויפגעשטאנען, און אים
im un oifgeshtanen iz edh gantse zeier un
him and stand up again is congregation whole their and

אוועקגעפירט צו פילאטוסן.
Pilatosn tsu avekgefirt
Pilatus to led away

2 And they began to accuse him saying, This one we found misleading our nation and making it asur to pay taxes to Caesar and calling himself Moshiach and that he is to be a Melech.

ב און זיי האבן אנגעהויבן אים צו באשולדיקן, אזוי צו זאגן:
zogen tsu azoi bashuldiken tsu im ongehoiben hoben zei un
say to so accusing to him begun have they and

דעם דאזיקן האבן מיר געפונען פארפירן אונדזער פאלק, און ער
er un folk undzer farfiren gefunen mir hoben dozikn dem
he and people our mislead found we have this the

פארווערט צו צאלן שטייערן צום קיסר; ער זאגט אויך, אז ער
er az oich zogt er Caesar tsum shteiern tsolen tsu farvert
he that also says he Caesar to the taxes pay to forbid

איז דער (רבי) מלך המשיח .
HaMoshiach Melech Rebbe der iz
the Moshiach king Rebbe the is

3 And Pilate cross-examined him, saying, Are you the Melech HaYehudim? And in reply, he said to him, You say so?

ג און פילאטוס האט אים געפרעגט, אזוי צו זאגן: דו ביסט דער
der bist du zogen tsu azoi gefregt im hot Pilatos un
the are you say to so asked him has Pilatus and

קעניג פון די יידן? און ער האט ענטפערנדיק געזאגט צו אים: דו
du im tsu gezogt entferendik hot er un Yidn di fun kenig
you him to said answering has he and Jews the of king

זאגסט עס!
es zagst
it say

4 And Pilate said to the Rashei Hakohanim and the multitudes, I find no ashmah *(guilt)* in this man.

5 But they were insisting, saying, He incites the people, from where he began with his torah *(teaching)*, throughout all of Yehudah, from the Galil even to this place.

6 And when Pilate heard this, he asked whether the man was a Gelili *(an inhabitant of the Galil)*.

7 And having learned that he is under the jurisdiction of Herod, he sent him to Herod, who was also in Yerushalayim during those days. 8 And Herod, having laid eyes on Rebbe Melech HaMoshiach, had great simcha. For he was for a long time wanting to see him, because he keeps hearing things about him and was hoping to watch some ot *(miraculous sign)* being performed by him.

ד האט פילאטוס געזאגט צו די הויפט כהנים און צו די המונים
hamonim di tsu un kohanem hoipt di tsu gezogt Pilatos hot
crowds of the to and kohenim chief the to said Pilatus has

מענטשן; איך געפין נישט קיין שום שולד אין דעם דאזיקן
dozikn dem in shuld shum kein nisht gefin ich mentshn
this the in guilt whatever any not I find I people

מענטשן!
mentshn
man

ה זיי אבער האבן זיך געהאלטן דערביי , און געזאגט: ער
er gezogt un derbei gehalten zich hoben ober zei
he said and to this point held self have however they

העצט אויף דאס פאלק, לערנט איבערן גאנצן (לאנד) יהודה , און
un Yehude land gantsn ibern lernt folk dos oif hetst
and Yehudah land entire over teaching people the up stirs

אנהויבנדיק פון גליל אזש ביז אהער! ו און ווי פילאטוס האט
hot Pilatos vi un aher biz azh Galil fun onhoibendik
has Pilatus as and here until even to Galil from beginning

דאס געהערט, האט ער געפרעגט, צי דער מענטש איז א גלילי ,
Galili a iz mentsh der tsi gefregt er hot gehert dos
Galilean a is man the asked he has heard this

ז און דערוויסנדיק זיך, אז ער איז פון הורדוסנס ממשלה , האט
hot memshole Hordosn's fun iz er az zich dervisndik un
has authority Herod's of is he that self he perceived and

ער אים אוועקגעשיקט צו הורדוסן, וועלכער איז אליין אויך געווען
geven oich alein iz velcher Hordosn tsu avekgeshikt im er
was also himself is who Herod to sent away him he

אין ירושלים אין די דאזיקע טעג.
teg dozike di in Yerushalayim in
days these the in Yerushalayim in

ח און הורדוס האט זיך זייער געפריידט, זעענדיק
zeendik gefreidt zeier zich hot Hordos un
seeing glad very self has Herod and

יהושען / ישוען* ; ווארום שוין א לאנגע צייט ווי ער האט אים
im hot er vi tsait lange a shoin vorem Yeshuan* Yehoshuan
him has he as time long a already because Yeshua Yehoshua

גערן געוואלט זען, צוליב דעם וואס ער האט געהערט וועגן
vegen gehert hot er vos dem tsulib zen gevolt gern
about heard has he what the on account of see wanted eagerly

אים, און האט געהאפט צו זען עפעס אן אות געטאן פון אים.
im fun geton os an epes zen tsu gehaft hot un im
him from done sign an something see to hoped has and him

9 And Herod was questioning him with many words, but he answered him nothing.

ט און ער האט אים געשטעלט א סך קשיות ; ער אבער האט
hot ober er kashies sach a geshtelt im hot er un
has however he questions many a put him has he and

אים גארנישט געענטפערט.
geentfert gornisht im
answered nothing him

10 And the Rashei Hakohenim and the Sofrim had stood by vehemently accusing Rebbe, Melech HaMoshiach.

י און די הויפט כהנים און די סופרים זענען געשטאנען און האבן
hoben un geshtanen zenen soifrem di un kohanem hoipt di un
have and standing are scribes the and kohenim chief the and

אים אייפעריק אנגעקלאגט.
angeklagt aeiferik im
accused passionately him

11 And having treated him with contempt, Herod with his chaiyalim also ridiculed him, having clothed him in an elegant royal robe. So they thus sent back him to Pilate.

יא און הורדוס מיט זיינע זעלנער האבן אים פאראכט און אפגעשפאט
opgeshpot un faracht im hoben zelner zaine mit Hordos un
mocked and scorned him have soldiers his with Herod and

פון אים, און אנטוענדיק אים אין א פראכטפול מלבוש ,
malbesh prachtful a in im ontuendik un im fun
garment splendid a in him dressed with clothes and him of

האט ער אים צוריקגעשיקט צו פילאטוסן. (ישעיהו נג, ז-ח.)
z-ch ng Yeshayah Pilatosn tsu tsurikgeshikt im er hot
7-8 53 Yeshayah Pilatus to send back him he has

12 And Herod and Pilate became fast friends with one another on that very day, for they were previously at enmity toward each other.

יב און הורדוס און פילאטוס זענען געווארן פריינד איינער
einer freind gevoren zenen Pilatos un Hordos un
one friends become are Pilatus and Herod and

מיטן אנדערן אין דעם זעלביקן טאג; ווארום פריער האט
hot frier vorem tog zelbikn dem in andern miten
has previously because day same the in other with the

געהערשט א שנאה צווישן זיי .
zei tsvishen shnah a gehersht
them between hostility a reigned supreme

13 And Pilate, when he had assembled the Rashei Hakohanim and the manhigim and the people,

יג און פילאטוס האט צוזאמענגערופן די הויפט כהנים און די
di un kohanem hoipt di tsuzamengerufen hot Pilatos un
the and kohenim chief the called together has Pilatus and

שרים און דאס פאלק.
folk dos un shrim
people the and rulers

14 Said to them, You brought to me this man causing the people to rise up in mered

יד און צו זיי געזאגט: איר האט אהערגעברענגט דעם דאזיקן
dozikn dem ahergebrengt hot ir gezogt zei tsu un
this the brought hither has you said them to and

מענטשן פאר מיר, ווי א פאלקספארפירער; און זע , איך האב אים
im hob ich ze un falksfarfirer a vi mir far mentshn
him have I look and public corrupter a as me before man

(revolt), and, hinei, I have cross-examined him before you and I found nothing in this man of the crime of which you make accusations against him.

אויסגעפארשט פאר אייך, און האב נישט געפונען אין דעם דאזיקן
dozikn dem in gefunen nisht hob un aich far oisgeforsht
this the in found not have and you before examined

מענטשן קיין שום שולד, וואס שייך דעם , וואס
vos dem shayech vos shuld shum kein mentshn
which the matter concerning which guilt whatever any man

איר קלאגט אים אָן;
on im klagt ir
on him complain you

15 And neither did Herod, for he sent him back to us, and, hinei, nothing worthy of mishpat mavet has been done by him.

טו ניין , אפילו הורדוס אויך נישט; ווארום ער האט אים צוריקגעשיקט
tsurikgeshikt im hot er vorem nisht oich Hordos afile nein
send back him has he because not also Herod even no

צו אונדז; און זע , ער האט גארנישט געטאן, פארוואס ער זאל
zol er farvos geton gornisht hot er ze un undz tsu
shall he why done nothing has he look and us to

זיין חייב מיתה.
mise HTML clipboard mise zain
death liable be

16 Therefore, having disciplined him, I will release him. [
17 Now he was obliged to release to them one at the Chag *(Festival)*.]

טז איך וועל אים דעריבער לאזן געבן שלעק , און אפלאזן.
oplozn un shlek geben lozen deriber im vel ich
release and scourge give let therefore him will I

יז און ער האט געמוזט אפלאזן פאר זיי איינעם אויף יום טוב.
tov yom oif einem zei far oplozn gemuzt hot er un
Tov Yom of on one them for release obliged was he and

18 But they cried out with one kol, saying, Away with this one! And release to us Bar-Abba!

יח און דער גאנצער המון האט געשריגן , אזוי צו זאגן : אוועק
avek zogen tsu azoi geshrigen hot hamon gantser der un
away say to so shouted has crowd whole the and

מיט דעם דאזיקן, און באפריי אונדז בר-אבאן !
Bar-Abban undz bafrei un dozikn dem mit
Bar-Abba us release and this the with

19 (Bar-Abba was a man who was thrown into the beis hasohar, because of some insurrection which occurred in HaIr as well as a retzach.)

יט וועלכער איז אריינגעווארפן געווארן אין געפענקעניש אריין
arain gefenkenish in gevoren araingevorfen iz velcher
into imprisonment in become thrown is who

צוליב אן אויפשטאנד, וואס איז פארגעקומען אין דער
der in fargekumen iz vos oifshtand an tsulib
the in happened is which insurrection an on account of

שטאט, און צוליב א מערדעריי.
merderai a tsulib un shtot
murder a on account of and city

20 And again Pilate addressed them, wishing

כ און ווידער האט פילאטוס אויסגערופן צו זיי , וועלנדיק אפלאזן
oplozn velendik zei tsu oisgerufen Pilatos hot vider un
release will them to proclaimed Pilatus has again and

יהושען / ישוען* ;
Yeshuan Yehoshuan*
Yeshua Yehoshua

to release Rebbe Melech HaMoshiach.

21 But they were crying out saying, Let him be talui al HaEtz! Let him be hanged on HaEtz!

22 And a paam shlishit *(third time)*, Pilate said to them, But what raah did this one do? No crime worthy of mavet did I find in him. Therefore, having disciplined him, I will release him.

23 But they insisted with a kol gadol demanding him to be hanged on HaEtz and their voices were roiv *(the larger portion)* prevailing.

24 And Pilate decided that their demand be accomplished.

25 And Pilate released the one they were requesting, the one who had been thrown into the beis hasohar on account of an insurrection and retzach, but Rebbe Melech

כא זיי אבער האבן געשריגן, אזוי צו זאגן: אויפהענגען אים
im oifhengen zogen tsu azoi geshrigen hoben ober zei
him hanged up say to so shouted have however they

אויף דער בוים! אויפהענגען אים אויף דער בוים!
boim der oif im oifhengen boim der oif
tree the on him hanged up tree the on

כב און צום דריטן מאל האט ער צו זיי געזאגט: וואס פאר א
a far vos gezogt zei tsu er hot mol dritn tsum un
an for what said them to he has time third to the and

בייז האט ער דען געטאן? איך האב נישט געפונען קיין שום
shum kein gefunen nisht hob ich geton den er hot beiz
in no way any found not have I done then he has evil

טויט שולד אין אים; איך וועל אים דעריבער לאזן געבן שלעק און
un shlek geben lozen deriber im vel ich im in shuld toit
and scourge give let therefore him will I him in guilt death

באפרייען.
bafraien
release

כג זיי אבער האבן אנגעהאלטן מיט הויכע קולות, פאדערנדיק,
faderndik koiles hoiche mit ongehangen hoben ober zei
demanding shouts loud with kept at it have however they

אז ער זאל אים אויפהענגען אויף א בוים. און די געשרייען זייערע
zeiere geshreien di un boim a oif oifhengen im zol er az
their shouts the and tree a on hanged up him shall he that

האבן גובר געווען.
geven goiver hoben
did prevailed have

כד און פילאטוס האט געמשפט, אז זייער פאדערונג זאל געשען.
geshen zol faderung zeier az gemishpet hot Pilatos un
to happen shall demand their that judged has Pilatus and

כה און האט באפרייט דעם, וואס איז אריינגעווארפן געווארן אין
in gevoren araingevorfen iz vos dem bafreit hot un
in become thrown is which the one set free has and

געפענקעניש אריין צוליב אן אויפשטאנד און מערדעריי,
merderai un oifshtand an tsulib arain gefenkenish
murder and insurrection an on account of into imprisonment

HaMoshiach he delivered over to their ratzon.

ווען זיי האבן באגערט; יהושען / ישוען* אבער האט ער
er hot ober Yeshuan Yehoshuan bagert hoben zei vemen*
he has however Yeshua Yehoshua asked for have they whom

איבערגעגעבן צו זייער ווילן.
viln zeier tsu ibergegeben
will their to handed over

26 And as they led him away, having seized a certain Shim'on, a Cyrenian, coming in from the country, they put upon him Moshiach's Etz to carry, following Rebbe Melech HaMoshiach.

כו און ווי זיי האבן אים אוועקגעפירט, האבן זיי געכאפט א
a gechapt zei hoben avekgefirt im hoben zei vi un
a seized they have led away him have they as and

געוויסן שמעון פון קירניה, קומענדיק פונם פעלד, און האבן
hoben un feld funem kumendik kirnih fun Shim'on gevisen
have and field from the coming Cyrene of Shim'on certain

ארויפגעלייגט אויף אים דעם בוים, אז ער זאל אים טראגן נאך
noch trogen im zol er az boim dem im oif aroifgeleigt
behind carry it shall he that tree the him on did place

יהושען / ישוען* .
Yeshuan Yehoshuan*
Yeshua Yehoshua

27 And a great multitude of HaAm were following him and nashim, who were acting as avelim, lamenting for him.

כז און עס האט אים נאכגעפאלגט א גרויסער המון עם און
un em hamon groiser a nochgefolgt im hot es un
and people crowd great a followed him has it and

פרויען, וואס האבן אים באקלאגט און באוויינט.
baveint un baklogt im hoben vos froien
wailing and lament him have who women

28 And having turned to them, Rebbe Melech HaMoshiach said, Benot HaYerushalayim *(Daughters of Yerushalayim)*, stop weeping for me; weep for yourselves and for your yeladim,

כח יהושע / ישוע* אבער האט זיך אויסגעדרייט צו זיי און
un zei tsu oisgedreit zich hot ober Yeshua Yehoshua*
and them to turn around self has however Yeshua Yehoshua

געזאגט: טעכטער פון ירושלים , וויינט נישט איבער מיר; נאר
nor mir iber nisht veint Yerushalayim fun techter gezogt
but me over not weep Yerushalayim of daughters said

וויינט ליבער איבער זיך אליין, און איבער אייערע קינדער!
kinder eiere iber un alein zich iber liber veint
children your over and alone self over rather weep

29 Because, hinei, yamim are coming in which they will say, Ashrey are the barren and the wombs which did not bear and the breasts which did not nurse.

כט ווייל זע , עס קומען טעג, אין וועלכע מען וועט זאגן : וואויל
voil zogen vet men velche in teg kumen es ze vail
blessed say will they which in days to come it look because

איז די עקרות, און די לייבער, וואס האבן נישט געבוירן, און די
di un geboiren nisht hoben vos leiber di un ekrut di iz
the and bore not have that wombs the and barren the is

בריסטן, וואס האבן נישט געגעבן צו זויגן !
zoign tsu gegeben nisht hoben vos bristn
nurse to given not have that breasts

30 Then they will begin to say to the mountain, Fall on us! And to the hills, Bury us.

ל דעמאלט וועט מען אנהויבן צו זאגן צו די בערג : פאלט
falt berg di tsu zogen tsu onhoiben men vet demolt
falls mountains the to say to begin they will then
אויף אונדז! און צו די בערגלעך: דעקט אונדז צו !
tsu undz dekt berglech di tsu un undz oif
over us cover hills the to and us on

31 Because if while an etz *(tree)* is green they do these things, what may happen when it is dry?

לא ווייל אויב מען טוט דאס צום גרינעם האלץ, וואס וועט שוין
shoin vet vos halts grinem tsum dos tut men oib vail
at last will what wood green to the this do they if because
געשען צום פארדארטן?
fardartn tsum geshen
dried out to the to happen

32 And two POSHA'IM *(criminals, resha'im)* were also being led away with Rebbe, Melech HaMoshiach to be executed. 33 And when they came upon the place being called The Skull, there they hanged each on his etz, Rebbe, Melech HaMoshiach and the POSHA'IM *(criminals)*, one on the right, and one on the left.

לב און צוויי אנדערע, פארברעכער, זענען געפירט געווארן
gevoren gefirt zenen farbrecher andere tsvei un
become led are criminals other two and
צוזאמען מיט אים געטייט צו ווערן.
veren tsu geteit im mit tsuzamen
to be to killed him with together
לג און ווען זיי זענען געקומען צו דעם ארט , וואס מען
men vos ort dem tsu gekumen zenen zei ven un
they which place of the to come are they when and
רופט עס גלגלתא, האבן זיי אים דארט אויפגעהאנגען אויף א
a oif oifhangen dort im zei hoben Gulgolta es ruft
a on hung up there him they have Golgotha it call
בוים, און די פארברעכער, דעם אויף דער רעכטער *זייט און דעם
*dem un *zait rechter der oif dem farbrecher di un boim*
the and side right the on the criminals the and tree
אויף דער לינקער זייט. (ישעיהו נג, יב.)
yb ng Yeshayah zait linker der oif
12 53 Yeshayah side left the on

34 But Rebbe Melech HaMoshiach was saying, Abba, grant selicha to them, for they have no daas of what they are doing. And dividing up his garments, VAPPILU GORAL *(they cast lots)*.

לד יהושע / ישוע* אבער האט געזאגט: פאטער, פארגיב זיי ,
zei fargib foter gezogt hot ober Yeshua Yehoshua*
them forgive Father said has however Yeshua Yehoshua
ווארום זיי ווייסן נישט, וואס זיי טאן! זיי אבער האבן זיך
zich hoben ober zei ton zei vos nisht veisn zei vorem
self have however they do they what not know they because
צעטיילט זיינע קליידער און געווארפן גורל. (תהלים כב, יח .)
yod chet chb Tehilim gurl gevorfen un kleider zaine tseteilt
18 22 Psalms lots thrown and clothing his divide

35 And HaAm had stood watching. And the manhigim were mocking him also, saying, Others he saved, let him save himself, if this one is the Rebbe Melech HaMoshiach of Hashem, the Bechir Hashem.

לה און דאס פאלק איז געשטאנען און האט עס צוגעזען . און אויך
oich un tsugezen es hot un geshtanen iz folk dos un
also and watching it has and standing is people the and

די שרים האבן אפגעשפאט פון אים, אזוי צו זאגן : אנדערע האט
hot andere zogen tsu azoi im fun opgeshpot hoben shrim di
has other say to so him of mocked have rulers the

ער געהאלפן; זאל ער זיך אליין העלפן, אויב ער איז דער משיח ,
Moshiach der iz er oib helfen alein zich er zol geholfen er
Moshiach the is he if save alone self he shall saved he

דער אויסדערוויילטער פון ה׳ !
Hashem fun oisderveilter der
Hashem of chosen one the

36 And the chaiyalim also ridiculed him as they approached, offering CHOMETZ *(wine vinegar)* to him,

לו און אויך די זעלנער האבן אים אויסגעלאכט, צוקומענדיק צו
tsu tsukumendik oisgelacht im hoben zelner di oich un
to coming up made fun of him have soldiers the also and

אים, און ברענגענדיק עסיק פאר אים. (תהלים סט, כא.)
cha st Tehilim im far esik brengendik un im
21 69 Psalms him for vinegar bringing and him

37 and saying, If you are HaMelech HaYehudim, save yourself.

לז און האבן געזאגט: אויב דו ביסט דער קעניג פון די יידן ,
Yidn di fun kenig der bist du oib gezogt hoben un
Jews the of king the are you if said have and

ראטעווע דיך אליין!
alein dich rateve
alone you save

38 And there was also an inscription over him, this is hamelech hayehudim.

לח און איבער אים איז אויך געווען אן אויפשריפט: דאס איז דער
der iz dos oifshrift an geven oich iz im iber un
the is this title an was also is him over and

קעניג פון די יידן .
Yidn di fun kenig
Jews the of king

39 And one of the POSHA'IM *(criminals)* having been hanged with him was speaking Chillul Hashem gadfanut against him, saying, Are you not the Rebbe Melech HaMoshiach?

לט איינער אבער פון די פארברעכער, וואס זענען געהענגט
gehengt zenen vos farbrecher di fun ober einer
hanged are who criminals the of however one

געווארן, האט אים געלעסטערט, אזוי צו זאגן : צי ביסטו דען נישט
nisht den bistu tsi zogen tsu azoi gelestert im hot gevoren
not then you are say to so blasphemed him has become

דער משיח ? ראטעווע זשע דיך אליין און אונדז!
undz un alein dich zhe rateve Moshiach der
us and alone you then save Moshiach the

40 Save yourself and us. And in reply the other, rebuking him, said, Do you not have yirat Shomayim? For you are under the same gezar din *(verdict)* of harshaah *(condemnation as guilty)*.

מ נאר דער אנדערער האט ענטפערנדיק אנגעשריגן אויף אים, און
un im oif ongeshrigen entferendik hot anderer der nor
and him on rebuked answering has another the but

געזאגט: דו האסט אויך נישט קיין מורא פאר ה׳ , ביסט
bist Hashem far moire kein nisht oich host du gezogt
you be Hashem before fear any not also you have you said

דאך אין דעם זעלביקן משפט !
mishpot zelbikn dem in doch
judgment same the in after all

41 And this is a just gezar din against us, for we deserve what we are getting for our ma'asim *(deeds)*. But this one did nothing rah.

מא מיר טאקע מיט רעכט; ווארום מיר האבן באקומען דאס, וואס
vos dos bakumen hoben mir vorem recht mit take mir
which that received have we because right with actually we

אונדזערע מעשים זענען ווערט געווען; ער אבער האט דאך
doch hot ober er geven vert zenen ma'a'sim undzere
after all has however he was worthy are deeds our

נישט געטאן קיין שום עוולה!
avle shum kein geton nisht
wrong in no way any done not

42 And he was saying, Adoni, remember me when you come into your Malchut.

מב און האט געזאגט: יהושע / ישוע* , געדענק מיך, ווען דו
du ven mich gedenk Yeshua Yehoshua gezogt hot un*
you when me remember Yeshua Yehoshua said has and

קומסט אין דיין מלכות אריין!
arain Malchus dain in kumst
into kingdom of your in come

43 And Rebbe, Melech HaMoshiach said to him, Omein, I say to you, hayom *(today)* you will be with me in Gan Eden.

מג און ער האט צו אים געזאגט: באמת זאג איך דיר: היינט וועסטו
vestu haint dir ich zog be'emes gezogt im tsu hot er un
will you today you I say in truth said him to has he and

זיין מיט מיר אין גן עדן !
Eidn Gan in mir mit zain
Eden Gan in me with be

44 It was already the sixth hour and choshech was over the whole land until the ninth hour.

מד און עס איז שוין געווען ארום דער זעקסטער שעה, און א
a un sha'á zekster der arum geven shoin iz es un
a and hour sixth the around was already is it and

פינסטערניש איז געקומען איבערן גאנצן לאנד ביז דער ניינטער
neinter der biz land gantsn ibern gekumen iz finsternish
ninth the until land entire over come is darkness

שעה.
sha'á
hour

45 The shemesh being obscured; and the Parochet

מה און די זון איז פארפינסטערט געווארן, און דאס פרוכת פון
fun frucht dos un gevoren farfinstert iz zun di un
of Parochet the and become darkened is sun the and

היכל האט זיך צעריסן אין צווייען אין דער מיט .
mit der in tsveien in tserisn zich hot Heichal
midst the in two in tear apart self has Heikhal

in the Beis Hamikdash was torn in two.

46 And having cried out with a kol gadol, he said, Abba, BYADCHA AFKID RUCHI *(into your hands I commit my ruach)*. And this having said, he breathed out his last.

מו און יהושע / ישוע* האט א געשריי געטאן מיט א הויך קול ,
kol hoich a mit geton geshrei a hot Yeshua Yehoshua un*
voice loud a with done shout a has Yeshua Yehoshua and

און געזאגט: פאטער, אין דיינע הענט גיב איך איבער מיין *גייסט!
**gaist main iber ich gib hent daine in foter gezogt un*
spirit my over I give hands your in Father said and

און דאס זאגנדיק, האט ער אויסגעהויכט זיין אטעם. (תהלים לא,
la Tehilim otem zain oisgehoicht er hot zogendik dos un
31 Psalms breath his let out he has saying this and

ה.)
h
5

47 And the centurion who saw the thing that happened was saying, Baruch Hashem, surely this man was a Tzaddik.

מז ווי אבער דער אפיציר האט געזען, וואס עס איז געשען , האט
hot geshen iz es vos gezen hot afitsir der ober vi
has occurred is it what seen has officer the however as

ער אפגעגעבן כבוד צו ה׳ , אזוי צו זאגן : דער דאזיקער
doziker der zogen tsu azoi Hashem tsu koved opgegeben er
this one the say to so Hashem to glory give he

מענטש איז באמת געווען א צדיק !
tsadik a geven be'emes iz mentsh
righteous a was in truth is man

48 And when all the hamon *(crowd)* that had assembled at this spectacle had observed the things that had happened, they went away beating their chests.

מח און אלע המונים מענטשן, וואס זענען זיך צונויפגעקומען צו
tsu tsunoifgekumen zich zenen vos mentshn hamonim ale un
to come together self are who people crowds of all and

דער דאזיקער זעונג , זעענדיק די זאכן , וואס זענען געשען ,
geshen zenen vos zachn di zeendik zeung doziker der
happened are which things the seeing (prophetic this one the

האבן זיך געשלאגן אויף דער ברוסט און זיך אומגעקערט.
umgekert zich un brust der oif geshlogen zich hoben
returned self and breast the on beat self have

49 And all his acquaintances stood at a distance and the nashim, the ones following him from the Galil, observed these things.

מט עס זענען אבער געשטאנען אלע זיינע באקאנטע
bakante zaine ale geshtanen ober zenen es
acquaintances his all standing however are it

פונדערווייטנס, און די פרויען, וועלכע האבן אים נאכגעפאלגט פון
fun nochgefolgt im hoben velche froien di un fundervaitns
from followed him have which women the and from a distance

גליל, און האבן דאס צוגעזען .
tsugezen dos hoben un Galil
watching this have and Galil

50 And, hinei, a man by name Yosef being a member of the Sanhedrin, and an ish tov and a tzaddik,

נ און זע , א געוויסער מאן מיטן נאמען יוסף, וועלכער איז
un ze a geviser man miten nomen Yosef velcher iz
and look a certain man with the name Yosef who is

געווען א יועץ , און איש טוב וצדיק ,
geven a yuets an ish tov utsdik
was a counsellor an man good and righteous

51 (This one had not consented to their cheshbon and action) came from Ramatayim, a shtetl of Yehudah. He was waiting expectantly for the Malchut Hashem.

נא (ער איז נישט געווען איינשטימיק מיט זייער עצה און מיט זייער
er iz nisht geven einshtimik mit zeier eitse un mit zeier
he is not was agree with their counsel and with their

טאן) פון הרמתים , א יידישע שטאט, וועלכער האט געהאפט
ton fun HaRamatayim a Yiddishe shtot velcher hot gehaft
do from Ramatayim a Jewish city who has hoped

אויף דעם קעניגרייך פון ה׳ ;
oif dem kenigreich fun Hashem
on the kingdom of Hashem

52 He approached Pilate, and asked for the gufat Yehoshua.

נב ער איז געגאנגען צו פילאטוסן און האט געבעטן פון אים ישועס
er iz gegangen tsu Pilatosn un hot gebeten fun im Yeshua's
he is go to Pilatus and has begged of him Yeshua

גוף .
guf
body

53 And, having taken down geviyyato *(his body)*, he wrapped it in a linen and placed it in a hewn kever *(tomb)* where not anyone had yet been laid.

נג און האט אים אראפגענומען, אים איינגעוויקלט אין א ליילעך, און
un hot im aropgenumen im eingeviklt in a leilech un
and has him take down him wrapped in a sheet and

געלייגט אין א קבר , אויסגעהאקט אין א פעלדזן, וואו עס איז נאך
geleigt in a keyver oisgehakt in a feldzn vu es iz noch
put in a tomb hewn in a rock where it is after

קיינמאל קיינער נישט געלייגט געווארן.
keinmol keiner nisht geleigt gevoren
never no one not put become

54 And it was nearly Erev Shabbat, Shabbos was drawing near.

נד און דער טאג איז געווען ערב שבת , און דער שבת האט
un der tog iz geven orev Shabbos un der Shabbos hot
and the day is was Erev Shabbos and the Shabbos was

שוין געהאלטן ביים צופאלן.
shoin gehalten baim tsufaln
already held at the fall

55 And following along after, the nashim who had come out of the Galil with him,

נה די פרויען אבער , וואס האבן אים באגלייט פון גליל,
di froien ober vos hoben im bagleit fun Galil
the women however who have him accompanied from Galil

זענען נאכגעגאנגען, און האבן געזען דאס קבר , און וויאזוי זיין
zenen nochgegangen un hoben gezen dos keyver un vi azoi zain
are follow and have seen the tomb and how his

קערפער איז געלייגט געווארן.
kerper iz geleigt gevoren
body is laid become

saw the kever *(tomb)* and how his NEVELAH *(body)* was laid.

56 And having returned, they prepared spices and ointments. And on Shabbos they rested according to the mitzvah *(commandment)*.

נו און האבן זיך אומגעקערט, און צוגעגרייט בשמים און זאלבן .
un hoben zich umgekert un tsugegreit b'shomayem un zalben
and have self returned and prepared spices and ointments

און שבת האבן זיי גערוט לויט דעם געבאט (פון דער תורה).
un Shabbos hoben zei gerut loit dem gebot fun der toire
and Shabbos have they rested according to the command of the Torah

24 But on Yom HaRishon, the first day of the shavua *(week)*, very early in the boker, they went to the kever *(tomb)* bringing what spices they prepared.

כד און דעם ערשטן טאג פון דער *וואך, ווען עס האט אנגעהויבן טאגבראך, זענען זיי געקומען צום קבר ,
un dem ershtn tog fun der voch ven es hot ongehoiben tagbrach zenen zei gekumen tsum keyver
and the first day of the week when it has begun daybreak are they come to the tomb

ברענגענדיק די בשמים , וואס זיי האבן צוגעגרייט.
brengendik di b'shomayem vos zei hoben tsugegreit
bringing the spices which they have prepared

2 But they found the even *(stone)* having been rolled away from the kever *(tomb)*,

ב זיי האבן אבער געפונען דעם שטיין אראפגעקייקלט פונם קבר ;
zei hoben ober gefunen dem shtein aropgekeiklt funem keyver
they have however found the stone removed by rolling from the tomb

3 and, having entered, they did not find geviyyato *(his body)* of the Rebbe Melech HaMoshiach Adoneinu.

ג און זענען אריינגעגאנגען, און האבן נישט געפונען דעם גוף פון דעם האר יהושע / ישוע* .
*un zenen araingegangen un hoben nisht gefunen dem guf fun dem har Yehoshua Yeshua**
and are entered and have not found the body of the L-rd Yehoshua Yeshua

4 It came about while they were perplexed about this, indeed, hinei, shnayim

ד און עס איז געשען , בשעת זיי זענען אזוי געווען מבולבל וועגן דעם, זע , צוויי מענער זענען געשטאנען נעבן זיי אין שטראלנדיקע קליידער;
un es iz geshen beshas zei zenen azoi geven mbulbl vegen dem ze tsvei mener zenen geshtanen nebn zei in shtralndike kleider
and it is happened while they are in this way was perplexed about that look two men are standing near them in dazzling clothing

(two), who were garmented in dazzling robes, stood by them.

5 And having become terrified, the nashim bowed their faces to the ground. They said to the nashim, Why are you seeking HaChai *(the One living)* among HaMesim?

ה און ווי זיי האבן זיך דערשראקן און גענייגט די פנימער צו
tsu penemer di geneigt un dershroken zich hoben zei vi un
to faces the bowed and terrified self have they as and

דער ערד, האבן די דאזיקע געזאגט צו זיי: וואס זוכט איר דעם
dem ir zucht vos zei tsu gezogt dozike di hoben erd der
the you seek why them to said these the have earth the

לעבעדיקן צווישן די טויטע?
toite di tsvishen lebedikn
dead the among living

6 He is not here, he kam *(stood up)* litechiyyah *(to come to life again)*. Have zikaron *(recollection)* how he spoke to you while he was still in the Galil,

ו ער איז דא נישטא, נאר איז אויפגעשטאנען! דערמאנט זיך
zich dermont oifgeshtanen iz nor nishto do iz er
self remember stand up again is but there is not here is he

ווי ער האט גערעדט צו אייך, בשעת ער איז נאך געווען אין גליל,
Galil in geven noch iz er beshas aich tsu geredt hot er vi
Galil in was still is he while you to spoken has he how

און געזאגט,
gezogt un
said and

7 Saying, It is necessary for the Bar Enosh to be delivered over into the hands of anashim chote'im and to be talui al HaEtz *(to be hanged on the Tree)*, and on HaYom HaShlishi to stand up alive again.

ז אז דער בר אנש מוז איבערגעגעבן ווערן אין די הענט פון
fun hent di in veren ibergegeben muz Enosh Bar der az
of hands the in to be handed over must of Man Son the that

זינדיקע מענטשן, און ווערן אויפגעהאנגען אויף א בוים, און דעם
dem un boim a oif oifhangen veren un mentshn zindike
the and tree a on hung up to be and people sinner

דריטן טאג ווידער אויפשטיין.
oifshtein vider tog dritn
stand up again day third

8 And they remembered the words of Rebbe, Melech HaMoshiach.

ח און זיי האבן זיך דערמאנט זיינע ווערטער,
verter zaine dermont zich hoben zei un
words his remembered self have they and

9 And having returned from the kever *(tomb)*, they reported all these things to the Achad Asar *(the Eleven)* and to all the others.

ט און האבן זיך אומגעקערט פונם קבר, און דערציילט אלע
ale dertseilt un keyver funem umgekert zich hoben un
all reported and tomb from the returned self have and

די דאזיקע זאכן צו די עלף, און צו אלע איבריקע.
ibrike ale tsu un elf di tsu zachn dozike di
remaining all to and eleven the to things these the

[10] Now there were Miryam of Magdala and Yochanah and Miryam the Em *(mother)* of Ya'akov, and the others with them. They were telling the Moshiach’s Shlichim these things,

[י] און דאס זענען געווען מרים פון מגדלה , און יוחנה , און
un Yochanah un Magdala fun Miryam geven zenen dos un
and Yochanah and Magdala of Miryam was are these and

מרים , יעקבס מוטער; און די איבריקע מיט זיי האבן דאס
dos hoben zei mit ibrike di un muter Ya'akov's Miryam
this have them with remaining the and mother Yaakov's Miryam

געזאגט צו די שליחים,
shlichim di tsu gezogt
Shlichim the to told

[11] And these words of theirs appeared to the Moshiach’s Shlichim as utter narrishkait, and the Shlichim had no emunah in what they said.

[יא] און די דאזיקע רייד זענען זיי פארגעקומען ווי פוסטע מעשיות,
meshiut fuste vi fargekumen zei zenen reid dozike di un
tales idle as seemed they are words these the and

און האבן זיי נישט געגלויבט.
gegloibt nisht zei hoben un
believed not they have and

[12] Kefa got up and ran to the kever *(tomb)*. And when he bent over, Kefa sees the tachrichim linen clothes only, and he departed wondering to himself with tzorich iyun *(unresolved puzzlement)* about the thing that had happened.

[יב] נאר פעטרוס האט זיך אויפגעהויבן און איז אהינגעלאפן צום
tsum ahingelofen iz un oifgehoiben zich hot Petros nor
to the run there is and picked up self has Petros but

קבר ; און איינבייגנדיק זיך , זעט ער די תכריכים ליגן אליין;
alein lign tchrichim di er zet zich ainbeigendik un keyver
only lying tachrichim the he sees self stooping down and tomb

און ער איז אוועק צו זיך אהיים, וואונדערנדיק זיך איבער דעם,
dem iber zich vunderndik aheim zich tsu avek iz er un
that over self wondering home self to went away is he and

וואס איז געשען .
geshen iz vos
occurred is what

[13] And, hinei, shnayim *(two)* of them that same day were traveling to a shtetl being distant sixty stadia from Yerushalayim, a shtetl the name of which is Ammaus.

[יג] און זע , צוויי פון זיי זענען דעם זעלביקן טאג געווען אויפן
oifen geven tog zelbikn dem zenen zei fun tsvei ze un
on the were day same that are them of two look and

וועג אין א *דארף אריין מיטן נאמען עמאוס , וואס איז געלעגן
*gelegen iz vos Emmaus nomen miten arain *dorf a in veg*
lie is which Ammaus name with the into village a in way

זעכציק אקער-פעלד פון ירושלים .
Yerushalayim fun aker-feld zechtsik
Yerushalayim from acre-field sixty

[14] And they were speaking to one another concerning all these things that had happened.

[יד] און האבן געשמועסט צווישן זיך וועגן אלעם דעם, וואס איז
iz vos dem alem vegen zich tsvishen geshmuest hoben un
is what that all about self among talking have and

פארגעקומען. און עס איז געשען ,
geshen iz es un fargekumen
happened is it and take place

15 And it came about while they were talking and discussing these things that also Rebbe Melech HaMoshiach himself had come near and was traveling along with them,

טו בשעת זיי האבן געשמועסט און געהאלטן א וויכוח , האט
hot vichuch a gehalten un geshmuest hoben zei beshas
has discussion a held and talking have they while

יהושע / ישוע* אליין גענענט, און איז מיטגעגאנגען מיט זיי .
zei mit mitgegangen iz un genent alein Yeshua Yehoshua*
them with accompany is and near himself Yeshua Yehoshua

16 But the eynayim *(eyes)* of them were prevented from recognizing Rebbe, Melech HaMoshiach.

טז זייערע אויגן אבער זענען געהאלטן געווארן, כדי זיי זאלן
zoln zei k'de gevoren gehalten zenen ober oigen zeiere
should they so that become kept back are however eyes their

אים נישט דערקענען.
derkenen nisht im
recognize not him

17 And he said to them, What devarim *(words)* are these which you are exchanging with one another as you are walking along? And they stood with a look of agmat nefesh *(tzubrochen, broken-hearted).*

יז און ער האט צו זיי געזאגט: וואס פאר א ווערטער זענען דאס,
dos zenen verter a far vos gezogt zei tsu hot er un
this are words a for who said them to has he and

וואס איר רעדט איינער מיט דעם אנדערן אונטערוועגנס? און זיי
zei un untervegns andern dem mit einer redt ir vos
they and on the way other the with one speaks you which

זענען געבליבן שטיין מיט באטריבטע פנימער.
penemer batribte mit shtein gebliben zenen
faces sad with stone remain are

18 And in reply one, Cleopas by name, said to him, Are you the only one visiting Yerushalayim that does not have daas of the things that have happened in it in these days?

יח און דער איינער מיטן נאמען קלעאפאס, האט ענטפערנדיק
entferendik hot Kleopas nomen miten einer der un
answering has Cleopas Name with the one the and

געזאגט צו אים: ביסטו דער איינציקער פרעמדער אין ירושלים ,
Yerushalayim in fremder eintsiker der bistu im tsu gezogt
Yerushalayim in stranger egg the you are him to said

און ווייסט נישט וואס עס איז דארט געשען אין די דאזיקע טעג?
teg dozike di in geshen dort iz es vos nisht veist un
days these the in happened there is it what not knows and

19 And he said to them, What things? And they said to him, The things about Yehoshua from Natzeret, who was a man, a navi, powerful in ma'aseh and dvar before Hashem and all HaAm,

יט און ער האט צו זיי געזאגט: וואס? און זיי האבן צו אים
im tsu hoben zei un vos gezogt zei tsu hot er un
him to have they and who said them to has he and

געזאגט: דאס פון יהושע / ישוע* פון נצרת , וואס איז געווען א
a geven iz vos Natseret fun Yeshua Yehoshua fun dos gezogt*
a was is who Natseret of Yeshua Yehoshua of that said

נביא , מעכטיק אין טאט און אין ווארט פאר ה' און דעם
dem un Hashem far vort in un tat in mechtik novi
the and Hashem before word in and deed in powerful prophet

גאנצן פאלק;
folk gantsn
nation entire

20 And how both our Kohanim HaGedolim and minhagim delivered him over to a mishpat mavet and how on HaEtz they hanged him.

כ און וויאזוי אונדזערע הויפט כהנים און שרים האבן אים
im hoben shrim un kohanem hoipt undzere vi azoi un
him have rulers and kohenim chief our how and

איבערגעגעבן, אז ער זאל פארמשפט ווערן צום טויט, און
un toit tsum veren farmishpet zol er az ibergegeben
and death to the to be have condemned shall he that handed over

האבן אים אויפגעהאנגען אויף א בוים.
boim a oif oifhangen im hoben
tree a on hung up him have

21 But we were holding the tikvah that he is the one to bring the Geulah of Yisroel. Ken, and besides all this, it is now HaYom HaShlishi vibahlt *(since)* these things took place.

כא מיר אבער האבן געהאפט, אז ער איז דאס, וועלכער האט
hot velcher dos iz er az gehaft hoben ober mir
has who that is he that hoped have however we

געזאלט אויסלייזן דאס (פאלק) ישראל. און אויסער דעם איז שוין
shoin iz dem oiser un Yisroel folk dos oisleizn gezolt
already is that out of and Israel people the redeem should

היינט דער דריטער טאג, זינט די דאזיקע זאכן זענען געשען .
geshen zenen zachn dozike di zint tog driter der haint
happened are things these the since day third the today

22 Also some nashim *(women)* in our number astounded us. They came to the kever *(tomb, Rebbe's ohel)* early this morning,

כב נאר אפילו אייניקע פרויען, וואס געהערן צו אונדז, האבן אונדז
undz hoben undz tsu gehern vos froien einike afile nor
us have us to belong to who women some even but

איבערראשט, קומענדיק אינדערפרי צום קבר ;
keyver tsum inderfri kumendik iberrasht
tomb to the in the morning coming astounded

23 And not having found geviyyato *(his body)*, the nashim *(women)* came saying also to have seen a chazon *(vision, appearance)* of malachim *(angels)* who say he lives.

כג און ווען זיי האבן נישט געפונען זיין גוף , זענען זיי געקומען,
gekumen zei zenen guf zain gefunen nisht hoben zei ven un
come they are body his found not have they when and

און האבן געזאגט, אז זיי האבן אויך געזען א דערשיינונג פון
fun dersheinung a gezen oich hoben zei az gezogt hoben un
of appearance a seen also have they that said have and

מלאכים , וועלכע האבן געזאגט, אז ער לעבט.
lebt er az gezogt hoben velche malochem
lives he that said have which angels

24 And some of the ones with us departed to the kever *(tomb)*, and they found it so, just as also the nashim *(women)* said, but him they did not see.

כד און אייניקע פון די אונדזעריקע זענען אוועק צום קבר ,
keyver tsum avek zenen undzerike di fun einike un
tomb to the went away are ours the of some and

און האבן עס געפונען פונקט אזוי, ווי די פרויען האבן געזאגט, אים
im gezogt hoben froien di vi azoi funkt gefunen es hoben un
him said have women the as so exactly found it have and

(אליין) אבער האבן זיי נישט געזען.
gezen nisht zei hoben ober alein
seen not they have however himself

25 And Moshiach said to them, O foolish ones and slow in lev *(heart)* to have emunah in all which the Neviim spoke.

כה און ער האט צו זיי געזאגט: אָ, איר נאראנים און וואס דאס
dos vos un naronem ir o gezogt zei tsu hot er un
the which and foolish ones you o said them to has he and

הארץ איז אייך שווער צו גלויבן אלץ, וואס די נביאים האבן
hoben neviim di vos alts gloiben tsu shver aich iz harts
have prophets the what all believe to hard you is heart

גערעדט!
geredt
spoken

26 Was it not necessary for the Rebbe, Melech HaMoshiach to suffer these things and to enter into his kavod *(glory)*?

כו צי האט דען דער משיח נישט געדארפט ליידן די דאזיקע
dozike di leiden gedarft nisht Moshiach der den hot tsi
these the to suffer ought not Moshiach the then has

זאכן , און אריינגיין אין זיין הערלעכקייט אריין?
arain herlechkeit zain in araingein un zachn
into glory his in go in and things

27 And having begun from Moshe Rabbenu and from all the Neviim, he explained to them in all the Kitvei Hakodesh the things concerning himself.

28 And they drew near to the shtetl where they were traveling and he acted as though to travel vaiter *(farther).*

כז און אנהויבנדיק פון (תורת) משה און פון אלע נביאים , האט
hot neviim ale fun un Moshe torat fun onhoibendik un
has prophets all of and Moses law of from beginning and

ער אויסגעטייטשט פאר זיי אין אלע שריפטן דאס, וואס האט א
a hot vos dos shriftn ale in zei far oisgetaitsht er
a has which that scriptures all in them for explained he

שייכות צו אים. כח און זיי האבן זיך דערנענטערט צו דעם
dem tsu dernentert zich hoben zei un im tsu sheichut
the to come near self have they and him to relationship

*דארף, וואוהין זיי זענען געגאנגען, און ער האט זיך געמאכט,
*gemacht zich hot er un gegangen zenen zei vuahin *dorf*
made self has he and go are they where village

ווי ער וואלט געוואלט גיין ווייטער.
vaiter gein gevolt volt er vi
farther go wanted would he as

29 And they strongly urged him saying, Stay with us, because it is towards erev and the yom has declined already. And he entered to stay with them.

כט און זיי האבן אים געבעטן, און האבן געזאגט: בלייב ביי אונדז,
undz bai blaib gezogt hoben un gebeten im hoben zei un
us with abide said have and begged him have they and

ווייל עס האלט שוין באלד ביים אוונט , און דער טאג האט
hot tog der un ovent baim bald shoin halt es vail
has day the and evening by the soon already looming it because

זיך שוין געניגט! און ער איז אריינגעגאנגען צו בלייבן ביי
bai blaiben tsu araingegangen iz er un geneigt shoin zich
with abide to gone in is he and inclined already self

זיי .
zei
them

[30] And it came about, while he was reclining at tish with them, having taken the matzot, he made the hamotzi, and, with the betziat halechem *(the breaking of the bread)* he handed it to them.

[ל] און עס איז געשען , בשעתן אנידערזעצן זיך צוזאמען מיט זיי
zei mit tsuzamen zich aniderzetsen bshetn geshen iz es un
them with together self sit down while happened is it and

צום טיש, האט ער גענומען דאס ברויט, געמאכט א ברכה , האט
hot broche a gemacht broit dos genumen er hot tish tsum
has blessing a made bread the taken he has table to the

עס צעבראכן און געגעבן צו זיי .
zei tsu gegeben un tsebrachen es
them to given and break it

[31] And the eynayim of them were opened, and they had daas, recognizing him. And just then he became invisible to them.

[לא] און זייערע אויגן זענען אויפגעעפנט געווארן, און זיי האבן אים
im hoben zei un gevoren oifgeefent zenen oigen zeiere un
him have they and become opened are eyes their and

דערקענט; און ער איז פון זיי פארשווונדן.
farshvundn zei fun iz er un derkent
vanish them from is he and recognized

[32] And they said to one another, Were not our levavot burning within us as he was speaking to us on the derech, as he was opening to us the Kitvei Hakodesh?

[לב] און זיי האבן געזאגט איינער צום אנדערן: צי האט דען נישט
nisht den hot tsi andern tsum einer gezogt hoben zei un
not then has other to the one said have they and

אונדזער הארץ געברענט אין אונדז, בשעת ער האט מיט אונדז
undz mit hot er beshas undz in gebrent harts undzer
us with has he while us in burned heart our

גערעדט אויפן וועג, ווי ער האט אונדז אויפגעעפנט די כתבי
Kitvei di oifgeefent undz hot er vi veg oifen geredt
scriptures the opened us has he as way on the spoken

(הקודש)?
Hakoidesh
the Holy

[33] And getting up that very hour, they returned to Yerushalayim, and they found the Achad Asar *(Eleven)* gathered together and those with them,

[לג] און זיי זענען אויפגעשטאנען אין דער זעלביקער שעה און האבן
hoben un sha'á zelbiker der in oifgeshtanen zenen zei un
have and hour same the in stand up again are they and

זיך אומגעקערט קיין ירושלים , און האבן געפונען די עלף
elf di gefunen hoben un Yerushalayim kein umgekert zich
eleven the found have and Yerushalayim to returned self

פארזאמלט, און די , וואס זענען געווען מיט זיי ;
zei mit geven zenen vos di un farzamlt
them with was are which these and gathered

[34] Saying that beemes *(really)* Rebbe, Melech HaMoshiach Adoneinu was mamash *(definitely)* made to stand up alive and he

[לד] וועלכע האבן געזאגט: דער האר איז באמת אויפגעשטאנען, און
un oifgeshtanen be'emes iz har der gezogt hoben velche
and stand up again in truth is L-rd the said have which

האט זיך באוויזן צו שמעונען !
Shim'onen tsu bavizen zich hot
Shimon to appear self has

tahke *(actually)* appeared to Shim'on.

35 And they were explaining the things on the derech and how he was made known to them in the hisgalus of the betziat halechem.

לה און זיי אליין האבן דערציילט, וואס עס איז געשען אויפן
oifen geshen iz es vos dertseilt hoben alein zei un
on the happened is it what report have alone they and
וועג, און וויאזוי ער איז פון זיי דערקענט געווארןביים ברעכן
brechn baim gevoren derkent zei fun iz er vi azoi un veg
breaking by the become recognized them of is he how and way
דאס ברויט.
broit dos
bread the

36 And while they were speaking these things, he stood in the midst of them, and he says to them, Shalom Aleichem.

לו און בשעת זיי האבן גערעדט פון די דאזיקע זאכן , איז ער
er iz zachn dozike di fun geredt hoben zei beshas un
he is things these the of spoken have they while and
אליין געשטאנען אין דער מיט צווישן זיי , און זאגט צו זיי :
zei tsu zogt un zei tsvishen mit der in geshtanen alein
them to says and them among midst the in standing himself
שלום עליכם !
elichm sholem
be with you peace

37 But having been startled and having been terrified, they were thinking they saw a ruach *(spirit).*

לז זיי אבער האבן געציטערט און מורא געהאט, מיינענדיק, אז
az mainendik gehat moire un getsitert hoben ober zei
that thinking had fear and tremble have however they
זיי זען א *גייסט.
**gaist a zen zei*
spirit a see they

38 And he said to them, Why have you been troubled, and why do doubts arise in your levavot?

לח און ער האט צו זיי געזאגט: פארוואס זענט איר אזוי דערשראקן,
dershroken azoi ir zent farvos gezogt zei tsu hot er un
terrified so you are why said them to has he and
און פארוואס שטייגן אויף ספקות אין אייער הארץ?
harts eier in sfeikes oif shtaigen farvos un
heart your in doubt in climb why and

39 You see my hands and my feet that I am myself. Touch me and see, because a ruach does not have basar and atzamot *(bones)* as you see me having.

לט קוקט אויף מיינע הענט און אויף מיינע פיס, אז איך בין עס
es bin ich az fis maine oif un hent maine oif kukt
it am I that feet my on and hands my on look
אליין ! רירט מיך אָן און זעט! ווייל א *גייסט האט נישט קיין
*kein nisht hot *gaist a vail zet un on mich rirt alein*
any not has spirit a because see and on me touch myself
פלייש און ביין , ווי איר זעט, אז איך האב.
hob ich az zet ir vi bein un fleish
have I that see you as bone and flesh

40 And having said this, he showed them his hands and his feet.

מ און ווי ער האט דאס געזאגט, האט ער זיי געוויזן די הענט און
un hent di gevizn zei er hot gezogt dos hot er vi un
and hands the showed them he has said this has he as and

די פיס.
fis di
feet the

41 And while in their simcha they were still disbelieving and astonished, he said to them, Have you some okhel here?

מא און בשעת זיי האבן נאך אלץ נישט געגלויבט פאר פרייד, און
un freid far gegloibt nisht alts noch hoben zei beshas un
and joy for believed not all yet have they while and

זיך געוואונדערט, האט ער צו זיי געזאגט: צי האט איר דא
do ir hot tsi gezogt zei tsu er hot gevaundert zich
here you have said them to he has amazed self

עפעס צו עסן ?
esen tsu epes
to eat to something

42 And they gave him part of a broiled dag *(fish)*.

מב האבן זיי אים געגעבן א שטיק געבראטענעם פיש.
fish gebratenem shtik a gegeben im zei hoben
fish broiled piece a given him they have

43 And having taken it, in front of them, he ate it.

מג און ער האט עס גענומען, און געגעסן פאר זייערע אויגן.
oigen zeiere far gegesen un genumen es hot er un
eyes their before eaten and taken it has he and

44 And he said to them, These are my devarim which I spoke to you while still being with you, that it is necessary that all the things having been written in the Torah of Moshe and the Neviim and the Tehillim about me to be fulfilled.

מד און ער האט צו זיי געזאגט: דאס זענען מיינע ווערטער,
verter maine zenen dos gezogt zei tsu hot er un
words my are this said them to has he and

וואס איך האב צו אייך גערעדט, בשעת איך בין נאך געווען מיט
mit geven noch bin ich beshas geredt aich tsu hob ich vos
with was yet am I while spoken you to have I which

אייך, אז אלץ מוז דערפילט ווערן, וואס עס שטייט געשריבן אין
in geshriben shteit es vos veren derfilt muz alts az aich
in written stands it which to be fulfilled must all that you

תורת משה, און אין די נביאים , און אין תהלים, וועגן מיר.
mir vegen Tehilim in un neviim di in un Moshe torat
we about Psalms in and prophets the in and Moses law of

45 Then he opened their minds to have binah *(understanding)* of the Kitvei Hakodesh.

מה דעמאלט האט ער אויפגעעפנט זייער פארשטאנד , משיג צו
tsu mshig farshtand zeier oifgeefent er hot demolt
to grasp understanding their opened he has then

זיין די כתבי (הקודש);
Hakoidesh Kitvei di zain
the Holy scriptures the be

[46] And he said to them, Thus it has been written, that the Rebbe, Melech HaMoshiach must suffer his histalkus *(passing)* and come back to life again from HaMesim on HaYom HaShlishi,

מו און האט צו זיי געזאגט: אזוי שטייט געשריבן, אז דער
der az geshriben shteit azoi gezogt zei tsu hot un
the that written stands so said them to has and

משיח זאל ליידן , און אויפשטיין פון די טויטע דעם
dem toite di fun oifshtein un leiden zol Moshiach
the dead the from standing up again and to suffer shall Moshiach

דריטן טאג,
tog dritn
day third

[47] And teshuva for the selicha *(forgiveness)* of chattaim *(sins)* is to be preached b'Shem of Rebbe, Melech HaMoshiach Yehoshua to all the Nations, beginning from Yerushalayim.

מז און אז אין זיין נאמען זאל אויסגערופן ווערן א תשובה צו
tsu tshuve a veren oisgerufen zol nomen zain in az un
to repentance a to be proclaimed shall Name his in that and

דער פארגעבונג פון זינד צווישן אלע פעלקער—אנהויבנדיק פון
fun onhoibendik felker ale tsvishen zind fun fargebung der
from beginning peoples all among sin of forgiveness the

ירושלים .
Yerushalayim
Yerushalayim

[48] You are to be edim *(witnesses)* of these things.

מח איר זענט עדות פון די דאזיקע זאכן .
zachn dozike di fun eides zent ir
things these the of witness are you

[49] And, hinei, I send the havtachah of Avi to you; but you sit in HaIr *(the City)* until you may be clothed with oz *(power)* from on High.

מט און זע , איך שיק אויף אייך די הבטחה פון מיין פאטער; איר
ir foter main fun havtachah di aich oif shik ich ze un
you Father my of promise the you on send I look and

אבער בלייבט אין דער שטאט, ביז איר וועט אנגעקליידט ווערן
veren ongekleidt vet ir biz shtot der in blaibt ober
to be clothed will you until city the in remains however

מיט גבורה פון אויבן .
oiben fun gevure mit
on high from power with

[50] And he led them outside as far as Beit-Anyah, and having lifted up his hands, he said a bracha over them.

נ און ער האט זיי ארויסגעפירט ביז נאענט קיין בית-היני ,
Beit-Anyah kein nent biz aroisgefirt zei hot er un
Beit-Anyah to near until led out them has he and

און האט אויפגעהויבן זיינע הענט, און זיי געבענטשט.
gebentsht zei un hent zaine oifgehoiben hot un
blessed them and hands his uplifted has and

51 And while he said the bracha over them, he departed from them, being taken up in an aliyah ascent to Shomayim.

נא און עס איז געשען , בשעת דעם בענטשן זיי , האט ער זיך
un es iz geshen beshas dem bentshn zei hot er zich
and it is happened while the bless them has he self

פון זיי אפגעשיידט, און איז ארויפגענומען געווארן אין הימל
fun zei opgesheidt un iz aroifgenumen gevoren in himel
from them withdrew and is taken up become in heaven

אריין.
arain
into

52 And they, having reverenced him in worship, returned to Yerushalayim with simcha gedolah.

נב און זיי האבן זיך אומגעקערט קיין ירושלים מיט גרויס
un zei hoben zich umgekert kein Yerushalayim mit grois
and they have self returned to Yerushalayim with great

פרייד;
freid
joy

53 And they were continually in the Beis Hamikdash praising Hashem.

נג און זענען תמיד געווען אין בית המקדש , לויבנדיק
un zenen tomed geven in beis Hamikdash loibendik
and are continually was in house HaMikdash praising

ה׳ .
Hashem
Hashem

© Artists for Israel
This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.